

اسلامی نری لید

عبد اللہ مسلمان

**دا کتاب د عقیدې د کتابخانې سایت
نه دا ونلود شوی دی.**

www.aqeedeh.com/pa

book@aqeedeh.com

برېښنا لیک:

د موحدينو گروپ ويب پاڼو

www.aqeedeh.com

www.mowahedin.com

www.islamtxt.com

www.videofarsi.com

www.shabnam.cc

www.zekr.tv

www.sadaislam.com

www.mowahed.com

contact@mowahedin.com

**په عقیدې سایت کې ددغه کتاب خپرول،
دهغه د ټولو محتواوو سره د سایت د همغږۍ
په معنا نه ده.**

پيل

که چيرې غواړو د اسلامي نړۍ ليد په اړه وږ غږېږو، نو لومړی بايد دهغه اړيکي د ايډيالوژۍ، فکر، علم، فلسفې او ثقافت سره وڅېړو او وروسته به د اسلامي نړۍ ليد ځانگړني او دهغه بېل والی له نورو نړۍ ليدو سره وڅېړو ترڅو دا د اسلامي نړۍ ليد د زده کړې يو پيل و اوسي.

۱ - علم

د علم لغوي څرگندتيا:

علم يوه عربي کليمه ده چې پوهېدلو، زده کولو درک کولو او خبرېدلو ته وايي چې په انگليسي کې (Since) ورته وايي.

د علم اصطلاحي څرگندتيا (تعريف):

علم په اصطلاحي توگه ډېر تعريفونه لري خو تر ټولو مهم تعريف

يې دادی.

(د بهرني واقعيتونو زده کړې او پوهې ته علم وايي)

د علم او ايډيالوژۍ ترمنځ توپير:

په ډېرو وختو او ځايو کې خلک فکر کوي چې علم او ايډيالوژي يو شان دي او فرق نه لري، مگر په حقيقت کې د دغو دوو ترمنځ ډير ژور توپيرونه وجود لري چې په دې لاندې مثال کې يې په پوره زبات څېړلای سو.

که چيري مور د افغانستان په اړه بحث کوو او غواړو، چي د افغانستان د تاريخ، جغرافيه، مليتونو، کلتور، سياست، پيداوارو، زراعت او پوهانو په اړه څېړنه وکړو دې ته علم وايي ځکه چي مور په دې کي يوازي خپل په سترگو ليدلي شيان او حالت څېړو زموږ دا څېړنه د علم يوه برخه ده، ځکه مور د يوه څېړونکي او ليدونکي په څېر پاته سوي يو او هغه څه چي مو ليدلي دي د خپلو احساساتو له ښکاره کولو څخه پرته مو بيان کړي دي.

مگر کله چي مو د دې څېړنو په اړه خپل نظر، نيوکه او مشکلاتو د حل لاره بيان کړې ده نو مور د علم له چوکاټه پښه د باندي ايښي او نظر او ايډيا مو ښکاره کړې ده دغه پديدې ته ايډيالوژي وايي .
نو کولای سو چي د علم او ايډيالوژي ترمنځ توپير په لاندي څو ټکوي څرگند کړو.

الف : علم د واقعيتونو په هکله څېړنه ده، مگر ايډيالوژي د واقعيتونو په هکله باور دی.

ب : علم واقعيتونه کشفوي، مگر ايډيالوژي واقعيتونه جوړه وي يا تخليق گره ده.

ج : عالم له تجربې، کتنې او څېړني څخه وروسته نظر ورکوي مگر مفکر (ايډيالوگ) په ذهن او پوهه حقيقت بيان وي.

مفکر ټول شيان له خپل فکره څخه وايي او د خپل فکر، د ثبوت لپاره دهغې خبري د ثبوت تر وخته پوري له خپلي خبري څخه دفاع کوي او اصلاح او سمونه پکښي راولي.

۲ - ثقافت :

د ثقافت لغوي څرگندتيا:

ثقافت د عربي د ثقاف کليمې څخه اخستل سوې کليمه ده د مهارت په مانا، د محيط المحيط کتاب ليکوال وايي (الثقف : الحدق في ادراك الشى علما و عملا) ثقافت د علمي او عملي اړخه څخه مهارت او پوهي په مانا دی.

ثقافت په پښتو کي د کلتور کليمې معادله کليمه ده، چي په انگليسي کي هم (Culture) په شکل استعماليري. او په فرانسوي کي هم ورته کلتور وايي.

د ثقافت اصطلاحي څرگندتيا:

ثقافت په اصطلاح کي ناځانگړي (غير تخصصي) علم ته وايي. مثلاً که چيري مور و غواړو د خپل مسلک څخه پرته د بل مسلک په اړه او ياهم د ټولو نورو مسلکو په اړه يو عمومي علمي او عملي معلومات ولرو نو مور ته يو مثقف انسان ويل کيري.

اسلامي ثقافت :

هغه معلوماتو ته وايي چي د يوه مسلمان په ايمان، اخلاق او عبادت پوري اړه ولري.

ولي اسلامي ثقافت وايو؟

لومړی جواب : مور اسلامي ثقافت ځکه وايو چي په اسلام کي د

دينی معلوماتو لاس ته راوړل فرض عين دي .

د اسلام مقدس دين پر علم او پوه ولاړ دين دی او علم يې پر نړ او
بنځه فرض کړی دی مگر دا هم بايد له ياده ونه ايستل سي چي د اسلام
مقدس دين اسلامي علوم پر دوو برخو ويشلي دي .

۱ - فرض کفایي :

ټول هغه علمونه چي د انساني نړۍ په گټه دي او د اسلامي ټولني
لپاره په خیر تماميږي او له هغه څخه پرته د مسلمانانو ژوند له
مشکلاتو سره مخ کيږي، د اسلام له نظره دغه ټول علوم فرض کفایي
دي، یعنی لا زمه ده چي د دغو علومو په زده کړه او ورزده کړه کي
کوښښ وکړل سي د زده کړي لپاره يې ښوونځۍ او علمي مرکزونه
پرانيستل سي او په دې اړخ کي علمي کدرونه و روزل سي او کله چي چا
خپله د دې علم لپاره ځان ونوماوه او نورو هم تاييد کړی نو بيا دا علم
پر هغه فرض عين سو او نور ځني خلاص سول او که چيري هېچا هم د
دې لپاره ځان وړاندي نه کړی او ټولنه يې برخي ځيني پاته سوه نو ټوله
ټولنه د خدای جل جلاله په وړاندي مسؤوله ده .

نو په دې اساس ټول علوم (شرعيات، حقوق، طب، انجنيري ،
ژورناليزم، اقتصاد، ادبيات، ويترنري، زراعت، اسلامي هنر ، فارمسي ،
ساینس ، ټولنيز علوم، ارواپوهنه، ښوونه او روزنه ، اداره او منجمنټ ، د
ښونکو روزنه، تخنيک، اسلامي زده کړي، حرفه وي زده کړي، نظامي
زده کړي ، هوايي ملکي او عسکري زده کړي، ترانسپورټ او مخابرات)
او نور فرض کفایي علوم دي او که چيري د ټولني خلکو په دې اړخ کي
کدرونه وه نه روزل نو ټول گناهکار دي او که چيري په يو ملک کي د

دغو زده کړو لپاره خلک وټاکل سول نو نور دا د هغو کار دی او عام اوسيدونکي يې له گناه خلاص دی.

۲ - فرض عين :

لا زمه ده چي هر مسلمان د عقيدې او د اسلام د نورو بېلابيلو نظامونو په اړه لکه باوري، عبادتي، ټولنيز، سياسي، اقتصادي او اخلاقي نظامونو په اړه معلومات او په کافي اندازه علم ولري ترڅو خپله شپه او ورځ د هغه په چوکاټ تېره کړي، نو دغه معلومات او علم پر هر مسلمان فرض عين دی.

البته د اسلامي علومو تخصص د شرعياتو په پوهنځيو پوري اړه لري مگر د اسلامي احکامو پوهه چي مخکي مو وويل پر هر مسلمان فرض عين ده چي په دې خاطر موږ د هيواد په ټولو دولتي او شخصي پوهنتونو کي اسلامي ثقافت د يوه ځانگړي درس په توگه وايو.

نو په دې اساس هر مومن کس بايد د يو ډاکټر، انجنير، ساينس پوه، ژورناليست، فارمسټ، ارواپوه، سياست مدار، حقوق پوه، پيلوټ، ډريور، ميخانیک او نورو سربيره يو مسلمان هم وي. د خدای جل جلاله په وړاندي هر څوک مسئوليت لري چي د اسلام د مقدس دين احکام زده او د هغو په چوکاټ کي خپل ژوند ته بنسټ ور وښيي، خپلي کورنۍ ته اسلامي زده کړي ور کړي او حتی د يوه غير مسلمان سره د مخامخ کېدو په وخت کي کونښن وکړي، چي هغه ته اسلام ته بلنه ور کړي. ځکه په قرآن شريف کي وايي ((وَالْعَصْرُ - اِنَّ الْاِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ - اِلَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ وَتَوٰصَوْا

بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ)) په دې مبارک سورت کي د ايمان په درلودلو له زيانونو څخه د خلاصون، د خدای جل جلاله د امرونو د پرځای کولو او نيکۍ ته درابللو په اړه بيان سوی دی.

او په همدې توگه يو مسلمان مکلف دی چي موحد (يو خدای جل جلاله پرسته) و اوسي، خپل کارونه د خدای جل جلاله د امرونو سره سم ترسره کړي، په خپلو معاملاتو کي اسلامي ارشادات په نظر کي ولري، د خپل هيواد په سياسي او اقتصادي جوړښت کي اسلامي بنسټونه او اساسات په نظر کي ولري، او انسانان نه سي کولای چي دا ټوله د الهي ارشاداتو څخه پرته ترسره کړي.

يو مؤمن انسان په هرځای او هر حالت کي په کورکي، په وظيفه کي، په ښار او بازار کي په سفرکي او له هيواده بهر يو مسلمان دی او په هر حالت کي هغه يو مؤمن دی او لازمه ده چي هره شېبه د خپلو ايماني دندو څخه باخبره اوسي، د يوه مسلمان د ژوند اساس پر الهي احکامو باندې ولاړ دي، هغه څنگه کولای سي، چي دا ټوله د حقيقت پيژندنې څخه پرته درک کړي.

خدای جل جلاله فرمايي :

(وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ

وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا) (الاسراء- ۳۶ آيت)

مسلمانانوته فرمايي : د هغه څه په اړه چي علم نه لری مه درېږی، د اوریدلو او لیدلو حس، د انسان زړه او دا ټوله مسئولیت لري.

لنډه دا چي يو مسلمان نسي کولای چي الهي حکمونه پرځان، کورنی، تر لاس لاندي کسانو او حتی اسلام ته په بلنه او دعوت کي

پرته له زده کړې عملي کړې. نو له دې ځايه څخه ويلاى سو چي د اسلامي اساساتو زده کړه پر هر مؤمن مسلمان فرض عين ده او د ثقافت مضمون زموږ له درنو ځوانانو سره په دې لاره کي مرسته کوي.

يو مسلمان خو هدفه او موخي لري:

لومړي هدف:

هدف درلودل:

يو انسان، چي ځان ته هدف ونلري نو مجبور دى د بل پيروي وکړي او د يوه داسي موټر په څير وه اوسي، چي ماشين يې خراب سوى وي او په بل موټر پوري يې ټپله کړى وي، بې هدفه انسانان په دې تمه وي چي يو څوک پيدا سي چي لار لري او دى ورپسې سي، وطن يې بل څوک جوړ کړي، دفاع يې د بل چا پر غاړه وي، او خپله بايد په ساتيږي او مستيو بوخت وه اوسي.

يوازنى شى چي له يوه انسان څخه هدفمن کس جوړه وي د اسلام مبارک دين دى، ايمان دى او له خداى جل جلاله سره ارتباط او اړيکه ده.

ايمان دى چي انسان ته شخصيت وربخښي، ايمان وو چي عربان يې له سلگونه کلونو چوپانۍ څخه په رهبرانو بدل کړل، حضرت عمر (رض) خپلي کابينې ته ويل موږ چوپانان وو چي پسونه مو خړول خو د اسلام برکت وو، چي موږ دنړۍ په رهبرانو بدل سو او هر کله چي خپل عزت له اسلام څخه پرته په بل څه کي وغواړو خداى جل جلاله به موږ ذليله کړي.

دوهم هدف:**د يوه روښانه فکر درلودل:**

کله چې يو انسان هدف ولري مگر يو څرگند او ښکاره فکري لوري (خط) وه نه لري چې د هغه سره يوشان حرکت وکړي بيا هم سهوه کوي. دا فکري خط خدای جل جلاله د هر مؤمن مسلمان لپاره په قرآن عظيم الشان کي ترسيم کړی دی او د هغه نمونه يې حضرت محمد صلی الله عليه وسلم ښودلې ده.

درېم هدف:**ويښ ضمير:**

د ارواپوهني له نظره ضمير او احساس هغه نفسي او روحي شعور ته وايي چې د انسان په پيدايښت کي ورسره پيدا کيږي او د انسان کړني او اعمال کنټرولوي، هغه انسان چې د يوه ويښ ضمير څښتن وي د باندني پوليس او څارونکي ته اړتيا نه لري او ايمان د پوليسۍ رول لوبه وي او هغه هره شېبه څاري. مور اسلامي ثقافت وايو چې هدفمن وه اوسو، فکري خط مو روښانه او د ويښ ضمير څښتنان وه اوسو، خدای جل جلاله په ځان پسي څارن وه بولو، او خپل ژوند په اصلاح او هدايت مخ ته يوسو.

د نړۍ ليد او نړۍ حس ترمنځ توپير:

هر انسان د دوو ليدو څښتن دی چې يوه ته بصارت (ښکاره ليدل) او بل ته بصيرت (پټ يا مانوي ليدل) وايي بصارت چې د انسان

د ليد په حس باندې اړه لري چې يوازي مادي او د باندني جوړښت په سترگو ليدلا سي او بصيرت د انسان په زړه، فکر، خيال، مانا او ذهن پورې اړه لري. په بصارت کې ټول حيوانات هم شامل دي. مگر انسان د بصيرت د قوې درلودونکې دى چې انسان ته لوړ شخصيت او موقف د نورو ټولو مخلوقاتو په وړاندې ور بخښي.

نو په همدې توگه دا دوې اصطلاحگانې نړۍ حس اونړۍ ليد موږ سره بيله ولاى سو، موږ ډېر حيوانات وينو چې په بعضو حواصو کې تر انسانانو ښه دي، مثلاً د ځيني مرغانو او يا ځينو حيواناتو د ليدو حس د انسان د ليدو د حس څو برابره دى په همدې توگه د ځينو حيوانات د اوريدلو او بويولو په حس کې د انسان څو برابره دي. مگر دا شان درنښت او لوى والى په نړۍ ليد کې دهغه په بصيرت کې دى، چې ټوله نړۍ په خپل بصيرت سره مطالعه کوي.

د انسان همدا پوهه او عقل دى چې انسان ته يې په ټولو مخلوقاتو کې کرامت ور بخښلي دى او خداى جل جلاله هم په همدې خاطر انسان اشرف المخلوقات گرځولى دى.

اسلامي نړۍ ليد

د اسلامي نړۍ ليد تعريف

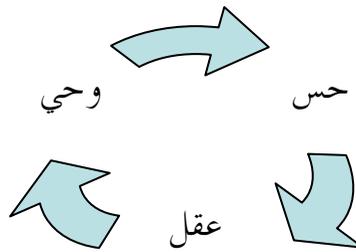
– اسلامي نړۍ ليد د حقيقتونو په اړه د قرآني امرنو او نبوي سنتونو په رڼا کي د يوه مسلمان ليد له اسلامي نړۍ ليد څخه عبارت دي.

– اسلامي نړۍ ليد د يو بشپړ نړۍ ليد په څېر، د انسان د ژوندانه د ټولو اړخونو په نظر کي درلودلو سره و حقيقت ته د رسېدو په موخه له ټولو وسايلو څخه استفاده کوي نو اسلامي نړۍ ليد يو ځانگړي فکري لوري (خط) د حقيقتونو په پيژندلو کي د خداي جل جلاله د ستون د زبات لپاره لري.

په اسلامي نړۍ ليد کې فکري لوري (خط)

په اسلامي نړۍ ليد کې دانسان لپاره يو فکري لوري (خط) ورکول سوئ دئ چې هغه پر درو اساسي عناصرونو وپشل کيږي.

۱- حس، ۲- عقل، ۳- وحي

الف : په اسلامي نړۍ ليد کې د مادي حس رول :

د اسلام مقدس دين ماده حقيقت ته د انسان د نږدې کېدلو يو وسيله بولي او زيات شمېر آياتونه د کاييناتو واقعيتونه بيانې وي، دانړۍ ليد کايينات، خلک او ټوله مادي نړۍ داسې ترڅپړني لاندې نيسي لکه قرآن کریم، چې يې څپړي او هر مؤمن ته يې لارښونه کړې چې له هغو څخه گټه واخلي.

مگر اسلامي نړۍ ليد د مادي نيمگړتياوي او نابشپړتياوي ويني او د حس د ناتوانۍ په پايله کې له عقله څخه کار اخلي.

ب : په اسلامي نړۍ ليد کي د عقل (فکر) رول :

اسلامي نړۍ ليد فکر د انسان تر ټولو ستره ستمني بولي او انسان ته يې د همدې ستمني د درلودلو په خاطر ډېر ستر مقام ورکړی دی او خپلو لارويانو ته يې همپشه (افلا تعلقون)، (افلا تنفکرون) او (افلا تتدبرون) وييلي دي، ترڅو له معقوليت، تفکير، تدبير او هوښيارۍ څخه په کار اخيستنه او حقيقتونو ته د رسيدو په موخه د انساني عقل په ملتيا له دغه ستمني څخه کار واخلي.

مگر دا نړۍ ليد پوهيږي چي د انسان عقل هغه د امام شافعي په خبره چي د انسان فکر تر يوې پولې (سرحده) کار کوي او هلته يې وظيفه پای ته رسيږي او له هغه څخه يو قدم هاخوا کار نه کوي او نه يې کولای سي نو په دې خاطر بيا يوه بله پدیده موږ ته رانښي چي هغه د وحي پدیده وه.

مؤمن انسان همپشه حقايق په دقيقه توگه مطالعه کوي او خپل ايمان د هغه سره مطابق جوړه وي.

کله چي زه په کور کي ناست يم د کور د وره زنگ ووهل سي، زما حس خپله دنده ترسره کوي او ماته خبر راکوي چي د وره زنگ دی، نو د اورېدو حس خپله وظيفه اجرا کړې ده، مگر اوس د ليدو حس ناتوانه دی، ليدل نسي کولای ځکه په وړاندي يې ديوال دی، ور دی چي دده منځه يې نيولې ده، په دې وخت کي عقل ته رجوع کيږي، عقل موږ ته وايي چي د وره زنگ به د پلاني سړي لخوا وهل سوئ وي، اوس زه د عقل او ذهن په ملتيا دا پريکړه کوم چي د وره شاته خامخا څوک سته، اوس زه د هغه چا په اړه چي د وره شاته دی فکر کوم، آیا هغه نارينه دی؟ او که ښځه ده؟ او يا هم کيدای سي يو داسي حيوان وي چي زده

کړه ورکول سوې وي؟، دا خيالونه زه له ځانه سره کوم، مگر حس ماته جواب نه وايي حس ماته وايي ماخپله دنده ترسره کړه، عقل وايي زه هم کار نه کوم ځکه عقل خپل معلومات له حس څخه اخلي او د هغه معلوماتو سره سم کار کوي چي عقل يې ورکوي، نو عقل هم جواب نه راکوي.

مشکل په څه کي دی؟ مشکل په هغه څه کي دی چي د عقل او حس له دایرې څخه غایب (نه ليدونکي) دي. دونه ليري هم نه دی مگر يو هم جواب نلري، نو يوه لاره سته، هغه لاره څه ده؟ يوازي يو ماشوم کولای سي چي دا مشکل چي عقل او حس يې نه سي حلولاى حل کړي يو ماشوم چي ډېر کوچنی هم دی وره ته لېږم چي وگوري څوک دی؟ کوچنی بيرته راځي او ماته وايي چي فلانی څوک دی. يو داسی څوک دی چي ماهيڅ فکر نکوی چي هغه به زما کورته راسي. مگر زه په دې خاطر چي عقل او حس می عاجزه سوي دي مجبوره يم چي د کوچني ماشوم خبر ومنم.

ولي بايد د ماشوم خبره ومنم؟ ځکه دا ماشوم هغه ليدلی دی احساس کړی يې دی، او مانه دی ليدلی، نو په دې اساس زه د هغه ماشوم وويلوته تسليمېږم چي فلانی کس څوک دی او کله چي له ځايه ولاړېږم او د وره پر لور ځم، رښتيا هم هغه څوک دی کم چي ماشوم ويلى وو؟

اوس يو سوال راته پيدا کيږي چي ما ولي د يوه ماشوم خبره ومنله؟ او دهغه سړي په پېژندنه کي مي له عقل او حس څخه گټه وانه خسته؟

ما کوبښښ وکړی مگر عقل او حس مي منفي جواب راکړئ او زه مجبوره سوم چي دهغه ماشوم و خبروته تسليم سم.

مبايل تيلفون مي رانيوئ، ڊپر بناييسته وو، ښه کار يې کوئ فلم اخیسته، عکس اخیسته، نوم ليکنه او ټول پروگرامونه يې کمپيوٽري عيار سوي وه، ما په خپلو حواسو دا ټول شيان حس کړل، اوس مي عقل راته وويل چي دا ديوه لوی عالم په لاس طرحه سوئ دئ، ما که شه هم د دې مباييل شرکت او د جوړېدو ځای نه دئ ليدلئ مگر بيا هم باور لرم چي دا کار هغه سړي کړيدئ، عقل مي راته وايي چي دا سړي ډپر مهربانه سړي وو ځکه د انسان لپاره يې خدمت کړئ دئ او په همدې توگه د پوره پوهي څښتن دئ ځکه چي دا طرحه او ډيزاين هر څوک نسي جوړولای.

اوس زه نه پوهېږم چي دا کس څوک دی، هغه شرکت چي دا مباييل يې جوړ کړی دی څه نوم يې درلودی، دا مباييل څونه وخت کار کوي، څه کولای سي چي دا مباييل خراب کړي؟

کله چي مي له عقله پوښتنه کوم جواب نلري، مگر يو ښه جواب لري چي وايي، چي د مهرباني له مخي به يې کتلاک (لارښود) هم ورسره ايښئ وي، کله چي کوتی (کارتن) خلاصه وم وينم چي يو کتاب د لارښود (کتلاک) په توگه پکښي پروت دئ هغه مطالعه کوم، د مباييل په اړه ټول معلومات، هغه شرکت چي دا مباييل يې جوړ کړی، او نور معلومات چي زما سوالونه جوابه وي دلته موجود دي.

اوس چي دې ښکلو کاييناتو ته گورم، حواس مي عجب او غريب شيان ويني چي په پوره دقيقه او اتوماتيکه توگه کار کوي، خپل وجود ته گورم خپل ماغزه د کمپيوټر تر حافظې توانمن وينم، نو پرته له شکه عقل مي ماته وايي چي د دې لويو کايينات (نړی) او کوچني کاييناتو (انسان) لپاره يو پيدا کونکئ سته چي دوئ يې پيدا کړي دي، نو اوس مي عقل راته وايي چي دا به نو يو مهربانه ذات وي او د خپل

پېژندگلوي او تعريف لپاره به يو داسي لارښود (کتلاک) ولري چي زموږ د ټولو سوالونو لپاره جواب ولري، نو موږ قرآن شريف وینو چي په مطالعه او څېړنه يې زموږ ټول سوالونه جوايبيږي.

ج : په اسلامي نړۍ ليد کي د وحي رول :

په اسلامي نړۍ ليد کي، د انسان عقل انسانانو ته ور زده کوي چي دکاييناتو خالق چي د ټولو مخلوقاتو رب دی، ددې لپاره چي انسان د بدبختيو څخه خلاص کړي، د نور ټولو جوړونکو (صنعتگرانو) په څېر، د خپل پيدايښت (صنعت) لپاره يو لارښود (کتلاک) رالېږلی دی چي ټول حقيقتونه يې په هغه کي بيان کړي دي، انسان کايينات او خپله خدايي يې په هغه کي خلکو ته ور پېژندلې ده. ډېر سوالونه چي ماټرياليسټان، فيلسوفان او ايډياليسټان جواب نه ورته لري او يا يې هغوی د گمراهي لور ته بيولي دي، په دې نړۍ ليد کي د وحي له لاري جواب کړي دي.

د اسلامي نړۍ ليد غوره والی :

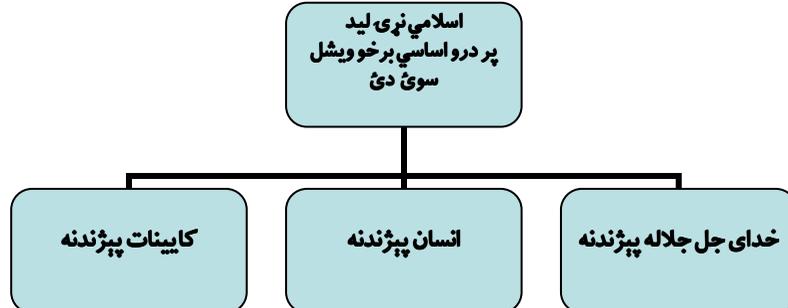
دانړۍ ليد يولړ غوره والي لري چي کولای سو په لاندي توگه يې بيان کړو:

الف : اسلامي نړۍ ليد د انسان د پېژندنې ټول اړخونو حسي، علمي، فکري او وحي په کار اچوي او حقيقت ته ځان رسوي .
 ب : په دې نړۍ ليد کي انسان ته ټول ورونه پرانيستي دي چي انسان کولای سي له هر يوه څخه د خپل توان تر اندازې پوري کار واخلي.

ج : دانړۍ ليد د انسان تنده په زوره ورو دلایلو ورماتوي .
 د : دانړۍ ليد انسان په نیمه لاره کې نه پریرېدي بلکې د لا محدود د درک لپاره یا داسې وسایل انسان ته ورکوي چې د عقل د محدودیت څخه ووزي او د وحی په واقعیتونو باندې چې لا محدودونه هم بیانې وي ورسیري .
 ه : دانړۍ ليد یوازې عقل په نظر کې نه نیسي بلکې، له کایناتو سره سمون (مطابقت) په انساني فطرت پورې هم اړه لري چې د هر پاک نفس انسان لپاره د پوهې او درک وړ دی .

د اسلامي نړۍ ليد موضوعات

اسلامي نړۍ ليد د یوه بشپړ نړۍ ليد په څېر، د انسان د ژوندانه د ټولو اړخونو په نظر کې نیولو سره و حقیقت ته درسېدو په موخه له ټولو وسایلو څخه گټه اخلي .

لومری برخه
خدای جل جلاله
پښندنه

لومړۍ څپرکۍ:

د ايمان رول په ژوند کي

د انسان لپاره د خداى جل جلاله پيژندنې اړتيا او ايمان

درلودل

په دې څپرکي کي به دلاندي موضوعاتو په اړه وړغېرو

۱- د انسان اړتياو دين ته په فردي توگه

۲- د انسان اړتياو دين ته په ټولنيزه توگه

د لومړي څپرکي پيل

لومړی سوال چي انسان يې د دين قبلوني لپاره مطرح کوي دا دی چي مور د خدای جل جلاله د پېژندلو لپاره څه اړتيا لرو؟ آیا انسان دين ته اړتيا لري؟ او يا دا چي آیا انسان کولای سي له دين څخه پرته ژوند وکړي؟ آیا ايمان په ژوند کي رول لري؟ په هره توگه ډېر سوالونه په دې اړه مطرح کيږي مگر ښه به دا وي چي مور لومړی د ايمان په اړه معلومات ولرو.

پوښتنه: ايمان د اسلام د مقدس دين له نظره څه شي دی؟
 جواب: ايمان د اسلام پر اساساتو د باور درلودلو او په ژبه د هغه ويلو څخه عبارت دی ځيني علما وايي چي ايمان باور درلودل په زړه، اقرار کول په ژبه او عمل کول د بدن په غړو دی.

د ايمان اساسات:

ايمان د شپږو اساسي اصولو څخه جوړ دی چي هغه دا دي:

۱- د خدای جل جلاله پر يووالي ايمان درلودل.

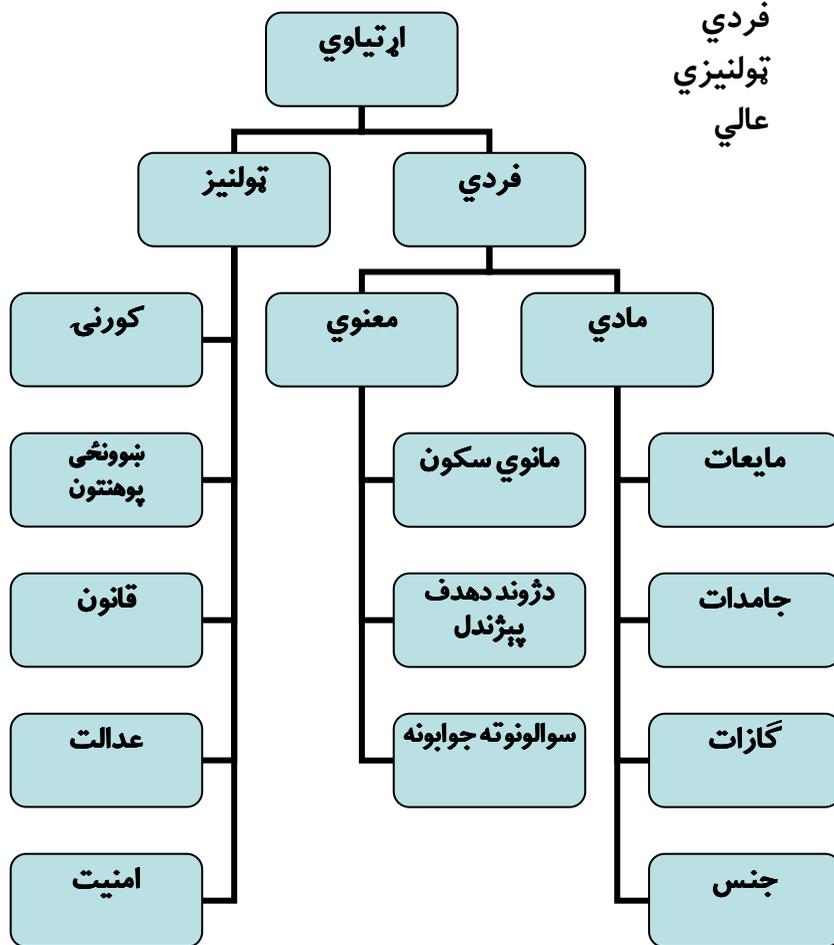
۲- پر ملايکو ايمان درلودل.

۳- پر آسماني کتابونو ايمان درلودل.

۴- پر الهي پيغمبرانو ايمان درلودل.

۵- داخرت پر ورځ ايمان درلودل.

۶- له مرگه څخه وروسته پر ژوندي كيدلو ايمان درلودل. مخكي له دې چي په دې اړه وږغېږو، بايد پوه سو چي انسان څو ډوله اړتياوي لري. انسان درې ډوله اړتياوي لري.

۱- فردی اړتياوي :

د انسان فردی اړتياوي هغه اړتياوي دي چي يو انسان د يوه فرد په

څپر هغه ته اړتيا ولري دا اړتياوي موږ پر دوو برخو وېشو.

الف : مادي اړتياوي

ب : مانوي اړتياوي

الف : مادي اړتياوي :

هغه اړتياوي چې يو انسان د يوه فرد په څېر (حيث) په خپل مادي اړخ کي هغه ته اړ دی، چې هغه په څلور ډوله وجود لري :
مايعات، جامدات، گازات او جنس

ب : معنوي اړتياوي :

څنگه چې يو انسان په مادي اړخ کي يو لږ امورو ته اړتيا لري هغه په معنوي اړخ او روحي اړخونو کي هم يو لږ اړتياوي لري چې هغه عبارت دي له:

- روحي سکون ته اړتيا

- د ژوندانه د هدف پېژندلو ته اړتيا

- هغه سوالونو ته جوابونه چې انسان ته ور پيدا کيږي لکه : له کومه راغلم؟ چيري ځم، نړۍ د څه لپاره ده؟ انسان په اخير کي څه کيږي او داسي نور چې د هونبنيارو خلکو په مغزونو کي راگرځي.
نوپوه سړي له ځانه څخه داسي هم پوښتي : زه له کومه ځايه راغلم؟
چيري ځم؟ چا زه پيدا کړی يم؟ آيا دا ښکلې ژوند به يوه ورځ پای ته ورسيږي او نيست او نابود به سي، آيا زما ټوله زده کړي، لاس ته راوړني او کونښن به هيڅ سي او زه به د يوه هير سوي تاريخ په څېر هير سم؟ دا سوالونو د تاريخ په اوږدو کي د ډېرو ستر پوهانو فکرونه مصروف کړي وه، په پخوانيو وختو کي افلاطون، سقراط، ارسطو او نورو ټولو فلسفانو او

په معاصره دوره کي دیکارت، فرانس بیکن او نور په دې فکر کي وه چې انسان ولي پیدا سوئ دئ؟ ولي نړۍ ته راغلئ دئ او په اخیر کي به څه کیږي؟ هدف او موخه یې څه ده؟ او لاره یې چیري ځي؟

۲- ټولنيزي اړتياوي :

انسان نسي کولای چې په یوازي والي کي ژوند وکړي، ځکه د ټولنپوهني د ډېرو پوهان په نظر انسان یو ټولنيز موجود دئ، مجبوره دئ، چې په ټولنه کي ژوند وکړي، انسان په ټولنه کي د ژوند کولو لپاره ځني ټولنيزو اساساتو ته چې د نورو ټولو مخلوقاتو سره دهغه د اړیکو د ساتلو لپاره یې کاروي اړتیا لري؟ هغه اساسات یا اړتیاوي دا دي:

- کورنۍ ته اړتیا او له کورنۍ سره اړیکي.

- ښوونځی او پوهنتون ته اړتیا.

- قانون ته اړتیا.

- برابری (عدالت) ته اړتیا.

- خونديتوب (امنیت) ته اړتیا.

کله چې په دقیقه توگه فکر وکړو او له ځانه څخه وپوښتو. د ایمان رول په دغو اساساتو کي په کوم یوه کي دی؟
په جواب کي ویلای سو چې ایمان د ژوند په ټولو اړخونو کي ډیر ژور رول لري چې حتمي ده هر یو بېل بېل وڅېړو.

د ایمان رول د انسان په فردي وجود کي:

مخکي مو وویل چې د انسان وجود له دوو برخو مادي او مانوي څخه تشکیل سوئ دئ چې انسان په دواړو برخو (مادي او مانوي) کي

دين ته اړتيا لري.

۱- د ايمان رول په مادي او حسي اړخ كې.

انسان په انساني ټولنه او ټولنيزو چارو كې

الف : په مادي اړخ كې :

د اسلام مبارک دين په دې اړخ كې ټولي مادي اړتياوي په مثبت

توگه توجه او ښكاره كوي؟ دا مثبت توجه مثبت نتايج چي د دنيا او

آخرت نيكمرغي پكښي نغښتي ده له ځانه سره لري. د مثال په توگه :

۱- د (څښاك) مايعاتو په اړه :

د انسان وجود زياتو څښاكو (مايعاتو) ته اړتيا لري، د اسلام

مقدس دين مؤمن ته لارښوونه كوي چي زيات څښاك و كاروي لكه

معدني اوبه، د ميوو اوبه د نورو شيانو اوبه چي د انسان وجود ته گټه

لري او دهغه و جسمي غوښتونو ته جواب ويلاى سي او په همدې توگه

د الكولي مشروباتو (نشه كونكو) څخه په كلك د ځان ساتني امر

كوي.

حضرت عبدالله بن عمر (رض) فرمايي چي حضرت نبى كريم

صلى الله عليه وسلم او فرمايل ((كل مسكر خمر و كل مسكر حرام و من

شرب الخمر فى الدنيا فمات و هو يدمنلها لم يشربها فى الآخرة)) (ټول

نشه راوړنكي شيان شراب دي، او هر نشه راوړونكى حرام دى او هر

هغه چا چي په دنيا كې پرله پسې شراب وڅښل او پر همدې مرسو په

آخرت كې سې له څښلو څخه محروم دى.)

خداى جل جلاله پوهيږي چي الكولي څښاك او ټول نشه

راوړنكي شيان د انسان لپاره ډير تاوانونه لري لكه عقلي، جسمي،

اقتصادي او ټولنيز نوځکه مسلمانانوته لارښوونه کوي چې ستاسو لپاره د اسلام دغه حکم د نړۍ او آخرت دواړو لپاره يو خیردی او هر هغه څوک چې دغه اسلامي حکم ومني نو د دنيا او آخرت ښېگڼې به ورپه برخه سي.

مگر برعکس په هغه ټولونو کې چې الکولي څښاک ته قانوني اجازه ورکړل سوې ده ډېر مشکلات او مصیبتونه یې هغوی ته ورپه برخه کړي دي د مثال په توگه له روغتیايي او جسمي اړخه یې هغوی ته ډېرې ناروغۍ ور پېښي کړي دي، د ټولنيز اړخه د ډېرو لویو ترافیکي پیښو سبب گرځیدلي او له اقتصادي پلوه یې پر کورنیو او ټولنه ډېر ژور تاثیر کړی دی.

**سل څراغونه یې په لاس کې دي له لاري وزي
پرېږدی چې ولویږي سزا د خپل گناه وويني**

څښاک (مایعات) + د اسلام د مقدس دین مثبت لارښوونه = دنيا او آخرت نیکمرغي.

۲- د جامداتو په اړخ کې :

جامدات هغه ټول مواد دي چې په خوراکي توکو او یا نورو سامان آلاتو کې لیدل کیږي چې انسان د خپل ژوند د سموالي او یا هوسوالي په لاره کې گټه ځني اخلي، د اسلام سپیڅلی دین خپلو پیروانو ته امر کوي چې له خوراکو او نورو وسایلو څخه په مثبت توگه گټه واخلي. مثلاً:

د خوراک (غذا) په اړه:

د اسلام مقدس دين خپلو ټولو، پيروانو ته امر کوي چې د حلالوخور کونو (غذاو) څخه گټه واخلي، د هغه غوښو څخه چې خدای جل جلاله حرامي گرځولي دي بايد ځان وساتي د اسلام دغه لارښوونه د انسان د آخرت او دنيا د نيکمرغي سبب گرځي، ځکه د خدای جل جلاله د دغو احکامو په ترسره کولو سره له يوې خوا د خدای جل جلاله رضا حاصلېږي او له بله اړخه په نړۍ کې د بېلا بېلو ناروغيو څخه انسانان ساتل کېږي کومې چې په دې غوښو او منع سو شيانو کې همېشه کشف سوي دي او نورې يې هم د کشفيدلو په حال کې دي.

په نۍ زمانه کې ځينې کسان پيدا سول چې د اسلام دغه لارښوونې ته يې په سپکه سترگه وکتل او د هغه د عملي کولو څخه يې ډډه وکړه، مگر وروسته پوه سول چې د حرامي سوي غوښې او نورو حرامو سو خور کونو څخه هغوی ته څوڼه خطرناکه ناروغۍ ورپېښې سوي دي.

او په دې اړه زيات راپورونه خپاره سول چې په ځينو کې راغلي وه چې د سارس ناروغي په چين کې د پيشيانو د غوښې څخه انسانانو ته راغلې ده او په همدې توگه د خوگ په غوښه کې داسې مکروبونه سته چې په دوه سوه (۲۰۰) درجو حرارت کې هم له منځه نه سي تللای او د انسان په وجود کې د مختلفو ناروغيو لامل گرځي.

د سامان آلاتو په اړخ کې :

انسان په خپلو روزمره چارو کې يو لړ سامان آلاتو ته اړتيا لري چې د اسلام مقدس دين خپلو پيروانو ته لارښوونه کوي چې له هغو څخه په مثبتې توگه گټه واخلي چې له يوه اړخه د هغوی اړتياوي پوره سي او له بله اړخه د هغوی له منفي اړخونو څخه ځان وساتي، د مثال په توگه : گرځند(مبايل) تلفون يو له هغه سامان آلاتو څخه دی چې انسان په

ټولنيزه توگه هغه ته اړتيا لري او د خپلو مشكلاتو د حل لپاره يې كار ه وي، مگر بې ځايه خبري، زيات او بې ځايه لگښت (مصرف) او خسته كوونكي زنگونه چي د نورو لپاره د ناكراري سبب گرځي هغه كارونه دي چي هم د اسلام د اخلاقي اړخه او هم د اسلام د اقتصادي اړخه ناروا دي. با شخصيته او مؤمن انسانان له گرځند (مبايل) څخه د يوې وسيلې په توگه كار اخلي، د ټولني او شاوخوا د حرمت او سپڅلتيا په نظر كي نيولو سره په خپل گرځند (مبايل) كي د موسيقي او خرابو انځورنو د اچولو څخه ځان ساتي، مگر بې شخصيته كسان چي له گرځند (مبايل) څخه په مثبتته گټه اخيستنه نه پوهيږي، د خپل شخصيت د كمزوري له مخي په هم هغه توگه چي دى دى دگرځند (مبايل) څخه په منفي توگه گټه اخلي.

جامدات + د اسلام د مقدس دين لارښووني = د دنيا او آخرت گټه

۳- د گازونو په اړخ كي :

ستر څښتن د خپل د رحمت پر اساس د انسان د وجود لپاره د اړتيا وړ گازونه پيدا كړي دي چي د انسان وجود د خپلي اندازې پورې له هغه څخه په وړيا توگه گټه اخلي، مگر هغه زيان رسوونكي گازونه په خاصه توگه دودونه^(۵)، مخدراتو كي او نور ټول گازونه چي د انسان

(۵) _ د اسلام علما په دې نظر دي چي سگريټ څكول حرام دي، ځكه چي د سگريټو په څكولو كي خوتاوانونه نغښتي دي، لومړى داچي د پيسو مصرفول پريو بې گټي او بې فايدې شي باندې اسراف دى. او په همدې توگه د انسان روغتيا ته تاوان رسوي او دا يو ډول تدريجي ځان وژنه ده، او ځان وژنه څه په يو ځل څه په تدريج (كرار كرار) حرامه ده، اوله اقتصادي پلوه سگريټ څكول پر كورني او ملي اقتصاد په

وجود ته ضرر لري د مومنانو لپاره منع گرځېدلي دي.

گازونه + د اسلام د مقدس دين لارښوونې = د دنيا او آخرت نیکمرغي

۴- په جنسي اړخ کي:

انسان په مادي اړخ کي د جنسي غريزې درلودونکي دی. په دې اړه درې مرحلې سته.

الف : ځيني دينونه او قانونه چي د انسانانو لخوا جوړسوي لکه هندوييزم او يا اوسنی مسيحييت چي د جنسي غريزې پر خلاف جنگيبري او غواړي چي د جنسي غريزې پدیده له منځه يوسي په دې عقیده دي چي د مذهب ساتنه او په مذهبي او عبادتي کړنو کي د ټينگښت راز په رهبانيت او په نړۍ پرېښودنه کي دی. تر داسي اندازې چي ددې دعوه کوي ځان يې دين ته وقف کړی دی او هيڅکله به واده نه کوي. دا ډول کسان چي د انساني فطرت پر خلاف دي بالاخره توان له لاسه ورکوي گرچه په ښکاره يې له واده څخه مخ اړولی دی مگر د خپلي جنسي غريزې د رفع کولو لپاره په داسي پتو گناهونو اخته کيږي چي د ځان د خرابۍ سر بېره د ټولني د خرابۍ لامل گرځي.

ب : د نړۍ ځيني فکري ښوونځيو (ايډيالیک مکتبونه) لکه

مستقيمه توگه ژوره اغېزه شيندي، او د شاوخوا دککړتيا سبب گرځي او په يوه ځای کي دراتولو سوخلگو تر سر مورسيږي او دهغوی روغتيا ته ضرر رسوي او د اسلامي اساساتو په رڼا کي چاته ضرر رسول حرام دي ځکه اسلام دکله له دې کاره څخه دځان ساتني امر کوي، نو ددغو ټکو په نظر کي نيولو سره سگريت څکول حرام دي.

سيکولريزم، ديموکراسي او نورو د جنسي آزادۍ اعلان کړی دی د هغه اساسات او بنسټونه يې هير کړي د حيواناتو په څېر يا تر حيواناتو بدتر کارونه ترسره کوي نه يوازې دا چې په جنسي اړيکو کې د خپل مخالف جنس سره قانون نه ږدي، بلکې د جنسي اړيکو لپاره د همجنسانو او حيواناتو سره ددغسې اړيکې اجازه ورکوي ترڅو د هغو په دی کې نه يوازې دا چې ټولنه دچټلې پر لورځي بلکې د بربادونکو نارغيو لکه ايډز او نورو تناسلي ناروغيو لامل هم گرځي او د کورني مشکلاتو د رامنځته کيدو تر ټولو ستره سرچينه همدا ده لنډه دا چې د انساني نسل د هلاکت او له منځه تلو بېرته ور سره تړلې ده.

ج : د اسلام سپيڅلی دين زادوې افراطی او تفریطي نظری په بشپړه توگه رده وي او مسلمانانو ته داسې لارښوونه او رهنمائی کوي. د نړۍ پريښوني (رهبانیت) په بدل کې د واده کولو حکم کوي او د اسلام ستر پیغمبر واده د خپلو سنتونو څخه یو سنت گرځولي او هغه کسان چې ددغه سنت سره بې علاقه گي ښکاره کوي، هغوی يې د خپل امت څخه بهر بللي دي، (النکاح من سنتی فمن رغب عن سنتی فلیس منی) نکاح زما له سنتونو څخه یو سنت دی هغه څوک چې زما له سنت څخه سرغړوي هغوی زما د امت څخه نه دي.

د اسلام سپيڅلي دين دا غريزه رد کړې نه ده بلکې مسلمانانو ته يې لارښوونه کړې ده چې د جنس بازی هدف، د نسل ډېرښت، د کورنيو تشکیل، له ميرمنې يا څښتن سره مينه، د اولادونو روزنه او نور مثبت مسایل دي او دا چې دا ټول اهداف مقدس دي نو بايد چې ددغو کارونو د ترسره کولو لپاره د يوې مقدسي لاري (طريقي) څخه گټه واخستل سي. له مسلمانانو څخه يې هيله کړې ده چې د حضرت رسول اکرم

صلى الله عليه و سلم دغه سنت د عبادت په نيت ترسره كړي نكاح و تړي چي له يوه اړخه دغه غريزه د الهي احكامو په رڼا كې ترسره او له بله اړخه هم هغه د نسل د ډېرښت، د كورنۍ تشكيل، د اولاد درلودل او د كورنۍ اړيكيو ساتلو په نظر كې ونيول سي.

او په همدې توگه اسلام د مخالف جنس سره د نكاح لارښوونه كوي، او نكاح د دواړو اړخونو (نجلى او هلك) په خوښه د دوستانو مورو پلار په مخكې په قراني آيتونو او نبوي احدايثو باندې ترسره سي او په همدې توگه د نامشروع اړيكو څخه په كلكه توگه مخنيوي كوي او هر نامشروع عمل يې په پوره توگه څپړي او په بشپړه توگه يې حرام بولي، د دغو لارښوونو پايله په نني زمانه كې د دنيا او آخرت گټې انسانانو ته ور په برخه كوي ځكه:

_ جنس منع كيرې نه بلكې مثبتې توگه گټه ځيني اخستل كېږي.
 _ جنس په بې بندوباره توگه نه استعمالېږي بلكې د ټولنيزو او انساني قوانينو په رڼا كې استعمالېږي.
 _ د ټولني دغو اړيكي په درنښت او د دواړو خواو په مسؤليت ترسره كېږي.

_ نوي زيږيدلي ماشومان د دغو روا اړيكو په رڼا كې كولاي سي چي په يوې كورنۍ كې ژوند وكړي، لوى سي، تربيه سي او له خپلو ټولو ټولنيزو حقونو څخه برخمن سي.

_ ښځي د اسلامي قوانينو په رڼا كې په عزت سره ژوند وكړي د عزت تاج پرسر او د بې لارو بې ايمانو نارينوو څخه ځان وساتي.
 _ نارينه او ښځو ته امر كوي چي هيڅكله يو بل ته په شهوني نظر وه نه گوري او هيڅكله په دقيقه توگه يو بل ته داسي وه نه گوري چي د گناه سبب وگرځي.

_ د مسلمانو بښځو او نجونو ته امر کوي چې په اسلامي پرده کې چې ور يېښتان، غاړه او د وجود ټوله غړي يې پټ وي د اړتيا په وخت کې له کوره راووزي او د ځان جوړونې او د عطرو وهلو څخه د کور د باندني ځان وساتي.

_ پاکي او سپيڅلتيا يې په ټولنه کې د هر مسلمان دنده بللې او د ټولني له هر فرد نه او بښځه، هلک او نجلی څخه يې هيله کېږي ده چې د دغو اساساتو په ترسره کولو کې پوره پوره ونډه واخلي، نجوني بايد له داسې پوښاک (لباس) څخه گټه وانخلي چې د هلکانو فکر ور واوړي او هلکان هم بايد د نجونو د آزارولو او نورو ناروا کارونو څخه ډډه وکړي. يادونه : د انسان په وجود کې يولړ نوري غريزې هم سته چې په لاندې توگه دي:

_ د مالک کېدو غريزه :

هر څوک غواړي چې د مال، مخکې کور او نورو شيانو څښتن وه اوسي اسلام په دې اړه هم لارښوونې کېږي دي چې امر کوي تاسو د خپلو مشروع ضرورتونو د ترسره کولو لپاره په مشروع توگه ستمني لاس ته راوړئ.

_ د ځان بڼه بلني غريزه :

هر انسان دې ته لېواله دی چې تر نورو بڼه وبلل سي، هر زده کوونکی غواړي چې د خپلې ټولگۍ اول نمره وه اوسي، د اسلام مقدس دين په دې اړه هم ځان ته يو کړنلاره لري، مسلمانانو ته امر کوي چې په خپل منځ کې دي سالم رقابت ولري، لومړی دي خپل رقابت په ښو چارو کې وساتي او وروسته د ژوند په ټولو چارو کې له حسادت او

ځان غوښتنی او تکبر څخه دی په کلکه ځان وژغوري. (۶)

د ایمان رول په مادي اړخ کې لندون (خلاصه)

څښاک + د اسلام مثبتې لارښوونې = د دنیا او آخرت نیکمرغي
 خوراک + د اسلام مثبتې لارښوونې = د دنیا او آخرت نیکمرغي
 گازونه + د اسلام مثبتې لارښوونې = د دنیا او آخرت نیکمرغي
 جنسي اړیکې + د اسلام مثبتې لارښوونې = د دنیا او آخرت نیکمرغي
 سامان آلات + د اسلام مثبتې لارښوونې = د دنیا او آخرت نیکمرغي
 څښتن توب + د اسلام مثبتې لارښوونې = د دنیا او آخرت نیکمرغي
 ځان مننه + د اسلام مثبتې لارښوونې = د دنیا او آخرت نیکمرغي

۲- د ایمان رول په مانوي اړخ کې:

انسان له دوو برخو مانوي او مادي څخه جوړ دی، نو ځکه په خونه

(۲) حسد یو بد اخلاقي کار دی، د اسلام په مقدس دین کې دوې مهمې اصطلاحې موجودې دي یوه حسادت ده او بله غبطه حسد ناروا او غبطه جائزه ده، حسادت دې ته وایي چې څوک د نورو خلکو په ستو باندې بدگمانه وي او دهغه دلته منځتلیو غوښتونکي وي د حضرت ابو هریره (رض) څخه روایت دی چې رسول اکرم صلی الله علیه و سلم فرمایل حسد مه کوی ځکه حسد ستاسو نیکي او ښېگڼې داسې خوري لکه اورچي لږکي خوري. مگر غبطه دې ته وایي چې څوک د نورو پر ستو بدگمانه نه وي بلکې دخدای څخه غواړي چې ده ته هم دونه ورکي څو په بل چاته ورکړې ده.

اندازه چي خنډاک (مايعات)، خوراک، گازونو او نورو مادي شيانوته اړتيا لري په همدې اندازه، له مانوي اړخه يو لړ مانوي اړتياوي لري چي هغه دا دي:

_ روحي سکون

_ د ژوند د هدف پېژندل

_ د انسان د پيداينبت د راز پېژندل.

_ د انسان د پيداينبت د پايلي پېژندل.

_ د خپل پيدا کونکي پېژندل

_ د خپلي راتلونکي پېژندل

_ د راتلونکي تضمين يې.

_ د يو توانا ملاتړ درلودل.

_ د مشکلاتو حل کوونکي درلودل.

_ د يوه مهربانه پيدا کوونکي درلودل.

دغه اړتياوي او يو لړ نوري معنوي اړتياوي د هغو سوالونو لپاره يو ښه جواب دی چي نن ورځ د نړۍ خلک او اوسيدونکي ورسره لاس او گړپوان دي، چي انسانانو يې د جوابونو د پيدا کولو لپاره ډير کونښن هم کړي دي مگر په پيدا کولو کي يې بريالي سوي نه دي. کله يې په نيمه لار کي سقوط کړئ دئ او کله په خرافاتو پسي تللي دي او کله يې بيا خپل ځان پيدا کونکي (خالق) بللي دئ. لنډه دا چي هغه کله ناکله د خپل وجود څخه هم پښېمانه سوي دئ او کله ناکله خويې ځان په هر اړخ کي پوره او بشپړ بللي دي.

ددغو مشکلاتو د حل لپاره خدای جل جلاله قرآن کریم د يوه دنيوي او اخروي بشپړ قانون په حيث رالېږلي دئ ترڅو دې ټولو سوالونو ته جواب وه وايي.

۱- روحي تسکين :

د روحي تسکين لپاره يې د انسان اړيکي د يوه توانا مهربانه ، عادل او تل پاتي پيدا کونکي (خالق) سره ساتلي دي چي انسان کولای سي پر هغه د تکې او باور په رڼا کي په خورا آرامي سره ژوند وکړي .

۲- پټنځای (پناهگاه):

انسان که وه غواړي که ونه غواړي په ژوند کي له مشکلاتو سره د مخامخ کېدو په وخت کي يوه پټنځای (پناهگاه) ته اړتيا لري؟ ترڅو هغه ته په مانوي اړخ کي سکون ور وبخښي، پر يوه خدای جل جلاله باور درلودل، و يوه انسان ته پوره آرام او تسکين وربخښي او هر کله چي يو څوک پر داسي يو څښتن باور ولري چي د ټولو کمالونو څخه برخمن وي، نو هغه ته د آرامۍ احساس ورپيدا کيږي، چي هغه له روحي او رواني ناروغيو څخه خلاصه وي .

تاسو فکر وکړی چي تاسو يوه داسي ولايت ته ځي چي مينه ورسره لری نو ځکه تاسو ته د آرامۍ او سکون ټول اسباب تيارېږي او تاسو هلته په آرامۍ سره خپل ژوند ته دوام ور کوئ، اوس تاسو فکر وکړی چي تاسو له يوه داسي څښتن سره اړيکه لرئ چي د هغه صلاحيت او قدرت تر ټولو ستر دی، نو خپله انسان د ټولو روحي ناروغيو څخه خلاصېږي .

له پروردگار سره قوي اړيکي انسان د خپل پيدا کونکي سره ژوري ميني ته ور کشوي، په همدې مينه ژوند کوي او هيڅکله د ژوند مشکلاتو ته نه تسليمېږي او په زوره ورو مانوياتو ژوند کوي او حتی د

ډېرې نادارۍ په حالت کې هم د خداى جل جلاله شکر ادا کوي، خدايه جل جلاله تاته شکر کېښونکى يم چې نن شپه مې حاله نفقه وخوره چې د خلکو له وينو او د رشوت له پېسو څخه په لاس نه وه راغلې.

۳- سوالونو ته جوابونه :

انسان چې کله په خپل فکر او خيال د نړۍ، خپل وجود، د کایناتو پر وجود او لنډه دا چې د خالق او هرڅه په اړه څېړنه کوي نو په فکرونو کې يې دا سوالونه راگرځي.

مور له کومه راغلو؟ ولي راغلو؟، د څه شي لپاره راغلو؟، د ژوند هدف څه دی؟، او زموږ پای به څه وي؟

ډير انسانان په دې فکر کې دي چې زموږ ژوند يوڅو ورځې دی او په اخير کې زموږ ټول ژوند په يوې عادي پېښه پای ته رسيږي او د نيستۍ پر لور ځي، نو په دې خاطر دا ټولې زده کړې، کار، کوښښونه او نور هېڅ دي؟ دا سوالونه د ټولو پوهانو، هونښيارانو او فيلسوفانو فکرونه د تاريخ په اوږدو کې مشغول کړي وه ځينې د نړۍ له ژونده په تنگ سوي او ځان وژنه يې کړې ده او ځينو نورو بيا کومه لاره نه ده پيدا کړې او خپلو نفسي خواهشاتو ته تسليم سوي دي ترڅو مرگ ورته راغلی دی او ځينې نورو بيا ځانونه يو مادي مخلوق بللی او ځان يې د نورو حيواناتو په څېر يو حيوان بللی او کله ناکله په ابدیت کې د ځان پر نه ستون باوري سوي او ځان يې د بيزوگانو او شامپانز له نسله بللی، له خپلو آوازونو څخه منکر سوي او خپل آواز يې د مرغانو د پرمخ تللو آوازونو څخه بللی دی، ځينې بيا عقلي دلايلو ته تسليم سوي او ډير حقيقتونو ته يې شاکرې ده، ځينې نور بيا کایناتو (طبیعت) ته

تسليم سوي او دهغه عبادت يې کړې او ځينو نور بيا ځان د نړۍ مالک بللی او د نړۍ د قابو کونې کونښنې يې کړې دي.

لنډه دا چې هر څوک د هدف په لټه کې وه مگر هدف ځينې ورک سوئ دي، مگر د اسلام سپېڅلي دين د انسان لپاره ژوند هدفمن کړئ دي، د انسان هدف يې ټاکلی او هغه ته يې حقايق بيان کړي.

کله چې يو انسان د اسلام له سپېڅلي دين څخه خبر سوې ژوند يې هدفمن سوې دی.

هر کله چې يو مؤمن مسلمان خپل معنوي سوالونه په قراني دلایلو جواب کړي نو په حقيقت هغه انسان خپل هدف پېژني او په يوه مستقيم خط سير باندي حرکت کوي.

د اسلام سپېڅلي دين انسانانو ته ور زده کوي چې څښل، خوړل او د شهواني غريضي تر سره کول د انسان يوه مادي پدیده ده چې په دې پدیده کې انسان له نورو حيواناتو سره يو شان دی، که چيرې يو انسان تر هر څه زيات په دې لاره کې کونښنې وکړي نو د انسان او حيوان چندان فرق نه کېږي، نو بيا موږ پرته له دې چې ووايو چې انسان يو پرمخ تللی حيوان دی بله څه نه سو ويلاي او که چيرې موږ انسان يوازي يو مادي او په نړۍ کې بند پاته موجود وبولو نو دهغه د ستون لپاره به هيڅ مانا او مفهوم پيدانه کړو.

که چيرې د انسان د موجوديت لامل ژوند وي نو بيا ولي مري او که چيري يې هدف کاروي نو بيا ولي د ژوند په ځينو اړخونو کې ناتوانه کېږي او که چيرې يې هدف ساتيری، مزې او چرچې وي نو بيا ولي له غمونو او مشکلاتو سره لاس او گړپوان کېږي او که چيرې د ژوند هدف ابادي وي نو بيا ولي بربادي رامنځ ته کېږي؟ نو د دې ټولو څخه دا څرگنديږي چې دا ټول وسايل دي او اصلي هدف بل څه دی. دا هدف

چيري پيدا كړو؟ او يادې سوالونو ته څوك جواب ووايي؟
د اسلام سپېڅلى دين د ټولو انسانانو د دې سوال جواب وايي،
هغوى ته دا ورنښي چي انسان په مادي توگه يو بنايسته مخلوق دى او
له مانوى اړخه د يوه سپېڅلي او مقدس روح څښتن دى چي همداروح
يې تر نورو ټولو موجوداتو غوره والى ور بخښي.

هغه اشرف المخلوقات دى، نړۍ او د كاييناتو ټوله هستي دهغه د
آرامى لپاره پيدا سوې ده، هغه په نړۍ كې زيار او زحمت گالي ترڅو د
يو ښه ژوند څښتن و اوسي، مگر دا ټول وسايل دي چي د انسان په
خدمت كې دي، د انسان په وړاندي يو سپېڅلى او مقدس هدف دى
چي هغه د خداى جل جلاله رضا ده چي د انسان د دنيا او آخرت د
كاميابى سبب گرځي انسان د ژوند له پاى ته رسيدو سره له منځه نه
ځي، بلكي يو بل الهي نعمت هم دهغه لاره څاري. نو په همدې خاطر
انسان په پرله پسې توگه په هڅه او كوښښ كې دى.

لنډه دا چي د انسان پرله پسې كوښښ پر درې اصله ولاړ دى :
لومړى اصل : د هدف پېژندل.

دوهم اصل : د خلاصون دلاري پلټنه.

درېم اصل : تل پاتي او لافاني نيكمرغۍ ته لاره پيدا كول.

د ايمان رول په دې دريو مرحلو كې په پوره توگه تشرېح سوى
دى او د اسلام سپېڅلى دين دا درې مشكلات ډير اسانه كړي دي.

لومړى اصل : د هدف پېژندل :

مؤمن انسان يو هدفمن انسان دى، هغه پوهيږي چي چيري ځي او
هدف يې څه دى، هغه په دې پوهيږي چي دنيا او ټول سامان آلات

ددې لپاره دي چې انسان د هغو په واسطه د خدای جل جلاله رضا حاصله کړي. د ژوند دا هدف درلودل هغه ته پوره پوره خوښي وربخښي او ژوند يې له خوښيو او آراميو وړ ډکوي، ځکه د ژوند له هري شيبې هدف ته درسيډو په موخه کار اخلي او هيڅکله د مادي ژوند له شوم پايه څخه لکه ماده پرستان په بيره او وارختيايي کي نه دی.

دوهم اصل : د خلاصون د لاري پلټل:

د تاريخ په اوږدو کي او تر اوسه انسانان د خلاصون په لټه کي دي او په دې خاطر بېلابيلو لارو ته اوږي را اوږي. کله د کمونيزم او کله بيا نور ښوونځيو (مکتبونو): کاپيټاليسټي، صهيونستې، سيکولرستې، بوديزم او نورو لمني ته ځان اچوي مگر يو مؤمن هيڅکله دغو فکرونو او مکتبونو ته اړتيا نلري، ځکه د هغوی فکري خط لا له وړاندي ټاکل سوئ دئ (او ليک علی هدی من ربهم) هغوی د خپل رب په لارښونه باندي دي، نوځکه بلي لارښووني ته اړتيا نلري، هغوی خپله لاره پېژندلې ده، نوځکه د نورو لارو پلټلوته اړتيا نلري.

نجيب رسول د نو مسلمانانو سو څخه يو دی هغه دا موضوع د زياتي څېړني او اسلام پيژندنې څخه وروسته داسي بيان وې :
د انسان اصل له آدم او حوا څخه دی او ټول انسانان وروڼه دي، نو ځکه د کوم حزب او يا سياسي ډلي ټپلي سره د يوځای کيدو اړتيا نه لري، چې مسلمانان دي دا د دوی لپاره بس ده، ټولي هغه اړيکي چې په غرب کي يې غربيان په گوندونو، موسسو او يا ټولنو کي پلټي هغه په اسلام کي سته، ځکه غربيان د ورور ولی، اخوت، مرستي اونورو

ټولنيزو چارو په اصلي هدف نه پوهيږي، نو ځکه يې يو لړ سازمانونه د ورور ولی او نور نومونو ترسرليک لاندې د دغې تشې د ډکولو لپاره پرانيستي دي، مگر مسلمانانو دغو ټولنو ته ځکه اړتيا نه لري چې ټوله پر يوه خدای جل جلاله يو قرآن، يوه پيغامبر او يوه قبله په مختلفو ژبو رنگو او توکمنو راټول سوي دي.

درېم اصل : تل پاتي او لافاني نيکمرغۍ ته لاره :

نن ورځ بنايي انسانان په دې توانيدلي وي چې په ميليونو ميليونو پيسې راټولي بانکونه په ډک کړي او د نړۍ هر ډول نعمت ځان ته پيدا کړي بيا هم همدا انسان نه سي کولای خپله تل پاتي او لافاني نيکمرغۍ پيدا کړي.

يوسف ادوارد استن که څه هم د ډيري ستمني او لوړې کورنۍ څښتن هم وو بيا هم نا کراره وه او د تل پاتي نيکمرغۍ په لټه کې وو هغه په دې اړه وايي:

نوم مي تر مسلمان کېدو مخکې جوزيف ادوارد استن و چې د مسلمان کېدو څخه وروسته په يوسف استن بدل سو، په يوې نصرانس کورنۍ کې چې پر نصرانيت خورا ټينگ ولاړ وه او د امريکا په مرکزي برخه کې يې ژوند کوی وزېږېدم، پلرنو او نيکونو مي يوازي دا نه چې عيسوي کليساگانې او مکتبونه يې جوړ کړي دي بلکې ځانونه يې هم په همدې لاره کې قرباني کړي دي، مگر زما مطالعه يوازي په مسيحييت کې نه وه بلکې ما په ديرشو کلونو کې هندوييزم، يهوديت او بوديزم هم مطالعه کړه، ما مي له پلاره سره په تجارتي پلانونو کې ډير کار کوی او يو لړ په زړه پوري نمايشونه مو تر سره کول، پيانو او کاسيو مو په

تکساس او کلاهوما او فلوریدا کي ږغول او ډيري پيسې مو چي ميلينونه ډالر ته رسيدې وگټلې، مگر بيا هم زما خاطر آرام نه وو، ځکه د ارمي لاره يوازي په حقيقت کي ده .

پاک خدای جل جلاله با ايمانہ خلک مفلحون بللي دي، يعني هغوی هغه کسان دي چي تل پاتي او لافاني نيکمرغی ته رسيدلي دي (اولئک هم المفلحون) هغوی راستگاران (نيک کرداره) دي.
د انسان مانوي (معنوي) اړخ + له توانا، مهربانه او عادل خدای جل جلاله سره اړيکي=روحي ارامي

د انساني ټولني

په ټولنيز اړخ کي د ايمان رول

انسان په يوه ټولنه کي د ژوند کولو لپاره يو لړ ټولنيزو اساساتو او اړتياو ته ضرورت ته لري چي په لاندي توگه دي.

_ د ايمان رول د اړيکو په ټينگولو کي له کورنۍ، دوستانو او د ټولني د افرادو ترمنځ

_ د ايمان رول په ښوونه او روزنه (ښوونځي، مدرسه، مسجد، پوهنتون او نورو) کي

_ د ايمان رول په آرامي او امنيت کي

_ د ايمان رول په دولتي مساواتو (عدالت) او نړيوال امنيت کي

د اسلام د مقدس دين رول په ټولنيز ژوند کي پر درو اساسي برخو

ويشلاى سو.

دايمان رول په ټولنيزارخ کي

قانون، دولت، آرامي
او برابري

بښوونځي، مدرسه
پوهنتون

کورنۍ، دوستان،
گاونډيان او ښاريان

۱- دايمان رول په ټولنيزو او کورنيو اړيکو کي

د اسلام مقدس دين د کورنۍ، دوستانو، گاونډيانو او ښاريانو لپاره بېلا بېل قانونه او اساسات ټاکلي دي چي د هغو په رڼا کي د کورنۍ دوستانو، گاونډيانو او ښاريانو ترمنځ ښې اړيکي رامنځ ته کيږي.

کورنۍ، دوستان او گاونډيان + ايماني حقوق او مساوات = کورنۍ او ښې اړيکي

د اسلام ټولنيز نظام د بشري ټولني د خلاصون يوه ښه وسيله ده، ځکه د اسلام مبارک دين د اړيکو د ټينگولو لپاره يو لړ داسي قانونه او اساسات رامنځ ته کړي دي چي د کورنيو، دوستانو او ټولو انسانانو ترمنځ عادلانه او برابري اړيکي رامنځ ته کوي. د اسلام په مقدس دين کي د فرد او فرد او ټولني ترمنځ اړيکي د متقابل احترام په رڼا کي بيان سوي دي چي پايله يې د کورنيو ترمنځ پرله پسې اړيکي دي.

د مثال په توگه :

د مور په اړه :

د اسلام په مقدس دين كې د مور په اړه زيات حديثونه او آياتونه راغلي دي، او په ځينو رواياتو كې حضرت محمد صلى الله عليه و سلم ځينو اصحابو ته ويلي دي چې د مور خدمت وكړئ ځكه چې جنت د مور تر پښو لاندې دى، نو په دې اساس ځيني متدين هلكان او نجونې خپلې مندي د خپلو سترگو نور بولي او د هغوى تر اندازه زيات احترام كوي، د مشكلاتو او نارغيو په وختونو كې يې، تل په خدمت كې وي او د عمر تر پايه پورې يې خدمتگاران پاته كېږي.

د مور په وړاندې دا احتراماتو د دين له دغې لارښوني سرچينه اخستې ده.

د حضرت ابې هريرة (رض) څخه روايت دى چې حضرت رسول الله صلى الله عليه و سلم ته يو څوك راغى او ورته وه يې ويل :

اې د خداى جل جلاله رسوله! پر ما څوك ډېر حق لري؟

حضرت محمد صلى الله عليه و سلم ورته وويل :

مور دي

هغه سړي وويل :

له هغه څخه وروسته

حضرت محمد صلى الله عليه و سلم وويل :

مور دي

هغه سړي بيا وويل :

له هغه څخه وروسته

حضرت محمد صلی الله عليه و سلم وويل :
مور دي .

هغه سپري وويل :
بيا شوک

حضرت محمد صلی الله عليه و سلم وويل :
پلار دي .

په دې حديث شريف کي پيغامبر صلی الله عليه و سلم ټولو مسلمانانو ته وربښي چي تر هغه ټولو کسانو چي د ده په ژوند کي پر ده گران دي مور ته زيات درنښت ورکي حتی د پلار سره د مينې په اړخ کي هم مور تر هغه زياته بولي .

د پلار په اړخ کي :

پلار هم د مور په څېر د کورنۍ په جوړښت کي ستر رول لري او د پيغامبر صلی الله عليه و سلم د وينا پر اساس (چي پلار د جنت له ورونو څخه يو وړ دی) ، نو بايد ټول مسلمانان د هغه عزت وکړي .

حضرت ابی دردا (رض) فرمايي د حضرت رسول الله صلی الله

عليه و سلم څخه مي واورېدل چي ويل يې :

پلار د جنت له ورونو څخه يو وړ دی چي د ټولو ورونو په منځ کي کرار لري ، نور ستاسو کار دی چي دا وړ خپل د ځان ساتی او که يې پردی کوئ .

قرآن عظيم الشان د مور او پلار د احترام په اړه ډېر ټينگار کوي چي وايي ((ولا تقل لها اف)) دمور او پلار مخ ته مو د اف کليمه هم مه وایاست ، ځکه دا کليمه پر زړه تنگی او خسته توب دلالت کوي چي يو مسلمان بايد دخپل مور او پلار په مخکي داسی يو زښت لفظ چي د

هغو د خوابد تيا لامل گرځي وه نه کارول سي او کله چي مور په دقيقه توگه دا مسئله وڅېړو چي قرآن عظيم شان د اف يوه ساده کليمه د مور او پلار په وړاندي ناجايزه بولي نو د هغو په وړاندي به د يوه زښت او بد کار په هکله څونه جدي وي.

نو ځکه پر هر مسلمان لازمه ده چي د مور او پلار په وړاندي ډېر دقيق و اوسي او بې اندازې زيات احترام يې وکړي.

د مېرمنې او څښتن په اړخ کي :

د اسلام مقدس دين د مېرمن او څښتن مقابل احترام او عزت د ژوند يو اساسي اصل بولي، د مېرمنو او څښتنو لپاره يو لړ اساسات دي چي هغوی يې بايد عملي کړي . او په همدې توگه اسلام د مېرمنې او څښتن ترمنځ د ژوند پايښت په مينه او محبت کي بللی دی.

د مېرمنې قدر او درنښت کول يې د خدای جل جلاله پرستو انسانانو خوئ گپلي دي او د خپلو مېرمنو سره ښه چلن يې د انسانيت يوه غوره نمونه ښودلې ده، (احسنکم خلقا احسنکم خلقا لاهله) د اخلاقو له رويه په تاسو کي هغه څوک ښه دی کوم چي له خپلو مېرمنو سره ښه اخلاق کوي.

او په همدې توگه به حضرت محمد صلی الله عليه و سلم همپشه خلگ له خپلو مېرمنو سره په ښه سلوک او ښه رويه امر کول. حضرت ابوهريره د حضرت نبی کریم صلی الله عليه و سلم څخه روايت کوي چي فرمايلي يې وه:

هر څوک چي پر خدای جل جلاله او د آخرت پر ورځ ايمان لري نو د يوه کار په پېښيدو کي بايد ښه خبره وکړي او يا چپ پاته سي او په

همدي توگه يې د مېرمنو په هکله وفرمايل (۱۳) . امام نوي وايي د حضرت پيغمبر صلی الله عليه و سلم د خبر و هدف دا وو چي خلک دې ته واداره کړي چي له خپلو مېرمنو سره ښه چلن وکړي .

حضرت پيغمبر صلی الله عليه و سلم ښخو ته عزت و رکول د خدای جل جلاله پرستو انسانانو عادت بولي، او د هغوی خورونکي يې د ټولني بدمرغ ترينه انسانان بللي دي، (ما اکرم النساء الا کریم و ما اهانهن الا لیبیم) او په همدې توگه يې د خښتن عزت کول پر مؤمنو ښخو فرض بللي او په سالمو او ښو لارښوونو يې د انساني ټولني د بقا او پايښت تضمين کړی دی .

د حضرت محمد صلی الله عليه و سلم ژوند د مسلمانانو لپاره يوه ښه بېلگه ده چي هيڅکله يې د خپلو مېرمنو په وړاندي له توندی او خوشکي څخه کار نه دی اخستی او په دې اړه يو صريح حديث شريف سته چي د حضرت محمد صلی الله عليه و سلم له مېرمنو څخه يوي يې روايت کړی دی :

حضرت بي بي عايشه (رض) فرمايي چي حضرت محمد صلی الله عليه و سلم هيڅکله کوم نوکر يا مېرمنه نه ده لت کړې .

(۱۳) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَإِذَا شَهِدَ امْرَأًا فَلْيَتَكَلَّمْ بِخَيْرٍ أَوْ لِيَسْكُتْ وَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَإِذَا شَهِدَ امْرَأًا فَلْيَتَكَلَّمْ بِخَيْرٍ أَوْ لِيَسْكُتْ وَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ (حديث نمبر ۲۲۷۱ صحيح مسلم)

د لور او خور په برخه کي :

د اسلام مقدس دين د لور يا خور درلودل يو الهي رحمت بولي او هر کله چي څوک له خپلي خور او يا لور سره ښه او سمه رويه وکړي نو خدای جل جلاله به يې جنت ته واچوي.

حضرت ابي سعيد الخدري (رض) د حضرت محمد صلی الله عليه وسلم څخه روايت کوي چي فرمايلي يې وه :

که چيري څوک درې خوندي يا لوني ولري او يا هم دوې خوندي او يا لوني ولري، او له هغو سره انساني چال او چلن وکړي او د هغوی په حق کي له خدای جل جلاله څخه وييريږي، جنت د هغوی په برخه دی. ددې حديث شريف په پوهيدلو سره هر حقيقي مسلمان چي قراني احکامو ته پابنده وي د خوندو او يا لوڼو په درلودلو افتخار کوي او د خدای جل جلاله د رضا لپاره په خپلو کړنو کي له هغو سره ددې حديث شريف پر اساس ښه رويه کوي.

حضرت انس (رض) فرمايي چي حضرت محمد صلی الله عليه وسلم و فرمايل :

هر هغه څوک چي دوې لوني ولري او هغوی د ځوانۍ تر سينه پوري و پالي د قيمت په ورځ به زه او هغه يو ځای يو.

حضرت انس (رض) بيا فرمايي :

هغه صلی الله عليه وسلم خپلي گوتې سره راټولي کړي او نورو ته يې وښودي .

د دې حديث شريف څخه دا زياتيږي چي د دوو لوڼو په تربيه او روزنه سره به مسلمان د آخرت په ورځ له حضرت رسول اکرم صلی الله عليه وسلم سره يو ځای وي او کله چي څوک د حضرت محمد صلی الله

عليه و سلم تر بيرغ لاندي وي او د دوو گوتو په څېر ورسره نږدې وي، د قيامت د ورځې ټول مشكلات به ورته آسانه وي. ځكه چې هغه په رښتيني توگه د حضرت محمد صلی الله عليه و سلم پيروي كړې ده .

د ټولو دوستانو، گاونډيانو او خلكو په برخه كي :

د اسلام سپېڅلې دين د دوستانو سره د اړيكو د ټينگولو لپاره صله رحمي يومهم اساس او بنسټ بولي .

د الهي ارشاداتو په رڼا كي چي څوك صله رحمي پرې كړي نو خدای جل جلاله خپله اړيكه له هغه سره پرې كړي په دې اړه زيات احاديث روايت سوي دي .

د گاونډيانو په اړه هم يو لړ اساسات او حقوقونه رانقل سوي دي او د چا له شره چي گاونډيان په امان نه وي هغه د يوه بې ايمانه كس په توگه بلل سوئ دئ .

كونډو، يتيمانو، فقيرانو او مسكينانو ته پاملرنه :

يو مسلمان بايد په ټولنيز ژوند كي د ټولني دنورو غړو نه بې خبره نه وي بلكه پر هغه لاهمه ده چي د كونډوو مسكينانو، فقيرانو او يتيمانو په حال ځان خبر كړي او له هغو سره همپشه همكاري وكړي او په خپله ستمني كي دهغو لپاره يوه برخه ځانگړې كړي .

حضرت ابوهريره (رض) فرمايي چي حضرت رسول الله صلی الله عليه و سلم وفرمايل چا چي د كونډي بنځي او نادارو خلكو سرپرستي وكړه، هغه د داسي چا په څېر دی چي پرله پسې د خدای جل جلاله په لار كي كوينښن كوي او زه فكر كوم چي هغه به د داسي چا په څېر وي

چې پرله پسې لمونځ کوي او هيڅ نه سترې کيږي او يا هم د داسې چا په څېر دې چې پرله پسې روژه نيسي او هيڅکله له روژه نيولو څخه نه ليري کيږي.

سهل بن سعد (رض) فرمايي چې حضرت رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل:

زه او د يتيم کفيل (ساتونکی) په جنت کې داسې يو، په دې وخت کې يې خپلې دوې گوتې داسې ونيولې چې په منځ کې يې ډيره لږه فاصله وه.

او په همدې توگه اسلام د مشرانو احترام او پر کشرانو شفقت د ايمان له مهمو اخلاقي برخو څخه بللې ده. نو ځکه د اسلام مبارک دين په دې توگه توانيدلئ دې چې د ټولنيز او کورني نظامونه په خپلو اخلاقي قوانينو باندې وساتي.

او د دې برعکس هغه کسان چې د اسلام د ستر نعمت څخه بې برخي دي، په ښه توگه درکوي چې هره ورځ د هغوی کورنۍ اړيکي څرې پرې کيږي او د ټولو ښو امکاناتو او هوسا ژوند پر درلودلو سربيره له روحي مشکلاتو سره مخ دي.

د انيس ورځپاڼې د ۱۳۸۴ کال د جوزا د ۱۸ په ۶۵ گڼې په پنځم مخ کې (يوې انگليسي مېرمنې خپله ستمنی سپيانوته وبخښل) تر سرليک لاندې يوه ليکنه راغلې ده چې متن يې داسې دی .

يوې سپين سري انگليسي خپله ستمنی چې يو مليون او دو سو زره پونډه ته رسېده سپيوته وربخښل، د (سان ماريون هي ورډ) ورځپاڼې د راپور پر اساس دغه مېرمن چې د مانچيسټر اوسيدونکې ده د وارثينو پردرلودلو سربيره د سپيو د روزني يوه خيريې مرکز ته ورغله او خپله ستمني يې هغوته ور وبخښل ترڅو د سپيو دروزلو په کار کې يې وکاره

وي.

مېرمن هي ورډڅه وخت وروسته د زړه د حملې په پايله كې مړه سوه او وارثان يې چې دوه ورونه او يوه خور وه د هغې د دې پريكړې څخه د خبرېدو په وخت كې ډېر حيران سول.

د دې خدمتگاري چې جوليا مور ك تر ويدا نوميده سان ورځپاڼې ته وويل چې هغه له خپلې كورنۍ څخه ډېره ځوريدلې وه او چندان بڼه يې نه ځني وړل نو ځكه يې ځان ته د حيواناتو يوه كورنۍ جوړه كړې وه.

۲: د ښوونځي، مدرسې او پوهنتون په برخه كې :

د اسلام په مقدس دين كې ښوونكئ، ښوونځي، زده كړيز توکي او زده كوونكي د خورالور ارزښت درلودونكي دي. د قرآن كريم لومړي آيت چې پر حضرت محمد صلی الله عليه و سلم نازل سوی د ويلو امر وو. خدای جل جلاله په قلم او هغه څه چې ليكنه په كيږي قسم ياد كړئ دئ ترڅو انسانان د قلم او ليكنې په ارزښت وپوهيږي او په همدې توگه قرآن كريم موږ ته بيانوی چې عالم او جاهل يوشان نه دي.

او په همدې توگه د علماوو، پوهانو، انسانانو، ښوونكو او زده كوونكو د درجو او منزلت په اړه بېلابېل حديثونه راغلي دي، چې دغه لاندني حديث شريف د (مشت نمونه يي خروار) په څېر راوړو.

حضرت كثير بن قيس (رض) فرمايي چې زه له ابې درده (رض) سره د دمشق په مسجد كې ناست وم چې يو څوك ورته راغئ او وه يې ويل اي ابې درده زه د حضرت رسول الله صلی الله عليه و سلم له ښاره څخه تاته راغلی يم، زه بله كومه اړتيا نه لرم پرته له دې چې هغه څه درته ووايم چې له حضرت محمد صلی الله عليه و سلم څخه مي واوريډل

: کله چې څوک د علم لاره په مخه ورکړي نو خدای جل جلاله هغه ته د جنت لاره خلاصه کړي او فرښتې په لاره کې خپل وزرونه ورته و غوره وي، د يوه عالم لپاره د مځکي او اسمانونه موجودات او د اوبو ماهيان د بخښنې دعا کوي. د يوه عالم غوره والی تر يوه عبادت کوونکي داسې وي لکه د مياشتې د څورلسمې سپوږمۍ غوروالی پر يو ستوري باندي، عالمان د پيغمبرانو وارثين دي او پيغمبرانو دينار او درهم په ميراث کې نه دي پرې ايښي، بلکې علم يې په ميراث کې پرې ايښی دی، او هرکله چې علم د چا په برخه سي، يوه لويه برخه يې په برخه سوې ده.

ښوونکی د مانوي مور اويا پلار په څېر دی، حضرت اميرالمومنين علي بن ابي طالب (رض) فرمايي (من علمني حرفاً فقد صبرني عبداً) چا چې ماته يو حرف راوښودی زه يې خپل غلام وگرځولم. د اسلام د مقدس دين دارشاداتو پر اساس زده کوونکي بايد له خپلو ښوونکو سره ډېرې ښې او اخلاقي اړيکي ولري، هغوی ته د خپل پلار او مور په څېر و گوري او هم هغسي چلن ورسره وکړي او ښوونکي هم بايد دغه اساسات په نظر کې ونيسي او خپل درس ته له پوره تياري سره ولاړ سي کله چې له کوره وزي په دې فکر ووزي چې له خپلو اولادونو څخه بېل او له خپلو نورو اولادونو سره يو ځای کيږي او په همدې فکر کې ټولگی ته ولاړ سي او په ټولگی کې هم د مور او پلار په څېر په مهربانۍ او صميميت له زده کوونکو سره چال چلن وکړي او کوبښن وکړي چې د هغوی يوه دقيقه وخت هم بې ځايه تير نه سي او د هغوی د ذهنونو د غوړاوي لپاره د شپې او ورځې زيار وگالي او هغوی ته خپل درس په دونه خوږ ژبه او ورينه تنډه بيان کړي چې هيڅ د مشکل ځای پکښې پاته نه سي.

نو په دې اساس يو با ايمانہ ښوونکي همپشه کونښن کوي چي خپل درس زده کوونکوته په ډېره سمه توگه تدريس کړي د هغوی مشکلات ورحل کړي او دزده کوونکو څخه د سهوي په وخت کي د هغوی له سهوي تيرسي او داسي کړنه ورسره وکړي لکه د خپلو اولادونو د سهوي په وخت کي چي يې د خپلو اولادونو سره کوي، هيڅکله له هغوی سره عقده من نه سي. د اسلام په مقدس دين کي د ښوونکي او زده کوونکي ترمنځ اړيکي همپشه پر مانوی (معنوي) اړيکو باندي ولاړي دي.

با ايمانہ ښوونکی د شپې او ورځي د خپلو زده کوونکو په خدمت کي وي او د هغوی سوالونه په ورين تندي جوابه وي.

۳- دقانون او دولت په برخه کي :

د ايمان رول د يوه مملکت په قانون او دولت جوړونه کي د هغه مملکت د خلکو او اولسونو د مساواتو په نظر کي نيول باندي تړلي دي. الهي قانون په لومړۍ مرحله کي انسان د يوه با ارزښته مخلوق په څېر پېژندلئ دئ (ولقد کرمنا بني ادم) د انسان دا کرامت د قومي، نژادي، او ژبنيز توپير په نظر کي نيولو څخه پرته ورکول سوی دئ او د اسلام د سپيڅلي دين له نظره د انسان غوره والی د هغه په تقوا او ديانت او نورو ته په خير رسولو کي دي.

د اسلامي قانون تر ټولو اساسي برخه پر عدالت باندي ولاړه ده، ځکه قانون انسانانو ته کرامت وړ بخښي، نو بيا د غوره والي اساس تقوا و ټاکي او دولت په عدالت کي جوړه کړي ترڅو د ټولني دارامی او امنيت لامل سي.

قانون + مساوات (عدالت) = امنيت .

نن ورځ ولي زموږ په هيواد كې امنيت نسته؟ علت يې د عدالت كمښت دى، ستمن خلك د كاپيټالستي نظام په عملي كولو ورځ تر بلي ستمن كيږي او نادار ورځ تر بلي نادار كيږي او ترهره وخته چې دا كارونه همداسي ادامه ولري نو داسي يو وخت به هم راسي چې د نادارو خلكو كورنيو او اولادونو ته به دندي هم نه پيدا كيږي.

په نړۍ كې ولي امنيت نسته؟

په دې خاطر چې په نړۍ كې هم عدالت نسته، په نړۍ كې د بشريت خطرناك ترينه دښمن د اسراييلو صهيونست نظام دى، چې همپشه د لويو لويو قوتونو له خوا حمايه كيږي، دا تر وريستي هيواد اجازه لري چې اټومي سلا جوړه كړي، مگر نور زيات هيوادونه اجازه نلري چې له اټومي انرژۍ څخه په سوله ايزه توگه كار واخلي.

دوهم څپرکی

دخدای جل جلاله ستون (وجود)

په دې څپرکي کي به لاندې موضوعات تر څپرني لاندې ونيسو

- ۱- دخدای جل جلاله پرستون قراني دلايل
- ۲- دخدای جل جلاله پرستون فطري دلايل
- ۳- دخدای جل جلاله پرستون عقلي دلايل
- ۴- دخدای جل جلاله پرستون علمي دلايل

خدای جل جلاله انسان ته دوه ډوله د لیدو توانائي ورکړې ده

لومړی ډول :

په سترگو د لیدو توان (بصارت) :

بصارت چې د باصرې حس ورته وايي، چې د انسان د وې سترگي دي چې په مادي توگه د انسان په مخ کې کرار لري، که څه هم د سترگو دنده د شيانو لیدل دي مگر هغوی نه سي کولای چې له رڼا څخه پرته څه وويني.

او هر کله چې يو څوک په بتي بيابان کې وي او هلته رڼانه وي هغه نه سي کولای چې درسی فرق له مار سره او د سرزو د خښتي فرق وکړي، نو سترگي د خپلي دندي د تر سره کولو لپاره رڼاته اړتيا لري.

د لیدو حس + د لمر رڼا او نوري رڼاوي + د مادياتو په سمه توگه لیدل.

دوهم ډول :

د زړه د لیدو توان (بصيرت) :

چې د دې څخه منظور په فکر، عقل، ذهن او هوښياري باندې لیدل دي چې دغه شيان سره راټول سوي دي او د بصيرت پدیده يې رامنځ ته کړې ده. د انسان د زړه سترگي هم د انسان د مخ د سترگو په څېر د ايمان رڼاته اړتيا لري، هغه هغه وخت خپله دنده په سمه

توگه ترسره کوي چي د ايمان رڼا ورسره مله وي او کله چي د ايمان رڼا نه وي، د انسان فکر او خيال حقيقتونه سرچپه او معکوس انځوره وي، حق باطل ورته ښکاري او باطل حق.

بصيرت + د ايمان رڼا = د زړه فکر، خيال او نور

حق ته د رسېدو وسيله :

قرآن عظيم الشان يو حقيقت بيانه وي چي په لومړيو پاڼو کي يې ترسترگو کيږي، قرآن چي د لارښووني (هدايت) کتاب د، دا لارښوونه د پرهيزگارانو (مقيانو) ته يوه خاصه لارښوونه بولي، يعني د رښتيا (حق) او لارښووني (هدايت) ته، خدای جل جلاله دا کتاب خپلو بندگانو ته راليرلي دی او خپلو بندگانو ته يې د نيکي لاري ښوولي دي، د لارښووني وسايل يې تيار کړي مگر تر هر څه چي په دې لاره کي ډير مهم دی هغه خپله د انسان ميل او علاقه ده چي حق ته د رسيدو لپاره يې بايد لري.

الهي لارښوونه + د انسان د حق موندني غوښتنه = ايمان او حق ته

رسيدل

ډېر خلک هره ورځ د مارکېټنو مخ ته تيريري او راتيريږي او سربېره پردې چي په جيبونو کي پيسې هم لري مگر بيا هم شی نه رانيسي، ولي هغوی شی نه رانيسي، خو پيسې هم لري او په بازار کي هم دي؟ د دې علت د غوښتني او هيلي نه درلودل دي، مگر په عيني وخت کي کوم کسان چي د يو شي په رانيولو پسي راوتلي وي دکان پر دکان پوښتنه کوي او ځان ته هغه شی چي دی يې په لټه کي دی پيدا

کوي.

انسان د عقل، فکر، پوهې او پرتلې د توان درلودل سربېره، چې د دې اراده ولري چې حقيقت پيدا کړي، نو حتماً د حق لاره ورته روښانه کيږي.

مېرمن بيتي باومن چې يوه امريکايي لوستې ښځه ده پردې سربېره چې په يوې غيري مسلماني کورنۍ کې يې سترگې نړۍ ته پرانيستي دي، مگر هغه دنورو زياتو غافلو انسانانو په څېر نه ده سوې چې دخپل مور او پلار په دين پسې سي چې دلار ورکي (گمراهي) عامل دی او هيڅ حقيقت نه لري بلکې د حقيقت د پيدا کولو لپاره په څېړنو بوختيږي او په ژوره توگه مطالعه کوي هغه په دې وخت کې چې په څېړنو بوخته ده له زرگونه جلدونو زيات ايماني کتابونه اړولي رااړولي دي هغه وايي:

ما تر زرگونه جلدو زيات کتابونه په بېلابېلو اړخونو، ټولنپوهنه، اروا پوهنه، انسان پوهنه، مذهب، تاريخ او د دوو پيغمبرانو (حضرت عيسى (ع) او حضرت محمد صلی الله عليه و سلم) کتابونه د حقيقت د پيدا کولو په موخه ولوستل. هر يوه به ماته زما د سوال جواب راکوي مگر نور نوي سوالونه به يې راته پنځول، څو په اخير کې هغه څه چې زه يې څلويښت کلونه په لټه کې وم مي پيدا کړي... هغه لاره چې زما په دنيا کې هر څه ته مانا وربخښي.

د داسې کسانو پېژندنه انسانانو ته يو ډېر ښه درس ورکوي، هغه د ځان په اړه په يو بل ځای کې داسې وايي:

زه د ډيري زياتې مطالعې خاونده يم... زه د فلم، سينما، تلویزيون، راډيو، ورځپاڼو او سپورټ سره چندان علاقه نه لرم ځکه نه غواړم چې په کلي توگه د مادي موجوداتو په اړه له سري فکر

و کړم ... له دې وروسته غواړم چې يو مانوی څوک و اوسم او له هغو کسانو سره چې په دې لاره کې له ما څخه شاته دي مرسته وکړم. مېرمن بتي باومن د اسلام د مقدس دين د قبلولو قابليت د انسان شخصي ظرفيت بولي. هغه څوک چې هوښيار ذهن، پاک زړی چې له تکبر او غروره خلاص وي او له غفلته ليري فکر ولري په اسانۍ سره کولای سي چې اسلام ته خپله ننوتنه اعلان کړي، ځکه اسلام د فطرت سره مطابق دين دی، هر څوک چې پاک فطرت ولري، علاقه يې له اسلام سره په ډيرې تېزۍ منسجم کيږي، هغه يو بل ځای بيا وايي:

هغوی چې مستعد زړه او ذهن لري په تېزۍ سره حقيقت ته رسيږي او هغه څوک چې زړه يې د غرور او ذهن يې د غفلت په تياروکې راگير سوئ وي په ډېر تکليف سره حقيقت ته ځان رسوي. ددغو دلايلو په رڼا کې هر څوک چې وغواړي حق ته ځان ورسوي او خپل زړه د تيرو سوو يادونو، تعصبونو، ځان غوښتونو او د نورو د بدغوښتنې څخه وساتي او حق ته د رسېدو په خاطر خپلو مطالعاتو ته ادامه ورکړي خامخا حق ته رسيږي.

کله چې د تقوا په اړه خبرې کيږي، نو د نورو ټولو تقواو په منځ کې فکري تقوا هم وجود لري او فکري تقوا د هغو نارغيو او ذهني ویرسونو درملنه ده کوم چې مخکې موبيان کړل (تعصبونه ځان غوښتني او دبل بدغوښتنې) و حقيقتونو ته د رسېدو لاره خنډوي.

د مثال په توگه: کله چې يهودو د اسلام د اخيري پيغمبر د راتلو نښې په مخکنيو مذهبي او الهي کتابونو کې وليدلې، د هغوی ډېر د نوي پيغمبر د نښه راغلي لپاره چې د راتگ زيری يې دوی په خپلو کتابونو کې ليدلئ وو، يثرب ته راغلل او يهودي قبایل د مهاجرو په توگه په يثرب کې پاته سول چې په هغوی کې د بنی قريظه بني نصير او نورو

قبيلې شاملې وې او د هغه پيغمبر د راتلو لاره يې څارل، هغوی به دا حقيقت د عربو او د يثرب ټولو اوسيدونکو ته بيانې وې او تل به يې دوی ته دا خبر پيغمبر چي خاتم النبیین او رحمة للعالمين دى د راتگ په اړه معلومات ورکول، د يثرب خلکو، چي ډېريو به د يهودانو خبري چي هوبسيار خلک وه، منلې، هغوى د همداسي يو پيغمبر راتلوته سترگي پر لار وه. مگر کله چي پيغمبر بنکاره سو او د يهود لويو علماو بڼغ کړل چي دا دى د وروستي پيغمبر ستورى وځليدى مگر د هغوى لوى مشکل په ځان غوښتنه او تعصب کي وو چي ددې لامل سو چي هغوى حق ونه منى، کله چي هغوى خبر سول چي هغه پيغمبر چي دوى يې منلوته خلک رابولي د هغوى له قومه نه دى نو د هغوى تعصب را ژوندى سو او دا د دې لامل سو چي هغوى د حق پېژندلو سر بېره حق ونه منى.

حضرت پيغمبر صلى الله عليه وسلم د هغه علم څخه چي د انسان د لارښوونې لامل سوئ نه وي، د بشريت په گټه نه وي او د علم په څنگ کي عمل نه وي په خداى جل جلاله پناه غوښتي ده، ځکه داسي علم انسان په شيطان بدله وي.

يهودو که څه هم علم درلودى مگر داسي وه لکه شيطان چي ښوونه يې درلودله مگر روزنه يې نه درلودله.

يهودانو هم د خپل تعصب، قوم پرستى، ځان غوښتنې او تکبر له کبله د دې حقيقت څخه انکار وکړى او حتى بت پرستانو ته به يې ويل چي ستاسو دين د اسلام د دين په پرتله ښه دى.

مگر برعکس هغه کسان چي په يثرب کي اوسېدل او د هغوى په څېر تعصب يې نه درلودى او د همدغو يهود د معلوماتو پر اساس د اخيري پيغمبر په تمه وه او د هغه له رارسېدو سره سم يې د عقبې په

تېرون خپل ايمان اعلان کړی او کله چې مشريکينو قريشو حضرت پيغمبر صلی الله عليه و سلم خوروی، د يثرب اوسيدونکو د هغه تود هرکلی وکړی، نو هغه وو چې د يثرب نوم په مدينه الرسول بدل سو او د اسلام دروند پيغمبر د اسلامي دولت او اسلامي تمدن بنسټ هلته کښېښوی او همداسي له لږ وخت وروسته د يثرب نوم په (مدينه منوره) بدل سو. نو ځکه د حق پيژندنې لپاره لازمه ده چې انسانان تعصبونو او ځان غوښتنی يوه اړخ ته کړي قبيلوي، قومي او کلتوري مفکورې چې د جاهليت زيربنده دي له ځانه ليري او خپل زړه، فکر او خيالونه د حق منلو لپاره آماده کړي.

پوهان وايي چې خطرناکترينه ناروغي غفلت (ناخبري) ده، ځکه غفلت لکه يو خطرناکه ويروس د انسان پر مغزونو باندی يو پوښ جوړه وي او د انسان کنترول په خپل لاس کي اخلي او حق ورته باطل او باطل ورته حق ښکاره کوي. قرآن کریم د داسي متعصبو غافلانو په اړه وايي (لهم قلوب لا يفقهون بها) هغوی زړه، فکر او پوهه لري مگر د هغوی په واسطه حق نه سي پيژندلای.

له دې کبله چې انسان د خدای جل جلاله د ستون د زبات لپاره مسؤليت لري او خدای جل جلاله چې يو مهربانه ذات دی او نه غواړي چې انسان په تنکايي کي راگير و اوسي، نو ځکه و حقيقت ته د رسېدو په موخه خدای جل جلاله پيژندنه انسانانوته ډيري لاري وړښودلي چې د خدای جل جلاله ستون په زبات رسوي. چې عبارت دي له :

۱- قراني دلايل

۲- دانسان سالم فطرت

۳- عقلي دلايل

۴- علمي دلايل (ساينس او رياضي)

۵- مادي دلايل.

۱- د خدای جل جلاله پر ستون قراني دلايل:

قرآن عظيم الشان چي ورستنی (اخيري) آسماني کتاب دی د مسلمانانو د لارښووني (هدايت) لپاره نازل سوئ دئ، دا چي د دې ستر کتاب هدف ايمان، قناعت، لارښوونه (رهنمايي)، لار موندنه او د بشر نیکمرغي ده او دا کتاب د عالميانو د پروردگار کتاب دی، نو ځکه د دې ستر کتاب دلايل د انسان د عقل سره موافق (برابر) دي او دا چي عقل د انسان لپاره يو الهي نعمت دی نو له دې ځايه څخه ويلاى سو چي دهغه څخه گټه اخيستنه يو ستر حکمت دی.

قرآن عظيم الشان داسي دلايل نه وړاندي کوي چي د انسان د عقل څخه وتلي يا خلاف وي او يا هم انسان ونسي کولای چي هغه په اسانۍ سره درک کړي، بلکه قرآن عظيم الشان ډېر واضح او ښکاره دلايل وړاندي کوي چي انسان د لږ فکر او پرخان د يوڅه زحمت راوستو په پايله کي په ډيري اسانۍ سره هغه درکوي او د خدای جل جلاله پر ستون اعتراف کوي.

اوس په دې بحث کي څو قراني ايتونه تر څېړني لاندې نيسو چي د خدای جل جلاله پر ستون ښکاره دلالت کوي.

د خدای جل جلاله پر ستون قراني دلايل

نقلي قراني

عقلي قراني دلايل

حسي قراني دلايل

الف : حسي قراني دلايل :

په قرآن عظيم الشان کي زيات داسي ايتونه راغلي دي چي انسان ته وايي وگوره هغه ټولو شيانوته چي ته يې وينې او حسوې يې چي هغوی څنگه جوړ سوي دي، څنگه کار کوي او څنگه خپلي دندي ترسره کوي، ايا امکان لري چي دا چاري د يوه پيدا کوونکي (خالق) او يا چلونکي څخه پرته وچليږي.
 _ د مځکي او اسمانونو تدبير:

(أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا

وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ) (ق-٦) مگر هغوی پر خپلو سرو ولاړ اسمان ته نه گوري چي هغه مو څنگه جوړ کړی او ښکلا مو ورکړې پرته له کومي تېروتنې او درزونو څخه (وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ) (٧) تَبَصَّرَةٌ وَذِكْرَى لِكُلِّ عَبْدٍ

مُنِيبٍ) (ق-٧-٨) او موږ غوړولي ده مځکه او ايښي مو دي غرونه پر دې مځکه او غوړولي مو دي هر ډول نباتات تازه تر څو د هر توبه کښونکي لپاره دا يوه پند او نصيحت سي (رَزَقًا لِلْعِبَادِ ط وَأَحْيَيْنَا

بِهِ بَلَدَةً مَيِّتًا^ع كَذَلِكَ الْخُرُوجُ) (ق-١١) دا ټوله زما د بندگانو لپاره رزق دی او موږ په دې (اوبو) سره مړه مځکه ژوندي کړه ستاسو راوتل

هم داسي دي (وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُّبْرَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ
جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ) (ق-٩) اوله اسمانه موله برکته ډکي اوبه راو
اورولې او بيا مو په هغو سره ستاسي بنخ کړي تخمونه شنه
کړل) (وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ) (ق-١٠) او جگي جگي د
خرماوني چي يو پر بل پرته اوډل سوي خانگي لري

ب : عقلي قراني دلايل :

په قران عظيم الشان کي ډېر داسي اياتونه سته چي انسان د عقل،
فکر او پوهي کارونو ته رابولي، دا اياتونه له انسانانو غواړي چي د دغو
حقيقتونو په اړه فکر وکړي ترڅو په اخير کي حتماً دې پايلي ته
رسيري چي د دې پيدا سو (مخلوقاتو) پيدا (خلق) کيدل له کوم پيدا
کوونکي (خالق) څخه پرته امکان نه لري.
په دې اياتونو کي په مستقيمه توگه تعقلون، تفکرون، يسمعون
او يتذکرون کليمې کارول سوي دي چي دهغو څو نمونې دلته راوړو:

١- د قرآن بلنه فکر کولو ته د انسان په خپل وجود کي:

قران عظيم الشان په زياتو اياتونو کي د انسان عقل د انسان
داناتومي او فيزيولوژي څېړني ته رابولي.
ځکه غافله انسان له هري پديدې سره په بې تفاوتی رويه کوي،
ددې برعکس هغه خلک چي د ځان په اړه فکر کوي خپل وجود يې د
خدای جل جلاله پرستون لوی ثبوت دی.

الف : د انسان د جوړښت دوره د مور په نس کي او وروسته له پيداينسته:

(هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ تَرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلاً ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ ثُمَّ لِتَكُونُوا شُيُوخًا وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَفَّى مِنْ قَبْلٍ ۗ وَلِتَبْلُغُوا أَجَلًا مُّسَمًّىٰ وَلِعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾ هُوَ الَّذِي تَحْيِي ۖ وَيُمِيتُ ۗ فَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ) (الومن - ٦٧)

(هغه جل جلاله هغه ذات دی چې تاسو يې پيدا کړي يا ست له خاورو، وروسته له نطفې بيا له تړل سوي وينې او بيا يې تاسو پيدا کړ است د کوچني په څېر کله چې تاسو خپلي توانايي ته ورسېږي او بيا چې تاسو سپين ږيري سي او کله داسي پيښ سي چې يو څوک سپين ږير توب ته له رسېدو مخکي مړ سي دا دې لپاره چې تاسو فکر وکړئ.

ب : ژوندي کول او وژل :

وَهُوَ الَّذِي تَحْيِي ۖ وَيُمِيتُ ۗ وَلَهُ اخْتَلَفُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ ۗ أَفَلَا تَعْقِلُونَ (الومنون - ٨٠) (او هغه هغه څوک دی چې ژوندي کوي او

وژني او دورځي او شپې توپير دهغه له طرفه دی آیا تاسو په دې اړه فکر نه کوی)

ج : د څښتن او مېرمني پيدا کول د انسان له جنسه او په واده کولو کي مينه او محبت :

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا
إِيَّاهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً ۗ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ

لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ (الروم - ۲۱) او دهغه له نښانو څخه يوه نښه ده داده چي پيدا کړي يې دي ستاسو څخه ستاسو لپاره مېرمني او څښتنان تر څو دهغو په څنگ کي ارم و اوسې تر څو ستاسو په منځ کي مينه او مرحمت زيات سي په دې نعمت کي دهغو کسانو لپاره چي فکر من دي په بشپړه توگه نښاني سته.

ه : خوب او وينه لکه ژوندي کيدل او او مړ کيدل :

اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا
فِي مِسْكٍ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ
مُّسَمًّى ۗ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ (الزمر - ۴۲)

الله جل جلاله د مرگ په وخت کي د خلکو روح په بشپړه توگه اخلي او د خوب په وخت کي روح اخلي او هغه روح چي په هغه باندي مرگ

لازمي دی ساتي او نور ټول روحونه د يوه ټاکلي وخته پوري بيرته راليري په تحقيق سره په دې کي د قدرت نبي دي د هغه قوم لپاره چي فکر کوي.

و : رزق او روزي (مرول او اوبه کول):

(قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ

وَالْأَبْصَرَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ

وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ) (يونس - ٣١)

و وياست چي د مخکي او اسمانو خنځه چي تاسو ته روزي دربخښي څوک دی او يا څوک دی چي پر غوږو او سترگو واکمن دی او څوک دی چي ژوندي له مړه راباسي او مړي له ژوندي او څوک دی چي د کارونو په اړه تدبير کوي بنايي و وياست خدايجل جلاله نو بيا و وياست ايا دا پروانه کوي.

٢- د عقل بلنه د طبيعت او پيښو په اړه څېړني ته

:

قران عظيم الشان له انسانه غواړي ترڅو د اسمانونو، مخکي، شپې او ورځي د تلو او راتلو، دريابونو د پيداينبت، او د کښتيو د روانيد په اړه په سمندرونو، وريځو، باران، جلي، واورې، باغونو او مخکو د شنه کېدو او ژرېدو او دنړۍ دنورو پديدو په اړه فکر وکړي.
خداي جل جلاله فرمايي :

(إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ
وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ
مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَّاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا
مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيْحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ
السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ) (البقره-١٦٤)

د مځکي او اسمانونو په پيدايښت کي د شپې او ورځي په راتگ کي او په کښتياڼو کي چي د خلگو په گټه په سمندرو کي په حرکت دي او په اوبو کي خدايجل جلاله له اسمانه نازيلي کړي دي او په هغه سره يې مځکه له مرگ وروسته ژوندی کړې ده او په هغه کي يې خوځيدونکي غوړولي دي او په همدې توگه د بادونو او وريځو د لورو په تغير کي چي د مځکي او اسمان ترمنځ واقع دي نښانې دي د پاک خدايجل جلاله پر ذات او د هغه د يوالي د هغو خلگو لپاره چي عقل لري او فکر کوي.

کله چي انسان د دې ټولو مخلوقاتو په اړه هغه سي فکر وکړي څنگه چي پاک خداي جل جلاله امر کوي، د خداي جل جلاله ستون په ډېري اساني سره درک کولای سي. خداي جل جلاله د مؤمن مسلمان د صفتونو په اړه چي د خداي جل جلاله په مخلوقاتو کي د فکر له امله يې ايمان راوړی وي داسي فرمايي :

(الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ

وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا
بَطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ (ال عمران - ١٩١)

هغوی چي خدايجل جلاله ولاړ، ناست او پر بغل بيده ياده وي، د
مخکو او اسمانو په جوړښت کي فکر کوي او وايي:
خدايهجل جلاله! دا ټول دي باطل نه دي پيدا کړي، پاکي دي وي تا
لره، مور ته د دورخ له اوره نجات راکړه.

٣- په حيواناتو کي د فکر کولو په اړه د قران

بلنه:

خدای جل جلاله له انسانه غواړي، چي د ټولو الهي پيداينستونو په
اړه فکر وکړي، دغه وي چي وني چي په يخ کي وچيري او بيا له همدې
وچ لرگي څخه دا خوږې مېوې لکه: منه، انگور، ناک، انار او نور په
بېلابيلو رنگونو او خوندونو پيدا کوي. کوم انسان کولای سي چي له يوې
اندازې خاوري اوبو او لرگي څخه مېوه جوړه کړي؟ خدای جل جلاله
فرمايي چي تاسو د حيواناتو پيداينست ته وگوري او فکر وکړي چي
خدای جل جلاله اوبن په کومو صفتونو پيدا کړي دی (افلا ينظرون
الى الابل كيف خلقت).

او په همدې توگه خدای جل جلاله انسانانو ته بيان وي چي په بېلا
بيلو ډولونو حيواناتو يې پيدا کړي دي چي د هر يوه په پيداينست کي يو
حکمت او راز نغښتی دی.

﴿وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِّن مَّاءٍ ۖ فَمِنْهُمْ مَّن يَمْشِي عَلَىٰ بَطْنِهِ ۗ

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَّنْ يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ مَّخْلُوقٌ
 اللَّهُ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (النور-٤٥)

خدايجل جلاله هر بنور خوړونکي شي له اوبو پيدا کړي دي، د هغوئ ځني پر نس ځي (حرکت کوي) او ځني پر دوو پښو او ځني هم پر څلورو پښو حرکت کوي، خدايجل جلاله چي هر څه و غواړي پيدا کوي يې او الله جل جلاله پر هر شي باندي زيات قدرت لري. په دې توگه زيات نور قراني اياتونه سته چي په مفصله توگه د ټولو مخلوقاتو په اړه د فکر کولو امر بيان وي، ځکه عقل او فکر د حقيقتونو د پيدا کولو لپاره ستره سرمايه او ستمني ده.

ج : د قران کریم رالیرل سوي (نقلي) دلایل :

د رالیرل سو (نقلي) دلایلو څخه هدف هغه دلایل دي چي د خدای جل جلاله له لوري د رالیرل سو او خدای جل جلاله پرستو لخوا د بشریت په تاریخ کي ترمور. رالیرل سوي او رارسیدلي دي. ټولو پیغمبرانو خپل امتونه د یوه خدای جل جلاله پرستون باور ته رابلل چي ټولي قرانی کیسې پر دې پښو شاهداني دي.

٢- د خدای پرستون فطري حقيقي دلایل :

دین درلودل او خدای جل جلاله پلټل، د انسانانو یوه فطري غریزه ده چي هیڅکله له هغه څخه پرته عادي او نورمال ژوند نه سي کولای او هرکله چي یو څوک د یو لید (مفکورې یا ایډیالوژي) له کبله د خدای جل جلاله له ستونه منکر سي او خپل سر د پاک خدای جل

جلاله په وړاندي ټيټ نکرې بالاخره په پوهۍ او يا ناپوهۍ (په شعوري توگه يا لاشعوري توگه) د کوم مخلوق په وړاندي تسليميږي کوم حيوان او يا انسان ته سجده کوي.

پوهان په دې نظر دي چي انسانان فطرتاً دين ته اړتيا لري ځکه انسان دهغه مشکلاتو په وخت کي چي دهیڅ خلاصون لاره نلري او يا په داسي حال کي چي دخپل انساني ورور له مرستي ناهيلي سي، حتماً يوې بلي تکې ته اړتيا لري چي هغې خواته مخ واړه وي چي په دې وخت کي دهغه مشکل ورحل کړي چي هغه دده تر خپلو همدینو لوړ څوک وي.

په دې اړه چي دين يوه فطري غريزه ده زيات دلايل وجود لري چي په لنډه توگه درې اساسي دليلونه بياننه وو.

د انسان سالم فطرت

عقلي دليل

دنبوي سنتو دليل

قراني دليل

قراني دليل :

قران عظيم الشان په ښکاره (صريحه) توگه بياننه وي چي انسان په فطري توگه متدين (دين درلودونکی) وي او دغه فطري ايمان خدای جل جلاله هغه وخت چي آدم (ع) سلم يې جوړ (خلق) کړی د هغه په بنسټ (نهاد) کښي کښېښوی ځکه ورته وييل (الست بربکم) ايا زه ستارب نه يم؟

ټولو انسانانو په يوه آواز ورته وييل وو کي ته زموږ پروردگاريې نو

ځکه د اسلام له نکتې نظره او د قراني لارښوونو په رڼا کې نه يوازې دا چې دين يوه فطري غريزه ده بلکې هر انسان له هغې ورځې يو پرسته (موحد) دی، ځکه هغه د خدای جل جلاله پر يووالي اعتراف کړی دی.

دا چې د انسان سالم فطرت د دين درلودلو پر لور مایل دی، نوځکه ډيرو پوهو کسانو خپلې دې سالم فطرت ته مثبت جواب ويلی دی ترڅو متدين او موحد پاته سوي دي.

او هغه کسان چې له دين او د توحيدېدو څخه منحرف کيږي، هغوی له خپل سالم فطرت څخه ليري کيږي.

که څه هم په وروستيو پېړيو کې کمونستانو وغوښتل چې دا غريزه (پديده) له منځه يوسي او مذهبيت يې يوه منفي پديده گڼل، د هغه پر ضد يې مبارزه وکړه او ويې نه غوښتل چې په مستقيمې توگه د دين پر ستون او خدای جل جلاله باور وکړي، مگر له دې کبله چې دا پديده د هر چا په وجود کې په فطري توگه ستون لري، کمونستان د خدای جل جلاله د عبادت پرځای د کمونيزم د سالارانو په عبادت لگيا سول او د مارکس، انگلس، او لينن بندگي يې شروع کړل او کله ناکله به يې ستالين ته ويل: چې اې گرجستاني سرپه ته يې چه مور ډوډۍ (رزق) راکوې او زموږ مشکلات حله وي.

د نبوي سنتو دليل :

حضرت محمد صلی الله عليه وسلم فرمايي: هر کوچنی چې دنيا ته راځي فطري ايمان لري او وروسته مور او پلار يې له هغه څخه يهود، نصراني او مجوسي جوړه وي. ددې حديث شريف په اساس دا د خدای جل جلاله رحمت دی چې ماشوم پر هرځای کې پيدا کيږي د ايمان په

نور منوروي او هغه ماشوم د ځوانۍ تر وخته پوري مؤمن وي او وروسته له ځوانۍ يې هغه ته اختيار ورکړي چې خپل دين خپله غوره کړه.

عقلي دليل :

له امام جعفر (رض) څخه يو چا د خداى جل جلاله په اړه وپوښتل هغه يې په جواب کي وويل: آيا کله په يوه داسي کښتۍ کي سپور سوئ يې چې سخت طوفان راگير کړې وي او د کښتۍ چلوونکي ستاسو له نيچاته څخه مايوسه سوئ وي او کله چې غرقيدلو ته ښه ورنږدې سوئ وي، په دې وخت کي دي په زړه کي دا نه دي درگرځيدلي چې يوڅوک سته چې په دې وخت کي هم که وغواړي موږ وژغوري ژغورلای مو سي؟ هغه سړي ورته وويل: بلې! امام جعفر (رض) ورته وويل: هغه څوک خداى جل جلاله دى، د حضرت جعفر (رض) هدف د قران عظيم الشان له دغه ځايه څخه وو (و اذا ركبوا فى الفلك دعوا لله مخلصين له الدين)

بي ايمان انسانان په کښتيو کي د سپرېدو په وخت کي او په مشکلاتو کي د راگيرېدو په وخت کي خداى جل جلاله په اخلاص او زاريو راننگوي او متدين کيږي، مگر هغوى د انساني فطرت پر خلاف کار کوي، له طوفان څخه له خلاصېدو وروسته بيا له خدايي احکامو څخه په نافرمانۍ او سرکښۍ پيل کوي.

نوله دې ځايه ويلای سو چې د انسان عقل هم په دې اعتراف کوي چې انسان فطرتاً با ايمان وي او د خداى جل جلاله پر ستون اعتراف کوي نوله دې کبله د مشکلاتو په وخت کي دهغه ايماني فطرت هغه د خداى جل جلاله ولور ته ورکشوي.

۳- د خداى جل جلاله پرستون عقلي حقيقي

دلایل :

د انسان عقل چي د انسانيت تر ټولو ستر صفت دى، د همدغو فکرونو په واسطه انسانانو هغه سترستر واټنونه چي مياشتو مياشتو مسافريوته يې اړتيا درلودله ډېر لنډ کړل چي يوازي شو شيبې مسافرت ته اړتيا لري، هغوى خپل ځانونه د عقل څخه په گټه اخيستنه د علم او پوهي لوړ ترينو مقامانوته رسولي دي، هغوى د خپل علم او پوهي په زور ډېر لوى لوى حيوانات ترخپل فرمان لاندې راوستلي دي او له هغوى څخه گټه اخلي او له نيکه مرغه زموږ په پرمخ تللې نړۍ (د ساينس او ټکنالوجۍ نړۍ) کي د انسان عقل دونه پرمختگ کړى چي د ډېرو وسايلو په جوړولو يې داستره نړۍ په يوه کوچني کلي بدله کړې ده او په هره شېبه کي چي وغواړي خپل دوستان که د نړۍ په بل بر اعظم (لويه وچه) کي هم وي وويني په څو شېبو کي دا کار کولای سي. په دې اساس نى انسان د دغو سترو برياوو ته د رسېدو له کبله نه سي کولای چي د خپلو نیکونو په دلایلو او خبرو قناعت وکړي او د هغوى ټول افکار او نظريات د څېړني او کتنې، فکر او پوهيدني او د عقل کاروني څخه پرته ومني.

داننى پرمختگ ددې لامل سوئ دئ چي انسان نورو هڅو او څېړنو ته هڅه وي او د حق پلټنې حس يې تر پخوا په تېزئ کي راوړي. نو کله ناکله هغوى ته د قرآن کومه نسخه په لاس ورغلي ده او د هغه په لوستلو يې حق درک کړئ دئ او ايمان يې راوړئ دئ، مېرمن بتي باومن د اسلام په اړه وايي: په لويديځو هيوادونو کي اسلام د پرمختگ په حال کي دئ، نموتي پوهان، ستر عالمان، ډاکتران،

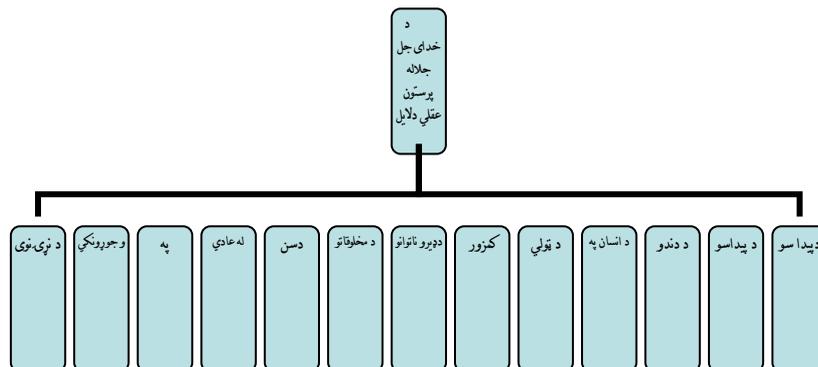
ښوونکي او نور لوی لوی شخصیتونه اسلام ته مخه کوي او دا نوي مسلمانان اسلام ته له ډیرې پوهې او علم سره راځي او دوی په دې وخت کې د اسلام تبلیغ پیلوي، ډېر ديني کتابونه چې په عربي، ترکي، اردو او نورو ژبو لیکل سوي دي ډېر یې په انګلیسي، الماني او فرانسوي هم ژباړل سوي دي.

د پوهو او هونبیارو خلکو لپاره قرآن یو عقلي، حقیقي او مانوي سمبول ګرځېدلی دی، اسلام یو داسې دین دی چې په ډېرې تېزۍ سره په نړۍ کې خپرېږي په خاصه توګه په لويديځې نړۍ کې. د همدغو علتونو په سبب د نړۍ ټول پوهان او هونبیاران له څو ماده پرستانو څخه پرته په دې عقیده دي چې ژوند د یوه هدف لپاره پیدا سوئ دی او د نړۍ پر پیدا کونکي (خالق) یې د خپل عقلي ضرورت په اندازه اعتراف کړی دی چې دا دلایل په لاندې نکتو کې څېړو.

د خدای جل جلاله پرستون د عقلي دلایلو ډولونه :

فکر او پوه د انسان دوه ستر ضرورتونه او خاصیتونه دي، انسان کولای سي چې د خپل فکر، حکمت او عقل څخه په کار اخیستنه ځان حقیقتونو ته ورسوي چې دناپوهو او سطحي کسانو لپاره دا ډېر سخت او مشکل کار دی.

عقل او فکر ته د کتنې پر اساس موږ کولای سو چې په لاندې نکتو کې خدای جل جلاله پیژندنه او د خدای جل جلاله پرستون باور وڅېړو.

۱- د پيدا سو ستون (د مخلوقاتو وجود):

زه همدا اوس چي کمپيوټر ته ناست يم او کار په کوم د دې کمپيوټر جوړښت ما په فکرونو کي غرقوي، د هغه عقل او فکر په اړه فکر کوم چي دا پروگرامونه يې جوړ کړي دي چي هغه به خونه پوه او هوښيار سړی وو چي يو داسي شی يې په دونه پاملرنه جوړ کړی دی.

کله چي له بازاره مبابيل رانیسم هغوی وايي چي دامبابيل پر دې کوچنيتوب سربره ډېر شيان په خپله حافظه کي ساتي او له زرگونه ميله ليري تماس برقراره کوي، حيرانېرم...

او کله چي راته وايي چي دا تلفون په زرگونه کليمې ساتلای سي، خو ساعته فلم هم ساتي ... عکسونه هم اخلي ... او داسي نور کارونه زه په رښتيا و هغو کسانو ته چي کمپيوټريې جوړ کړی دی او يايې دا تلفون په خورا هنر سره جوړ کړی دی ډېر احترام لرم او عقل مي راته وايي چي دا کسان په رښتيا سره نابغه گان دي. ځکه زه نسیم کولای چي داسي يو شی جوړ کړم.

او عقل مي دا هم راته وايي چي دا کمپيوټر او مبابيل کوم تصادف نه دی، د دې پروگرامونو تر شا يو پوه لاس دی چي هغوی چلوي. کله چي انسان خپلي شاوخوا ته گوري، ټول وسايل چي دی يې

استعماله وي، توليدوونکي (جوړونکي) شرکتونه لري، کارگران، انجنيران او زيات مسئول کسان په دې شرکتونو کې کار کوي، هيڅ انسان د دې ادعانه سي کولای چې ډېر کوچنی شی لکه ستن، مېخ او يا هم بوټونه په فابريکه کې نه دي جوړ سوي، د انسان عقل سل په سلو کې دامنې چې دا وسايل يو شرکت لري چې دهغه شرکت د انجنيرانو او کارگرانو لخوا داسې جوړ سوئ دي.

کله چې د خپل ځان په اړه فکر کوو او يا خپل ماشومان وينو چې په ډېره پاملرنه کار کوي، همدغه انسان دې چې فکر يې تر زرو کمپيوټرونو سم کار کوي، په زرو عکسونه ساتي ... په زرو فلمونو ساتي، له خلويښت کلونو مخکې خاطرې يې هم يادي دي . ډېر لوی لوی حيوانات يې ځان ته تابع کړي دي ... کله چې انسان د ژونديو موجوداتو په اړه لکه انسانان، حيوانان، مرغان، خزنده گان فکر کوي د هغه عقل ده ته دا ور فهموي چې د دې ټول پيدا سو (مخلوقاتو) لپاره يو پيدا کوونکی (خالق) ته اړتيا سته، هيڅ امکان نلري چې دا ټول پيدا سوي (مخلوقات) په تصادفي توگه پيدا (خلق) سوي وي.

۲- د پيدا سو فزيکي جوړښت :

د هر پيدا سوي (مخلوق) فزيکي جوړښت د هغه د چاپيريال سره برابر سوئ دي، او کله چې انسان په دې اړه فکر وکړي په ډېره ښه توگه ليدلای سي چې دا جوړښت د يوه پراخ علم څښتن لخوا جوړ سوئ دي چې دهغه په هره نکتته کې د خدای جل جلاله د ستون لپاره زيات دلایل ترسترگو کيږي.

د مثال په توگه د اوبن جوړښت د صحرايي اوبو او هوا لپاره د

مرغانو جوړښت دالوت لپاره، د هيليو جوړښت په اوبو کې د لمبډلو لپاره او داسې نور.

نو په دې دليل نن ورځ انجنيران هرڅه د يوه خاص ځای لپاره په يو خاصه توگه جوړه وي لکه الوتکې د هوا لپاره داسې جوړه وي چې په منځ کې يې د خلکو د کښېنستو لپاره ځای وي مگر جنګي طيارې داسې جوړه وي چې په منځ کې يې دېم ايښودلو لپاره ځای وي.

د انسان د سترگو جوړښت ته که چيرې ځير سو سترګې يې په يوه خاص ځای کې ايښي دي چې د لوږدلو هيڅ امکان يې نسته مخ ته يې باهوگان د پردو په څېر درولي دي چې له سترگو حفاظت وکړي او سترګې يې په يو خاص ډول تروو اوبو کې ايښي دي چې د هغو د پاکو ساتلو لپاره کار ځيني واخستل سي، د ژبي جوړښت د انسان په خوله کې او په خوله کې دننه د څلور ويشته ساعته چينې جوړونه چې ناوړې ځيني راوړي، دا ټول د يوه حکمت په اساس جوړ سوي دي که چيرې انسان په دې اړه فکر وکړي نو د خداي جل جلاله پرستون يې خپل په خپله (خود به خوده) باور راځي.

۳- د دندو وپښنه :

د انسان د بدن هر غړی خپله دنده په اتوماتيکه او عادي توگه تر سره کوي، د انسان ژبه خو دندې تر سره کوي، د خولې اوبه له خوراک (غذا) سره گډه وي او کله چې لږ مالګه په خوله کې واچوو نو هغه له ټول خورک (غذا) سره گډه وي، خوراک و معدې ته د تگ لپاره تياره وي، له خورک څخه وروسته د خولې د پاکولو دنده پرغاړه لري ۲۴ ساعته د کلکو او تېر غاښونو لاندې خپله دنده تر سره کوي دخبرو کولو

لپاره همېشه مرسته کوي، د هغې هره برخه د لفظونو د کارونو لپاره کارول کېږي.

ددې ټولو دندو سرېږه بيا هم د ژبي د درملني لپاره کوم ځانگړې څانگه نسته. ځکه چې د سترگو، غوږو، ستوني او نورو ځايونو لپاره ځانگړي ډاکتران سته خو د ژبي ډاکتر نسته.

د ژبي د دونه مهم والي، دونه دقيق والي او پر دونه کوچنيتوب سرېږه د حيرانتيا وړ خبره ده چې که چيري په دقيقه توگه په هغه کي څوک فکر وکړي نو د خداي جل جلاله د ستون لپاره دا يو ښه ثبوت دی چې څنگه يې يوه داسي کوچنی دقيقه او اتوماته وسيله منځ ته را وړې ده.

د انسان بدن د اړتياو د ترسره کولو لپاره پر دوو برخو وېشل سوئ دی، ارادي او غير ارادي چې شعوري او غير شعوري هم ورته وايي. او کله چې موږ ددې وېشني علت ته وگورو په ښه توگه پوهېږو چې لوی څښتن دا وېشنه د انسان د خیر لپاره کړې ده، ځکه که چيري دا وېشنه نه وای، نو انسان به له زياتو مشکلاتو سره مخ سوئ وای، که چيري زړه، معده او د انسانانو تنفسي غړي د انسان په خپله اراده وای، نو نه يې سوائ کولای چې دا کار په اسانۍ سره ترسره کړي ځکه انسان په ورځ کي لږ تر لږه څو ساعتونو خوب ته اړتيا لري او کله چې دا غړي د خوب په وخت کي له کاره لويږي، خو د انسان د له منځه تلو لامل گرځي.

نو بيا هغه مجبور وو چې ودې غږوته د حرکت ورکولو لپاره تل وينس پاته سي او يا يې بل چاته دنده ورکول چې هغوی ته حرکت ورکړي چې په هيڅ توگه دا کار امکان نه لري مگر ستر څښتن چې (الرحم الرحيم) دی د بدن دا غړي يې د انسان له واکه ايستلي دي او

هغوی د انسان د ارادې پرته خپله دنده په ډېره بڼه توگه ترسره کوي او انسان يې له ټولو مشکلاتو خلاص کړی دی.

دا وېشنه د خدای جل جلاله پر ستون یو ښکاره دلیل دی چې یو مدبر او پوره پوه پیدا کوونکی سته چې د انسان ټول مشکلات يې دهغه له پیدا کولو څخه مخکې په نظر کې نیولي دي.

۴- د انسان په وجود کې د اړتیا وړ موادو

جوړښت:

د انسان په بدن کې یو لړ ماشینونه جوړ سوي دي چې د انسان د وجود لپاره د اړتیا وړ مواد په اتوماتیکه توگه تهیه او بشپړ وي.

د انسان وجود وینې، د ویتامینونو بېلابیلو ډولونو، د هډوکو د غټیدلو لپاره د اړتیا وړ موادو، پوست او غوښو، دفاعي سیستم د مکروبانو د لښکر او یا د ویرسونو څخه د ځان ساتنې لپاره اړتیا لري.

د انسان د جوړښت سیستم دا کارونه په نورماله توگه ترسره کوي، وینه د اړتیا په اندازه جوړیږي، ویتامینونه له خوراکی توکو څخه د پوست، هډوکو، غوښو او نورو د رشد لپاره په نورماله توگه جوړیږي.

کله چې انسان په دقیقه توگه دا سیستم وڅپړي نو ورته معلومیږي چې داخپل په خپله منځ ته نه دي راغلي او د یوه داسې ذات پنځونه ده چې هیڅ ساری نه لري.

د انسان د وجود او غړو څپړنه که څه هم د ساینس کار او دنده ده مگر د هر عاقل انسان لپاره په دې اړه فکر کول یوه اسلامي دنده ده چې انسان ته معلومه سي چې د یو څنگه ذات بنده دی او یو څنگه خالق خلق کړی دی.

۵- د ټولو کاييناتو ترتيب او اوډنه :

که چيري ټولي نړۍ او کاييناتو ته په ځير سره وگورو نو و به گورو چې دا لمريزه ټولگه څنگه او په څونه نظم سره څرخي، چې دا خپله د يوه پيدا کونکي (خالق) پرستون دلالت کوي.

۶- و ناتوانه شيانو ته توان وربخښل :

کله چې انسان په خپل چاپيرل کي په دقيقه توگه ټول پيدا سوي (مخلوقاتو) په ځير وگوري نو و به ويني چې هر شي ته د هغه په اندازه توانايي ورکول سوې ده چې په ډېر سخت حالت کي هم هغوی خپل ژوند پرمخ بيايي، مثلاً هيلۍ که څه هم چې د ډېرو کمزورو موجودات څخه ده او انسان کولای سي چې په ډېره اسانۍ سره هغه دوه ځايه کړي، مگر ددې په مقابل کي وينو چې همدا هيلۍ په صفر درجه هوا کي په يخۍ سوو اوبو کي په پوره بې خارۍ په ساعتونو ساعتونو لمبيږي، مگر همدا زوره ور انسان چې وختونه وختونه يې ورزش کړی دئ نه سي کولای چې يو ساعت په همدې اوبو کي ولمبيږي.

يوه کمزورې مېوه ډيري ورځي د لمر تر حرارت لاندې مقاومت کوي او له سهاره تر ماښامه تر سوځونکي لمر لاندې په نورماله توگه ژوند کوي، مگر انسان نه سي کولای چې څو ساعته پرله پسې تر سوځونکي لمر لاندې له کوم سيوري پرته حوصله وکړي، يو انسان نه سي کولای چې تر خپلي خولې غټه گوله تېره کړي مگر يو مار کولای سي چې تر خپلي خولې څو چنده غټه گوله تېره کړي.

د انسان پنبې چې له غوښو او هډوکو جوړې سوي دي، داسې توانايي لري که چيرې د انسان وزن تر (۲۰۰) کيلو زيات هم وي په پوره بې خارې سره هغه له يوه ځايه تر بله ځايه رسوي. نوله دې ځايه څخه معلومېږي چې که چيرې انسان خپل ځان او چاپيريال په دقيقه توگه وڅېړي نو هغه ته به د خداى جل جلاله پرستون سلگونه ثبوتونه په لاس ورسې.

۷: وډېر ناتوانه پيدا سو (مخلوقاتو) ته د خوراک (غذا) رسول :

له پوهانو څخه يو پوه وايي زه يوه ورځ د سمندر پر غاړه ولاړ وم د اوبو پر سر مي يو کوچنى مرغې په الوت کي وليدئ، هغه مرغې دهيليو له کوم ډول څخه هم نه وو چې د ماهيانو په خوړولو دي ځان ته خورک پيدا کړي، زه حيران پاته سوم چې دا مرغې به خپل خورک له کومه کوي کله چې ښه ورته ځير سوم د هغه پر مشوکه مي يوې څانگې ته ورته کومه ښه له پاسه او يوه لاندې ترسترگو سوه چې د هغه دا ډول جوړښت زه نور هم په فکر کي واچولم. څو هغه وو چې ددې موضوع څېړنه مي پسي تعقيب کړه، څو بالاخره په دې راز پوه سوم هغه داسې: نهنګ چې کله ښکار وکړي نو د خپل ښکار له خوړولو وروسته، خپله خوله د اسمان پر لور پرانيستې نيسي، دا کوچنى مرغې د هغه پر خوله کښي او د ښکار میده میده پاته شوني چې د نهنګ په غاښوکي بندي وي خوري او کله چې نهنګ غواړي خپله خوله بنده کړي نو ددې مرغې دا دوي څانگې د هغه د خولې بندولو مخنيوى کوي، نو دا مرغې په پوره بې خارې او بېغمه زړه خپل ځان مړه وي او الوزي؟ نو وگورئ چې خداى جل جلاله (سبحان الخالق الرزاق) دئ نو وټولو موجوداتو ته خورک د يوه داسې پلان له مخي رسول د خداى جل

جلاله پرستون يو ښکاره دليل دى.

۸- د پيدا سوو (مخلوقاتو) وجود د يوې فابريکې په

خبر:

انسان د يوه هوسا ژوند لپاره يو لږ اړتياوي لري او دا چې د انسان علم تر اوسه داسې يوځای ته نه دى رسېدلئ چې خپلې ټولې اړتياوي خپله پوره کړي او نه کولای سي چې داسې فابريکې ايجاد کړي چې د هغه ټولې اړتياوي ور پوره کړي، نو خداى جل جلاله د انسانانو او حيواناتو په وجودونو کې يو لږ فابريکې جوړې کړي دي چې په اوتوماتيکه توگه توليدات کوي، چې دا فابريکې دنده لري چې د انسان د اړتيا په وخت کې د هغه په وجود کې دننه او يا له وجوده د باندې توليدات وکړي، د مثال په توگه: د انسان بدن وينې ته اړتيا لري، خداى جل جلاله د وينې د توليد لپاره د انسان په بدن کې دننه د دغو فابريکو (غړو) په واسطه له ډيرو عادي خورکو څخه وينه جوړه وي، مگر انسان ترننه نه دى توانېدلئ چې وينه جوړه يا توليد کړي.

د انسان د بدن لپاره غوښه په بدن کې دننه جوړېږي د بدن ورېښتان هم د بدن دننه جوړېږي، د انسان هډوکي هم يو له هغو غړو څخه دي چې د انسان په وجود کې دننه رشد کوي او غټېږي.

د انسان د وجود په بېلابېلو ځايونو کې د اوبو ستون ته اړتيا سته، د انسان خوله ۲۴ ساعته خوږې او به توليده وي او د انسان سترگې ۲۴ ساعته په نورماله توگه تروې او به توليده وي.

کله چې موږ د يوه حيوان فزيکي حالت ته وگورو، وينو چې دا حيوان د وښوو او شنوگياو په خوړلو خوږې شيدې توليده وي، د

همدې حيوان غوښه هم خوږه ده، ته د خدای جل جلاله دې فابريکې ته گوره د يو عادي حيوان له وجوده څخه څونه شيان توليده وي. غوښه، شيدې، غوړي او وړۍ چې دا هم د خدای جل جلاله پر ستون يو ښکاره او په زبات رسېدلی دليل دی چې داسې فابريکې يې په ډېره اساس توگه ترتيب کړي دي. او بيا که چيري د انگورو تاک ته وگورو يو بد شکله او بد خونده شی دی مگر ښايسته او خوندور انگور توليده وي او داسې په زرگونو نوري ميوې چې خدای جل جلاله د انسان لپاره پيدا کړي دي چې گټه ځيني واخلي او وه يې خوري مگر په هونښاري نه په غفلت.

۹- د سن او سال (عمر) په اندازه نعمت ورکول :

دا چې عقل د انسان لپاره يولوئ نعمت دی، مگر بيرته همدا عقل د يوه کوچني ماشوم لپاره مصيبت دی. ځکه که چيري يو کوچنی داسې فکر ولري لکه لويان چې يې لري، نونه سي کولای چې خپل مشکلات خپله حل کړي، نو بيا به ډير خجالت وړي، خوابدئ کيږي به او له خپلي ناتوانۍ څخه به ځورېږي، مگر د خدای جل جلاله په حکمت د همدې ماشوم فکر دهغه د جسماني لوی والي سره لويږي او بې عقلي د دې ماشومانو لپاره ستره پرده او لوی نعمت دی، مگر د يوه ځوان لپاره د عقل درلودل لوی نعمت دی.

۱۰- د انسان د جسم توانايي له عادي شيانو څخه :

د انسان بدن چې د يوې لوي فابريکې په څېر دی، وينې، غوښې، پوست، له مکروبوونو سره مقابلي، ويتامينونو او نورو ته اړتيا لري خدای

جل جلاله د بدن په داخل کي داسي فابريکې جوړي کړي دي چي د ډېرو عادي خوراكونو او خښاکو څخه خپلي ټولي اړتيا وي په ډيري اسانۍ او اوتماټيکه توگه پوره کوي.

که چيري د ويني او يا نورو اړتيا د پوره کولو لپاره د زوره ورو خورکونو اړتياوئ نو خلک به ډېر په تکليف کي وائ او يوازي به ستمن کسان د ژوند له نعمته برخمن وائ مگر ستر ذات ددغو اړتياوو د پوره کولو توانايي په ډېرو عادي او ارزانه خورکونو لکه، شينگيا، لبنيات، مېوې، حبوبات او نورو کي اېښي دي چي له دغو څخه هر څوک گټه اخيستلاي سي.

نو د پورتنيو دلايلو په رڼا کي ويلاي سو چي د خداي جل جلاله پرستون دونه مثالونه سته چي تر شمار وتلي دي ځکه چي د هر شي ستون د خداي جل جلاله پرستون دلالت کوي.

۱۱- په جوړښت کي پرتلینه (تناسب) :

که چيري هډوکي غټدلای او پوست نه غټدلای نو انسان به له ډېرو مشکلاتو سره مخ سوئ وائ.

ښايي چي پوست به يې چاودلئ وائ او يا داچي د انسان بدن غټدلای مگر پښې يې همغسي کوچنئ پاتېدلای، انسان بيا هم له مشکلاتو سره مخ کيدئ، مگر خداي جل جلاله د انسان ټولو غړو ته په پرتليزه توگه غټوالئ وربخښي او په همدې توگه د اړتياوو د توليد په اړه هم د اراز پرتلینه په فکر کي نيول سوې ده مثلاً : که چيري د يوه ماشوم زړه د يوه څلوښت کلن سړي د زړه په څېر وينه پمپولای نو د ماشوم له ټوله بدنه به وينه بهېدلای مگر خداي جل جلاله د انسان

د بدن هر غړی د هغه د بدن سره په پرتله جوړ کړی دی، چې دا خپله د خدای جل جلاله پرستون یو ښکاره دلیل دی.

۱۲- ویوه جوړونکي ته اړتیا :

کله چې ټولو موجوداتو ته گورو داسي شی په نظر نه راځي چې یوه فابریکه او یا جوړونکي دي و نه لري، د انسان عقل هیڅکله دا نه مني چې یو کوچنی قلم دي هم خپل په خپله جوړ سي.

علامه عبدالمجید زنداني چې د اوسني زمانې یو پوه عالم دی وايي: یوه ورځ مي له یوه ماټریالیست سره بحث وو، ورته ومي ویل ته چا جوړ کړی یې؟ هغه وویل:

تصادف

ما ورته وویل:

آیا امکان لري چې دونه ښایسته انسان دي د یوه پیدا کونکي څخه پرته پیدا سي

ويې ویل:

بلې

ما ورته وویل:

آیا ستا بوټونه هم خپله پیدا سوي دي؟

هغه ویل:

نه دا امکان نه لري چې خپله دی پیدا سي، بلکي دا یوې خاصي فابریکې جوړ کړي دي چې مارک یې هم پر وهل سوی دی.

ما ورته وویل:

آیا انسان تر دې بوټو هم کم د، ترڅو د هغه جوړښت له جوړونکي

او پيدا كونكي څخه پرته و سي او همدا انسان په دونه دقيقه توگه بيا هم تصادفي وي؟ نو هغه سړی خاموشه پاته سو.
 و پورتنیو دلایلو ته په كتلو سره هیڅ داسي موجود نسته چي د یوه پيدا كونكي څخه پرته دي منځ ته راغلي وي. په پایله كې ویلای سو چي هر څه د یو چا لخوا پيدا سوي دي چي دا پيدا كوونكی یوازي الله جل جلاله دی.

۱۳- دنړۍ نوی والی :

دا چي دا نړۍ لاله وړاندي نه وه او وروسته له نسته والي څخه سته سوه، دهر موجود منځ ته راتگ او یا جوړیدل هم د یوه جوړونكي لخوا کيږي. دنړۍ دنوي والي موضوع یوه داسي موضوع ده چي دنړۍ ټولو پوهانو اعتراف پر کړی دی او په دلایلو سره یې دا ثابته کړې ده : د یونان له فلاسفو څخه سقراط له هغه وروسته فیثاغورس ریاضی پوه تالس، انکساغورس، و انکیسانوس او افلاطون دنړۍ نوی والی منلی دی.

او له اوسنیو پوهانو څخه فرانکلین، ډاکټروليام نبلوچ، ډاکټر اوسکار، بوتنرمان، ادوارلوترکیل او نورو زرگونو پوهانو دنړۍ دنوي والي موضوع منلې ده.

په کیمیا کي متخصص کار کالیستي وايي:

داسي ډیر دلایل سته چي دا ترې ښکاره کيږي چي نړۍ یو پیل لري او څېړني ښه یي چي دنیا د غټېدو په حالت کي ده، دا په زبات رسیدلې ده چي دنړۍ تشکېلېدونکي عناصر په پیل کي ټول په یوه ځای کي پیچل سوي وه او په همدې توگه فرانکلن دا خبره په زبات

رسولې ده چې جهان ازلي نه وو بلکي يو پيل لري.

۱۴- د دنيا او آخرت له نيکمرغيو سره مينه :

هر کله چې وغواړو د دنيا او آخرت نيکمرغي مو په برخه سي نو دا نيکمرغي موږ ته پر خدای جل جلاله د باور په پایله کي په لاس راځي، (من کان يريد ثواب الدنيا فعند الله ثواب الدنيا والاخره)

پوهان او هوښيار خلک په دې نظر دي، چې د دنيا او آخرت د نيکمرغيو گټل پر خدای جل جلاله په ايمان درلودلو کي نغښتې ده، ځکه د خدای جل جلاله پرستون باندي د باور نه درلودل، د آخرت پر ورځ د باور نه درلودلو سره يوشی دي او د مرگ په برغ هرڅه ښايي له منځه څخه ولاړ سي دا ډول فکر د انسان دنيا او آخرت د نيکمرغي لامل گرځيدلای سي، ځکه له مرگ وروسته پر ژوند د باور نه درلودل نړۍ د انسانانو لپاره په اول او اخير هدف بدلوي، که چيري انسان داسي فکر وکړي نو د هغه په نظر د يوې ترافيکي پيښي سره هرڅه له منځه ځي او په دې اساس هيڅکله انسان د راحت احساس نه کوي، مگر د انسان سالم عقل انسان ته دا ورحسوي چې اخيرت بايد وجود ولري، ترڅو انسان له مرگ وروسته بيا ژوندی سي او د خپلو نيکيو او بديو جزا وويني او محاکمه سي، دا محاکمه څوک ترسره کوي، پرته له شکه سترڅښتن جل جلاله

۴- د خدای جل جلاله د ستون په اړه د علماو او پوهانو

نظري :

قرآن عظيم الشان يو ډېر مهم حقيقت بيان کړی دی، هغه دا چې

علما او پوهان تر عامو خلکو له خدای جل جلاله څخه ډېر بیرېري، دا ځکه څنگه چې یو طبي ډاکټر چې د عامو خلکو په پرتله یې طبي مساییل ډېر لوستي او درک کړي وي، ډېر داسي حالت چې خلکو ته عادي ښکاري مگر ډاکټر ته هغه دخپلي پوهي په برکت ډېره جدي مسئله ښکاري ځکه هغه پوهیږي چې د دې کوچنۍ مسئلې تر شا څونه لوی لوی خطرونه پټ دي. یوه ورځ زه خپله په یوه بانډار کې ناست وم، او یو چا بادم راوړي وه هر چا په خپله طرحه بادم ماتول او خوړل یې، چا په لاس ماتول، چا په چکش ماتول او چا هم په غاښ ماتول. زموږ سره په دې بانډار کې یو ډاکټر هم وو کله چې به چا په غاښ بادم ماتوی نو د هغه په څهره کې به ډېر عجب بدلون راتلی مگر نه یې سوائ کولای چې په یوه داسي بانډار کې هغوی له داسي حرکت څخه منعه کړي، مگر بې اندازې زیات متاثره کیدی، مگر د ډېرې پریشانی او ناراضیتوب نښي یې په تندي کې ښکاره کیدی، ځکه هغه پوهېدی چې ده دوی دا کړنه په راتلونکي کې د هغوی صحت ته څونه تاوان لري.

په همدې توگه هر وخت پوهان، علما او هوښیار انسانان سته چې حقیقتونه یې درک کړي دي، په ډیرو رازونو پوه سوي دي او ایمان یې راوړی دی، چې موږ په دې برخه کې د نړۍ د پوهانو د نظریو په اړه یو څېړنه لرو چې د خدای جل جلاله پرستون یې وړاندې کړې ده. لومړی باید پوه سو چې دننی ورځي علمي پرمختگونه د خدای جل جلاله ستون څنگه بیانوي، ولي دنړۍ لوی علما او پوهان د خدای جل جلاله پرستون باور کوي؟ او ولي پوهان او متخصص کسان د مومنانو په لومړیو کتارونو کې ځای لري. مېرمن بتي باومن وايي:

خدای جل جلاله په قران کي فرمايي: (وَإِن تَتَوَلَّوْا

يَسْتَبَدِّلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَلَكُمْ) (محمد-۳۸)

که چيري تاسي (مسلمانان) له دينه څخه مخ واړوي، مور به ستاسو پرځای يوبل توانمن څوک کښېنوو چي هغه ستاسي په څېر نه وي او هغه دا دی اوس پېښه ده، په اسلامي هيوادونو کي په زياته توگه په شرقي هيوادونو کي اسلام مخ پر کښته روان دئ مگر په غربي نړۍ کي مخ پر لوړه يعني پر زياتيدو دئ او نوي مسلمانان د ځان سره ډيري پوهي او ښه زيري راوړي نوموتي پوهان، د علم لوی لوی عالمان، ډاکتران، ښوونکي او نور پېژندل سوي کسان د اسلام پر لور مخ را اړه وي او د اسلام د سپېڅلي دين په تبليغ لاس پوري کوي د دين زيات کتابونه چي په عربي، ترکي، اردو او نورو ژبو ليکل سوي دي زيات يې په انگليسي، فرانسوي او الماني ژباړل سوي دي. هغه چي يوه پوه ښځه ده په زرهاوو کتابونه يې په بېلابيلو وختونو کي و حق ته د رسېدو په موخه لوستي دي داسي وايي.

ما تر زرو زيات کتابونه په بېلابيلو وختونو کي د اروا پوهني، ټولنپوهني، انسان پوهني، مذهب، تاريخ او فلسفې د دوو پيغمبرانو (عيسى ع) او محمد صلی الله عليه و سلم) په اړه د حقيقت موندني له کبله ولوستل او په همدې توگه مي خپلو څېړنو ته دنړۍ په مختلفو مذهبونو کي ادامه ورکړه، مگر د انسان په لاس د جوړسو مذهبونو د تشويشونو د زياتېدلو پرته ماته نور هيڅ څه په لاس رانکړل، هغه داسي پسي زياته وي:

په دغو دينونو کي ځينو ماته جوابونه وويل مگر نور سوالونه يې

راته پيدا كړل، ترڅو په اخير كې د اسلام د سپيڅلي دين په لوستلو زما ټول سوالونه جواب سول او بالاخره هغه څه چې زه څلويښت كلونه سرگردانه ورسې گړځيدم مي پيدا كړي. هغه په نړۍ كې هرچاته مانا وربخښونكۍ څه وو (اسلام).

ددغو حقيقتونو په رڼا كې هريوه د خپلي پوهې سره سم د خداى جل جلاله د ستون په اړه خپل نظر وړاندي كړى دى. د اقتصادي او رياضى علوم پوهان د خپلو اساساتو په رڼا كې د خداى جل جلاله پرستون باور لري او خپل نظر داسې څرگنده وي.

نيوټن وايي:

د پيدا كونكي (خداى جل جلاله) په اړه شك مه كوى ځكه داله تصويره وتلې خبره ده چې ددې هستۍ (نړۍ) تادابونه دي خپل په خپله يا تصادفي وي.

لويى پاستور وروسته له هغه چې مكروب يې كشف كړى او ډيري ناروغۍ يې د ذره ليدونكو حيواناتو له كبله وبللې او په دې كشف يې بشري نړۍ ته ډېر لوى خدمت وكړئ يوچا پوښتنه ځني وكړه:

آيا په دې برياليتوب بياهم د خداى جل جلاله پرستون باور لري؟ هغه په جواب كې وويل ((ددې كشف په كولو سره زما باور سل چنده نور زيات سو ځكه د دې ذره ليدونكو حيواناتو د ساختمان او ډېرښت په ليدو زه ستر ر ب دې ستر خلقت ته په ډېر حيرت كې واچولم. هغه ژور كار او عجيبه صنعت چې ددغو موجوداتو په جوړښت كې كارول سوئ دئ انسان د حيرانۍ په سمندر كې لاهو كوي او عقل عاجزه كوي.

اسپنسر د هرچل په حواله وايي:

د علم لمن چې هرڅونه پرځيږي د خداى جل جلاله پرستون لا ژور دلايل منځ ته راځي نو په دې اساس مځكه پېژندونكي، رياضى

پوهان ستوري پېژندونکي او فزيک پوهان د هغه علم په بنسټ کي چي د يوه خدای جل جلاله پرستون بحث کوي گډون کړی دی. دا يو ښکاره حقيقت دی چي، د ساينس او تکنالوژي پوهان، د رياضي او آسمان پوهان، مخکه پېژندونکي او ستوري پېژندونکي د نور مسلمانانو په سرليک (سرخط) کي راځي. ځکه دن علم د نړۍ ډيرو دقيقو ټکوته در سپدو له کبله، د خدای جل جلاله ستون په ډېره ښکاره او واضحه توگه ثابته وي. دې مطالعه خلگو په منځ کي له دې کبله چي په فلسفه هيڅ خبر نه وي داسي څه خپاره سوي دي چي ډېر فلاسفه د خدای جل جلاله له ستونه انکار کوي، په داسي حال کي چي حقيقت په بشپړه توگه سرچپه دی.

ديکارت وايي :

زه چي کله په خپل وجود کي تيروتنې حسوم نوسمدستي د يوه بشپړ ذات د ستون حس کوم. د ديکارت د نظريې پر اساس يو عاقل انسان په خپل ځان کي د خلاوو د ستون له کبله چي د يوه غاښ درد انسان په شپو شپو خوب ته نه پرېردي د انسان د پيدا کونکي پرستون يو ښه دليل دی، ده يو داسي پيدا کونکي پرستون چي هيڅ عيب ونلري او چي توان يې د انسان تر توانايي پورته دی. فرانسوی فيلسوف بروکسون وايي: امکان لري چي يو ملت علم، فنون او فلسفه و نه لري مگر داسي هيڅ ملت نسته چي مذهب او دين وه نلري.

د بروکسون د نظريې په اساس ډير خلک سته چي کلتور، علم او پوهه نه لري مگر هيڅکله امکان نلري چي هغوی دي د کوم مذهب پيروان و نه اوسي ځکه چي دا د انسان يوه فطري او عقلي غوښتنه ده،

ځکه په لږ ژور فکر هغوی پوهیږي چې داستره نړۍ د یو خاص نظم په ستون کې پر مخ ځي امکان نه لري چې د دې پلان کوم چلونکي او یا جوړونکي دي نه وي، نو دلته دې چې پر نړۍ جوړونکي او ټول پیدا سو پر پیدا کوونکي باورته دین وایي.

ډاکټر توماس دیوید چارکس د کلاکس د فلسفې او کیمیا څېړنو د مرکز رییس وایي:

زه په دې باوریم چې په نړۍ کې هرڅه دیوه خاص پلان او طرحي له مخې ترسره کیږي او د دې پلان څخه داسې څرگندیږي چې دا پلان د یوه پوه او هونبیار چالخوا چې د یوې خاصې ارادې څښتن وي ترسره کیږي، چې زه هغه خدای جل جلاله بولم.

ویلیام جیمز په دې اړه وایي:

زما په نظر که موږ خپل ضمیر تعقیب کړو په پایله کې له دې نړۍ څخه یوې بلي نړۍ ته ننوزو د هغې نړۍ نوم چې هرڅه ږدی هغه ستاسو کار دی: عالم غیب اسرا او یا بل هرڅه او زیاته وي، زه په ډیږي اسانۍ سره دا قبولوم چې د مذهبي ژوند سرچینه زړه دی او دا هم قبولوم چې فلسفي فورمولونو او امرونو د یوه ژباړل سوي متن په څیر دي او داسې ښکاري چې اصلي متن په بله ژبه دي.

هغه د خپلو ټولو خبرو په پایله کې وایي:

ډېر خلک فکر کوي چې ایمان خپله د فلسفې پر بنسټونو ولاړ دی

په داسې حال کې چې د فلسفې بنیاد پر ایمان ولاړ دی.

د علامه قرضاوي په وینا پر خدای جل جلاله باور نه یوازې د انسان فطري غوښتنه ده بلکې دا یو عقلي اړتیا هم ده (دین یوازې د یوه انسان په فطرت کې اخیستل سوی دی او نه سي کولای چې د هغه څخه پرته ژوند وکړي)، دین یوه داسې اړتیا ده چې تل فلسفانو او پوهانو د نړۍ د

حقيقت په لټه كې زياتي څېړني كړي دي، چې په پايله كې يې د ټولو سوالونو جوابونه په دين كې موندلي دي.

نوموتی پوه او ستوري پيژندونکی هرچل وايي د علم لمن چې هرڅونه پراخېږي د خدای جل جلاله پر ازلي او ابدي ستون غاښ ماتونكي دليلونه منځ ته راځي.

کریس موريس د نیویارک د علوم د اکاډمی پخوانی رییس په هغه ژباړل سوي کتاب (العلم يدعوا لایمان) (علم خلک ایمان ته را بولي) كې وايي:

هغه معما چې ډېر مشكله ده او جواب ته اړتيا لري د اوبو د مارماهيانو معما ده، هغوی ډېر عجب موجودات دي كله چې دهغوی د ژوند دوره پای رسيږي د سيندو او رودونو له بېلابيلو ځايونو څخه راوړي او د زرونو مايلونو لاري په وهلو سره ځان د دجنوبي برمود د اقيانوس ژوروته رسوي، كوم چې د امريكا لوی وچي ته نږدې پروت دی او په هغه ځای كې هگی اچوي او وروسته مري څو بچي يې له هگیو راوړي او پرته له کومي نښي او نښانې بيرته هغه ځای ته ستنېږي كوم چې ددوی مور له هغه ځای څخه دلته راغلي و ه نو په دې توگه ټوله بيرته د سيندو او رودونو منځ ته ځان رسوي او د طوفانونو او فشارونو په وړاندي کلک مقاومت کوي ترڅو د ژوند دوره يې پای ته رسيږي او دوی بيرته هغه کړنلاره چې مندو يې اجرا کړې ده ترسره کوي. ښه نو که چيري وگورو دا قانون او قاعده چا د خدای جل جلاله څخه پرته منځ ته راوړې ده؟ او هغوی ته دا لارښونه چا وکړه. نو د ټولو پوهانو د دلایلو پر اساس ويلاى سو:

په دې كې هيڅ شك نسته چې دا پراخه نړۍ، شين ښكلی اسمان او سترگگ وهونكي په ميليونو ښايسته ستوري له پيدا

کونکي څخه پرته منځ ته نه سي راتلای، ځکه د يوه پوه په وينا چي په هگۍ کي د يوه بچي د پيدا کيدو سره سم د هغه په مشو که کي يوه ستن پيدا کيږي چي په هغه سره د هگۍ کلک پوست سوري کوي او له هغه سوري څخه دننه هوا ورځي خو د هغه وجود هلته وچ سي او کرار کرار له هگۍ څخه په دې توگه ځان وباسي، ده يوه عاقل او پوه انسان لپاره دا خبره په ښکاره توگه په ثبوت رسيږي چي د دې مرغه په مشوکه کي د ستني پيدا کېدل کومه تصادفي خبره نه ده بلکي د يوه خاص پيدا کونکي لخوا دا کار ترسره کيږي چي د هغه د نظم او ترتيب ښکارندوي کوي. څنگه چي په مخکنيو پاڼو کي مو وليدل چي د نړۍ ډېرو ستر پوهانو د خدای جل جلاله پرستون زيات دلايل وړاندي کړي دي چي نه يوازي دا داوسنی پر مختلي نړۍ د خلکو لپاره د قبول وړ دي بلکي له ساينس او تکنالوژۍ څخه دليري پاته سو هونسيارو او عاقلو خلکو لپاره هم دا يو ښکاره ثبوت دی نو په دې اساس د خدای جل جلاله ستون هر هغه انسان چي د سالم عقل او فکر خاوند وي درک کولای سي او له دې کبله وو چي زموږ د اوسنی زمانې پوه عالم ډاکټر قرضاوي ويل چي، پر خدای جل جلاله باور درلودل نه يوازي دا چي يوه فطري غريزه ده بلکي يو عقلي اړتيا هم ده.

لنډ دا چي په نړۍ کي د خدای جل جلاله پرستون په ميليونو دلايل وجود لري چي په لنډه توگه يې يوڅو دادي :

۱- ټول اسماني کتابونه د خدای جل جلاله پرستون ښکارندوي

کوي.

۲- ټولو پيغمبرانو د خدای پر خدای جل جلاله پرستون باور

درلودی او هغه ته يې خلک رابلل

۳- د ميلياردو انسانانو باور له پېړيو پېړيو راهيسي د يوه خدای جل

جلاله پرستون يو رڼ دليل دی، ځکه چې دونه انسانان په پرله پسې توگه تېرو تنه نه کوي او پريوه درواغجن حقيقت نه سره راټولېږي.

۴- د مېلېنو پوهانو ايمان او باور چې د خپلو علمي تجربو، څېړنو او فکر کولو په پايله کې يې د خدای جل جلاله پرستون لاسته راوړئ دی.

۵- ټول کايينات ديوه پرانيستي کتاب په څېر دي چې هره پاڼه يې د خدای جل جلاله پرستون يو ښکاره دليل دی.

۶- قران عظيم الشان چې په ټوله نړۍ کې خپور سوئ دی او هيچا ترننه پوري دعوه نه ده کړې چې دا زما لخوا ليکل سوی کتاب دی بلکې په مليارډو انسانان په دې باور دي چې دا د خدای جل جلاله کلام دی او د دې کتاب ټول متنونه هم د خدای جل جلاله پرستون شاهدي ورکوي.

۷- په زرهاو عقلي او فطري دليلونه .

۸- د نوي نړۍ علمي او تکنالوژيکي لاسته راوړني او د خدای جل جلاله پرستون د ملينو پوهانو اعتراف .

۵- د خدای جل جلاله پرستون علمي او حقيقي دلايل

کله چې په ننی نړۍ کې د څېړنو بېلابيلو اړخونو ته گورو نو وينو چې د نړۍ پوهانو علوم پر بېلابيلو برخو ويشلي دي چې تر ټول مهم يې دالاندي درې برخي دي.

۱- تجربي علوم (هغه علوم چې په تجربه ثابتېږي).

۲- عقلي علوم (هغه علوم چې په عقل سره ثابتېږي).

۳- تاريخي علوم (هغه علوم چې په عقل سره ثابتېږي).

له دغو علوم څخه چې هر علم په دقيقه توگه وکتل سي، وبه ليدل

سي چي هر علم داسي يوه پايله لري چي انسانان د حقيقت په لور لارښود کوي.

يوه ډېره مهمه موضوع چي بايد ټوله اعتراف پرې وکړي هغه داده چي هر موضوع چي په دغو علومو کي په هر علم پوري اړه ولري بايد د هغه علم د خپلواکساتو په رڼا کي وڅېړل سي. د مثال په توگه مادي علوم چي په ليدو او تجربه کولو پوري اړه لري بايد چي د عقلي علومو په چوکاټ کي ونه څېړل سي.

په دې اړه يو مشهوره مثال سته چي وايي لس تنه فلسفوفانو يوه بشپړه هفته داس د غاښنو په اړه فکر کوي چي څو دانې دي، يو څوک هغوی ته ورغی او ورته ويې ويل چي ددې سوال د جواب لپاره ډېره اسانه جواب دا دی چي ولاړ سی او داس خوله پرانيزی نو خپله به وگوري چي داس څو غاښونه دي.

نو ځکه دلابراتوار بحثونه بايد په لابراتوار کي وسي او هغه علوم چي په سترگونه ليدل کيږي او د موجوداتو په مانويت پوري اړه هغه بايد په عقل او فکر په ثبوت ورسپړي، مگر مشکل هغه وخت منځ ته راځي چي د کلو برنارد په څېر يو څوک پيدا سي چي ويل يې: ترڅو چي روح مي يې په جراحي چاقو سوري کړئ نه وي په وجود يې باور نه کوم.

نو د داسي يوه خياله سره موږ هيڅکله دې حقيقت ته نه رسپړو، ځکه د هغه دا خبره د امانا لري چي موږ د سترگو څخه د غوږو کار واخلو پرته له دې بايد تسليم نه سو.

او په همدې توگه روايت سوي او تر موږ خوله په خوله اويا په چاپ سوې بڼه رارسيدلي خبرونه بايد په تاريخ وڅېړل سي نه په عقل او دليل او يا تجربه مثلاً ددې لپاره چي پوه سو هپلر دوهمه نړيواله

جگړه په کوم کال او له کومه ځايه پيل کړل، نو مجبوره يو چي د تاريخ پاڼو ته مخ واړه وو چي د هغه پرته مور، دا حقيقت په ثبوت نه سو رسولای او عقلاڼي او لابراتواري دلايل مور، ته جواب نه سي ويلای.

خدای جل جلاله چي د ټولي نړۍ پيدا کوونکی دی او اوسنی نړۍ ټولي سياسي او تکنالوجيکي څيړني دا په زبات رسوي چي انسانان، حيوانان، جامدات، مايعات، گازونه او ټول پيدا سوي (مخلوقات) شيان خدای جل جلاله پيدا (خلق کړي دي).

نو له دې ځايه ويلای سو چي د دغو شيانو په اړه څيړنه او پلټنه انسان د خدای جل جلاله پيژندنې پر لور کشوي، خو په دې شرط چي له تعصب څخه ليري و او سو او په رښتيا سره حقيقت وپلټو.

د چک اوسيدونکی پروفيسور ميلن وايي:

زه مي د خپل ژوند په لومړيو ۲۴ کلونو کي يو بې باوره کافر وم، ما فکر کوي چي خدای جل جلاله شتون نه لري، ما خدای جل جلاله ته هيڅ اړتيا نه حسول او پر هغه جل جلاله مي هيڅ باور هم نه درلودی، مگر له کوچني والي څخه مي له ساينس سره مينه درلودله، کله چي زما ساينسي زده کړي ډيري سوې، ۲۵ کاله مخکي په يوه ډېره ناڅاپه توگه زه بدل سوم ځکه په خپلو څيړنو کي مي وليدل چي نړۍ په ډېره بشپړه توگه جوړه سوې ده هرڅه له بل څه سره اړيکي لري او ډېر شيانو و نورو شيانو ته اړتيا لري. نو دلته وو چي زما باور راغی چي خدای جل جلاله سته او په يوه ثانيه کي زما نظر د خدای جل جلاله دنه ستون په اړه بدل سو او ما پرته له ځنډه دهغه جل جلاله پرستون ايمان راوړی او ويي ويل (اشهدان لا اله الا الله)

مگر بيا هم ما د دينونو په اړه فکر نه کوی او په دې باور وم چي ټول دينونه غلط دي، عيسويان وايي درې خدايان جل جلاله يو خدای جل

جلالهدی، يهوديان وايي چې مور د خدای جل جلاله له خوا څخه غوره سوي خلگ يو په داسي حال کي چې يهود هيڅکله د خدای جل جلاله غوره سوي خلگو څخه نه سي کيدلاي د اسلام په اړه زمانظر په بشپړه توگه منفي وو او نه مي غوښتل چې ددينو په اړه ناخبره و اوسم، له ځانه سره مي وويل چې ښه به وي د مسيحيانو سپېڅلي کتاب بايبل ولولم د بايبل په لوستلو څوک احساسوي چې ځيني کلمې د خدای جل جلاله له لوري دي او د انسان د زړه تل ته لاره کوي مگر په همدې توگه نورې زياتي کليمې دي چې د خلگو لخوا ويل سوي دي، ځکه په دغو پاڼو کي ځيني پاڼي سته چې د لومړيو پاڼو سره په ټکر کي راځي. زه پوه سوم چې بايبل د خلگو په لاسونو د پيغمبر صلی الله عليه و سلم څخه څوکلونه وروسته ليکل سوئ دئ.

وروسته مي يو قرآن کریم چې په انگليسي ژباړل سوئ وو رانيوئ کله چې مي دهغه لوستل پيل کړل نو په لومړي سرکي د قران کریم په اړه هم داسي فکر راسره پيدا سو چې دا د يو چالخوا ليکل سوئ دئ چې هغه حضرت محمد صلی الله عليه و سلم دی او کله چې مي د قران کریم دريمه برخه ولوستله نو مي خپلي مېرمني ته وويل چې حضرت محمد صلی الله عليه و سلم بايد يو ډير پوه او هونښيار څوک وي، ځکه چې دا کتاب په ډيره منطقي، اسانه او ساده توگه ليکل سوئ دئ چې په ډېره اسانۍ سره سړی پرې پوهيږي. دهغه د درواغ ثابتولو لپاره هيڅ دليل نه پکښې ليدل کيږي.

يوڅه مخ په وړاندي ولاړم له يولې علمي حقيقتونو سره مخ سوم چې زه پوهېدلم چې دا په شيلمه پيړۍ کي کشف سوي دي. نو ځکه زه سمدستي په دې باور سوم چې دا کتاب د حضرت محمد صلی الله عليه و سلم لخوا نه دی ليکل سوئ. بلکي هغه صلی الله عليه و سلم يو

پيغمبر دئ چي ترنورو خلکو پوري ددي کتاب د رسولو لپاره مځکي ته رالږل سوئ دئ.

نو هغه وو چي ما وويل (محمد رسول الله) محمد صلی الله عليه و سلم د خدای جل جلاله رسول دی او دلته وو چي زه يو مسلمان سوم. خلکو زما څخه پوښتني کولې چي تاڅنگه داسي يو غبرگون ښکاره کئ په داسي حال کي چي تاويل د اسلام په اړه مي ځني بدې خبري اوريدلي دي او د اسلام په اړه دي هيڅ معلومات هم نه درلودل نو څنگه دونه ژر بدل سوې او مسلمان سوې؟

ما وويل چي مابله هيڅ لاره نه درلودله ځکه کله چي زه ماشوم وم ما فکر کوی چي زه او مور مي يو يو مگر لږ. وروسته پوه سوم چي زه او مور مي پبل يو کله چي هغه زما څخه ليري کيده ما ژړل ځکه ليدل مي چي هغه زما څخه ليري کيږي. مگر بيا هم نه پوهېدل چي زه څوک يم، مگر يوه ورځ ناڅاپه پوه سوم چي زه يو هلک يم او هيڅ چا زما څخه پوښتنه ونکړل چي څه دي وکړل؟ آيا و دي غوښتل چي هلک واوسي؟ چا داسي پوښتنه ځکه نه کول ځکه چي په دې اړه هر څوک پوهيږي که مور، وغواړو يا ونه غواړو پيدا کيږو غټيږو او ژوند کوو دا زموږ اختياري پدیده نه ده ځکه خدای جل جلاله مور همداسي پيدا کړي يو.

دا زما لپاره زما په ژوند کي يوستر نعمت دئ، ځکه ما ښه کورنۍ ښه اولادونه ښه مېرمنه او نور هر څه درلودل مگر پردې سربيره خدای جل جلاله يوځل بيا هم پر ما ور حمېدئ او ماته يې لارښوونه وکړه. کله چي له لمونځو وروسته دعا کوم نو له خدای جل جلاله څخه غواړم چي ماته توان راکړه چي له ايمان سره مړسم، ما هيڅکله مه پرېږده چي يوځل بيا لار ورکي سم.

فرانسوي سر جراح ډاکټر موريس بوکای وايي:

فرانسه د هغو هيوادونو له ډلې څخه ده چې د زړو او تاريخي ابداتو په څېړنه او کتنه کې خاصه ليوالتيا لري هغه په خپلو څېړنو کې زياته وي.

کله چې فرانسوي ميتران په کال ۱۹۸۱م کې د دولت چاري په لاس کې واخستې، نو د فرانسې هيواد د مصر له جمهوري هيواد څخه هيله وکړه چې د فرعون موميایي سوئ لابن فرانسې ته د څېړنو اوسموني لپاره وروليږي.

د مصر هيواد د هغوی دا هيله ومنله او د فرعون جسدېي فرانسې ته وليږئ، د فرانسې په نړيوال ډگر کې د فرانسې جمهور رييس وزيران او لوړ پوړي چارواکي د دې لابن دننه راغلي لپاره په ډېر درنښت داسي ولاړه لکه دکوم ژوندي پاچا ښه راغلي ته چې راوتلي وي، او يادا چې د فرعون لابن تر اوسه مصريانو ته وايي (انار بکم الاعلی).

کله چې د ښه راغلي مراسم پای ته ورسېدل، نو لابن يې يوه ځانگړي څېړنيز مرکز ته يو وړئ ترڅو لوی لوی عالمان لرغون پوهان، د فرانسې جراحن او متخصص ډاکټران د هغه په اړه څېړني وکړي. د دې جراحنو لومړی مسئول او د څېړنکو مشري د پروفيسور موريس بوکای پر غاړه وه.

ټول متخصصين او څيړونکي د موميا په ترميمولو بوخت وه مگر د هغوی رييس موريس بوکای د هغوی برعکس د يو بل څه په اړه بوخت وو، هغه غوښتل چې پوه سي دا فرعوني پاچا څنگه مړ سو؟ خو د شپې په اخير کې د هغه د څېړنو په پايله کې د هغه پر بدن د مالگو له پاته شونو څخه دا په ډاگه سوه چې هغه د غرقيدو له کبله مړ سوئ وئ. لابن يې له غرقيدو وروسته ژر له سمندره وکښی او له منځه څخه د

نه تلو په موخه يې ژر موميایي کړئ.

مگر يوه کار چې هغه يې ډېر په حيرانتيا کي اچولئ وو داوو چې د هغه لابن د نورو فرعونيانو په پر تله پردې سربېره چې دی يې له سمندر هڅه راکښلئ وو ډېر سم پاته وو.

موريس بوکای غوښتل چې خپل علمي راپور د لابن په اړه وړاندي کړي چې د هغه په نظر دا يو نوئ کشف وو چې د فرعون لابن د غرقيدو وروسته له سينده کښل سوئ او موميایي سوئ دئ.

په دې وخت کي يو چا په غوږ کي ورته وويل:

بېره مه کوه مسلمانان د دې غرقيدني په اړه لا له پخوا هڅه خبر دي.

هغه دا خبره رد کړه او په حيرانتيا سره يې وويل:

دا حقيقت د ډيرو پرمختللو کمپيوټري وسايلو هڅه پرته نه سي درک کيدلای، چا ورته وويل چې د مسلمانانو مذهبي کتاب قران کریم د فرعون د غرقيدو او له غرقيد وروسته د هغه د لابن ترقيامته پوري د سم پاته کيدو کيسه کوي هغه په ډيري حيراني پوښتنه وکړه.

تاسو څنگه دا خبره کوئ په داسي حال کي چې موميا په ۱۸۹۸ م کي کشف سو، يعني تقريباً ۲۰۰ کاله پخوا په داسي حال کي چې د هغوی قران کریم پوره ۱۴۰۰ کاله مخکي موجود وو.

دا خبره عقل څنگه مني، نه يوازي عرب بلکي ټوله بشریت د مصريانو د موميایي کولو په موضوع نه وه خبر.

دا شپه موريس بوکای د فرعون د لابن ترڅنگ کښېښتئ د مسلمانانو د سپېڅلي کتاب په اړه يې فکر کوئ چې د فرعون د غرقيدو کيسه کوي، په داسي حال کي چې هغه په خپل مقدس کتاب بايبل (لوقا او متي په انجيل) کي د فرعون د غرقيد په اړه کله چې يې موسی

(ع) تعقيبوی لوستې وه مگر د مرگ په اړه يې هلته هيڅ نه وراغلي هغه له خپله ځانه پوښتل آیا دا هم هغه فرعون دی چې موسی (ع) يې تعقيبوی؟

آیا دا حقيقت دی چې حضرت محمد صلی الله عليه و سلم له دې رازه څخه ۱۰۰۰ کاله پخوا خبر وو او زه اوس خبر سوم؟

موريس په دې شپه کې وه نه سواى کولای چې بیده سي، له هغوی څخه يې وغوښتل چې د تورات يوه نسخه ورته راوړي د تورات په يوه پاڼه کې يې پیدا کړه (اوبه راوگرځېدې، د فرعون لښکر او خپله فرعون د اوبو منځ ته ورسېدل، هغوی يې راگير کړل او له هغوی څخه هيڅوک ژوندي پاته نه سول) موريس بوکای حيران پاته سو چې حتی انجيل هم ددې لاس تر غرقيدو وروسته نور څه نه وايي، فرانسې د فرعون موميایي سوئ لاس په يوې نوي بڼې بڼه يې ثابت کي چې وړی يې وو بيرته مصر ته ولېږي مگر... موريس کرار نه سو له کله چې يې د مسلمانانو خبري د فرعون په اړه تر غوږو ورسېدې نو ځان يې دې ته تيار کړی چې يوځل سعودي عربستان ته ولاړسي او هلته په يوه طبي کنفرانس کې گډون وکړي.

هلته يې خپلي لومړئ خبري د فرعون د لاس د غرقېدو څخه وروسته د خلاصېدو په اړه وکړې. يو مسلمان ولاړ سو او قران عظيم الشان يې پرانيستی او دغه آيت يې وويلی

(فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلْفَكَ آيَةً ۚ

وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ عَنِ آيَاتِنَا لَغَفُلُونَ) (يونس - ۹۲)

نن دي جسد ته خلاصون ورکوم ترڅو هغو کسانو ته چې له تا څخه

وروسته راځي د قدرت يو نښانه و اوسي ډېر خلک زموږ د قدرت د نښو څخه غافل دي .

ددې ايتونو له اورېدلو څخه وروسته موريس بوکای تر احساساتو لاندې راغی او ولاړ سو په چغه يې وويل زه مسلمان سوم او پر دې قران مي ايمان راوړئ. دلته د قران کریم حقانيت په ثبوت رسيږي ځکه خدای جل جلاله فرمايي

(سُنْرِيهِمْ ءَايَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ

أَنَّهُ الْحَقُّ ۗ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

(فصلت - ۵۳)

موږ د خپل قدرت نښې د نړۍ په افق او د دوی په نفسونو کي دوی ته ورښکاره کوو ترڅو پوه سي چي قران حق دی، آیا دا بسونه نه کوي چي ستاسو خداي جل جلاله پر هر څه شاهد دی .

موريس بوکای له يوه بل حالت سره فرانسې ته راوگرځيدئ هلته لس کاله په څېړنو بوخت وو او د نوو کشفونو او قران ترمنځ يې تړاو څېړئ ترڅو دې ځای ته ورسيدئ.

(لَا يَأْتِيهِ الْبَطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ ۗ تَنْزِيلٌ

مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ) (فصلت ۴۲)

ددې ستر عالم د څېړنو له پايلې څخه يو کتاب وليکل سو چي ټول عربي هيوادونه يې ولږ زول او علمايې هم په حيرت کي واچول. دا کتاب (قران کریم، تورت، انجيل او علم) په اړه وو چي د

سپېڅلو کتابونو لوستنه د نورو علومو په رڼا کې په نامه خپور سو. دا کتاب څه وکړل؟ لومړۍ چاپ يې په ټولو کتاب پلورنځيو کې خلاص سو.

بيا په زرو جلدو چاپ سو او وروسته د نړۍ په مشهورو ژبو لکه انگليسي، عربي، اندونيزيايي، فارسي، صربي، او کراني، ترکي، اردو، گجراتي او الماني وژباړل سو.

د شرق او غرب په ټولو کتابخونو کې خپور سو او د ټولو مصري، مراکشي، خليجي او امريکا ځوانانو په لاسو کې به ليدل کېدئ هغوی به کوبنس کوي چې په دې کتاب نورو خلکو ته قناعت ورکړي، دا کتاب د يهوديت او نصرانيت څخه د خلکو د اسلام پر لور د راماتولو لپاره يوبنه کتاب دئ چې د اسلام عظمت خلکو ته تشریح کوي.

د يهودو او نصاراوو ډېرو سترو عالمانو چې سترگي يې د اسلام له نوره ناپيناوې، وغوښتل، چې د دې کتاب په جواب کې بل کتاب او يا جواب وليکي، مگر دځان په تکليفولو څخه پرته يې نور هيڅ و نه کړل، ډاکټروليم کامل هغه اخيري سړی وو چې په دې اړه يې د (قران او سپېڅلي کتاب د تاريخ او علم په رڼا کې) په نامه يو کتاب وليکئ لويديځ او ختيځ ته ولاړئ خو هيڅ په لاس ورنغل.

او ډېره جالبه لا داوه چې ډېرو لويديځوالو چې غوښتل يې د موريس بوکای جواب وليکي مگر کله چې يې دا کتاب په دقيقه توگه ولوستئ نو کلمه يې شهادت يې وويل او مسلمانان سوال.

موريس بوکای د خپل کتاب په سرريزه کې ليکلی:

د قران عظيم الشان هر اړخيزو علمي بحثونو زه په حيرت کې واچولم ما هيڅکله فکر نه کوی چې قران کریم دې دونه دقيق بېلابېل مسايل بيان کړي، داسې مسايل چې ټول له نوو پرمختگونو او لاس

ته راوړنو سره ورته وي او هغه هم په يوه داسي متن کي چي له نن
څخه ۱۶ پيړۍ پخوانازل سوئ وي.

دريم څپرکي

قرآني توحيد (ديوه خدای جل جلاله منل)

په دې څپرکي کي به لاندې موضوعات ترڅپرني لاندې ونيسو:

۱- د توحيد پېژندنه (تعريف) په لغات او اصطلاح کي

۲- د توحيد ډولونه

- ربوبيت توحيد

- الوهيت توحيد

- شرعي توحيد

۳- د توحيد په اړه عقلي او راليز ډول سوي (نقل) دلايل

توحيد

د توحيد موضوع د اسلامي عقيدې له مهمو موضوعو گانو څخه يوه موضوع ده، ځکه ټول عاقل او پوه انسانان، له لږ فکر او خيال وروسته، د خدای جل جلاله پرستون اعتراف کوي.

مگر زيات کسان سر بېره پردې چې د خدای جل جلاله پرستون باور لري مگر مؤمن نه سو ورته ويلای، ځکه د خدای جل جلاله پرستون باور او ايمان يو لږ خورا مهم شرطونه او اساسات لري، چې د دې شرطونو تر ټولو مهم شرط توحيد دی چې د يوه خدای جل جلاله د ستون، دهغه د صفاتو پېژندل او دهغه له بل شي سره نه پر تله کول او

له هغه سره د شريك د نه نيولو څخه بحث كوي.

ځينې بيا سته چې د خداى جل جلاله يو والى هم مني مگر بيا هم هغوى ته مؤمنان نه ويل كيږي، ځكه هغوى و خداى جل جلاله ته د عبادت سره په څنگ كې د پيدا سو (مخلوقاتو) لكه پري (بتان)، خلگو حيوانات او نورو عبادت هم كوي او هغوى پري (بتان) و خداى جل جلاله ته د هغوى د نږدې كولو وسيله او اله بولي او يا دخداى جل جلاله سره په عبادت كې هغه برخمن (شريكوې) او يا هم د انسان و قانون ته د خداى جل جلاله تر قانون زيات ارزښت ور كوي.

ځينې كوښښ كوي چې د خداى جل جلاله صفات د بنده گانو له صفاتو سره يو ډول وښي او كوښښ كوي چې دا صفات له خپلي خوښي سره سم تعبير او تفسير كړي او هغوى له دې ناخبره دي چې (ليس كمثله شى) چې دهغه په څېر هيڅ شى ش ستون نه لري او د خداى جل جلاله او بنده گانو ترمنځ د پرتليني هيڅ ډول شى ستون نه لري.

په ښه توگه د توحيد پيژندنه:

د توحيد موضوع داسې يوه موضوع نه ده چې په هغه كې دي فلسفي نظريې ځاى كړل سي بلكه د توحيد د پيژندلو لپاره لازمه ده چې د توحيد اساسات د قران عظيم الشان څخه واخلو، ځكه قران كريم د توحيد كتاب دى.

د توحيد پيژندنه

توحيد په لغات كې:

توحيد له (وَحْدٌ، تَوْحِيدًا) څخه اخستل سوې کليمه ده او مانايې يو پيژندل او يا څوک په يووالي پيژندل ده.

توحيد په اصطلاح کي:

خدای جل جلاله په ذات، صفت، نومونو، عباداتو، مرستو او کومکونو باندې په يووالي منل او له هغه جل جلاله سره په مستقيمه توگه اړيکه او دهغه امرونه په ژوند کي عملي کول.

د پيژندې (تعريف) تشریح :

الف : موحد هغه چاته ويل کيږي چي د خدای جل جلاله پريووالي ايمان او باور ولري، نو ځکه ټول هغه پيدا سوي (مخلوقات) چي بت پال (بت پرستان) او يا نور غير موحد پرهنوي باور لري نفي کړي او د (لا اله) په ويلو سره ټول سته نفي او د عبادت نه وړ وبولي اود الله په ويلو سره خدای جل جلاله د ټول عباداتو خاص وړ وبولي.
او رښتيني توحيد ته د رسېدو په موخه د حضرت محمد صلی الله عليه و سلم له لاري، طريقي، امرونو او لارښونو څخه گټه واخلي او (محمد رسول الله) ووايي.

ب : د خدای جل جلاله په يووالي منل يو لږ خاص شرطونه لري چي بايد هغه په هيڅ توگه له پامه وه نه غورځول سي چي په لاندي توگه دي:

۱- د توحيد د خدای جل جلاله پر ذات :

د خدای جل جلاله پر ذات توحيد دا مانا لري چې د خدای جل جلاله پريو والي داسي باور ولرو چې هغه يو دی د شريك، همشكله، لور، زوی، مور، پلار او د هغه شيانو له درلودلو څخه چې نور پيدا سوي (مخلوقاتو) يې لري په بشپړه توگه پاک، خلاص او سپيڅلی دی.

(قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (۱) اللَّهُ الصَّمَدُ (۲) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ

(۳) وَلَمْ يَكُن لَّهُ رُكُوفًا أَحَدٌ (۴)) (الاحلاص: ۱-۴)

۲- توحيد د خدای جل جلاله پر صفتونو:

له دې څخه هدف دا دی چې موږ د خدای جل جلاله هيڅ صفت بايد د انسان د يوه صفت سره د يو شان والي فکر ونکړو او په همدې توگه هيڅ انساني صفت د خدای جل جلاله د صفتو په څېر ونه بولو. ځکه د خدای جل جلاله صفتونه د يوه پيدا کوونکي (خالق) او د يوه انسان صفتونه د يوه پيدا سوي (مخلوق) صفتونه دي. (ليس کمثله شیء) هيڅ شی د خدای جل جلاله په څېر نسته.

۳- توحيد د خدای جل جلاله پر اسم صفتونو باندې:

خدای جل جلاله يو لږ خاص نومونه لري چې اسم صفتونه (صفتی نومونه) ورته وايي. دا نومونه يوازې نومونه نه بلکې هغه صفات چې الله جل جلاله يې لري هغه پکښې را نغښتل سوي دي. مثلاً د خدای جل جلاله يو نوم رحمن دی نو دا د خدای جل جلاله صفت هم دی چې خدای جل جلاله رحمت کوونکی دی.

۴- د خدای جل جلاله په عبادت کي توحيد:

په عبادت کي توحيد دې ته وايي چي يو لمانځونکی (يکتاپرست يا موحد) چي کله هر عبادت کوي يوازي يې د خدای جل جلاله لپاره او يوازي يې د هغه جل جلاله په نوم وکړي. ځکه موحد مسلمان دقران کریم په لارښوونو عمل کوي چي قران کریم همپشه هغه دې ته رابولي چي وه وايي (اياک نعبد) لويه خدايه! يوازي ستا عبادت کوم.

۵- د خدای جل جلاله څخه په مرسته غوښتنه کي

توحيد:

مؤمن مسلمان همپشه يوازي له خدای جل جلاله څخه مرسته غواړي، ځکه قران عظيم الشان هغه ته لارښوونه کوي چي يوازي له الله جل جلاله څخه مرسته وغواړي (واياک نستعين) او يوازي ستا څخه مرسته غواړم.

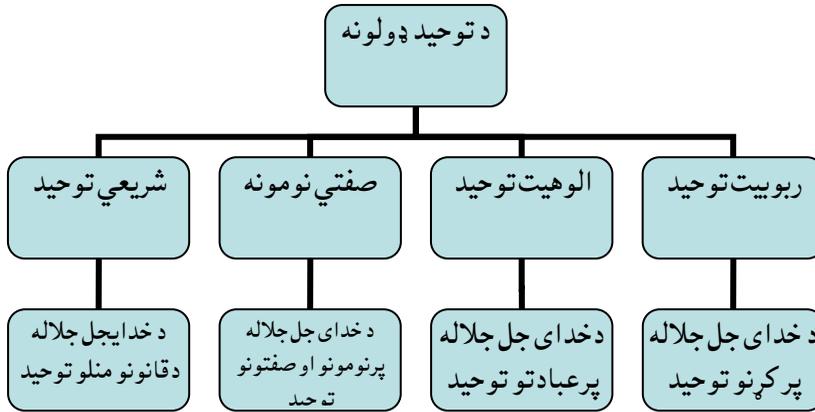
۶- د خدای جل جلاله سره په مستقيم توگه اړيکه:

يو مؤمن مسلمان دې ته هيڅ اړتيا نه لري چي د ځان او خدای جل جلاله ترمنځ کومه واسطه وکاروي، ځکه هغه باور او ايمان لري چي خدای جل جلاله هغه ته نږدې دی او د هغه لپاره تر هغه جل جلاله مهربان څوک نسته.

نو ځکه په هر کار او مشکل کي په مستقيم توگه له خدای جل جلاله سره اړيکه نيسي او په دې عقيدوي چي خدای جل جلاله هغه ته تر خپلي مری (شارگ) هم ورنږدې دی.

د توحيد ډولونه

د قراني او نبوي لارښوونو په رڼا کي توحيد پر بېلا بېلو برخو وپشل
سوی دی، چي په دې برخه کي موږ د توحيد پر ځينو ډولونو برغیرو.

د توحيد د ډولونو تشریح :

څنگه چې ځيني خلگ فکر کوي چې توحيد د خداي جل جلاله پرستون باور کولو ته وايي په اصل کي داسي نه ده بلکه توحيد د خداي جل جلاله پريوالي (په ذات، صفاتو، عبادتو، قانون جوړونه او نورو کي) باور ته وايي.

يو موحد انسان د توحيد د ټولو اړخونو په درک کولو کي د قران عظيم الشان او نبوي احاديثو په رڼا کي له ځانه څخه يو بشپړ مسلمان جوړولای سي.

ربوبيت توحيد

د ربوبيت مانا داده چې مؤمن انسان پر دې باور ولري چې د هغه پالونکی (پروردگار) الله جل جلاله دی :

ربوبيت توحيد ته د کړنو توحيد هم وايي يعنې موږ بايد پر دې باور

ولرو چې:

الف : زموږ ټولو انسانانو او ټولو پيدا سو شیانو (مخلوقاتو) پيدا کوونکی الله جل جلاله دی. یو موحد انسان د دې حقیقت په درک کولو سره چې د ټولو پيدا سو شیانو پيدا کوونکی الله جل جلاله دی، هېڅکله له بل چا او بل شي (پيدا سو) څخه مرسته نه غواړي، ځکه هېڅوک نه سي کولای چې د خدای جل جلاله د یو شي د پيدا کولو مانع وگرځي او یا یو څوک چې خدای جل جلاله ونه غواړي پيدا سي پيدا کړي.

ب : دنړۍ د ټولو چارو پریکړه کوونکی یوازي یو الله جل جلاله

دی:

مؤمن مسلمان پوهیږي چې د مخکو او اسمانونو سمبالونکی الله جل جلاله دی او د دې باور او عقیدې پر اساس که چیري یو څوک دعوه وکړي چې هغه کولای سي چې په خدای جل جلاله چارو کي لاس وهنه وکړي، نو مؤمن مسلمان د هغه خبره هېڅکله نه مني ځکه هغه په دې پوهیږي چې د مخکو او اسمانو د ټول چارو یوازي سمبالونکی هغه جل جلاله دی.

ج : ټولو پیداسو (مخلوقاتو) ته خورک (رزق) ور کوونکی الله جل

جلاله دی:

مؤمن مسلمان پوهیږي چې د ټولو پيدا سو شیانو (مخلوقاتو) مړونکی او ډوډۍ ور کوونکی الله جل جلاله دی، ځکه خدای جل جلاله فرمایلي دي (ورزقکم فی السماء) ستاسو روزي په اسمان کي

ده.

له دې مبارک ايت څخه ښکاره کيږي چې د انسان روزي لاله وړاندي ټاکل سوې ده، د انسان دنده داده چې دهغه دلاس ته راوړلو لپاره په جلاله لاره کوښښ وکړي او کله چې موږ انسانان ښه کار ترسره کړو د قراني لارښوونې سره سم د اسمان ورونه پرموږ راپرانيستل سي او زموږ د روزي د زياتوالي سبب وگرځي.

او کله چې بدکارونه ترسره کړو چې د خدای جل جلاله د غضب سبب وگرځي له مخکي او اسمانو څخه پرموږ اوبه ودريري او يواځي دا مخکي پراخي موږ ته هيڅ گټه نه کوي او د اقتصادي مشکلاتو سره لاس او گريوان سو.

نو يو حقيقي مسلمان لومړی بايد پردې عقیده او باور ولري چې روزی رسونکی يوازي الله جل جلاله دی او دهغه جل جلاله د امرونو او لارښوونو سره سم کوښښ وکړي او خپل اقتصاد په مثبت لاره جوړ کړي.

او پر هر مؤمن فرض ده چې خپل کاروبار د خدای د امرونو سره سم ترسره کړي او له سود خوري (گټه خوړل)، د نورو د مخکو له لاندې کولو، د ناورو کاروبار، احتکار، د خلگو له تيرايستني او نور څخه ځان وساتي. ځکه سود خوړل له خدای جل جلاله سره په مخامخ توگه د جنگ اعلان دی او د سود پایله بېله شک او شېبې تباهي وه.

که څه هم کيدای سي چې سود خوړ په لومړي سرکي گټه لاس ته راوړي مگر په پایله کي به له بربادۍ څخه پرته بله هيڅ پایله وه نه لري.

د : د ټولو پيدا سوسيانو (مخلوقاتو) ژوندی کوونکی او وژونکی الله

جل جلاله دی:

مومن مسلمان و دغي موضوع ته په پاملرني سره هيڅکله له کوم پيدا سوي شي (مخلوق) څخه د اولاد په پيدا کيدو کي مرسته نه غواړي او يوازي الله جل جلاله ته خپل مخ اړه وي او که چيري خدای جل جلاله چاته اولاد نه وي ورکړی هيڅوک او هيڅ څه شي نه سي کولای چي هغه ته اولاد ورکړي.

په قران عظيم الشان کي لولو چي حضرت زکريا(ع) په ډېري عاجزی له خدای جل جلاله څخه زوي غواړي، خدای جل جلاله ته د خپلو کمزورو هډوکو او سپيني ږيري له لاسه شکايت کوي چي د هغه مرستي لپاره زوی ورکړي د خدای جل جلاله پر هغه رحم راځي او هغه ته زوی ورکوي چي په راتلونکي کي يي وارث وگرځي.

حضرت ابراهيم(ع) هم له خدای جل جلاله څخه هيله کوي چي هغه ته نیک عمله (صالح) اولاد ورکړي نو په دې خدای جل جلاله په قران عظيم الشان کي فرمايي مور هغه ته د يوه حليم زوی زيړي ورکړي.

له حضرت يعقوب(ع) څخه زوی ورک سو او کلونه کلونه يې د هغه په بيلتون کي وژړل ترڅو د سترگو ليدني له لاسه ورکړي او حضرت محمد صلی الله عليه و سلم چي کله خپل زوی ابراهيم بنخوی نو سترگي يې له اوبنکو ډکي سوې او ويې ويل چي زه ستا په بيلتون ډير خواشینی سوم.

دا قراني قصې او حقيقي رواياتونه چي د نبیانو د ژوند له حالتو څخه مور ته رانقل سوي دي، زموږ لپاره يو خورا مهم درس دی چي موږ بايد هيڅکله له خدای جل جلاله څخه پرته د اولاد د پيدا کيدو لپاره د بل چا څخه مرسته ونه غواړو او پردې باور ولرو چي له خدای جل جلاله څخه پرته بل څوک چاته اولاد نه سي ورکولای او يا همدا

خدای جل جلاله کولای سي چي چاته اولاد ورکړي او يا يې ځيني واخلي. د همدغو لاملونو له کبله پيغمبرانو له خدای جل جلاله څخه د اولاد غوښتنه کول او که چيري هغوی کولای سواي چي نورته اولادونه ورکړي او يا ځان ته اولادونه پيدا کړي نو ښايي هر يوه په لسگونو زامن درلودلای، زموږ پيغمبر حضرت محمد صلی الله عليه و سلم هيش زوی نه درلودی که چيري هغه کولای سواي چي ځان ته زوی پيدا کړي نو هغه د مکې مشرکين دې ته پريښودل چي د مکې ځوانان راټول کړي او دهغه مرگ پلان وټري.

د حضرت محمد صلی الله عليه و سلم ټول زامن په ماشومتوب کي مړه سول مگر هغه له له غمجن کېدو څخه پرته بل هيش کار ونکړای سواي.

نن ورځ چي ځيني خلگ په دې باور دي چي انسان کولای سي چي چاته اولاد ورکړي آيا هغوی دې خلگوته تر پيغمبرانو په درنه سترگه گوري اويا نعوذبالله موږ د خدای جل جلاله د محي (ژوندي کوونکي) او مميت (وژونکي) په صفت کي يو انسان ور شريکوو.

الوهيت توحيد

د خدای جل جلاله په عبادت کولو کي توحيد الوهيت توحيد هغه توحيد ته وايي چي مؤمن مسلمان په دې باور ولري چي د عبادت لايق يوازي الله جل جلاله دی.

ځکه خدای جل جلاله مور ته رابښودلي دي چي بايد په دې باور و اوسو چي (اياک نعبد و اياک نستعين) خاص ستا عبادت کوو او خاص ستا څخه مرسته غواړو.

دلته لازمه ده چي لاندي سوالونه ته ځواب وايو:

۱- س : ولي دلته عبادت خاص الله جل جلاله ته بيان سوی دی؟
۲- س : ولي د مرستي غوښتل يوازي د الله جل جلاله څخه بيان سوی

ده؟

۳- س : کوم ډول عبادتونه دي چي يوازي بايد الله جل جلاله ته

وسي؟

۴- س : کومي مرستي بايد له خدای جل جلاله څخه وغوښتل سي او کومي غوښتني له پيدا سوو (مخلوقاتو) څخه کېدلای سي؟
۱- جواب : خدای جل جلاله مور ته په سورة فاتحه کي لارښوونه کوي چي (اياک نعبد) وواياست او مور په پنځه وخت لمنځو کي وايو او تعهد کوو چي (اياک نعبد) خاص تاته عبادت کوو.

دلته خدای جل جلاله ته د عبادت د ځانگړتيا څخه هدف دا دی چي هر هغه کار چي عبادت نوموړي مور د خدای جل جلاله لپاره او خدای جل جلاله ته کوو او هيڅوک حق نه لري چي دکوم مخلوق لپاره عبادت وکړي.

دا يو خدايي جل جلاله امر دی چي عبادت بايد يوازي هغه ته وسي معبود او يا هغه څوک چي عبادت ورته کيږي هغه څوک دی چي انسان دهغه پر خدايي او معبوديت باندی ايمان او باور لري، د حضرت محمد صلی الله عليه و سلم په پير (زمانه) کي مشرکينو د بېلابيلو شيانو عبادت کوی.

ځينو مشرکينو به د پيغمبرانو عبادت کوی لکه مسيحيان چي د حضرت عيسی (ع) عبادت چي يې کوی او ځينو نورو مشرکينو بيا د حضرت ابراهيم (ع) او حضرت اسماعيل (ع) پري (مجسمې) جوړي کړي وې او دهغو عبادت يې کوی.

ځينو مشرکينو ملائیکي د خدای جل جلاله خوندي بللې او د هغوی عبادت يې کوی ځينو مشرکينو د بنو خلکو عبادت کوی کله چي به هغوی مړه سوه نو بيا به يې دهغوی پري (مجسمې) جوړي کړي او سجدې به يې ورته کولې، لکه د بودا پري (مجسمه) او يا دلالت، منات، فيل او نورو پري (مجسمي).

د حبشي مشرکينو بيا د بنو خلکو د قبرونو عبادت کوي او په همدې توگه يهودو بيا د خپلو پيغمبرانو قبرونو ته سجدې کولې.

نو ځکه (لا اله الا الله) مور، مسلمانان له دې کبله وايو چي (لا اله) خداسته په ويلو سره مور، ټول دغه جاهلانه کارونه او د انسانانو په لاس جوړ سوي خدايان رد او نفي کړو او وروسته د (الا الله) په ويلو سره چي عبادت خاص خدای جل جلاله لره دی د خدای جل جلاله پريوالي باور وکړو.

۲- جواب : انسان د خپلو مشکلاتو په وخت کي کله چي په غم، درد، تکليف او نورو کي راگير يږي نو د يو چا څخه مرسته غواړي چي هغه ته مشکل اسان، مشکل کشا او يا هم لاس نيونکي وايي، هغه تر ټولو غوره بولي او هغه ته رجوع کوي او هغه تر ټولو مهربان بولي او هغه ته نعوذ بالله د خدای جل جلاله مرتبه ورکوي.

نو ځکه هر هغه څه چي انسان ته د خدای جل جلاله له لوري ورکول کيږي بايد په مستقيمه توگه له هغه څخه وغوښتل سي.

قران عظيم الشان هم موږ ته دا درس راکوي او وايي: چي تل
اياک نستعين وواياست چي اې خدايه جل جلاله يوازي ستاخڅه او يا
خاص ستاخڅه مرسته غواړم.

۳- جواب : عبادت د ټولو خدايي چارو لپاره يو بشپړ نوم دی چي
د قراني اياتونو او نبوي احاديثو په رڼا کي په ښه توگه څېړل سوي او
تشریح سوي دي.

او په همدې توگه له ټولو هغه چارو څخه چي خداى جل جلاله
موږ د هغو په نه کولو باندې امر کړى يونه کول هم عبادت دی.

هغه کارونه چي مسلمانان د هغه په کولو امر سوي دي عبادت
دي:

۱- فکري عبادت :

د خداى جل جلاله پرستون ، د خداى جل جلاله پر يووالي، د
ملائیکو پرستون، پر اسماني کتابونو، پر پيغمبرانو، د قيامت پر ورځ، د
جنت او دوزخ پرستون، پر پل صراط او له مرگه وروسته پر ژوند باور
درلودل.

او په همدې توگه ژبني عبادتونه هغه ښکاره او پټ عبادتونه دي
چي خداى جل جلاله ډيره مينه ورسره لري، لومړى شى چي په عبادت
کي خورا مهم رول لري هغه د زړه کارونه (قلبي اعمال) دي. لکه، بېره
، امید، مينه، دعا، توکل، اړتيا، غوښتنه، پاملرنه، رجوع او نور...

۲- کړنيز عبادتونه :

لکه بدني، مالي او داسي نور عبادتونه.

يادښت : اوس چي پوه سوو چي عبادت يوازي د خدای جل جلاله لپاره دی نو هر مؤمن مسلمان چي د عبادت په نامه هره کړنه ترسره کوي يوازي بايد الله جل جلاله په ياد ولري او د هغه لپاره يې ترسره کړي، ځکه د الوهيت توحيد غوښتنه همدا ده. په همدې توگه مور. زيات قراني اياتونه لرو چي عبادت يې خاص و خدای جل جلاله ته بيان کړی دی او هر هغه څه چي عبادت دي ترسره کول يې يوازي د الله جل جلاله لپاره دي.

قران او د عبادت ځانگړنه خاص خدای جل جلاله لره:

هرکله چي د خدای جل جلاله د عبادت په اړه په قران عظيم الشان کي هر ايت ولولو او يا هر ايت چي په قران عظيم الشان کي د عبادت په اړه راغلی دی عبادت يې خاص خدای جل جلاله ته ځانگړی کړی دی ترڅو يو قران پيژندونکی انسان د شيطان تر وسوسې لاندې رانه سي او د بل شي عبادت ونه کړي. اوس به يو داسي آيات ترڅپړني لاندې ونيسو چي خاص الله جل جلاله ته عبادت څپړي.

(قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ

الْعَالَمِينَ) (الانعام : ۱۶۲)

په دې آيت شريف کي لمونځ او نوري ټولي چاري د ځانگړني او خاصوالي لپاره کارول کيږي، نو په دې ځای کي ويل سوي دي چي

(لله) نوځکه مؤمن مسلمان لمونځ او ټول عبادتونه خاص د خداي جل جلاله لپاره ترسره کوي او په همدې توگه باور لري چي ټولي نبي کړني (نيک عملونه) د ژوند په اوږدو کي او ټول باورانه چي انسان له هغو سره يوځای دبلي دنيا پرلورځي. ټول خاص خداي جل جلاله لره دي.

سيد طنطاوي د دې ايت په تفسير کي وايي: زما لمونځ چي د هغه په واسطه د خداي جل جلاله پر لور مخ اړوم او زما عبادت، ژوند او مرگ مي يعني هغه څه چي په ژوند کي يې په نيکي ترسره کوم او هغه څه چي پر هغه مرم يعني ايمان او نيک کارونو (اعمال صالحه) ټول خداي جل جلاله لره دي نو ځکه زه په پوره اخلاص د خپل ژوند په هره لحظه او د زړه په هر ځل درېدو کي يوازي او يوازي پر يوه خداي جل جلاله باور لرم چي زما پيدا کوونکی او مړه ونکی (روزي رسان دی).

دعا عبادت دی:

په حديث شريف کي راغلي دي چي (الدعا هو العباده) دعا عبادت دی، نوځکه بايد دا عبادت يوازي خداي جل جلاله ته ترسره سي، مؤمن انسان يوازي د خداي جل جلاله په وړاندي لاسونه لپه کوي او د هر مشکل په وخت کي له هغه جل جلاله څخه مرسته غواړي.

خداي جل جلاله فرمايي (وقال ربکم ادعوني استجب لکم) (غافر: ۸۰) ما په فریاد و غواړی (ما ته دعا وکی) ترڅو زه يې قبوله کړم.

په عربي ژبه کي متکلمه (ي) هغه يا ته وايي چي يوازي د متکلم لپاره کارول کيږي. کله چي وايو کتابي (زما کتاب) قلمي (زما قلم) خذني (مادر سره واخله) اوس دلته خدای جل جلاله په دې ايت شريف کي چي (ادعوني) زما څخه وغواړي.

د خدای جل جلاله د دې امر په نظر کي نيولو سره پر مؤمنانو باندي فرض ده چي يوازي له الله جل جلاله څخه مرسته وغواړي او يوازي له هغه څخه خپلي غوښتني مطرح کړي ځکه يوازي هغه جل جلاله دی چي د خپلو بندگانو مشکلات حلولاى سي.

هغه چاري چي مسلمانان له هغه څخه منع سوي دي په لاندي توگه دي:

هغه چاري چي يو مسلمان بايد هغه ته په عقيدتي (باوري) چارو کي پاملرنه وکړي.

۱- له کفر څخه ځان ساتل، چي د هغه جل جلاله له ستون څخه انکار دی.

۲- له شرکه څخه ځان ساتل چي هغه د خدای جل جلاله سره په ذات، صفاتو او عبادتونو کي د مخلوقاتو شريکولو ته وايي.

۳- له منافقت څخه ځان ساتل چي هغه (زړه مخالفت دی په ژبه او يا هم عمل) کړنه.

۴- له اسلامي منکراتو څخه ځان ساتل لکه شراب څښل، خمار وهل، زنا کول، غلا کول او داسي نور.

۴- جواب: ځيني مرستي دي چي د انسانانو پوري اړه لری مثلاً تاسو يو کتاب ته اړتيا لری، يا يو څه پيسو ته اړتيا لری چي له يوچا څخه يې پور کړي او يا يوه ښوونکي ته اړتيا لري چي د درس په زده

کولو کي مرسته درسره وکړي د ناروغي په وخت کي و دې ته اړتيا لري چي ډاکټر ته ولاړ سي او نسخه واخلی او داسي ډيري نوري اړتياوي دي چي انسانان د هغو په ترسره کولو کي يوبل ته اړتيا لري نو په داسي چارو کي هيڅ پروانه لري چي څوک له چاڅخه مرسته وغواړي اوځيني نوري چاري دي چي هغه خاص په خدای جل جلاله پوري اړه لري، مثلاً يوچاته د اولاد ورکول د خدای جل جلاله کار دی، ژوندي کول او وژل د خدای جل جلاله له کارونه څخه دي.

ناروغ ته جوړتيا او روغتيا ورپه برخه کول د خدای جل جلاله کار دی دا پرځای خبره ده چي مور درمل اخلو مگر په دې باور لرو چي خدای جل جلاله روغتيا رابخښي.

هغه چاري چي په خدای جل جلاله پوري اړه لري بايد له خدای جل جلاله څخه وغوښتل سي نه له بل چاڅخه

قران عظيم الشان مور ته فرمايي چي تل (اياک نستعين) وواياست، خدایه جل جلاله يوازي ستاڅخه مرسته غواړم.

او مور هم په ټولو لمونځو کي د خدای جل جلاله په وړاندي دريرو او وايو چي (اياک نستعين) خاص ستاڅخه مرسته غواړو.

اوس دلته يو سوال پيدا کيږي چي له خدای جل جلاله څخه د يو شي د غوښتلو لار څنگه ده.

بيا هم قران عظيم الشان مور ته وايي: (واستعينو بالصبر والسلا) په صبر، حوصله، زغم او لمانځه باندي يوشی وغواړی، يعني د مشکلاتو او مصيبتونو په وخت کي لومړی صبر وکړی او وروسته د خدای جل جلاله په وړاندي پرلمانځه ودرېږی او د خدای جل جلاله څخه په مستقيمه توگه هغه څه چي غواړی وغواړی.

الوهيت توحيد د ايمان، عقيدې او باور مهمترين اساس دى. د خداى جل جلاله پرستون باور او ايمان، او پردې ايمان چي خداى جل جلاله دمخكو، اسمانو او ټولو پيدا سو (مخلوقات) خالق (پيداكوونكى) دى هغه موضوع وه چي ټولو مشرکينو، بت پرستانو، يهودو او نصارو او حتې د حضرت محمد صلى الله عليه و سلم په پير (زمانه) كي پر هغه باندي باور درلودى. د مثال په توگه:

- مشرکينو د خداى جل جلاله پرستون باور درلودى.

(وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِن كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ

فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَابًا مِنَ السَّمَاءِ أَوْ أُنزِلْ عَلَيْنَا آيَاتٌ مِنْ سَمَوَاتِكَ فَاصْبِرْ أَوْ نَكُفِرْ) (۳۲):

(الانفال) او در ياد كړه هغه وخت چي دوى وويل خدايه! كه چيري دا هغه ستا له لوري حق كتاب وي نو پر موږ باندي له اسمانه څخه كاپي و اوږه وه او يا هم يو بل سخت عذاب را باندي نازل كړه.

- مشرکينو پردې باور او ايمان درلودى چي خداى جل جلاله دمخكو او اسمانو پيدا كوونكى دى قران عظيم الشان په دې اړه وايي:

(وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ

اللَّهُ قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ

هَلْ هُنَّ كَشَفَتْ ضُرَّهُ أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ

مُمَسِّكَةٌ رَحْمَتِهِ ۚ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ ۗ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ
الْمُتَوَكِّلُونَ (الزمر: ۳۸)

- مشر کينوپه دي باور درلودی چي لمر او سپوږمى د خدای جل جلاله په امر پورته کيږي او کښته کيږي .

(وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ
الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لِيَقُولَنَّ اللَّهُ ۗ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ) (العنكبوت: ۶۱)

- مشر کينو پردې باور درلودی چي د اسمان پرمخ وريځي خدای جل جلاله راولي او دهغو څخه باران د مخکي پرلور دهغه په امر اوري .

(وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ
الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا لِيَقُولَنَّ اللَّهُ ۗ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ ۗ بَلْ
أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ) (العنكبوت: ۶۳)

- قريشو مشر کينو لمونځونه کول .

(وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصَدِيَةً ۚ

فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ) (الانفال: ۳۵)

- قريشو مشر کينو طواف کوی :

(وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصَدِيَةً^ع)

فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ (الانفال: ۳۵)

اوس دلته مور ته ځيني سوالونه را پيدا کيږي :

سوال : ولي قريشو دا ډول باور (عقيده) درلودله او ولي يې دا کارونه کول چي دهغوی ډيري کړني او باورونه د مسلمانانو په څېر وه؟
سوال : څنگه چي مشر کينو د باور هم درلودی او دا ټول کارونه يې هم ترسره کول نو بيا ولي يې د پيغمبر صلی الله عليه و سلم سره مخالفت کوي؟

سوال : ولي قران عظيم الشان قريش د دغو ټولو باورونو سرپرته مشر کين بولي؟

۱: جواب : د عربو په منځ کي اصلاً له ابراهيم (ع) او اسماعيل (ع) څخه د يووالي (توحيد) عقيده او باور ستون درلودی، له هغوی څخه زيات شمېر يې حنفاء وه يعنې ده يوه خدای جل جلاله پرستون يې باور درلودی چي ابراهيم (ع) او زوی يې اسماعيل (ع) هغوی ته تبليغ کړی وو، مگر د وخت په تېرېدو سره هغوی خپله عقيده له شرک سره گډه کړه، او اسلامي عبادتونه يې له هغو کړنو سره گډ کړل چي دوی خپله جوړ کړي وه او دنیکو خلکو چي هدف يې توحيد وو، بتان يې جوړ کړي وه او يايې د مقدسو قبرونو عبادت کوی.

نو دهغوی تر ټولو ستر مشکل دا وو چي د وخت په تېرېدو سره يې د توحيد عقیده هيره او مقدسي او سپيڅلي چاري يې په مشرکانه چارو بدلي کړلې.

۲: جواب : که څه هم هغوی د خدای جل جلاله پرستون باور (ایمان) درلودی او پردې يې هم باور درلودی چي د مخکو او اسمانو پيدا کوونکی هغه جل جلاله دی . لکه څنگه چي په مخکني ایت کي په دې اړه توضیحات ورکول سول، مگر دهغوی مشکل په يوه اساسي ټکي کي وو چي هغه داوو:

هغوی وویل چي خدای جل جلاله ستون لري، مگر نور کسان هم سته چي د خدای جل جلاله دوستان دي، دا ښه او نیکو کاره خلک وه چي د خدای جل جلاله درگاه ته نږدې وه، موږ گناهکاره او تورمخي کسان يو او هغوی ستر ستر شخصیتونه، نو موږ هغوی ته ورځو ترڅو هغوی زموږ کړني دسترخښتن په وړاندي وړاندي کړي.

هغوی به ویل چي موږ د دې خلکو عبادت يوازي له دې کبله کوو چي خدای جل جلاله ته ورنږدې دي، ترڅو هغوی موږ هم خدای جل جلاله ته ورنږدې کړي .

(أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الخَالِصُ^ج وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ^{هـ} أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ^د بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ^ط إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ

كاذِبٌ كَفَّارٌ) (الزمر: ۳)

او په ځينې حالتو کې به يې ويل موږ د هغوی عبادت نه کوو بلکې هغوی زموږ شفاعت کوونکي دي .

(وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شَفَعَتُنَا عِنْدَ اللَّهِ ۚ قُلْ أَتَنْبِئُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ ۚ سُبْحٰنَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ) (يونس: ۱۸)

او په ځينو حالتو کې به يې بيا ويل چې که چيرې خدای جل جلاله ونه غواړي موږ به د هغو عبادت ونه کړو يعنې هغوی خپل دغه بدکارونه پر خدای جل جلاله تاونه ول.

(وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمٰنُ مَا عَبَدْنَاهُمْ ۗ مَا لَهُمْ بِذٰلِكَ مِنْ عِلْمٍ ۗ اِنْ هُمْ اِلَّا تَخْرُصُونَ) (الزخرف: ۲۰)

ددغه مطلب د پوهېدلو لپاره د دوو جملو ترمنځ توپير خورامهم دی:

خالد په کور کې دی.

مگر يو بل څوک وايي:

له خالد څخه پرته په کور کې بل هيڅوک نسته.

اوس ددغو دوو جملو په اړه فکر وکړی او وواياست چې ددغو دوو جملو ترمنځ څه توپير دی. د لومړی جملې څخه په ډېره اسانې پوهیږو چې خالد په کورکي دی مگر په کورکي د بل چا د ستون امکان هم سته.

مگر په دوهمه جمله کې له خالد څخه پرته په کورکي هیڅوک نسته، په بنسکاره توگه معلومیږي چې خالد په کورکي دی او بل څوک په کورکي نسته.

مشرکینو ویل چې خدای جل جلاله سته مگر حضرت پیغمبر صلی الله علیه و سلم وایي چې د خدای جل جلاله څخه پرته د عبادت وړ بل هیڅوک نسته.

مشرکینو د خدای جل جلاله په اړه لومړی جمله کارول او ویل یې خدای جل جلاله ستون لري، مگر د خدای جل جلاله پر ستون سربېره یې ځان ته نور معبودین د بتانو، قبرونو او مشرانو کسانو په څېر غوره کړي وه او د کاريې د خدای جل جلاله پیژندنې په وړاندي کوم خنډ نه بللی.

مگر د اسلام ستر پیغمبر حضرت محمد صلی الله علیه و سلم منځ ته راغلی او هغوی یې راوبلل چې ووايي چې له خدای جل جلاله څخه پرته هیڅ د عبادت وړ او لایق څوک نسته، مشرکین د (لااله الا الله) کلمې پر ضد راوپارېدل او د حضرت محمد صلی الله علیه و سلم او پیروانو پر ضد یې جنګ اعلان کړی او دهغه کړنه ده چې ټول مشرکینو د خپلو پیغمبرانو په وړاندي کړي.

د صالح (ع) قوم هم همداسې ویل:

(قَالُوا يَنْصَلِحْ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا أَتَنْهَنَّا

أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ ءَابَاؤُنَا وَإِنَّا لَفِي شَكِّ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ

مُرِيبٍ) (هود: ۶۲) وې ويل اي صالح په رښتيا ته مخکي زموږ د اميد
خلى وې ايا ته د هغه څه له عبادت څخه چې زموږ نيکونونو يې عبادت
کوي راگرځوي او بې شکه موږ د هغه څه په اړه چې ته موږ هغه ته ور
بولې سخت په شک کي يو

او د هود قوم هم چې د هغه د دعوت پر خلاف چې هغه يوه خداى
جل جلاله ته وو، راپارېدلي وه.

(قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ

ءَابَاؤُنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِیْنَ)

(الاعراف: ۷۰) وې ويل ته زموږ پر لور راغلى يې چې د يوه خداى عبادت
وکړو او هغه څه پرېږدو چې زموږ نيکونو يې عبادت کوي پرېږدو که
چيري ته رښتيا وايي هغه وعدي ته زموږ سره کوي موږ ته يې راوړه.

لنډه دا چې هغو به ويل موږ د بتانو عبادت نه کوو، بلکي دوى هغه
وسيلې دي چې موږ خداى جل جلاله ته نږدې کوي.

نوځکه موږ ډېر عبادتونه د هغوى په وړاندي ترسره کوو ترڅو چې
هغوى يې خداى جل جلاله ته وړاندي کړي، موږ په اصل کي د هغوى
عبادت نه کوو بلکي خداى جل جلاله ته د نږدې کېدو په خاطر هغوى
ته ورځو.

دهغوی مخالفت د یووالي (توحید) د کلمې (لا اله الا الله) سره وو.

۳- جواب : قران کریم قریش ځکه مشرکین بلله چې هغوی د ربوبیت توحید د منلو سر بېره، د الوهیت توحید (د عبادتي توحید) سره مشکل درلودی.

پر دې سر بېره چې خدای جل جلاله د مځکو او اسمانو پیدا کوونکی بللی او د کعبې شریفې طواف به یې کوی او ځانونه یې د بیت الله شریف مشران شمېرل، خپل بتان یې خدایان نه بلکې د خدای جل جلاله ته د نږدې والي الې بللې او ویل به یې: موږ د دوی عبادت نه کوو بلکې دوی زموږ او زموږ د خدای جل جلاله ترمنځ د اړیکو الې دي، په توسل (واسطه) باندې خدای جل جلاله ته رسیږو او د هغوی سپارښت زموږ د دعاو د قبلېدلو سبب گرځي.

د قران له نکتې نظره د هغوی باورونه مشرکانه دي او د هغوی دې کړنو ته ورته هر عمل شرک دی.

لنډه دا چې هغوی د خدای جل جلاله د ستون او د خدای جل جلاله د مځکو، اسمانو، لمره سپوږمۍ، انسانانو او حیوانانو د پیدا کوونکي د منلو سر بېره یو ډېر مشکل درلودی چې انسان یې د خدای جل جلاله سره شریکوی، هغوی به د خپلو هغه مشرانو چې ښه، مذهبي او نیک خلک به ول مجسمې جوړولې او عبادت به یې کوی او یا به یې همدا بتان خدای جل جلاله ته د نږدې کیدو وسیله بلله.

هغوی په دې فکر کې وه چې خدای جل جلاله هم لکه انسان واسطې ته اړتیا لري، نو لازمه ده چې بتان ورته واسطه کړو، په داسې حال کې چې خدای جل جلاله هر چاته ډېر نږدې دی او دې ته اړتیا نه لري چې ده جل جلاله او بنده ترمنځ دي یې څوک واسطه سي.

امام شوکاني وايي:

الوهيت توحيد د اسلام، اساس، ستر هدف او د ايمان اساسي رکن دی او پيغمبران هم په همدغه علت راليرل سوي دي او خدای جل جلاله ټول کتابونه او پيغمبران د همدغه هدف لپاره چي خلگ د الوهيت توحيد پر لور راوبولي راليرلي دي، ترڅو هغوی د خلگو زړونه د تکليفونو او اړتياوو په وخت کي، د خدای جل جلاله پر لور متوجه کړي، واسطې، او نور چالونه پرېږدي.

قران عظيم الشان په دې اړه فرمايي:

(وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ) (انبياء: ۲۵)

(تَأَلَّفَهُ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ فَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ

أَعْمَلَهُمْ فَهُوَ وَلِيُّهُمُ الْيَوْمَ وَهُمْ عَذَابُ أَلِيمٍ) (النحل: ۶۳)

ډاکټر علي شريعتي د توحيد په بحث کي داسي ليکي: زموږ پيغمبران له حضرت ابراهيم (ع) څخه تر حضرت محمد صلی الله علیه و سلم پوري د دې لپاره نه و راغلي چي انسانان دين ته راوبولي ځکه انسانان خپله لا له پيل څخه دين لرونکي وه، له دې ځايه څخه دا هدف اخستل کيږي چي هغوی د دې لپاره نه و راغلي چي په ټولنو کي د مذهب درلودني زني کيښيږدي، ځکه هر پيغمبر چي په هره ټولنه کي ټاکل سوی دی، هغه ټولنه به يوه مذهبي ټولنه وه او مذهب به يې

درلودی، نو د دې پر اساس ویلای سو هغه ټول پیغمبران چې موږ یې پېژنو د دې لپاره نه دي راغلي چې خدای پرستي تبلیغ کړي، ځکه ټولي ټولني مخکي له هغه چې پیغمبر ورته راسي خدای جل جلاله پرسته وي، نو بیا د څه لپاره راغلي دي؟

علامه ډاکټر شریعتي د دغه سوال په جواب کي چې خپله یې مطرح کړی دی داسي ځواب وایي: هغوی د دې لپاره راغلي وه چې یوازې یو کار وکړي او پرته له دې یو کار څخه پرته هغو بله هیڅ دنده نه درلوده او که بل هر کار به یې کوی د هغه لومړي کار د څېړني لپاره یې کوی او هغه کار دا وو چې د شرک پر ځای توحید منځ ته راولي، شرک یعنی څه؟ دا پر ځای خبره ده چې مشرکین دین لرونکي دي او عبادت کوونکي دي، مشرک هغه څوک دی چې خپل بوتان له عبادت ځای څخه پر لویو لویو تختونو راباسي نر او بنځي خپل بنائیسته لوني او زامن نذر کوي تر څو د بت په پنبو کي یې سر پرې سي او د هغو ویني مبارکي ویني گرځي او د هغو له وینو څخه سپیڅلي شراب جوړ کړي چې دا شرک دی او دا خورالویه یې دیني ده.

د بت په وړاندي قرباني او د بت لپاره قرباني د جاهلیت په دوره کي په همدغو عربو کي ستون درلودی د څه شي قرباني؟ د انسان قرباني، نه د پسه قرباني، ډېرو به نذر کوی چې که چیري زما ډېر اولادونه و زېږیدل نو زه مي خپل لومړی زوی د بت لپاره قرباني کوم، هغوی به ځکه نذر کوی چې بت هغه ته اولادونه ورکړي او د دغه ډالی په بدله کي چې بت یې ده ته ورکړي دی به خپل لومړی زوی قرباني کړي.

اوس دا قرباني او نذر د چا لپاره؟ د بت لپاره ... بت څوک دی؟ بت د هغه په نظر یونیک او بنه څوک دی، بنایي هغه د یو پیغمبر بت

وي، بنايي خدای جل جلاله ته د يوه نږدې کس بت وي ، بنايي د خدای جل جلاله ده يوه دوست بت وي ... مگر په هره توگه هغه يو انسان وو چي وروسته يې مجسمه جوړه سوې ده او يا هم د حبشي دخلگو په اړوندي چي هغوی قبرونه مقدس گڼل.

علامه ډاکټر شريعتي پوښتي : ايا دا احساس د بې دينۍ او بې مذهبي احساس دی؟ په ځواب کي وايي :

وينو چي دهغوی مذهبي مقام تر موږ چي موحدين يو ډېر پياوړی دی، نو بيا ولي ټول دې ته اړم دي چي د شرک ريښې وکارې؟ نو پر دې اساس توحيد د شرک په وړاندي، دين د بې دينې سره برابر نه دی، مذهب له بې مذهبي سره برابر نه دی، د خدای جل جلاله عبادت د خدای جل جلاله د ستون له باور سره برابر نه دی.

زموږ پيغمبران نه يوازي دا چي ددې لپاره نه وه راغلي چي خلک عبادت راوبولي بلکي د دې لپاره راغلي وه چي عبادت لږ کي، يعني ټولني ټولني زموږ تر پيغمبرانو زياتي خدای جل جلاله پرستي وي، ځکه زموږ پيغمبرانو ويل يو خدای جل جلاله ومنی او هغوی په سلهاوو منل . ډاکټر شريعتي د مشرکينو چي کله به يې د انسانانو عبادت کوی، کله د ډېرو او کله به يې هم د خپلو پلرونو د روحونو عبادت کوی خاصيتونه داسي بيانوي : هغوی د دې لپاره نه و راغلي چي خدای جل جلاله پرستي ايجاد کړي، يعني چي د خدای جل جلاله عبادت ايجاد کړي، هغوی د دې لپاره راغلي وه چي ، دغه انسانان چي د بتانو، ډېرو، لمر، سپوږمۍ، ستورو او... عبادتونه به يې کول او حتی خپل ژوند به يې په دې لاره کي قرباني کوي، خپلي ويني به يې په دې لاره کي تويولي، نو ددغو ټولو دلایلو پر اساس د انسان ژوند له پيله څخه پر مذهب ولاړ وو مگر زموږ پيغمبران د دې لپاره راغلي وه چي هغوی د

يوه خدای جل جلاله عبادت ته را و بولي او توحيد د شرک پرځای نصب کړي او يو مذهب د بل مذهب ځای ناستی کړي.

نود دې ځایه څخه ویلای سو چي ټول پیغمبران د دې لپاره راغلي وه چي خلک د یوه خدای جل جلاله عبادت ته راوبولي چي دې توحيد ته الوهیت توحيد یا عبادتي توحيد وایي چي خلک باید یوازي او یوازي د خدای جل جلاله عبادت وکړي نه د بل چا او نه هم له هغه سره په عبادت کي بل څوک شریک کړي.

علامه ډاکټر شریعتي وایي: هغه بنسټ چي اسلام پر هغه ولاړ دی یوازي او یوازي یوه پایه لري چي هغه توحيد دی او نور ټول اسلامي اساسات د توحيد تر پوښښ لاندې راځي، نوله دې ځایه څخه ویلای سو چي د توحيد په څنگ کي د اسلام بله هیڅ پایه نسته او توحيد داسي یوه عقیده نه ده چي بل عقیده یې څنگ ته راسي، هغه یو داسي اساس (اصل) نه دی چي د نورو اساساتو (اصولو) سره برابر راسي، نور داسي اساسات نسته چي توحيد دي د هغوی په څنگ کي ودریږي، موږ یوازي یو اصل لرو چي هغه توحيد دی چي هر څه په هغه کي شامل دي او هر څه له هغه څخه د باندي دي.

د ټولو اسلامي پوهانو د نظریو پر اساس چي د قراني لارښوونو په رڼا کي یې ورکړي دي دا ویلای سو چي ټول پیغمبران یوازي د دې لپاره راغلي وه چي خلک توحيد ته راوبولي، ترڅو خلک یوازي د خدای جل جلاله عبادت وکړي، خپلي ټولي قربانۍ، نذرونه او ټول عبادتونه په خپل لاس جوړ سوو خدایانو پرځای یوازي د خدای جل جلاله لپاره وکړي، حیوانات قرباني کړي د خدا جل جلاله لپاره نه د انسانانو د جوړو سوو بتانو لپاره.

لرغوني خلک ټول معتقدین وه او ټولو د خدای جل جلاله پرستون باور درلودی مگر د هغوی مشکل باطل خدایان وه، نوځکه پیغمبران راغلل ترڅو هغوی سمی لاري ته لارښود کړي، عبادتونه یې یوازي یوه خدای جل جلاله ته ځانگړي کړي او هغوی ته د (لا اله الا الله) رښتني مانا بیان کړي .

لنډه دا چې د پیغمبرانو او مشرکانو ترمنځ مشکل د خدای جل جلاله پرستون نه بلکي د خدای جل جلاله په عبادتونو کي د مخلوقاتو د شریکولو پرسر وو، د هغوی مشکل د خدای جل جلاله په ستون کي نه بلکي د ډیرو خدایانو د نستون په موضوع کي وو. ځکه شیطان همپشه په یوه داسي چوکاټ کي کار کوي چې د انسان توجه له پیدا کوونکي څخه لیري کړي، د پیدا کوونکي نوم له ژبو څخه واچوي، د خدای جل جلاله د ستر توب پرځای مخلوقاتو ته ستر توب ور وبخښي، د مشکلاتو په وخت کي خدای جل جلاله هیر کړي د ستر پیدا کوونکي (خالق) ذات پرځای د انسانانو په زړونو کي پیدا سوي شیان (مخلوقات) ځایوي ترڅو همدغه شیانو ته د الوهیت ترمرحلې ستر والي ور وبخښي او دهغو عبادت کوي.

لوی خدای جل جلاله دي مور ته توفیق راکړي چې ژبه مو دهغه په یادولو، زړه مو دهغه په مینه او اطاعت مو خاص دهغه لپاره وگرځي.

۳- د خدای جل جلاله په شریعت او قانون کي توحید :

په شریعت کي له توحید څخه مراد د خدای جل جلاله د قانون منل او له هغه څخه پیروي کول دي. موحد انسان په دې باور دی چې الهي قانون د هغه لپاره ترټولو اساسي او ښه قانون دی، دا قانون د

قيامت تر ورځې پوري د بشریت لپاره نازل سوی دی او خدای جل جلاله له همدې کبله د قران عظیم الشان د ساتلو خبره کړې ده، ترڅو دهغه قانون د اخیرت تر ورځې په هم هغه خپله بڼه ژوندی پاته سي او څوک وه نسي کولای چي هغه ته بدلون ورکړي.

مؤمن انسان په دې باور دی چي د ټولې نړۍ پیدا کوونکی خدای جل جلاله دی د دې نړۍ او د موجوداتو لپاره هغه جل جلاله یو قانون رالېږلی چي هغه قران عظیم الشان دی، څنگه چي لمر نه زړېږي، سپوږمۍ نه زړېږي او ستوري نه زړېږي په همدې توگه الهي قانون هم نه زړېږي، بلکي د اخیرت تر ورځې به د لمر په څېر ځلېږي.

مؤمن انسان باور لري چي څنگه لمر، اکسیجن، اوبه، ویتامینونه، پروتوونونه او ټول خورکي توکي د انسان لپاره گټور او لازمي دي او ټول خدای جل جلاله پیدا کړي دي، په همدې توگه د انسان لپاره الهي قانون گټور او لازمي دی.

څنگه چي هیڅوک نسي کولای چي د اکسیجن، اوبو، خوراکي توکو او نورو اړتیايي توکو له پلوه پوره وه اوسي په همدې توگه نسي کولای چي له الهي قانون څخه پوره وه اوسي او لکه څنگه چي انسان وخت پر وخت د ژوند اړتیايي توکو ته اړتیا لري چي د نستان په پایله کي یې انسان له منځه ځي په همدې توگه انسان د الهي قانون په نستان کي له فلاکت او نستان سره مخامخ کیږي.

اوس دلته موږ ته ځيني سوالونه پیدا کیږي :

س : قران عظیم الشان دهغه کسانو په اړه چي الهي قانون یې شاته کړی او د انساني قانون څخه پیروي کوي، څه وایي؟

س : هغه کسان چي وایي موږ مؤمنان یو مگر دهغه پوهانو او علماوو چي په سیاسي، وټه ایز (اقتصادي)، قضایي او نور چارو کي

ښه قانونه لري پيروي کوو، قرآن عظيم الشان ددې کسانو په اړه څه وايي؟

س : داسي کسان هم سته چي لوی کسانو او پوهانو ته يې خپل واک په لاس ورکړی دی او دهغو قانونه د حلال ، حرام ، رواناروا او نورو په اړه مني دهغوی په اړه د قرآن عظيم الشان نظر څه دی؟
 س : داسي کسان سته چي وايي موږ په هغه چارو کي چي لمونځ ، روژه ، حج ، زکات او نور دي د خدای جل جلاله له قانونو او لارښوونو څخه کار اخلو مگر په وټه ايز (اقتصادي) ، سياسي کلتور او ټولنيزو چارو کي له کمونيستي ، سوسياليستي ، کاپيټاليستي او نور څه کار اخلو. قرآن عظيم الشان دهغوی لپاره څه وايي؟

د دغو سوالو د جواب لپاره لازمه ده چي قراني اياتونه ترڅپړني لاندې ونيسو ترڅو ددې ايت په رڼا کي دا سوالونه خپله جواب سي.
 لومړی ايت : قرآن عظيم الشان د مسيحانو په اړه وايي :

(اتَّخَذُوا أَحْبَابَهُمْ وَرُحَبَّائِهِمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمُّرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ) (التوبه: ۳۱)

دوی خپل پوهان او راهبان او مسيح د مريم زوی د خپل خدايجل جلاله په څېر و منل په داسي حال کي چي دوی په دې نه وه امر سوي پرته له دې چي د يوه خدايجل جلاله عبادت وکړي چي له هغه څخه پرته بل هيڅ معبود نسته او پاک دی له هغه څه څخه چي دوی شريک ورسره نيسي.

علامه قرطبي وايي: هغو (مسيحيانو) احبار (پوهانو) او رهبان (شيخانو) د خدای جل جلاله په څېر وگرځول، په هر څه کې يې د هغوی اطاعت وکړی.

له حضرت حذيبه (رض) څخه د دې ایت په اړه وپوښتل سوه چې ایا هغوی د خپلو پوهانو او راهبانو (شيخانو) عبادت کوی؟ هغه وويل: نه، هغوی داسې نه کول بلکې هغوی به کله حلال حرام بلل او کله به يې حرام حلال، او هغوی به هم له هغو څخه اطاعت کوی او منل به يې.

حضرت عدي بن حاتم (رض) چې يو مسيحي وو او وروسته د اسلام په سپېڅلي دين مشرف سو وايي: يوه ورځ د نبي کریم صلی الله عليه و سلم مخي ته راغلم په غاړه کې مې يو طلايي صليب څړولی وو، پيغمبر صلی الله عليه و سلم راته وويل: (ما هذا يا عدی اطرح عنک هذا الوثن) دا څه شي دی اې اعدی! د ایت ليري وغورځوه، وروسته مې واوريدل چې دغه ایت يې وويلی: (اتخذوا احبارهم ورهبانهم اربابا من دون الله والمسيح ابن مريم) وروسته يې وفرمايل: هغوی د احبارو (پوهانو) او راهبانو عبادت نه کوی، مگر هغوی به هر وخت حلال حرام گرځول، او يا به يې حرام حلال او هغوی به د هغوی په خبرو باور او يقين کوی.

له دغه ایت څخه لاندې پندونه اخستل کيږي:

لومړی پند:

مسيحان که څه هم په ښکاره په دې باور نه وه چې د خپلو پوهانو او علماوو عبادت وکړي، مگر هغوی د حلال او حرام په اړه د هغوی امرونه او لارښوونې منلې او له هغوی څخه به يې پير وي کول په داسې حال کې چې په هغه اړه خدايي امرونه او لارښوونې موجودې وې،

هغوی خپلو علماوو او راهبانوته د خدایي صلاحیت ورکوی او له هغوی به یې په دې توگه خدایان جوړول.

دوهم پند:

هر هغه وخت چې یو چاته موږ واک ورکړو چې د خدایي قانون پر خلاف یو قانون رامنځ ته کړي او موږ پیروي ځنې وکړو. که موږ وغواړو او یا ونه غواړو له هغه مو خپل معبود جوړ کړی.

دریم پند:

هر کله چې چاته اجازه ورکول سي چې د الهي قانون پر خلاف یو قانون رامنځ ته کړي او وروسته له هغه قانون څخه پیروي وسي، هغه کس مو خپل معبود جوړ کړی.

څلورم پند:

له پورتنی ایت څخه څرگندېږي چې توحید یوازي د یوه خدای جل جلاله پرستون باورنه دی، بلکې توحید نوري څانگي هم لري چې له هغو څخه یوه څانگه یې داده چې الهي قانون تر انساني قانون غوره و بلل سي او له هغه څخه پیروي و سي.

پنځم پند:

کله چې یو څوک په اعتقادي یا باوري چارو کي له الهي احکامو څخه سرغړونه وکړي او وروسته دلیل و وایي چې زما هدف دانه وو، دا خبره یې اعتبار نه لري، بلکې هغه څه چې عملاً کوي هغه یې هدف څرگنده وي.

مثلاً څوک نسي کولای و وایي چې ما پلاني ته سجده وکړه مگر هدف مي عبادت نه وو ځکه د اسلام په سپیڅلي دین کي سجده عبادت ده، کله چې څوک چاته سجده کوي هغه د هغه چا عبادت کوي، په همدې توگه که څوک ووايي چې زه شراب د امریکا د قانون

پر اساس خبښم، ځکه د امريکا قانون ماته اجازه راکوي چې زه شراب وخبښم، هغه چا چې په امريکا کې شرابو ته روا والی ورکړی دی هغه کافر دی او له هغه څخه پيروي د هغه په خدايي منل دي. که څه هم دغه سړی وه وايي چې زه د خدای جل جلاله په يووالي باور لرم.

شپږم پند:

هر کله چې يو عالم او ياراهب پيدا سي او و وايي ماته سجده وکړی او ياهم ماته د درنښت په دود سر تپت کړی دا عالم او راهب د خدای جل جلاله د هغه امر چې يوازي ماته سجده او سر تپتې وکړی په ضد کې دی نو هر هغه چا چې د هغه دغه امر ومني او يايې پيروي وکړه نو هغه يې خپل معبود وگرځوي.

اووم پند:

مسيحيان ځکه مشرکان سول چې هغوی په دې باور وه چې علما او پوهان حق لری چې حلال حرام او حرام حلال کړي ځکه هغوی د خدای جل جلاله دوستان دي او د خدای جل جلاله دوستان کولای سي چې د خدای جل جلاله احکام مات کړي، نو په دې علت قران عظيم الشان هغوی د خدای جل جلاله پيروان نه بلکې د علماوو او راهبانو بنده گان بولي او وايي چې هغوی د خدای جل جلاله پرځای خپل علماء او پوهان خپل خدايان وبلل.

اتم پند:

د صليب انځور او نور ټول انځورونه چې په غاړه کيږي د بت او بت پرستانو حکم لري، نو يو مسلمان حق نه لري چې د توحيد دمنلو سر بېره د بت پرستی علامې لکه صليب مجسمې، منگل سوتره او نور داسي شيان چې د بت پرستانو په نظر مقدس او سپيڅلي شيان دي په غاړه کړي.

ځکه په حديث شريف کي مو وليدل چي حضرت محمد صلی الله عليه و سلم حضرت عدي ته د صليب د ليري کولو پريکونۍ امر وکړي چي دابت دي له غاړي څخه ليري کړه.
نهم پند:

مسيحيانو د حضرت عيسى (ع) دونه درنښت وکړي چي بالاخره يې هغه دخداى جل جلاله سره شريک وبلي، نو مسلمانان حق نه لري چي هيڅ پيغمبر او يا د خداى جل جلاله ولي د خداى جل جلاله تر مرتبې پورې پورته کړي او داسي صفتونه ورته وکاروي چي د خداى جل جلاله خاص صفات دي.

د دې ايت پر اساس د هغه احکامو څخه پيروي چي اسلامي اساساتو هغه رد کړي دي او يا هم د مخلوقاتو قانونوته د خداى جل جلاله تر قانون غوره والي ورکول په حقيقت کي مخلوقاتوته د خدايي درجې ورکول دي عبادت يوازي سجده نه ده بلکه دحلال او حرام، ښه او بد حق او باطل او په نورو ټولو چاروکي دالهي اساساتو څخه سرغړوني او د مخلوقاتو داساساتو او دقانون منل هم عبادت دى.
حضرت پيغمبر صلی الله عليه و سلم فرمايي: ((لا طاعة لمخلوق فى معصية الخالق)) په الهي نافرمانۍ کي دمخلوق لپاره اطاعت روا نه دى.

دوهم ايت :

(أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ ءَامَنُوا بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ

وَقَدْ أَمَرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا
بَعِيدًا (النساء : ۶۰)

ايا نه دي ليدلي هغه کسان چي فکر کولای سي ، پر هغه څه چي
تاته نازل سوی او يا له تا څخه وړاندي نازل سوی دي ايمان يې
راوړی، هغوی پر دې سر بېره

له دې ايت شريف څخه لاندي پندونه لاس ته راځي :
لومړی پند :

په دې ايت شريف کي بيان سوی دي چي ډير خلک سته چي
فکر کوي مؤمنان دي مگر هغوی مومنان نه دي ځکه چي هغوی د
قضاوت او پريکړو په وخت کي خدای جل جلاله ته د رجوع پرځای و
هغه خلکو ته ورځي چي د خدای جل جلاله د قانون پر ضد يا خلاف يې
يو بل بې باوره قانون رامنځ ته کړی دی.

دوهم پند :

د ايمان له شرطونو څخه يو شرط دادی چي د شيطاني (طاغوتي)
قانون په وړاندي تسليم نه سو او خدای جل جلاله امر کوي چي تاسو د
شيطان (طاغوت) د احکام په وړاندي مه تسليمېږی.

درېم پند :

دا مبارک ايت مور ته په ډاگه کوي چي د طاغوتي قانون څخه
پيروي د انساني او يا جنی (پيريانو) شيطانانو وسوسې دي چي انسان لار
ورکی ته کشوي مگر هغه ته داسي ورنښه يي چي پر سمه لار روان يې،
مسلمان يې، مؤمن يې، دين يوازي همدغه لمونځ او روژه ده، مگر په

وټه يزو (اقتصادي)، ټولنيزو سياسي، کلتوري او نور چارو کي بايد دهغه قوانينو څخه گټه واخستل سي چي د انسانانو لخوا جوړ سوي دي، قران مور ته دا بني چي دا د شيطان لخوا جوړي سوي نظريې دي او دا لار ور کي ده او يوه ښکاره لار ور کي.

خلورم پند:

هغه څه چي په دې ايت کي خورا مهم دي هغه طاغوت دي چي مور نه سوکولای چي شيطاني قوانين او الهي قوانين سره يوځای کړو، يعنې دا چي دين دو منو او خپل نيمايي ژوند د دين تر قانون لاندي تير کړو او نيم نور د طاغوتيانو پر قانون، د انسان لپاره يوه ښه لاره دا ده، چي دي پر خدای جل جلاله ايمان راوړي او د طاغوتيانو څخه مخ واړه وي (وقد امر وان يکفروا به) او يادي هم له خدای جل جلاله څخه مخ واړه وي او پر طاغوتيانو دي باور (ايمان) راوړي.

دريم ايت:

(فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ

بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِيْ اَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وُدَّسَلِمُوا

تَسْلِيمًا) (النساء: ۶۵)

قسم ستا په رب چي ايمان نه راوړي، تر هغه تر څو په خپلو مشکلاتو کي تاد داور او قاضي په څېر ونه ټاکي او له دې پرېکړي څخه يې په زړونه کي کش ما کش ور ونه گڼځي او په بشپړه توگه تسليم نه

سي

له دې ايت شريف څخه لاندي پندونه زباتيري:

لومړۍ پند:

د خدای جل جلاله سوگند يادول د موضوع د مهم والي او د خلکو د توجه دوراړوني په خاطر.

دوهم پند:

په بېلابېلو موضوعاتو وټه ييز (اقتصادي) سياسي، ټولنيز، فکري او نورو کي لازمه ده چي د حضرت محمد صلی الله عليه و سلم داساساتو څخه چي همپشه د خدای جل جلاله له پلوه څخه د وحی په څېر ورته راغلي دي کار واخستل سي.

درېم پند:

که چيري څوک د خپلو سياسي، وټه ييزو (اقتصادي) او ټولنيزو کړکيچونو د حل په وخت کي د حضرت محمد صلی الله عليه و سلم د لاري څخه کار وانخلي، مؤمن نه دی، ځکه خدای جل جلاله فرمايي چي (لايؤمنون) ايمان نه لري.

خدای جل جلاله حضرت محمد صلی الله عليه و سلم ته وايي سربېره پردې چي دوی وايي مور مؤمنان يو مگر مومنان نه دي تر هغه وخته چي په خپلو شخړو کي ستا دلارو او اساساتو څخه کار وانخلي.

څلورم پند:

(عدم حرج) يعني انسان بايد د خدای جل جلاله په امر منلو کي زړه تنگی وه نه اوسي، کله چي څوک د مجبوريت پر اساس و الهی احکامو ته تسليميږي او هغه څه چي د اسلام پيغمبر راوړي دي قبول

کړي، مگر په زړه کي په هغه راضي نه وي او د زړه تنگی احساس وکړي او له ځانه سره و وایي چې زه د مجبوریت له مخي دا اسلامي امر قبلوم، په دې وخت کي مور هغه ته حقيقي مؤمن نسو ویلای، ځکه دا قراني ایت دا خبره قید وي چې د احکامو او اساساتو قبلونه باید په زور او زړه تنگی کي نه وي بلکي د زړه له تله او په پوره خوشالي سره وي.

پنځم پند:

د خدای جل جلاله د امر په وړاندي تسلیمیدنه یوبل پند دی چې د حقيقي مؤمنانوته په دې ایت شریف کي ورکول کیږي چې حقيقي مؤمن هغه څوک دی چې د نبی کریم صلی الله علیه و سلم فیصلې ته په بشپړه توگه تسلیم و اوسي (ویسلموا تسلیمًا).
څلورم آیت:

(وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا

أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْحَيْرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ^{٣٦} وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا) (الاحزاب: ۳۶)

د هیڅ نارینه او یا ښځي لپاره حق نه دی چې د هغه امر و په اړه چې خدای جل جلاله او د هغه رسول صلی الله علیه و سلم فیصله کړي وي له خپل اختیاره کار واخلي او هر هغه څوک چې د خدای جل جلاله او د هغه رسول صلی الله علیه و سلم له امر و نه سر و رغړوي، د ښکاره لار ورکي (گمراهی) مرتکب و ګرځېدی.

له دې ايت څخه لاندي پندونه زباتيږي :

لومړۍ پند :

هغه څه چې له مؤمن او مومني سره بنيادي د الله جل جلاله او د هغه د رسول صلی الله عليه و سلم د قضاوتونو په وړاندي تسليميدل دي.

دوهم پند :

هيڅ مسلمان او مسلماننه حق نه لري چې وه وايي زه د خداى جل جلاله او رسول صلی الله عليه و سلم ددغه امر په مقابل کي يوبل نظر او اندلرم.

درېم پند:

حقيقي مسلمان په دې پوهيږي چې هغه کولای سي چې هغه چاري چې خداى جل جلاله هغه د هغو دسرتو رسولو واک ورکړي ترسره کړي، خداى جل جلاله هغه ته واک ورکړى دى چې چيري غواړي ژوند وکړي، څه وخورې، کمه ميوه وخورې، مگر د باوري (اعتقادي) او پريکړيزو (قضايي) او داسي نور چارو دسرتو رسولو لپاره خداى جل جلاله خپلي فيصلې او اساسات د خپل رسول صلی الله عليه و سلم په واسطه واضح کړي دي، نو له دې ځايه څخه ويلاى سو چې په هغه چارو کي چې د خداى جل جلاله لخوا څخه پريکړه (فيصله) سوي ده، هيڅوک د بدلون او توپير راوستلو واک نه لري.

څلورم پند:

هغه کسان چي د خدای جل جلاله او د حضرت محمد صلی الله علیه و سلم د پریکړو (فیصلو) په اړه وایي زه داسي نظر لرم او ددغي پریکړي پر خلاف دغه نظر لرم، په حقیقت کي په ښکاره لارورکی اخته سوي دي.

په نني وخت کي ډیر داسي کسان سته چي وایي موږ مسلمانان، دیوه خدای جل جلاله عبادت کوونکي، خدای جل جلاله پیژندونکي خلک یو لمونځ کوو، روژه نیسو، ذکات ورکوو، حج ته څو مگر په ټولو قانوني چارو کي لکه وټه ایز (اقتصاد)، پریکړو، ټولنیزو چارو، سیاسي او نور کي د نورو له قوانینو څخه گټه اخلو.

ددغي خبري اساسي علت څه دی؟

که چیري څوک و وایي اسلامي احکام په سیاست، اقتصاد او ټولنه کي گټور او موثر نه دي، دا افکار په ښکاره کفر دی.

او که چیري یې علت داوي چي الهي قوانین زاړه سوي دي، داهم غیر اسلامي عقیده او باور دی. ځکه د اسلامي عقیدې پر اساس الهي قانون د قیامت ترورځي د بشریت لپاره د خدای جل جلاله له لوري ټاکل سوی دی.

د الله جل جلاله پر صفتونو توحيد

د خدای جل جلاله د صفتونو په پیژندلو کې باید یو اساسي نکته په یاد کې ولرو چې د خدای جل جلاله په پیژندلو او د هغه د صفتونو په پیژندلو کې یوه ښه فورمول او لاره ده.

د انکته قراني ایت دی چې خدای جل جلاله فرمایي: (لیس کمثله شیء) د هغه په څېر هیڅ شی نسته. (السوری: ۱۱)
ددې ایت شریف اساسی درس دا دی چې:

- ۱- د خدای جل جلاله صفتونو د انسانانو د صفتونو په څېر ونه بولو.
 - ۲- انساني صفتونه د خدای جل جلاله د صفتونو په څېر ونه بولو.
- د انسانانو لپاره چې د خدای جل جلاله د صفتونو په پیژندلو کې اساسي مشکل پیدا کېږي هغه دا دی چې، هغوی د خدای جل جلاله صفتونه په اړه د خپلو صفتونو په څېر فکر کوي او د خپلو صفتونو په اړه د خدای جل جلاله د صفتونو په څېر فکر کوي.
- ما په ډیرو ناستو او یا کتابونو کې چې د خدای جل جلاله د صفتونو په اړه بحثونه پکښې سوي وي لیدلي دي چې د هغوی اساسي مشکل دا دی چې د انسان صفتونه له خدای جل جلاله سره پرتله کوي.
- ډېر کسان فکر کوي چې کله زه عالم یم نو خدای جل جلاله هم عالم دی، هغوی په تېروتنه سره د ځان پوه د خدای جل جلاله له پوهي سره پرتله کوي.

نو دلته دی چې د ځان لپاره مشکل جوړ وي او عقیده او باور یې له خطر سره مخ کیږي او بېلا بېلي بې مانا پوښتني یې په ذهن کې ورگرځي.

که چیرې هغوی دغه قرآني ایت (لیس کمثله شیء) په هغه مانا سره وپېژني څنګه چې خدای جل جلاله یې موږ ته تشریح کوي نو له هر ډول مشکل څخه به یې ځان خلاص کړی وي.

امام وسطي (رح) فرمایي: د خدای جل جلاله د ذات په څېر هیڅ ذات نسته، د خدای جل جلاله د نوم په څېر هیڅ نوم نسته، د خدای جل جلاله د کړنو په څېر نورې کړنې نسته او د خدای جل جلاله د صفتونو په څیر نور صفتونه نسته مګر د لفظي یو شی والي څخه پرته. مګر امام قرطبي (رحمة الله) د دې ایت شریف په تفسیر کې وایي:

هیڅوک له خدای جل جلاله سره په ستروالي، کبریا، ملکوت، نومونو او صفتونو کې ورته والی او یوشان والي نه لري او خدای جل جلاله له مخلوقاتو سره ورته نه دی، د خالق (پیدا کوونکی) او مخلوق (پیدا سوي) ترمنځ په مانا کې هیڅ ورته والي نسته، ځکه د خدای جل جلاله صفتونه ټول قدیم دي او وه نه د بنده ګانو په څېر عارضی.

ځینو پوهانو ویلي دي چې توحید د هغه ذات چې له نور ټولو موجوداتو سره هیڅ ورته والي وه نلري زیات (ثبوت) ته وایي. نو له دې ځایه څخه ویلاسو چې د هغو کسانو مشکلاتو چې د خدای جل جلاله صفات بشپړ نه بولي په لاندې نکتو کې نغښتي دي:

۱- لومړۍ مشكل:

د خالق (پيدا كوونكي) او مخلوق (پيداسوي) ترمنځدورته والي پيدا كول:

خدای جل جلاله مخلوقاتو ته ورته بولي، د خدای جل جلاله صفتونه د مخلوقاتو صفتونو ته ورته بولي او یا هم خپل صفتونه د خدای جل جلاله د صفتونو په څېر بولي.

په داسې حال کې چې د خالق (پيدا كوونكي) او مخلوق (پيدا سوي) ترمنځ هيڅ ورته والي ستون نه لري، مثلاً نن زه پوهېږم چې مځکه گرځي، زما دا پوهه د ښوونځي پوهنتون او تجربو د کولو زيربنده ده.

په دې اساس زه له نن څخه مځکي يا لږ پخوا په دې اړه هيڅ نه پوهېدم د دغې پوهې يا څېړنې د ترلاسه کولو وروسته زه پوه او عالم سوم.

له دې څخه معلومېږي چې زما علم ناقص دی او له څېړنې څخه وروسته نور هم زياتېږي، زه په اصل کې ناپوه وم، او اوس هم ډير داسې شيان سته چې زه په هغو نه پوهېږم، زما علم زما په خپله دنده يا مسلک کې را ايساردی او په بل مسلک کې زه په بشپړه توگه ناپوه یم. اوس که چيرې زه نعوذبالله خپل علم د خدای جل جلاله له علم سره پرتله کړم نو کافر او بې دينه گرځم ځکه په اصل کې د بنده پوهه د خدايجل جلاله له پوهې سره نه سي مقایسه کېدلای، زما پوهه د يوه پيدا سوي پوهه ده او د خدايجل جلاله پوهه د يوه پيدا كوونكي پوهه ده چې د هغه پوهه د خاصو ځانگړنو تښتنه ده چې په لاندې ډول دي:

_ د خدايجل جلاله پوهه هيڅ تجربې او وسيلې ته اړتيا نه لري.
 _ د خدايجل جلاله پوهه تل پا تې او لافاني پوهه ده.
 _ د خدايجل جلاله پوهه بشپړه ده او ټول امور پکښې رانغښتل
 سوي دي.

_ زما پوهه يوازي تر هغه څه پوري محدوده چې زه يې په سترگو
 وينم او هغه څه چې زما له سترگو پټ دي زه هغه نه وينم.
 نو په دې اساس د ډېرو کسانو مشکل د خدايجل جلاله په صفتونو
 کي دا دی چې د خدايجل جلاله او د هغه د بندگانو پوهه سره پر تله کي
 چې هغه هيڅ د پر تله کوني نه ده، يوه هندوستاني ښوونکي يوه ورځ د
 کابل پوهنتون د څو محصلانو څخه پوښتنه کول چې آيا تاسو باور لري
 چې مځکه او اسمانونه خدايجل جلاله جوړ کړي دي؟
 هغوی يې په ځواب کي ويلي وه چې وو موږ په بشپړه توگه په دې
 باور لرو.

نو بيا هغوی ته ويلي وه چې ښه نو خدايجل جلاله انجينر دی؟ او که
 انجينر دی په کومه برخه کي انجينر دی؟
 محصلينو خپل دا مشکل ماته و ويلي او ما هغوی ته و ويل چې
 ددې سړي اساسي مشکل دا دی چې دی هندوو دی او په هندوايزم کي
 هغوی د بتانو عبادت کوي او د هغوی مشکل دا دی چې هغوی خدای جل
 جلاله د مخلوقاتو په څېر بولي، د خدای جل جلاله انځور يې جوړ کړی
 او د انسانانو په څېر لاسونه او پښې يې ورکړي دي او ځيني وختونه
 نغوږبالله هغه له حيوان سره ورته کوي.
 دې مشرک فکر کوی چې هر څوک چې يو شي جوړ وي انجينر دی،
 په داسي حال کي چې انجينر توب د پيدا سوو صفت دی او هر انجينر هم
 نسي کولای چې يوشی جوړ کړي.

ځکه په انجينري کي هم بېلابيل تخصیصونه سته دا تخصصات د انسانانو لپاره دي نه د خدای جل جلاله لپاره نو، هر هغه څوک چي وايي خدای جل جلاله انجيزدی هغه گنهگاره دی.

پيداسوي (مخلوقات) له ستوو څخه يو شی جوړ وي مگر خدای جل جلاله له نه ستوو څخه.

که چيري څوک پوښتنه و کړي چي ولي؟ په ډېره اساني سره هغه ته جواب ويلای سو ځکه چي خدای جل جلاله په ټولو کړنو او تصرفاتو کي له انسانانو سره توپير لري.

۲- دوهم مشکل:

د صفات دمادي والي فکر:

هغه کسان چي د خدای جل جلاله په صفتونو نه پوهیږي د هغو لپاره دوهم مشکل دا دی چي هغو د خدای جل جلاله د صفتونو په اړه په مادي توگه فکر کوي، کله چي هغوی ته د خدای جل جلاله د هغه صفتونو په اړه لکه لیدل، اوریدل اونورو په اړه خبري کیږي هغوی ذکر کوي چي د خدای جل جلاله دا صفتونه داسي دي لکه د انسانان، چي په سترگو ويني او په غوږو اوري.

دا سترگي، غوږونه، لاسونه او پښې درلودل د انسان صفتونه دي چي مادي جوړښت لري او موږ بايد د خدای جل جلاله صفتونو په اړه مادي فکر وکړو، ځکه هغه جل جلاله خپله وايي چي (لیس کمثله شی) د هغه په څېر هیڅ څېر نسته.

۳- دريم مشكل :

د خداى جل جلاله صفتان په اړه په روايي توگه
فکر کول:

ځينې خلک فکر کوي چي موږ بايد د خداى جل جلاله په اړه په اروايي توگه فکر وکړو، په داسي حال کي چي روح (اروا) خپله يو پيدا سوي شي يا مخلوق دى او خداى جل جلاله هغه پيدا کړى دى، نو موږ بايد د پيدا سويانو صفات له خداى جل جلاله سره ورته ونه بولو.

ځينې وايي چي په قران عظيم الشان کي انسان ته ويل سوي دي
چي (فَاِذَا سَوَّيْتُهُرُ وَنَفَخْتُ فِيْهِ مِنْ رُّوحِي فَفَعُوْا لَهُرُ

سَجْدِيْنَ) (الحجر: ۲۹)

کله چي مو هغه جوړ کړى او په هغه کي مو خپل روح پوه کړى،
سجده ورته وکړى.

امام قرطبي (رح) د دې ايت په تفسير کي وايي: روح يو لطيف
جسم دى او خداى جل جلاله ژوند د انسان په بدن کي پيدا کوي، په
حقيقت خداى جل جلاله دلته تر نورو پيدا سو (مخلوقاتو) د انسان
ارزښت په ډاگه کوي، ځکه چي روح له الهي پيداوارو څخه يو
پيداوار دى، چي ځينو نورو شيانو ته يي هم همداسي وييلي دي
لکه (ارضى، وسمايي، بيتى وناقۀ الله وشهر الله) زما اسمان،
زما کور د خداى جل جلاله اوښ، د خداى جل جلاله سپوږمۍ.

موږ کعبې شريفې او مسجدونو ته د خداى جل جلاله کور وايو، په
داسي حال کي خداى جل جلاله د کور له درلودلو څخه خلاص دى مگر
دلته د دغو ځايونو د درنښت په خاطر خداى جل جلاله ته د دغو شيانو

نېست سوی دی، ځکه دا د عبادت کولوځای دی او داچي دا د خدای جل جلاله د عبادت د کولو دځای په نامه یادېږي نو موږ وایو چي دا د خدای جل جلاله کور دی.

نو هغه روح چي په ادم (ع) کي پوه کړل سو په نسبتي توگه د خدای جل جلاله روح وو، ترڅو و حضرت آدم (ع) او اولادې ته یې د تل لپاره درنښت او غوره والی پاته سي.

۴- څلورم مشکل :

خیالي تصورونه :

ځیني خلک په خپلو خیالونو کي د خدای جل جلاله د ذات او صفتونو انځورونه انځوروي، ترڅو بالاخره د خدای جل جلاله د ذات او صفاتو په بحثونو کي د خپلو خیالي انځورونو څخه کار اخلي او هغوته په کتنه سره وایي چي نعوذبالله خدای جل جلاله داسي دی او یا هم داسي. په داسي حال کي چي ښکاره قراني ایتونه او عقلي دلیلونه دا خبري نه مني.

(وَمَا يَتَّبِعُ أَكْثُرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ

شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ) سترگي هغه نسي درکولای مگر

هغه جل جلاله دی چي سترگي درکوي. (یونس : ۳۶)

پوهان وایي کله چي ستاسو په خیالونو کي دروگرځیدل چي خدای جل جلاله به داسي وي هغسي نه دی ځکه چي خدای جل جلاله د انسان په دې پنځو حسونو نسي درک کیدلای.

داسي ډېر حديثونه روايت سوي دي چي انسان د خداى جل جلاله په ذات کي له تفکر څخه راگرځوي مگر د خداى جل جلاله په مخلوقاتو کي د تفکر امر کوي.

لنډه دا چي د خداى جل جلاله د صفتونو پيژندلو ترټولو لوى مشکل دا دى چي ځيني خلک د هغه صفتونه د نور موجوداتو له صفتونه سره له مادي او اروايي اړخه تشبيه کوي او هغه کسان چي داسي ورته والي (تشبيه) منځ ته راوړي د خداى جل جلاله د صفتونو په پيژندلو کي له مشکل سره مخ کيږي نو دې ته يې اړتيا پيدا کيږي چي تاويلونه راوړي او يا ځيني صفتونه وه نه مني.

موحد يا د يوه خداى جل جلاله عبادت کوونکى، کس هغه څوک دى چي د خداى جل جلاله په صفتونو کي هيڅوک نه شريکوي، ځکه د خداى جل جلاله صفتونه د پيدا سو (مخلوقاتو) په څېر نه دي.

الف : کله چي وايو (الله صمد) خداى جل جلاله بې نيازه دى، د خداى جل جلاله صمديت او بې نيازي په دې کي ده چي هغه د نورو مشرانو په څېر وزير، دفتر رئيس، سکرتر، باډى گارډ او نور ته اړتيا نه لري.

نوځکه و خداى جل جلاله ته د نږدې کيدو په موخه چاته اړتيا نه لرو، بلکه په مستقيمه توگه له خداى جل جلاله سره اړيکه نيسو لکه څنگه چي خداى جل جلاله امر کوي: (ء اذا سالک عبادى عنى فاني قريب) کله چي زماندگان زما په اړه سوال کوي زه هغوى ته نږدې يم. د قريشو مشر کينو مشکل همدا وو چي خداى جل جلاله يې د نورو خدايانو په څېر بللى او بتان او نور هغه ته ورته شيان به يې جوړ ول چي دامور خداى جل جلاله ته نږدې کوي.

ځکه هغوی خدای جل جلاله د پیدا سو (مخلوقاتو) په څېر انګېری او څنگه چې مور، جمهور رییس ته د نږدې کیدو لپاره واسطو او اړیکو ته اړتیا همداسې هغوی فکر کوی چې د خدای جل جلاله سره د کتنې لپاره هم باید همداسې وکړي.

په داسې حال کې چې خدای جل جلاله له دې ډول صفتونو څخه پاک دی او د خدای جل جلاله بې نیاز (صمدیت) دا غوښتنه لري چې مور، له هغه سره په مخامخه توګه اړیکې وساتو او خپل مشکلات په مستقیمه توګه ورته بیان کړو.

ب : کله چې خدای جل جلاله خپل صفتونه بیانوي نو مور، پوهیږو چې خدای جل جلاله پیدا کوونکی او له منځه وړونکی (محیی و ممیت) دی نو بیا لازمه ده چې د دغو خبرو په نظر کې نیولو سره له بل چاڅخه اولاد و نه غواړو او په دې باندې هم باید باور و نه لرو چې بل څوک مور، له منځه وړلای سي.

ج : کله چې وایو خدای جل جلاله مرسته کوونکی دی او هره ورځ له هغه سره لوړه کوو چې (ایاک نستعین) خدایه جل جلاله خاص ستا څخه مرسته غواړم، نو بیا لازمه ده د هر مشکل په وخت کې یوازې له هغه جل جلاله څخه مرسته وغواړو.

د : کله چې وایو خدای له پټو خبر (عالم الغیب) دی، نو بیا لازمه ده چې پټې چارې یوازې د الله له پلوشخه وبلل سي، ملایکې، پیریان، پیغمبران، او نور ټول پیدا سوي (مخلوقات) په پټو چارو کې ناتوانه وبولو.

یادښت : هر کله چې قران عظیم الشان وگورو، د خدای جل جلاله د صفتی نومونو په اړه زیات آیاتونه ذکر سوي دي چې د خدای جل جلاله صفتونه او دمخلوقاتو صفتونه یې سره بېل کړي دي :

د خدای جل جلاله نومونه ستاینومونه (اسم صفتونه)

دي:

خدای جل جلاله د هغو صفتو خاوند دی چې خپل نومونه یې په هغو یاد کړي دي، مثلاً د خدای جل جلاله نوم رحمان او رحیم دی (بخښونکی او مهربان) او خدای جل جلاله په حقیقت کې هم رحمان او رحیم دی.

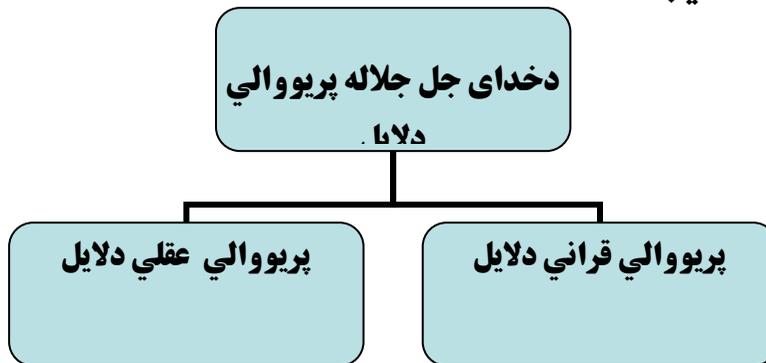
د خدای جل جلاله نوم عالم دی، نو خدای جل جلاله د نړۍ په ټولو چارو خبر یا عالم دی.

د دې برعکس د انسان نوم د هغه له صفتونو سره توپیر لري، او ډیروخت د یو انسان نوم د هغه له صفت سره توپیر لري، مثلاً د یو چا نوم زمريالی وي مگر هغه ډیر ډارن وي یا پر یو چا دسخي نوم پروت وي، مگر هغه سخي نه بلکې ډیر بخیل وي او د انسانانو نومونه مور او پلار ورباندې ږدي، او هغه هم کله د هغه کس له صفتونو سره سروخوري او کله یې نه خوري.

مگر د خدای جل جلاله صفتونه ۱۰۰ په ۱۰۰ کې له نومونو سره یو شان دي او هیڅ توپیر نه لري.

د خداى جل جلاله پريووالي دلايل

د يووالي په اړه دوه ډوله دلايل لرو:

۱- پريووالي قراني دلايل:

هرکله چې قران عظيم الشان په پوره پاملرنه او څېړ سره مطالعه کړو نو د قرآن هر ايت د خداى جل جلاله پر يووالي موږ ته دلايل راکولي، هغه اياتونه چې د خداى جل جلاله پريووالي ښکاره ثبوت دى پر دوبرخو ویشل کيږي:

لومړى برخه:

هغه اياتونه چي د خداي جل جلاله ديوالي څخه بحث

کوي:

په قرآن عظيم الشان کي ډېر داسي اياتونه سته چي د خداي جل جلاله پريوالي بحث کوي مثلاً:

۱- (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (۱) اللَّهُ الصَّمَدُ (۲) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ

يُولَدْ (۳) وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (۴) قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ (

و وايه چي خداي جل جلاله يو دی، خداي جل جلاله بي نيازه دی، زوی نه لري او خپله هم له چا څخه نه دي زېږيدلی او هيڅوک دهغه شريک نه دی. (اخلاص: ۱-۴)

۲- (اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ

الْمُؤْمِنُونَ) هيڅ خداي بېله خداي جل جلاله څخه نسته او مؤمنان دي پر خداي جل جلاله توکل کوي (التغابن: ۱۳)

۳- (هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ عَالِمُ الْغَيْبِ

وَالشَّهَادَةِ ۚ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ)

له خدای جل جلاله څخه پرته بل هېڅوک د عبادت لایق نسته
هغه په ټولو پتو چارو خبر (عالم) او تل حاضر دی، بخښونکی او مهربانه
دی. (الحشر: ۲۲)

دوهمه برخه:

هغه قرآني آیاتونه چې د خدای جل جلاله دیوالي دلایل بیانوي:
هغه قرآني آیاتونه چې د انسان عقلي دلایلو ته ورته دلایل وړاندې
کوي لکه

(لَوْ كَانَ فِيهِمَا آَاهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا ۚ فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ

الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ)

که چیرې له خدای جل جلاله څخه پرته بل د عبادت وړ څوک
وای نو د نړۍ ټول نظام به فاسد سوی وای، پاکي ده هغه خدای جل
جلاله لره چې د عرش پیدا کوونکی دی.... (الانبیاء: ۲۲)

په دې ایت شریف کې خلکو ته بیان سوي دي چې څنگه په یوه
مملکت کې دوه پاچاهۍ او یا په یوه ریاست کې دوه رئیسان نه سره
چلیږي په همدې توگه هېڅ امکان نه لري چې په نړۍ کې دي دوه یا
څو خدایان و اوسي، ځکه د ډېرو خدایانو د ستون په پایله کې د نړۍ په
نظام کې گډوډي رامنځ ته کیږي، که چیرې په محکمه کې دوه
خدایان وای نو کله چې د هغو ترمنځ کوم مشکل رامنځ ته کیدلای یوه
به ویل چې ورځ دي وي بل به ویل چې شپه دي وي نو دورځو او شپو
نظام له منځه تللی او که چیرې یو پر بل بریالي کیدلای نو بیا به بیرته
یو خدای پاته کیدلای او بل به یې طابع وای او که چیرې دواړو کولای

سواى چي دنړۍ په چارو کي په مساويانه توگه واک ولري نو دهغوى دا واک به دنړۍ دگډوډېدو لامل گرځېدلې وای نو دنړۍ له نظام څخه ښکاري چي خداى جل جلاله يو دى او دنړۍ ټولي چاري د هغه د امرونو په رڼا کي ترتيب او تنظيم کيږي.

۲- پريووالي عقلي دلايل :

خداى جل جلاله ټول کايينات د انسان په وړاندي لکه يو پرائيستي کتاب پيدا کړي دي، که چيري هرڅوک په خپل شاوخوا کي هري پديدې ته ديوه هونبنيار انسان په سترگو وگوري، هرسته په خپل لوى والي يا کوچني والي د خداى جل جلاله پريو والي دلالت کوي.

دنړۍ نظم، د ټولو چارو يو پر بل باندې تړون او د ټولو مخلوقاتو تسخيرول د انسان په لاس او داسي نور د خداى جل جلاله پريو والي باندې ښکاره دلالت کوي، چي دا دلايل په لاندې توگه بيانوو:

۱- په جوړښت کي تناسب:

ټول پيدا سوي (مخلوقات) په يوه خاص تناسب سره پيدا سوي دي که چيري دا تناسب موجود نه وای انسانانو او حيوانانو نسواى کولای په عادي توگه ژوند وکړي چي موږ کولای سو دا تناسبونه په لاندې نکتو کي راوغاړو:

الف : د انسان په جوړښت کي تناسب.

ب : د انسان د وجود تناسب له ټولو خور کونو سره.

ج : د انسان د وجود تناسب له ټولو طبعي پيښو سره.

۲- دنړۍ نظم :

دنړۍ دنظم په اړه په مخکنیو پاڼو کې زیات دلایل وړاندي سول
چې نورو خپرونو ته یې اړتیا نه لیدل کیږي.

دیووالي (توحید) غوښتنې

د خدای جل جلاله پر یووالي باور او اعتقاد یو لږ غوښتنې او
اړتیاوي لري چې موحدین (دیوه خدای جل جلاله عبادت کوونکی)
باید هغه په نظر کې ولري، چې دهغو په رڼا کې خپل خیال، فکر، ژوند او
له نړۍ او نړیوالو سره خپل اړیکې ټینګې وساتي.
ددغو غوښتنو په لږوالي کې بیا هم دیوه موحد پریوه خدای جل
جلاله باور له مشکل سره مخ کیږي او دهغه دامشکل سره شرک اویا
دهغه سړي د مشرک کیدو امکانات سته، دیوالي داغوښتنې عبارت
دي له:

۱- په فکر او خیال باندې د خدای جل جلاله یووالي

منل:

يو مؤمن انسان بايد له هغو ټولو چارو څخه چې قریش مشرکين يې د اسلام له کړي څخه ايستلي وه ځان ليري وساتي، له خدای جل جلاله سره په ذات او صفاتو کي څوک شريک نکړي او پردې باور ونه لري چې په هغو چارو کي چې يوازي په خدای جل جلاله پوري اړه لري بل څوک وړداخليدلای سي.

۲- د خدای جل جلاله پرفتونو او ستاينو باندي

توحيد:

خدای جل جلاله يو لږ صفتونه لري چې خپله يې په قران عظيم الشان کي بيان کړي دي او ټول دغه صفتونه له هر ډول عيب او نقص څخه خلاص دي او ټوله نري د هغه د صفتونو بنکارندوي ده. هغه صفتونه چې يوازي د خدای جل جلاله ته بنيايي له بل هيچا سره وړ نه دي. نو ځکه توحيد زموږ څخه دا غوښتنه لري چې په الهي صفتونو بل چاته قايل نسو.

۳- د عبادت توحيد:

توحيد غوښتنه لري چې هره هغه کړنه چې د عبادت په نامه ترسره کيږي هغه خاص خدای جل جلاله ته دي، ځکه د خدای جل جلاله د مننې او ستايني لپاره همدا يوه لاره ده چې قران عظيم الشان هم په همدې نظر دی.

۴- په مرسته غوښتنه کي توحيد:

قران عظيم الشان عبادت او مرسته غوښتل د توحيد دوي اساسي بنسټونه بولي او پردې ټينگار کوي چي له خداي جل جلاله څخه پرته بل د عبادت لايق نسته قران عظيم الشان دغه دوه بنسټونه په دغه مبارک ايت کي (اياک نعبدو اياک نستعين) کي پوره ښکاره کړي دي چي مانايې دا ده چي خاص تاته عبادت کوو او خاص ستا څخه مرسته غواړو.

۵- اخلاصمندانه توحيد:

د اخلاصمندانه توحيد څخه مراد دا دی چي انسان بايد د خپلو مشکلاتو په وخت کي د خداي جل جلاله پر لور متوجهه سي او له خداي جل جلاله څخه پرته له بل هيچا څخه مرسته وه نه غواړي. خداي جل جلاله په دې اړه فرمايي:

(فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلِّ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا

جَنَّهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ) (العنكبوت: ۶۵)

کله چي هغوی په کښتيو کي سپاره سي نو خداي جل جلاله د زړه له اخلاصه و غواړي او دين يوازي د هغه له طرفه بولي کله چي يې کښتۍ نجات پيدا کړي نو دوی بيرته مشرکان سي.

قران عظيم الشان په هغه وخت کي اخلاصمندانه توحيد بيان کړی دی چي پريوه مؤمن له بلي هري خوا لاره تړل سوې وي او يوازي يوه لاره ورته پاته وي چي هغه هم د خداي جل جلاله څخه د مرستي غوښتل وي، ځکه کله چي انسان په يوې بيړۍ کي ناست وي او بيړۍ د باد او سېليو په منځ کي راگير وي او پريوه او بله خوا يې ځغوي په

دې وخت کي انسان په دې ښه پوهيږي چي يوازي يو څوک سته چي دهغه مرسته وکړي او هغه هم الله جل جلاله دی ځکه هر انسان چي په هره مرتبه او هره ځونه لوی منسب کي هم وي دهغه مرسته نسي کولای، نو په دې وخت کي دغه انسان د زړه له تله يوازي دخداي جل جلاله پلو ته سترگي وراړه وي، نو دغه حالت ته خداي جل جلاله اخلاصمندانه توحيد وايي، دا لاره همغه د زړه له تله او اخلاصمندانه لاره ده، ځکه توحيد او حقيقي دينداري همدغه دينداري او توحيد دی. مگر همدغه خلک د کښتۍ له خلاصون او له طوفان څخه تر خلاصيدو وروسته بيرته مشرکين کيږي او هغه حقيقي توحيد هيره وي.

قرانی توحيد هغه توحيد دی چي انسان همغسي پاته سي څنگه چي په هغه سختو شېبو کي وو کوم چي د اميد سترگي يې يوازي دخداي جل جلاله پر لور کږي وي.

۶: د واسطه پلټنې په اړخ کي:

که چيري موږ د قران عظيم الشان هغه اياتونو ته چي د مشرکينو قريشوپه اړه نازل سوي دي په پوره پاملرنه سره وگورو نو په اساني سره درکوو چي د قريشو نظريې شرکي نظريې بلل سوي دي، هغوی خپل بتونو ته دخداي جل جلاله په څېر سجده نه کول بلکي ويل يې چي دا زموږ و خداي جل جلاله ته د نږدې کولو لپاره يو وسيله ده او داو خداي جل جلاله ته د نږدې کسانو سمبولونه او نښي نښانې دي، د دوی په توسل موږ خداي جل جلاله ته نږدې کيږو او خداي جل جلاله زموږ دعاوي او زاري قبلوي.

قريشو د خپلو لرغونو کسانو ۳۶۰ بتونه چي دوی هغوی ښه سپري او د خدای جل جلاله په دربار کي قبول سوي کسان بلل جوړ کړي وه او په بيت الله شريفه کي يې درولي وه او په دې باور وه چي خپل عبادت د دغو بتانو په وړاندي ترسره کړي چي هغوی يې بيا خدای جل جلاله ته وړاندي کړي او هغوی يې د خدای جل جلاله د کور سپري بلل او هر يو يې د بيلو بيلو چارو سمبالونکي بلل.

د قران عظيم الشان له نظره د هغوی دا چاري شرک دی او دې ته ورته هره کرڼه شرک دی.

۷- د مینې توحيد:

ځيني کسان ادعا کوي چي هغوی هم له خدای جل جلاله سره مينه لري او هم د خدای جل جلاله له دښمنانو سره د زړه له تله مينه لري، چي دا خبره په بشپړه توگه غلطه ده، يو انسان بايد د خدای جل جلاله مينه په زړه کي ولري او يا هم د خدای جل جلاله دښمنانو .

قران عظيم الشان دا دوي ډلي داسي ډل بندي کړي دي. (ومن الناس من يتخذمن دون الله اندادا يحبونهم كحب الله والذين آمنوا وانشدحبا لله) ځيني کسان د خدای جل جلاله سره شريک نيسي او له يوبل چا سره هم دونه مينه کوي لکه د خدای جل جلاله سره، مگر هغه کسان چي د بشپړ ايمان خاوندان دي، له خدای جل جلاله سره ډيره ژوره مينه او محبت لري.

په دې ايت شريف کي هغه کسان چي د خدای جل جلاله سره شريکان نيسي او دونه مينه ورسره کوي لکه له خدای جل جلاله سره چي يې کوي بې ايمانه بلل سوي دي، مگر مؤمنان په خپلو زړونو کي له خدای جل جلاله سره ژوره مينه لري چي د همدغي ميني پر اساس په خپل زړه کي بل چاته دونه خای نه ورکوي خونه چي خدای جل جلاله ته ورکوي.

سوال : څنگه زباته ولاي سو چي موږ له خدای جل جلاله سره مينه لرو، او کوم کار بايد وکړو چي خدای جل جلاله زموږ سره مينه وکړي؟

ځواب : خدای جل جلاله خپل پيغمبر صلی الله عليه و سلم ته فرمايي (قل ان کنتم تحبون الله فاتبعوني يحببکم الله) وه وايه! کله چي تاسو د خدای جل جلاله سره مينه لری نو زما پيروي وکړی، ترڅو خدای جل جلاله ستاسو سره مينه وکړي.

نو له دې ځايه څخه ويلاسو چي موږ د حضرت محمد صلی الله عليه و سلم په پيروي باندي د خدای جل جلاله مينه لاس ته راوړلای سو، ځکه د حضرت محمد صلی الله عليه و سلم لاره ديوالي او توحيد لاره ده او هغه يوې داسي لاري ته موږ لارښود کوي چي يوازي يو خدای جل جلاله پکښې دی، د خدای جل جلاله مينه پکښې ده، او يوه داسي لاره ده چي پيل او پای يې پريوالي (توحيد) باندي ولاړ دی. هرکله چي موږ دغه لاره تعقيب کړه نو د خدای جل جلاله امرونو ته مو غاړه ايښي ده او دا هغه لاره ده چي خدای جل جلاله ته موږ نږدې کوي او د خدای جل جلاله مينه راسره پيدا کيږي.

سوال : کله چي موږ د خدای جل جلاله له دوستانو سره مينه ولرو دا د خدای جل جلاله په مينه کي تاثير لري؟

ځواب : د خدای جل جلاله مینه زموږ څخه دا تمه لري چې موږ د خدای جل جلاله له دوستانو سره مینه وکړو.

مگر دا مینه په هغه اندازه چې د یوه بنده لپاره ښایي، هغه څه چې په خدای جل جلاله پوري اړه لري، لکه عبادت، مرسته، بخښنه او نورې ټولې چارې یوازې د خدای جل جلاله په وړاندې ترسره سي، او هر هغه څوک چې موحد (دیوه خدای جل جلاله عبادت کونکی) وي له هغه سره هم باید مینه ولرو.

سوال : د خدای جل جلاله د دوستانو سره افراطي مینه کومه بده پایله او تاوان لري؟

ځواب : افراط تر اندازې زیاتېدو ته وايي، او افراطي مینه دلار ورکې سبب گرځي، مسیحیان له دې کبله د حضرت عیسی (ع) عبادت کوي چې له هغه سره ډېره مینه لري (افراطي مینه) او هغه یې د بندګي له مقامه څخه ایستلی دی، له هغه څخه مرسته غواړي، د هغه انځورونه یې په خپلو عبادت ځایونو کې څړولي دي، او لنډه دا چې په دې بهانه چې هغه د خدای جل جلاله دوست دی د هغه عبادت کوي، او پایله دا را ووتله چې هغه ته د خدای جل جلاله زوی وايي او د خپل مذهب نوم یې چې د خدای جل جلاله له لوري وو په عیسوي دین بدل کړی، او ځانونه یې مسیحیان وبلل.

د اسلام دین د خدای جل جلاله دین دی، او حضرت محمد صلی الله علیه و سلم د خدای جل جلاله بنده دی او موږ هر وخت په کلمه کې تکرار وو چې (اشهدان محمدا عبده ورسوله) شاهدي ورکوو چې حضرت محمد صلی الله علیه و سلم د خدای جل جلاله بنده او رسول دی.

۸- د ژمن پاته کېدو په اړخ کې:

مؤمن انسان د خدای جل جلاله په وړاندي د توحیدي غوښتنو په منلو کې ژمنه کوي، د لا اله الا الله د ژمني په کولو سره ټول پیدا سوي (مخلوقات) نفي گرځوي، او عبادت خدای جل جلاله ته ځانگړي کوي او په هر لمانځه کې د (ایاک نعبدو او ایاک نستعین) ژمنه ترسره کوي نو لازمه ده چې یو مؤمن پر همدې ژمنه کلک پاته سي او د ژوند په چارو کې دغه ژمنه هیڅه نکرې.

خلورم خپرکی

پت او پت پيژندنه په اسلامي عقیده کي
(غيب او غيب پيژندنه په اسلامي عقیده کي)

په دې خپر کي کي به لاندې موضوعات تر خپرني
لاندې ونيسو

- ۱- فر بنټي په پتو (غيبو) نه دي خبري
- ۲- پيغمبران په پتو (غيبو) نه وه خبر
- ۳- پيريان په پتو (غيبو) نه دي خبر
- ۴- ټول پيدا سوي (مخلوقات) په پتو (غيبو) نه دي خبر

د پټ (غایب) او پټو (غیب) ترمنځ توپیر

په عقیدتي (باوري) مسایلو کې باید لومړی پټي وپېژندل سي او وروسته یې له پټ سره توپیر ښکاره او هم وپېژندل سي. پټ هغه څه ته وایي چې زموږ په وړاندي نه وي موجود، مثلاً احمد او خالد د عبدالله په اړه سره گڼي، عبدالله د هغوی په دې ناسته کې نسته دلته عبدالله ته پټ (غایب) ویل کیږي، ډیرې داسې کړنې سته چې پټي نه دي بلکې زموږ له سترگو څخه پټي دي، مثلاً همدا اوس په ښار کې څه تیرېږي موږ نه یو خبر ځکه زموږ له سترگو پټي دي او موږ په ټولگۍ کې یو ولي موږ هغه نه وینو دلیدو توان هم لرو او حواس مو هم کار کوي؟

لامل یې دا دی چې زموږ او د هغو ترمنځ دیوالونه او دلید د مخنیوي وړ شیان سته چې موږ هغه نه وینو، مگر که یو څوک موږ ته له ښاره څخه تلیفون وکړي او په ښار کې د تېریدونکو پېښو په اړه موږ ته خبر راکړي موږ د هغه سره دا خبرې منو او ځینې وختونه بیا داسې پېښېږي چې زموږ په وړاندي یو شی وي مگر موږ یې نه وینو دې ته هم پټي نه ویل کیږي لکه مکروبونه، ویروسونه او نور ورته شیان د اشیانو ته ځکه پټ نه سو ویلای ځکه چې دوی پټ نه دي بلکې زموږ د سترگو لید د دې توانایي نه لري چې هغه وویني مگر که چیرې هغه ترمایکرسکوپ لاندې کښېښوول سي نو هغه په ډیرې اسانۍ سره لیدل کیږي.

پټ اصلاً هغه څه ته وایي چې له سترگو څخه پټ وي، مثلاً زما

خخه يوشى زماله سترگو پٽ دى مگر تاته بنڪاره دى، تاسو په خپل کور کي په خپل ورور خبرياست چي ناست دى اوليک ليکي مگر زه په دې نه يم خبر دا يوه پټه چاره نه ده بلکي زماله سترگو پٽ يو کار دى.

هغه شيان چي پٽ دي مگر انسان کولای سي هغه

درک کړي:

ډير داسي شيان سته ډېر کوچني دي چي انسان هغه په سترگو نه ويني مگر کولای سي د ذره ليد په واسطه هغه وويني دا د انسان د سترگو ناتواني ده.

ليري شيان سته چي انسان نه سي کولای هغه په سمه توگه وويني مگر کولای سي چي دلر ليد په واسطه يې په ډېره بڼه توگه وويني.

ډېر شيان سته چي د بوئ د حس په توانايي موږ هغه پېژنو مثلاً په ډيرو تلابني ځايونو کي د مخدره توکو د نيولو لپاره ځانگړي سپي ساتل سوي وي چي د بوئ کولو د حس په توانايي سره په موټرونو کي دننه د مخدره توکو ځايونه پيدا کوي.

ډير داسي شيان سته چي د ديوالونو شاته پٽ دي يعني ديوالونو يې مخه بنده کړې ده مگر کله چي موږ تر ديواله تېرېږو هغه وينو.

نو دا چاري پټي نه بلکي انسانان نسي کولای هغه وويني. زه نه پوهېږم چي تېره شپه لس بجې تاخه کول مگر هر څوک چي ستاسره وو په هرڅه خبر دئ که چيري هغه ماته ستاد تيري شپې کيسه وکړي، هغه له پټو خخه نه دي ويلي، بلکي هغه هغه څه چي ليدلي

يې دي راته بيان ڪري دي.

په دي خبري خان پوهول خورا مهمه مسئله ده چي ځينو شيطان
صفتو انسانانو له پيريانو سره اړيڪي پيدا ڪري دي او زموږ د تير ژوند
د ځينو پيښو په اړه موږ ته معلومات راڪوي.

له هر انسان سره يو پيري (شيطان) سته چي زموږ په ټولو ڪړنو
چي موږ يې تر سره ڪوو دي خبردي، ځکه هغه په هر ځاي کي زموږ
سره چي دغه پيښي به کيدلي ملگري وو.

ډېر کسان چي د پټ او پټو ترمنځ توپير نه پېژني فکر کوي چي د
پټو نري ورمالومه ده او کله چي څوک پوښتنه ځني وکړي او دي يې په
اړه پټي ورته ووايي او له ځانه سره فکر کوي چي له پټو خبر دي خان
په دي فکر سره کافر کوي.

پټي څه شي او پر څو ډوله دي؟

له پټو څخه په اسلامي عقیده کې هغه چاري عبارت دي چې انسان نسي کولای هغه په خپلو حواسو او ذهن باندې درک کړي مگر د هغه منلوته د وحيوله کبله غاړه ايردي.

س : موږ پر کومو پټو چارو ايمان لرو؟

جواب : موږ پر دوه ډوله پټو چارو ايمان لرو:

لومړی ډول : هغه پټي چاري چې زموږ له سترگو پټي دي مگر نور پيدا سوي (مخلوقات) هغه درکوي، مثلاً موږ ملايیکي نه وينو، مگر دهغوی پرستون باور لرو مگر ملايیکه خپله يوبل سره وينې، موږ پېريان نه وينو مگر د قراني ايتونو په رڼا کې دهغوی پرستون باور لرو، مگر ملايیکي چې خپله هم پيدا سوي (مخلوق) دي پېريان وينې، موږ د قبر پر عذاب باندې باور لرو مگر هغه نه حسوو، مگر ملايیکه چې د دغه عذاب ورکولو دنده لري دا عذابونه وينې او حتی ځيني حيوانات هم هغه حسوي، د ورځ او جنت موږ نه وينو مگر په پټو مو پر هغو ايمان راوړئ دئ مگر ملايیکه وو د ورځ او جنت ليدلي دي. دا هغه پټي چاري دي چې د انسانانو له سترگو پټي دي مگر ملايیکو ته ښکاره دي او دا چې په قران عظيم الشان کې دهغوی د ستون په اړه موږ ته ويل سوي دي نو موږ د هغو پرستون ايمان او باور لرو.

دوهم ډول: هغه غيبي چاري چې يوازي الله جل جلاله په هغه خبر دئ او هيڅ پيدا سوئ (مخلوق) د هغه په اړه معلومات نه لري، حتی ملاييکي، پيغمبران، پېريان، انسانان، حيوانان او ...
 که چيرې موږ قران عظيم الشان په پوره پاملرنه سره ولولونو په قراني پاڼو کي به ډېر داسي اياتونو ووينو چې خداى جل جلاله په هغو کي ويلي دي چې پټي چاري ټولي يوازي ماته ښکاره دي. (إِنَّ

اللَّهُ عَالِمُ غَيْبِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ

الْصُّدُورِ). (فاطر: ۳۸) الله جل جلاله د مخکي او اسمانونو په پټو خبر دئ څنگه چې خداى جل جلاله له هغه څه خبر دئ چې د زړونو دننه دي په يوه بل آيت مبارک کي د ټولو پټو چارو راز د خداى جل جلاله سره ښودل سوئ دئ. (وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ

وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ) (انعام - ۵۹) د پټو خزاني يا د پټو کيلۍ ټولي د خداى جل جلاله سره دي او له هغه څخه پرته په هغه باندي بل څوک نه پوهيږي هغه څخه چې په وچه او لنډه کي دي خداى جل جلاله په هغه باندي خبر دئ.

په عربي ژبه کې الا د حصر توري ته وايي کله چې دغه توري له نفي وروسته و کارول سي نومخکني ټوله شيان نفي کيږي او دا د هغه کس مخصوص گرځي چې له الا وروسته راځي.

(و عنده مفاتيح الغيب لا يعلمها الا هو) په ټولو پټو رازونو له الله جل جلاله څخه پرته بل څوک نه پوهيږي. (النمل - ۶۵)

هغه دليلونه چي دا ثابتہ وي، ٽول پيدا سوي شيان په پٽونه پوهيري.

۱- پردي دليل چي فرښتي په پٽونه پوهيري :
 قران عظيم الشان مور ته د حضرت ادم (ع) په پيدايښت کي بيانہ وي چي ملايیکه په پٽونه وي خبري، ځکه هغوي په خپله ژبه اقرار کوي چي مور له پٽو نه يو خبري يوازي خداي جل جلاله په ټولو پټو چارو پوه او خبر دي.
 در ياد کړه کله چي ستا پيدا کوونکي فرښتو ته وويل چي زه په مځکه کي خپل ځای ناستي ټاکم، فرښتو وويل آيا په مځکه کي داسي څوک پيدا کوي چي فساد کوي او وينې تويه وي؟! د داسي حال کي چي مور ستا عبادت کوو، تسبيح او حمد دي وايو.
 ويې فرمايل : په هغو شيانو چي زه پوهيرم تاسونه پوهيري.
 وروسته يې ملايیکو ته وويل که چيري تاسو رښتيا وياست نو د هغو شيانو چي تاسويې وينئ نومونه واخلي او تشریح يې کړئ.
 هغو وويل پاكي دي وي تالره، پرته له دې چي تارښوولي دي مور په بل څه نه پوهيرو. ته خپله پوه او خبريې، نو بيا يې وفرمايل:
 اې ادمه (ع) فرښتي له دغو نومونو او ددغو نومونو له رازونو څخه خبري کړي کله چي ادم (ع) هغوي له دې نومونو څخه خبري کړي، نو خداي جل جلاله وفرمايل تاسو ته مي نه ويل چي زه د مځکي او اسمانو له پټو څخه خبريم او هغه څه چي تاسو په پټه يا په ښکاره توگه ترسره کوي زه په خبره يم.

په دې ايات شريف کي په ښکاره توگه په ډاگه سوي دي چي په هغه څه چي خداى جل جلاله د ادم (ع) په پيداښت کي خبروو ملايکي په هغه نه وې خبري، هغه نومونه چي ادم (ع) ته يې ورنښولي وه ملايکي په هغه نه وې خبري، نو دلته وو چي خداى جل جلاله ملايکوته وويل چي زه د مخکو او اسمانو په پټو خبريم او هغه څه چي تاسو پټ او يا ښکاره کوئ ماته معلوم دي.

له دې ايت څخه په ښکاره توگه معلوميري چي ملايکي په پټونه دي خبري، هغوى نه وې خبري چي ادم (ع) د داسي صفتو څښتن دى، چي هغه يې د پيدا سو تر ټولو غوره (اشرف المخلوقات) گرځولى دى، هغوى د هغو شيانو په نومونو پوهيدلې چي خداى جل جلاله ادم (ع) ته ورنښولي وه، که چيري فرښتي په پټو خبري وائ، نو هغه نومونه چي ادم (ع) ته ورنښودل سوي و دوى به هم په خبري وائ نو دلته دى چي خداى جل جلاله هغوى ته ورنښودله چي د مخکي او اسمانو پټي چاري يوازي په الله جل جلاله پوري اړه لري.

مگر فرښتوته يې ځيني چاري چي د هغو دندي دي او زموږ له سترگو څخه پټي دي ورنښولي دي، مثلاً موږ نه پوهيرو چي موږ کله مرو، په کوم ځاى کي مرو او په څنگه حال کي مرو، مگر خداى جل جلاله حضرت عزراييل (ع) ته دا چاره ورنښودلې ده، ترڅو هغه د هر چا روح پر ټاکل وخت او ټاکلي ځاى چي خداى جل جلاله ورته ښودلى دى واخلي په دغي چاري پوهيدل دا مانا نه لري چي فرښتي له پټو څخه خبري دي، بلکي خداى جل جلاله ځيني چاري د هغو دندو له مخي هغوى ته ورنښودلي دي، کنې فرښتي هم لکه انسانان د پټو چارو څخه ناخبري دي، ځکه که چيري هغوى په پټو خبري وائ نو د حضرت ادم (ع) په اړه به په شک کي نه لويدلای.

۲- پردې دليل چي پيغمبران په پټونه وه خبر:

که څه هم د ټولو پټو څخه يوازي د خداى جل جلاله د خبرتيا لپاره همدا يو ايت بس دى چي وايي . (و عنده مفاتيح الغيب لا يعلمها الا هو) په ټولو پټو رازونو له الله جل جلاله څخه پرته بل څوک نه پوهيږي. (النمل - ۶۵) مگر دا چي د پټو موضوع يوه الهي چاره ده او پيغمبران د يوه بشر په څېر نه سي کولای چي د خداى جل جلاله په ځانگړو چارو خبر و اوسي، نو په وارو وارو بيا بيا دې موضوع ته اشاره سوې ده چي په يو بل مبارک ايت کي فرمايي: (يَوْمَ تَجْمَعُ اَللّٰهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا اُجِبْتُمْ ^ط قَالُوا لَا عِلْمَ لَنَا ^ط اِنَّكَ اَنْتَ عَلَّمُ الرُّسُلَ) (المائده - ۱۰۹) هغه ورځ چي خداي جل جلاله خپل رسولان او پيغمبران راټوله وي نو د هغو څخه د خپلو دندو او وظيفو په اړه پوښتنه کوي چي څه ستاسو د بلني په جواب کي څه وويل.

نو هغوى ورته وايي:

خدايه جل جلاله! ته ښه پوهېږې موږ علم او پوهه نه لرو، ته په ټولو ښکاره او پټو خبريې.

هغه قراني اياتونه چي د پيغمبر صلى الله عليه و سلم له پټو څخه دې خبرې دلايل وړاندي کوي:

حضرت محمد صلى الله عليه و سلم که څه هم چي د خداى جل جلاله له نازولو څخه وو، مگر په قران عظيم الشان کي راغلي دي چي

هغه هم له پتو څخه نه وو خبر، خداى جل جلاله حضرت محمد صلى الله عليه وسلم ته د بي بي مريمي په كيسه كي فرمايي:

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ

إِذْ يُلقُونَ أَقْلَمَهُمْ أَيُّهُمْ يَكْفُلُ مَرِيَمَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ

إِذْ يَخْتَصِمُونَ) (ال عمران- ۴۴) او بيا خدايجل جلاله حضرت

محمد صلى الله عليه وسلم ته امر كوي چي مومنانو ته ووايه چي دهغوئ حضرت (محمد صلى الله عليه وسلم په پتو نه دئ خبر:

قُلْ لَّا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ

وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ ۗ إِنَّا نَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيْنَا قُلْ هَلْ

يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ ۗ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ) (الانعام- ۵۰) ووايه

چي زه نه وایم د خدايجل جلاله خزاني زما سره دي او زه په غيبو نه يم خبر او نه وایم چي زما سره فربنسته ده زه يوازي له هغه څه څخه چي ماته وحي كيږي پيروي كوم.

په يو بل مبارک ايت كي خداى جل جلاله پينمبر صلى الله عليه وسلم ته امر كوي. چي دوئ ته ووايه چي زه هيچا ته گټه او تاوان نه سم رسولائ او په همدې توگه له پتو څخه نه يم خبر او كه چيري زه له پتو خبر وائ نو د پتو په اړه به مي تاسو ډيري خبري كړي وائ او ډيري پتي به مي تاسو ته تشريح كړي وائ. قُلْ لَّا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا

ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ ۚ وَلَوْ كُنْتَ أَعْلَمُ الْغَيْبَ لَاسْتَكْتَرْتُ
مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوْءُ ۚ إِنَّ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَنَشِيرٌ لِّقَوْمٍ

يُؤْمِنُونَ) (الاعراف - ۱۸۸) اي پيغمبره و وايه ازه خپل خان ته خير او شر نه سم رسولاي، مگر هغه شه چي خدايجل جلاله و غواړي که چيري زه له پتو خبر وای نو خان ته به مي ډېر زيات خير رسولی وای او ماته به هيڅ تاوان او ضرر نه رسېدلای زه يوازي مسلمانانو ته زيړی وړ کونکی او دهغو پېرونکی يم.

په يوه حديث شريف کي راځي چي حضرت عمر بن الخطاب (رض) روايت کړی دئ وايي يوه ورځ جبرائيل (ع) د يوه سپري په شکل حضرت محمد صلی الله عليه و سلم ته راغی او له حضرت رسول اکرم صلی الله عليه و سلم څخه يې خوسوالونه وکړه چي داسي وه: اخبرني عن الساعة (ماته ووايه چي قيامت څه وخت دئ؟)

پيغمبر صلی الله عليه و سلم جواب وړ کړ:

اما المسئول عنها باعلم من السائل (څوک چي سوال کوي تر جواب کوونکي ښه خبر دئ).

وروسته له هغه چي دا سپري ولاړی رسول اکرم صلی الله عليه و سلم له صحابوو څخه وپوښتل دا سپري مو وپيژندئ؟

صحابو وويل نه، حضرت محمد صلی الله عليه و سلم وفرماييل چي دا جبرائيل (ع) ووراغلی وو چي تاسوته مودين درزده کړي.

په دې حديث شريف کي جبرائيل (ع) د ايمان اسلام احسان، او د اخيرت د ورځي په اړه د حضرت محمد صلی الله عليه و سلم څخه

پوښتنې وکړې، هغه څه چې در رسول الله صلى الله عليه و سلم زده وه هغه يې ورته وويل او په څه چې نه پوهېدئ و يې ويل نه يم خبر، نو بيا دا حديث شريف دا په ډاگه کوي چې حضرت محمد صلى الله عليه و سلم له پتو څخه نه وو خبر.

په دې اړه چې پيغمبران له پتو نه دي خبر ديوه ښوونکي او زده کوونکي ترمنځ خبرو ته ستاسو پام را اړه وم.
زده کوونکي: ايا پيغمبران له پتو خبر نه وه؟
ښوونکي: نه.

زده کوونکي: مگر پيغمبرانو د ډيرو پتو چارو په اړه معلومات ورکړي.

ښوونکي: د جبرائيل (ع) په واسطه د پتو څخه خبر ورکول پت نه دي د مسلمانانو په نظر د پتو پيژندل د خبر له ورکولو سره توپير لري.
زده کوونکي: دا موضوع ماته يوشه گونگه ده يوشه يې راته تشریح کړه.

ښوونکي: کله چې يو پيغمبر تاسو ته د قيامت د حالتو په اړه چې پت دي معلومات درکړي اوس تاسو له پتو خبر ياست؟
زده کوونکي: نه داسي نه ده ځکه دا پتي نه دي بلکي زه د يوه پيغمبر له خولې د قيامت له حالتو څخه خبر سوئ يم.

ښوونکي: پيغمبران هم له پتو نه وه خبر بلکي هغوی ته د خدای جل جلاله له پلوه د جبرائيل په واسطه وحي راتلي چې دهغو په رڼا کي خپلي دندي ترسره کړي.

زده کوونکي: نو ټول پيغمبران له غيبو څخه نه وه خبر؟

ښوونکي: وو کي.

زده کوونکي: څه دليل لري چې پيغمبران په پتونه وه خبر؟

نبوونکی : د يوه مسلمان لپاره دليل قران کريم دی او په قران کريم ټولو پيغمبرانو او زموږ خپل پيغمبر حضرت محمد صلی الله عليه و سلم په دې اعتراف کړی دی چې په پټونه دي خبر او خدای جل جلاله پيغمبر صلی الله عليه و سلم ته ويلي دي چې خلکو ته ووايه زه له پټو خبر نه يم او په پټو يوازي خدای جل جلاله خبر دی (عالم الغيب و الشهادت).

زده کوونکی: د پيغمبرانو د ژوند په اړه يو ژوندی مثال غواړم چې اطمینان مي حاصل سي.

نبوونکی: آیا حضرت محمد صلی الله عليه و سلم له دې څخه خبر وو چې مشرکین شو ورځي وروسته غواړي چې هغه په خپل کورکي ووژني؟

زده کوونکی: نه پوهېږم.

نبوونکی: که هغه خبر وای نو يوه شپه مخکي به تښتېدلی وای.

زده کوونکی: سمه ده.

نبوونکی: آیا آدم (ع) په دې خبر وو چې شیطان هغه ته بازي ورکوي؟

زده کوونکی: نه وو خبر

نبوونکی: ته خپله وايې چې پيغمبران له پټو خبر دي مگر دلته بيا وايې چې ادم (ع) له دې څخه نه وو خبر چې شیطان يې تيرباسي.

زده کوونکی: له دې قراني کيسې څخه په رښتيا دا څرگنديږي

چې ادم (ع) له پټونه وو خبر کني د شیطان بازي به يې نه خوړلای.

نبوونکی: آیا ادم (ع) خبر وو چې زوی يې غرقېږي؟

زده کوونکی: که چيري هغه خبر وای نو ولي يې خدای جل جلاله

ته دعا کوله چې هغه وژغوري.

نبوونکی: نوبناً نوح (ع) په پټونه وو خبر.
 زده کوونکی: ابراهيم (ع) چي د پيغمبرانو پلار دی بنايي چي په
 پټوبه خبروو.

نبوونکی: د ابراهيم (ع) په کيسه خبريې؟
 زده کوونکی: کومه کيسه يې.

نبوونکی: د شپر ويشتمې سپارې په پای کي راغلي دي چي خو
 تنه ملايکي د انسانانو په شکل و ابراهيم (ع) ته ميلمني راغلي
 ،ابراهيم (ع) ژر ولاړی او د هغوی لپاره يې خوسکی (گوساله) حلال
 کړی او ډوډی يې ورته جوړه کړه.

زده کوونکی: آیا ابراهيم (ع) نه خبر وو چي دا ملايکی دي؟
 نبوونکی: که چيری هغه پوهيدلای نو خوسی به يې ولي ورته
 حلاله وی او هغوی ته به يې ډوډی ولي جوړوله.
 زده کوونکی: ددې څخه خو ښکاره کيږي چي هغه نه پوهيدی
 چي دا ملايکي دي.

نبوونکی: ملايکو ډوډی نه خوړه ابراهيم (ع) ډير وار خطا سو او له
 هغوی څخه يې پوښتنه وکړه چي ولي ډوډی نه خوړی ملايکو ورته
 وويل موږ د خدای جل جلاله فرښتی يو راغلي يو چي تاته زيری
 درکړو چي خدای جل جلاله تاديوه پوه زوی پلار کوي.
 زده کوونکی: له دې قراني کيسې څخه خو سل په سلو کي دا
 څرگنديږي چي ابراهيم (ع) له پټو څخه نه وو خبر.

نبوونکی: که بيا هم فکر کوې چي يو پيغمبر له پټو خبر دی قران
 عظيم الشان پرانيزه او نوم يې په قران عظيم الشان کي پيدا کړه او
 کيسه يې وگوره چي پوه سې هيڅ پيغمبر له پټونه دی خبر.
 زده کوونکی: بناً پټي يوازي د خدای جل جلاله ځانگړی کار دی.

بنوونکی: ووکي له پټو څخه خبرتيا يوازي د خدای جل جلاله صفت دئ، هيڅ پيغمبر هيڅ ملايکه او هيڅوک له پټو څخه نه دي خبر.

د پيغمبرانو لپاره يو ځانگړنه:

د پورتنيو څېړنو په نظر کي نيولو سره پټي چاري هغه پدیده ده چي يوازي او يوازي په الله جل جلاله پوري اړه لري او بل هيڅوک ملايکي، پيغمبران، پيريان او نور مخلوقات هغه ته لاس رسي نه لري. مگر ځيني پټي چاري سته چي پيغمبران د خدای جل جلاله له لوري د وحی په واسطه د هغو څخه د خپلو دندو د ښه تر اتر سره کولو لپاره خبر کړل سوي دي چي په هغو د خدای جل جلاله د وحدانيت او د اسلام د مقدس دين د لوړتيا لپاره کونښن وکړي او دا د هغو له معجزو څخه شمېرل کيږي. خدای جل جلاله د ځان په اړه وايي

(عَلِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا ۖ ۲۶ إِلَّا مَن

أَرْتَضَىٰ مِن رَّسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِن بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِن خَلْفِهِ

رَصَدًا) (الجن - ۲۶-۲۷)

خدای (ح) له پټو خبر دئ او د هغه په پټو هيڅوک نه دي خبر مگر ځني پيغمبران چي هغه و غواړي.

حضرت امام قرطبي (رح) وايي: پيغمبران په معجزو باندي تاييد کيږي، چي هغه د ځينو پټو چارو ښکاره کول دي چي هر څوک نه په پوهيږي او په يوبل ځای کي بيا وايي:

اسلامي پوهان وايي چي خدای جل جلاله له پټو څخه په خبر ذات

باندی تعریفی، دا ځکه چې له هغه څخه پرته په دې پتو چارو بل څوک نه دي خبر مگر ځینو خاصو خلکو ته یې چې دده له لوري رالیږل سوي دي او پیغمبران یې بولي د جبرائیل امین په واسطه له ځینو پتو رازونو څخه خبر ورکړی دی ترڅو د خدای جل جلاله د حقانیت او خپلي پیغمبرئ د زبات لپاره یې وکاروي.

۳- پردې دلیل چې پیریان په پتو نه دي خبر:

ځیني مشرکین په دې عقیده دي چې پیریان له پتو خبر دي، مگر په قران عظیم الشان کې د سلیمان (ع) په کیسه کې د دوو پیریانو جنها او عفريت د نومونو یادونه راغلې ده چې له سلیمان (ع) سره یې جبراً کار کوی، له هېڅ ډول پتو څخه نه وه خبر.

د حضرت سلیمان (ع) کیسه داسې ده چې د خدای جل جلاله په امر له هغه سره یوې ډلې پیریانو کار کوب (ومن الجن من يعمل بین یدیه باذن ربه)

کله چې به د هغوی څخه کوم یوه زموږ له فرمان څخه سرغړونه کول نو موږ به هغه په سوځونکي اور سوځی (و من یزغ منهم عن امر ناندقه من عذاب السعیر)

کله چې مو د سلیمان (ع) د مرگ پریکړه وکړه نو د هغه په مرگ هېڅوک نسول خبر ترڅو وینوو د هغه لکړه و خوږه او کله چې د هغه لابن پرمخکه راوغورځیدئ، نو پیریان پوه سول، که چیرې هغوی په پتو خبر وای نو دونه وخت به په دې بند کې نه پاته کېدل.

(فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَىٰ مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةٌ

الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَأَتُهُ^ط فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنَّ أَنْ لَوْ كَانَُوا
يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ (سبا-۱۴)

له دي کيسې څخه په واضحه توگه معلوميري چي پيريان له پټونه وه خبر.

۴- پر دې باندي دليل چي ټول پيدا سوي له پټونه دي خبر: په مخکنيو پاڼو کي مو ولوستل چي ملايکي، پيغمبران او پيريان له پټونه دي خبر مگر ځينو ته يې د هغو د دندو له کبله د ځينو پټو په اړه معلومات او خبر ورکول سوئ دي. په همدې اساس نور ټول پيدا سوي هم له پټونه دي خبر داچي د پيغمبرانو مقام ډير لوړ دي نو له دې کبله هغوي ته د ځينو پټو په اړه ځکه معلومات ورکول سوي وه چي د خپلو معجزو په توگه يې و کاروي، مگر داچي ټول انسانان داسي دنده نه لري او ټول مجبور دي چي د الهي وحيو په نظر کي نيولو سره پر قرآن عظيم الشان ايمان راوړي او د قراني معجزو څخه گټه واخلي، نو په دې اساس له پيغمبر صلي الله عليه و سلم څخه وروسته بل هيڅوک له پټو څخه نه دي خبر، خداي جل جلاله دي وکي چي هغه صحابي وي، تابعي وي او يا کوم بل لوړ شخصيت وي.

۵: فال کتونکي چي د پټو د ليدو دعوه کوي کافران دي: دا چي پټي ليدل خداي جل جلاله ځانگړې چاره ده نو کله چي فال کتونکي، کوډگران او جادوگران د پټو د ليدو دعوه کوي د قراني آيتونو په رڼا کي هغوي کافران دي او هغه کسان چي دغه کسانو

(جادوگرانو، فال کتونکو او کوډگرانو) ته په دې موخه ورځي چې هغوی پټی ويني او باور پر کوي درې حکمونه لري:

لومړی حکم:

خلوینت ورځي د لمانځه نه قبلېدل: کله چې یوڅوک فال کتونکي یا جادوگر ته ورسې او له هغه څخه د پټو چارو په اړه پوښتنه وکړي مگر پر خبرو یې باور ونکړي او هغه دروغجن وبولي فقط د همدې تگ په خاطر یې خلوینت ورځي لمونځ نه قبلېږي. حضرت صفیه (رض) د حضرت پیغمبر صلی الله علیه و سلم د ځینو مېرمنو څخه روایت کوي چې حضرت محمد صلی الله علیه و سلم وفرمایيل: هرڅوک چې فال کتونکي یا جادوگر ته ولاړ سي او له هغه څخه یوڅه وپوښتي خلوینت ورځي یې لمونځ نه قبلېږي.

۲- کافر کېدل:

کله چې کوم څوک فال کتونکي ته ولاړ سي او له هغه څخه د پټو په اړه یوڅه وپوښتي او باور په وکړي نو پر قران شریف هغه کافر سو، حضرت ابي هريره (رض) او حضرت حسن بن علي (رض) ویلي چې حضرت پیغمبر صلی الله علیه و سلم وویل: هر هغه څوک چې فال کتونکي او جادوگر ته ورسې یوڅه ځني وپوښتي او باور پر وکړي نو پر هغه څه چې پر محمد صلی الله علیه و سلم نازل سوئ دئ کافر سو. ځکه په دې کار یې پیدا سوي هم د پیدا کوونکي په چارو کې ورگډ کړل خدای جل جلاله فرمایي: (قل لا یعلم من فی السماوات ولارض الغیب الا الله) (النمل - ۶۵)

۳: د جادوگرانو درازونو د ښکاره کولو لپاره پوښتنه:
 کله چې يو څوک يو فال کتونکي يا جادوگر ته ورسې او له هغه
 څخه له دې کبله پوښتنه وکړي چې درواغ يې خلگوته په زبات ورسوي
 دا کار جايز او روا دی.

د جادوگرانو او فال کتونکو اړيکي له شيطانانو سره :
 شيطانان چې د کفارو پېريانو له ډلې څخه دي د انسانانو د لار
 ورکړې لپاره د فال کتونکو او جادوگرانو سره اړيکي ساتي د بي بي
 عايشې (رض) څخه روايت دی چې حضرت محمد صلی الله عليه و
 سلم وويل: ملايکي دوريو په منځ کي د مځکو د ځينو چارو په اړه
 سره رېغېږي، دا خبرې شيطانان اوري او و فال کتونکو او جادوگرانو ته
 يې رانقلوي او فال کتونکي او جادوگران بيا له هغه سره سل نور درواغ
 گډوي.

دا حديث شريف لاندني ټکي مورا ته راپه گوته کوي:

- ۱- شيطانانو (جادوگران د خلکو د بې لاري کولو لپاره په
 يورينبنتني غلا سوي موضوع سل نور درواغونه تړي.
- ۴- شيطانان دا کارونه ځکه کوي کله چې د هغه فال کتونکي او يا
 جادوگر يوه خبره رښتيا سي نو بيا انسانان د فال کتونکو نوري ټولي
 خبرې مني او د کمزوري باور او د رسول الله صلی الله عليه و سلم
 دلارښوونو څخه باخبره انسانان دلاري څخه بې لاري کوي.
- ۵- لازمه نه ده چې د فال کتونکو او جادوگرانو پر خبرو باور وکړو.
- ۶- له جادوگرانو او فال کتونکو سره اړيکي له شيطانانو سره
 اړيکي دي.

۷- د حضرت محمد صلی الله علیه و سلم امت باید د فال کتونکو پر خرافات باور ونکړي.

۸- جادوگران او فال کتونکي په خپلو درواغو په زور دځينو خلکو نښي او نښانې وايي او د هغو په زړونو کي د هغو خلکو په اړه شک او تردید اچوي او دهغه سړي سره دښمنی کوي، خپله شک کول حرام او ناروا کار دی، له مسلمان سره دښمنی ناروا ده او له مسلمان سره جنگ اودعوه هم حرام کار دی نو بیا د فال کتونکي د یوه درواغ له کبله انسان درې ناروا کارونه ترسره کوي.

د ټول عالمانو په نظر فال کتونکو او جادوگرانو ته د پیسو ورکول حرام دي ځکه دا پیسې پریوې باطله او درواغجنه لاره لگول کیږي او په باطله او ناروا لاره کي د پیسو لگول حرام کار دي، یو ریښتنی مسلمان باید کوښښ وکړي چي خپلي پیسې پر سمه لاره ولگوي، ځکه دا خیرت په ورځ له انسان څخه د پیسو پیدا کولو او د پیسو لگولو په اړه پوښتنه کیږي له حضرت ابي سعید خدری (رض) څخه روایت دی چي حضرت محمد صلی الله علیه و سلم وفرمایيل :

پنځه کسه جنت ته نه داخلېږي : تل پاتی شراب څښونکی، پر جادو باور کوونکی، د وصله رحمی پرې کوونکی، فال کتونکی او د خیر په کار کي احسان اچونکی.

و فال کتونکو او جادوگرانو ته د تگ تاوانونه :

هغه کسان چي فال کتونکو او یا جادوگرانو ته ورځي د لاندې گناهونو مرتکب گرځي.

۱- انسان د پټو په اړه یو درواغ خبره رښتیا بولي چي دا کفر دی.

۲- خپلي پیسې په باطله لاره کي لگوي.

- ۳- يو تير ايستونكئ خپلي تير ايستني ته نورهم هڅوي.
- ۴- تير ايستني ته نوره لاره پرانيزي.
- ۵- د فال كتونكو او جادوگرو په اشاره ناڅي.
- ۶- پر خپلو خپلوانو او دوستانو باندي بې ځايه شك كوي.
- ۷- بې گناه كسان تورنوي.
- ۸- له بې گناه خلكو سره، د فال كتونكو او جادوگرانو په خبرو دښمني كوي.
- ۹- د خداى جل جلاله له امر و نه سرغړونه كوي.
- ۱۰- كافري تصديقوي.
- ۱۱- د حضرت محمد صلى الله عليه و سلم سنتونه هيروي.
- ۱۲- پر كفري نظريو باور كوي.
- ۱۳- باور او عقیده له لاسه وركوي، په داسي حال كي چي پر هغو باور وكړي.
- ۱۴- د څلويښت ورځو لمنځو ثواب له لاسه وركوي.
- ۱۵- او پر خرافاتو او ناسمو شيانو باور كوي.

پنجم خپرکی

باطل خدايان (معبودان)

په دې خپرکي کي لاندې توکي ترخپرني لاندې نيسو

- ۱- جوړ سوي باطل خدايان (تکويني)
- ۲- شرعي باطل خدايان (تشریقي)
- ۳- نږدې باطل خدايان (تقريبی)
- ۴- شاهي باطل خدايان (طاغوتي)
- ۵- زيات شمېريز باطل خدايان (تعددي)
- ۶- وابسه، حيوانان او ستوري باطل خدايان (نباتي، حیواني او نجومی)
- ۷- توکيز باطل خدايان (اشياء)

باطل خدايان

په مخکنيو لوستونو کي مو ولوستل چي د حضرت محمد صلی الله عليه و سلم په زمان کي د پيداسو د عبادت کولو بېلا بېل ډولونو ستون درلودی دا پيدا سوي چي ، ښه خلگ، پيغمبران، پرښتې او د خدای جل جلاله وليان وه چي د خدای جل جلاله بندگانو ته يې د يوه خدای جل جلاله د پيژندنې لپاره ډيري هڅي او کونښنونه کړي وه او په دې لاره کي يې زيات تکليفونه گاللي وه او په همدې لاره کي شهيدان سوي وه، خو پيروانو يې د هغوئ سره د زياتي ميني په خاطر د هغوئ لاره پرېښوده او د هغوئ عبادت يې پيل کړئ، حضرت عيسي (ع) يې په دې گمان چي دښمنانو مړ کړئ د بندگۍ څخه د خدايي تر اندازې ورسوئ، د خپلو لرغونو خلگو پرې (مجسمې) يې جوړي کړې او يا به يې د هغو قبرونو ته سجدې کولې، قرآن عظيم الشان او د حضرت نبي کریم صلی الله عليه و سلم حديثونو ټولي هغه چاري چي يو خدای جل جلاله يې هير کړی او د پيدا سوو عبادت کوي باطلې بللي او د هغوئ خدايان يې مور ته را پېژندلي او حضرت رسول اکرم صلی الله عليه و سلم دخپل امت د ژغورني لپاره خپلي کړنيز (فعلي) او ياديز (فکري) سنتونه پرې ايښي دي ترڅو امت يې د هغو څخه په گټه اخيستنه له شرک او بې ايماني څخه ځان وژغوري.

خدای جل جلاله فرمايي مور انسان ته دوې لاري ښه او بد (خير او شر) دواړي ښودلي دي (وهدينا النجدين) ترڅو همدا انسان په خپله

پوه باند پرسمه لاره ولاړسي او له بدي لاري ځان وژغوري.
صحابه کرامو هم ددغه امر په اورېدو سره همداسي کول هم به
يې ښه پوښتل او هم بد ترڅو دښو له پېژندلو سره هغه ترسره کړي او
د بدو په پېژندلو سره د هغه څخه ځان وژغوري.

حضرت حذيفه بن يمان (رض) وايي کله چې به يو چاله حضرت
محمد صلی الله عليه و سلم څخه د اخيرت په اړه سوال کوي، ما به
د بدو (شر) پوښتنه کول، ترڅو د هغو په پېژندلو سره له بدو څخه ځان
وژغورم.

له يوه پوه څخه پوښتنه وسوه چې ادب دي له چا څخه زده کړې
ول له بې ادبانو څخه، ځکه هر کار چې به بې ادبانو کوي له هغه څخه مي
ځان کتئ نو ادب مي زده سو.

له دې کبله چې زموږ باور او ايمان په بشپړه توگه پاک و اوسي نو
لازمه ده چې باطل خدايان چې د مکې قريشو او نورو کفارو به يې
عبادتونه کول وپېژنو او ځانونه له داسي کارونو څخه وژغورو او د خدای
جل جلاله په عبادت کولو سره له ټولو شرکونو څخه ځان خلاص
کړو، ترڅو په دنيا کې د يوه باکرامته او اشرف المخلوقات انسان په
څېر ژوند وکړو او په اخيرت کې هم د يوه منونکو تر بيرغ لاندي
راسو.

ځکه په کليمه طيبه (لااله الاالله محمد رسول الله) لومړی بايد
ټول خدايان نه (نفي) کړو او وروسته د يوه خدای جل جلاله پر ستون
ايمان راوړو.

الحمد لله موږ مسلمانان يو په دې کې هيڅ شک نه سته او دا کلمه
له ماشومتوبه څخه وايو مگر مهمه داده چې دا کلمه په بشپړه توگه
وپېژنو او هغه په اساسي مانا باندي قبوله کړو. نو د کلمې دلا ښه

تراپوهيدو لپاره دلاندي سوالو او جوابونو لوستل بې گټې نه دي.

س : (لا اله) څه مانا لري او په باور او ايمان کي هغه څنگه راپېژني

؟

جواب : (لا) په عربي ژبه کي دنه توري دئ چي وروسته راتلونکي توري نه (نفي) گرځوي.

س : په (لا) باندي چي نه دئ څه شي نه (نفي) گرځول سوئ

دئ؟

جواب : (اله) په نه (نفي) سوئ دئ چي باطل خدايان دي.

س : (الاله) څه مانا لري؟

جواب : د اثبات په مانا.

س : څه شي ثابت وي؟

جواب : يوازي د خداي جل جلاله د عبادت وړ تيا.

س : (الا) څه مانا لري او ولي (الاله) وايو؟

جواب : (الا) په عربي ژبه کي د بيلتون (استثنا) توري دئ چي

وروسته توري د مخکي راغلي توري څخه بيل (مستثنی) کوي، چي په

پښتو ژبه کي په ماور يا پرته باندي راځي. يعنې پرته يا ماور د يوه

خدايه جل جلاله څخه.

س : د باطلو معبودانو يا خدايانو څخه چي په کلمه طيبه کي نه

(نفي) گرځول سوي دي هدف څه شي دئ؟

جواب : ټول هغه سته چي په يو ډول نه په يو ډول د هغه عبادت

کيري.

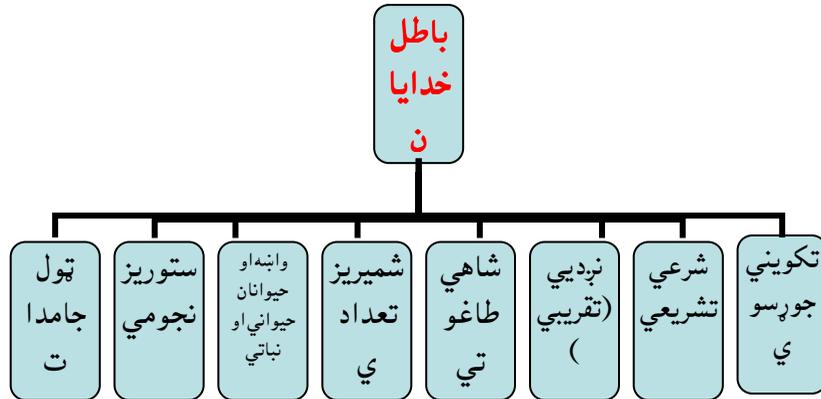
س : دا خدايان په کومو پيداسو (مخلوقاتو) کي دي؟

جواب : هغه خدايان چي د عبادت وړ نه دي او مشر کينو په لرغوني

زمانه او يا هم اوس کي دهغه عبادت کوي چي له ملايکو، پيغمبرانو، نبوخلگو، پيريانو، ځيني حيوانات لکه غوا، فيل او نور، پيريان او شيطانان ځيني اسماني پيدا سو (مخلوقات) لکه لمر، سپورمي، او ستوري او يا ځيني جامدات لکه ډبري، غمي او داسي نور چي باطل او په يوشکل يې عبادت کيږي.

س : آيا مور کولای سو چي ملايکي، پيغمبران او يا هم د خدای جل جلاله دوستان په باطلو خدايانو کي ورگډ کړو؟
 جواب : دا چي هيڅ پيدا سوئ د دې وړتيا نه لري چي عبادت يې و سي نو بيا د هر پيدا سوي عبادت که ملايکه وي، يا د خدای جل جلاله نږدې دوستان وي او يا هم پيغمبران باطل دئ، دا په دې چي هغوی حقيقي معبودين نه دې او هر څوک چي د هغوی پر معبوديت باندي باور لري هغوی باطل دي، هغه پر حق پيغمبر دی يا پر حق ملايکي دي او يا هم د خدای جل جلاله دوستان دي مگر د هغه په معبود باندي شمېرل يو باطل کار دئ.

س : آيا ښه به نه وي چي د خپل باور او عقيدې دلاروښتيا لپاره د قريشو هغه خدايان وپېژنو چي هغوی يې عبادت کوي؟
 جواب : دا ډېر مهم کار دی، ځکه د باطل خدايانو پېژندل مور د هغو له عبادت کولو څخه راگرځوي. بناً لازمه ده چي د باطلو خدايانو د پېژندلو لپاره يو منظم چوکاټ په لاندي ډول انځور کړو.

الف : جوړ سوي (تکوینی) باطل خدایان :

د تکوینی یا جوړ سوي خدایانو څخه هدف دا دی چې یو څوک په دې باور ولري چې یو پیدا سوی (مخلوق) کولای سي چې د خدای جل جلاله په پټو چارو کي تصرف وکړي.

ځکه پټي چاري یوازي په خدای جل جلاله پوري اړه لري او انسان کولای سي چې یو پیدا سوي (مخلوق) په څېر په هغه کي د خپل توان تر اندازې پوري تصرف وکړي، مشرکین قریش په دې باور وه چې ملايیکي، پیغمبران، پیریان او ټول نیک خلگ په پټو چارو خبردي او کولای سي د خدای جل جلاله په ځانگړو چارو کي لاس ووهي، قرآن عظیم الشان د هغوی دا باور رد او باطل کړئ او پټي یې یوازي د خدای جل جلاله ځانگړي چاري وبللي او انسان ته یې د هغه د توانايي سره سم اجازه ورکړه سوه. په دې اړه مخکي د پټو په څېر کي کي ډېري څېړني وړاندي سوي.

ب : شرعي باطل خدايان:

د اسلام له نکتته نظره د حلال د حرام د ښه او بد او روا او ناروا د ټاکلو واک يوازې له الله جل جلاله سره دی.

خدای جل جلاله پيغمبرانو ته وحي را نازلوي چې څه حلال دي او څه حرام، څه روا دي او څه ناروا او څه ښه دي او څه بد.

مثلاً د خدای جل جلاله له لوري وحي نازلي سوي چې د خوگ غوښې خوړل حرام دي، نوځکه هيچا حتی خپله حضرت پيغمبر صلی الله عليه وسلم اجازه نه درلودله چې ووايي د خوگ غوښې حلالې دي. د ښځو لڅ گرځېدل حرام دي نجوني او ښځې بايد له کورونو څخه د باندي په شرعي حجاب کښي وگرځيږي او هيڅوک حق نلري چې ووايي د حجاب کول بدکار دی.

نوځکه ويلاى سو چې ددا ډول چارو صلاحيت يوازې له خدای جل جلاله سره دی او خدای جل جلاله په دې اړه خپل قانون ترمور پوري د وحي په واسطه رارسولئ دئ.

مسيحيانو دا صلاحيت خپلو علماو او زاهدانو ته ورکړئ دئ، نو د اسلام له نکتته نظر هر هغه چاته چې دا صلاحيت ورکول سي هغه د خپل خدای د منلو په مانا دی.

د دې لپاره چې مور مسلمانان داسي تېروتنه و نه کړو او ونه وايو چې مور د خدای جل جلاله عبادت کوو مگر اقتصادي، سياسي او ټولنيز قانونه د انسانانو منو، له دې کبله په قران عظيم الشان او د نبي کریم صلی الله عليه وسلم په سنتونو کي مور ته د مسيحيانو کيسه سوې وه. ددغو قراني آياتونو په رڼا کي په هغو چارو کي چې خدای جل جلاله مور خپل احکام د هغه په اثر ليرلي وي له انسانانو څخه پيروي کول په اصل کي د هغو بندگي کول دي. يوازې سجده کول عبادت نه

دئ بلکي د خلکو خبري د حلال او حرام ښه او بد، حق او باطل او نور ټول چارو منل چي د خدايي امرونو سره په ټکرکي راځي عبادت کول دي.

ج : شاهي (طاغوتي) باطل خدايان :

د شاهي خدايانو څخه مراد هغه ډله کسان دي چي په زور او ظلم سره پر خلکو پاچاهي او مشري کوي او ځان ته د خداي مقام ورکوي او ناپوه او ساده خلگ د هغو عبادت کوي، مثلاً فرعون به ويل (ان ربکم الاعلیٰ) زه ستاسو ستر خداي يم. کلمه طيبه دا ډول ټول خدايان نه (نفي) گرځوي او خداي جل جلاله يوازنی د عبادت وړ او لایق څوک پيژني.

(د امام اعظم ابی حنيفه دلايل) د کتاب ليکوال په عقايدو کي وايي : طاغوت دې ته وايي چي يو څوک يو فاجر او فاسق رييس، خان، ملک او پاچا د خداي جل جلاله څخه په سرغړونه ومنې. (۱۵ ص ۴۹ - ۵۰)

په لرغوني پېرکي داسي رواج وو چي د خداي جل جلاله تر حکمونو به رواجونو، عنعناتو، قومي پريکړو، د خانانو او ملکانو خبرو ته ډير ارزښت ورکول کيدی او هغوی به فکر کوئ چي زموږ گټه په همدې کي ده، مثلاً خداي جل جلاله به د يوې موضوع په اړه يو ټاکل سوئ حکم درلودی، مگر يو خان، رييس او ځايي ملک به د خداي جل جلاله د حکم پر ضد يوبله پريکړه درلودله، مثلاً ددې پرځای چي وژونکی د خداي جل جلاله د حکم پر اساس و وژل سي د کلي ملک به بله فيصله کوله چي ددې وژني په مقابل دي دونه ښځي ورکول سي او خلکو به هم له دې پريکړي څخه ملاتړ کوی، يا ځينو

شاهانو يا خانانو به خلگ و خپل عبادت ته رابلل او نورو به هم دهغوی امر ونه منل.

د : نږدې (تقريبې) باطل خدايان :

له نږدې (تقريبې) خدايانو څخه هدف هغه خدايان دي چي ځيني انسانان و خداى جل جلاله ته د نږدې والي په موخه د پيدا سو (مخلوقاتو) ملاييكو، پيغمبرانو او د بنو خلگو عبادت كوي، كه څه هم هغوى و خداى جل جلاله ته د هغوى د نږدې كولو وسيله بلله، په پيل كې يې فكر كوى چي هغه د شر د خلاصون لپاره راغلى دى. ترڅو ځان يې قربان كړي، څو خداى جل جلاله د انسانانو گناهونه وبخښي هغوى د دغو اشخاصو په لمانځنه كې دونه غرق سوي دي څو د هغه عبادت يې پيل كړى او اوس هغوى يو خداى جل جلاله پرې ايښى دى، صليب او د حضرت عيسى (ع) بت يې په كليسا كې ايښى دى او د هغه عبادت كوي او يو خداى جل جلاله يې هير سوئ دى.

دا كار خپله شرک او كفر دى، ځكه عيسى (ع) د خداى جل جلاله پيغمبر دى، پيدا سوئ (مخلوق) دى او د عبادت وړ نه دى، عبادت يوازې د خداى جل جلاله په ذات پورې اړه لري. اوس پاپانو او كشيستانو په كليساو كې ځانونه د خداى جل جلاله او پيدا سو (مخلوقاتو) ترمنځ د اړيكي په توگه بولي، دهغوى په عقیده هر انسان نه سي كولائى د خداى جل جلاله سره اړيكي ونيسي ځكه انسانان گناهكار او تورمخي دي هغوى بايد كښ ته ورسې ترڅو هغه يې خداى جل جلاله ته شفاعت وكړي.

په كليسا كې يو صندوق ايښودل سوئ دى چي صندوق الغفران (د بخښنى صندوق) يې بولي د دې صندوق په منځ كې كښ ناست

وي او گناهكاره كس ځي او هغه ته وايي چي گناهونه يې ور وبخښي، ككش هغه او خدای جل جلاله ترمنځ د يوې الې په توگه دنده اجرا كوي، دا كار دهغوی له نظره يو بد كار نه دی مگر قران عظيم الشان دا كار يو بد كار راپېژني.

دهغوی په نظر ككشيش او پاپ دهغوی شفاعت كوونكي دي مگر د قران له نكته نظره څخه هغو دا ككشيش او پاپ خپل نږدي (تقريبې) خدای بللي.

قريشو هم همدا سي كول هغو به هم خپل ځيني نيك خلگ خدای جل جلاله ته واسطه كول، هغوی به يې په ژوندوني لمانځل او له مرگ څخه وروسته به يې دهغو بتان جوړول او عبادت به يې كوي او كله چي به دهغوی څخه پوښتنه وسول چي ولي دې بتانوته سجده كوي، نو هغو به ويل چي دا بتان مور خدای جل جلاله ته نږدې كوي.

امام قرطبي رحمه الله وايي: حضرت قتاده (رض) وويل: كله چي به له هغوی څخه پوښتنه وسوه چي ستاسو خدای جل جلاله څوك دی، ستاسو پيدا كوونکی څوك دی، مځكي او اسمانونه چاپيدا كړي دي، د اسمانه څخه اوبه څوك راتويه وي؟ هغوی به ويل خدای جل جلاله نو كله چي به ورته وويل سول: نو ولي ددې بتانو عبادت كوي؟ هغوی به ويل ترڅو مور خدای جل جلاله ته نږدې كړي او خدای جل جلاله ته زموږ شفاعت وكړي.

سوال: ولي قريشو چي د بتانو عبادت يې كوي اود حبشيانو چي د بنو خلگو د قبرونو عبادت يې كوي چاري غنډل سوي دي؟
جواب: ځكه چي هلته څو مشكلات منځ ته راتلل.

۱- هغو فكر كوي چي خدای جل جلاله ليري دی او مور بايد خدای جل جلاله ته د نږدې والي په موخه واسطه ولرو چي مور هغه

جل جلاله ته نږدې کړي په داسي حال کي چي خداى جل جلاله فرمايي (فانى قريب) زه مي بندگانو ته ترهرچا ورنږدې يم.
 ۲- هغوى په ډيرو حالتو کي هغو پيدا سوي (مخلوق) ترخداى جل جلاله مهربانه بللي، ځکه که چيري هغو خداى جل جلاله مهربانه بللاى نو ولي يې له هغه سره په مخامخ توگه خپل مشکل نه شريکوى.
 ۳- په دې ځاى کي د مشکلاتو په وخت کي و خداى جل جلاله ته د پاملرني پرځاى و بندگانو ته پاملرنه کيدل، په داسي حال کي چي قرآن عظيم الشان فرمايي:

(اَمَّنْ سِجِّيبِ الْمُضْطَرِّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ
 وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ۗ أَلَيْسَ مَعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَّا
 تَذَكَّرُونَ (النمل-۶۲))

په دې آيت شريف کي بيان شوي دي چي مشکل حلونکى الله جل جلاله دى او هيڅوک نسي کولاى د انسانانو مشکلات حل کړي ددې آيت شريف په پاى کي راغلي دي آيا بل د عبادت وړ څوک سته؟ چي له خداى جل جلاله څخه پرته دا کار وکړي. بناً مور د حضرت محمد صلى الله عليه وسلم پيروان په دې باوريو چي:
 ۱- خداى جل جلاله مهربانه ذات دى او ترهغه هيڅ مهربانه څوک نسته، که چيري زمور، مور پر مور، مهربانه ده مگر د خداى جل جلاله مهرباني تر زرو مندو زياته ده نوبناً مور له هرڅه او هرچا څخه وړاندي خپل مشکل هغه ته وړاندي کوو او هغه هم زمور مشکل را حلوي.

۲- موږ په دې باور يو چې خدای جل جلاله موږ ته تر خپل شاه رگ رانږدې دئ (اقرب اليه من جبل الوريد) بناً موږ چې په هرځای کي يو خدای جل جلاله ته د نږدې والي لپاره هيڅ واسطې ته اړتيا نه لرو، بلکي خدای جل جلاله ځان ته نږدې بولو او د هغه عبادت کوو او د مشکلاتو په وخت کي لاسونه ورته لپه کوو.

۳- په دې باور لرو چې پيغمبرانو، د خدای جل جلاله دوستانو، صحابه وو او د رسول اکرم صلی الله عليه و سلم کورني هم د مشکلاتو په وخت کي د خدای جل جلاله دربارته مخه کول، موږ د هغو په پيروي د خدای جل جلاله دربارته مخ کوو.

ه: شمېريز باطل خدايان :

تعدادي يا شميريز د زيات شمير خدايانو په مانا دئ، مشرکينو د جاهليت په زمان کي پر زيات شمير خدايانو باور درلودی.

۱- د عربو په منځ کي ډيرو خدايانو ستون درلودئ، په لرغوني پېر کي په ډيرو قومونو کي د زياتو خدايانو درلودل رواج وو چې يوله دغو قومونو څخه عرب وه، هغوی د بېلابيلو هدفونو لپاره بېلابېل خدايان درلودل او د هغوئ عبادت به يې کوئ لکه لات، عزی، هبل او داسي نور چې د کعبې د خوني پر شاوخوا ۳۶۰ بتونه درول سوي وه.

۲- د نوح (ع) قوم هم د زياتو بتانو عبادت کوی، کله چې حضرت نوح (ع) خپل قوم د يوه خدای جل جلاله عبادت ته راوبلل، قوم يې يوبل ته ويل (وقالوا لا تذرنا الهتکم ولا تذرنا وداولاسواعا و لا يغوت ويعوق ونسرا) ويې ويل خپل خدايان مه پرېږدی، (وده، سواع، يغوت، يعوق اونسر) مه پرېږدی.

۳- د بابليانو د زياتو خدايانو په کتار کي شپږ خدايان ډېر

مشهورول چي دا شپږ هم پر دوو ډلو ويشل سوي ول لومړی ډله يا درې گون لومړي درې خدايان د مځکي خدای، د جنگ او هوا خدای او د اور خدای ول او دوهم درې گون د نورو درې خدايانو څخه جوړوو چي د لمر خدای، د سپوږمۍ خدای او د مونث خدای پکښي شامل ول. (۱۰-۱۸)

۴- اريايي هندوانو د نور مشرکانو په څېر د دنيا پر پيدا کونکي باور درلودی او هغه يې د برهما (تل پاتي) په نامه پېژندی، هغوی په پيل کي بت خانې نه درلودې او په پرانيستو ځايونو کي به يې د اسماني توکو عبادتونه کول، ترڅو د وخت په تېریدو سره يې ډير بتونه او زياتي بتخانې جوړي کړې او څو نور خدايان يې د مور، د مځکي ملکه، او د کبرا مار په نومونو پر خپلو خدايانو ور زيات کړل د هندوانو درې گون يا درې مشهور خدايان عبارت دي له : برهما، سنيوا او ويشنو څخه. (۱۰-۳۱-۳۲)

۵- د درې گون (تثليث) نظريه د مسيحيانو له نظره : کله چي د عيسی (ع) پيروانو د يووالي (توحيد) عقیده د يهودي شاول ترطوسي د دسيسې په پايله کي په درې گون (تثليث) واوښته نو د هغوی او هندوانو د مذهبونو ترمنځ توپير يوازې په نومونو کي دی او بس.

شپرڻم خپرکي

شرک يا د پيدا سو شيانو عبادت کول

په دې خپرکي کي لاندي موضوعات ترخپړني لاندي
نيسو:

- ۱- د شرک تعريف او دهغه ډولونه
- ۲- د پيغمبرانو مقابله له شرک سره
- ۳- د شرک تاريخچه
- ۴- څنگه د حضرت محمد صلي الله عليه و سلم امت
د شرک څخه ځان خلاص کړي؟

د شرک پېژندل

د شرک په اړه د خپرنې په وخت کې بايد لاندنۍ نکتې په نظر کې ولرو.

الف : د مشرک پېژندنه :

دا يو ډېر خطرناک بحث دى، ځکه د شرک يا د پيدا سوو شيانو د عبادت په اړه بېلابېل نظرونه ستون لري او د هغه پېژندل د يوه انسان لپاره لږ څه مشکل کار دى، مگر ددې مشکل حل په قرآن عظيم الشان او نبوي احاديثو کې ډېر ساده او ښکاره دى.

ب : د شرک خپرېدل :

شرک د حضرت محمد صلى الله عليه و سلم په خبره لکه کوچني مېرپان داسې دى چې انسان په هغه خبر نه وي او هغه يې په وجود کې تيريري (خپاره کيري) حضرت رسول اکرم صلى الله عليه و سلم فرمايي : له دې شرکه څخه ځان گوري ځکه شرک تر کوچنيو مېرپانو ډېر پټ دى. يو چا وپوښتل څنگه ځان ځني وگورو؟ هغه وفرمايل وواياست (اللهم انا نعوذبک ان نشرک بک شيئاً فعلمه ونستغفرک لهما لا نعلمه)

ج : د شرک خطرونه :

شرک د نورو ټولو گناهونو په پرتله تر ټولو سخته او نه بخښل کيدونکې گناه ده، قرآن عظيم الشان په دې اړه وايي چې هره گناه

بخښل کيږي مگر شرک نه بخښل کيږي او د مشرک سپري عذاب جهنم دی.

د : د شرک منل :

د شرک اساسي مشکل په دې کي دې چي ډېر هغه کسان چي دخدای جل جلاله پر ستون باور لري، هيڅکله دې ته نه تياريږي چي ومني دهغه کړني شرکي دي.

ځکه شيطان په خپل چم او وسوسه سره دهغه په زړه کي د ښو خلگولکه ملايیکه وو، پيغمبرانو، د خدای جل جلاله دوستانو او اولياء الله مينه په دونه زور سره وراچولې ده چي دخدای جل جلاله و مرتبې ته يې نږدې کړي دي او يايې هغوی د شفاعت او واسطې په توگه نيولي او دا کار روا بولي او دا کار د دين څخه مخالف هم نه بولي او هيڅکله دا خبره نه مني چي ده دا کار په شرک کي راځي اوس دلته سوال پيدا کيږي چي ددې ټولو مشکلاتو د حل لپاره کومه لاره سته؟
د دې سوال په جواب کي ويلاى سو چي د دې مشکل د حل لپاره اساسي لاره سته چي کولای سي مور له شرکه خلاص کړي:

لومړی : رښتيني اخلاص :

د خدای جل جلاله سره اخلاص انسان دې ته اړ باسي چي هغه څه کوم چي عادت يې گرځيدلي دي هير کړي او پر هغه څه چي حقيقت دي خپل باور ټينگ کړي، ځکه چي شيطان ټوله انسانان و بدي لاري ته سمه وي مگر نسي کولای چي د خدای جل جلاله مخلص بندگان له لاري څخه وباسي ځکه خدای جل جلاله خپله وايي (الا عبادک منهم المخلصين)

دوهم : د دغو حقيقتونو پېژندل د قران او احاديثوپه رڼا کي :
قران عظيم الشان په ډېرو اياتونو کي له شرک او مشرکينو څخه
بحث کوي، کله چي دغه ټول اياتونه راټول کړو او ټول هغه حديثونه
چي صحيحو کتابونو رانقل کړي دي ترڅېرني لاندې ونيسو، د شرک په
حقيقت په نښه توگه پوهيږو.

درېم : د حضرت محمد صلی الله عليه و سلم موقف د صحابه
کرامو او د حضرت محمد صلی الله عليه و سلم اهل بيت ژوند که وڅېړو
په اسانۍ سره پوهيږو چي هغوی د هري هغي پديدې سره چي کفري يا
شرکي پدیده به وه، څنگه مبارزه کړې ده او د دې خطرناک واپروس
څخه يې په څنگه توگه ځان خلاص کړی وو.

څلورم : د مشرکينو د ژوند تاريخ :

له اسلام څخه وړاندې د قران عظيم الشان زيات اياتونه او زيات
شمېر نبوي احاديث مورته د جاهليت د زمانې څخه د عربو کيسې کوي
او د هغوی بد دودونه او رواجونه مورته را په گوته کوي چي انسان د هغه
په پېژندنه سره پوهيږي چي شرک څه شي دی؟

پنځم : تر ټولو اساسي نکته :

په دې لاره کي داده چي مور بايد په خپل فکر يو کار ته شرک ونه
وايو او نه يو کار ته نښه کار ترڅو د هغه په اړه په قران او احاديثو کي کوم
څه ونه وینو، بناً شرک څه شي دی، هرڅوک بنايي يو خاص نظر ولري
مگر حقيقي شرک مورته ته يوازي قراني عظيم الشان او نبوي احاديث را
په گوته کوي

شرک په لغات کي:

شرک د شريک او نصيب په مانا دئ کله چي موږ وايو: يو چا له خدای جل جلاله سره شرک وکړئ، هغه ته يې شريک ونيوی، بنا هغه ته مشرک يا مشرکي وايو (۶- ص ۴۶۳)

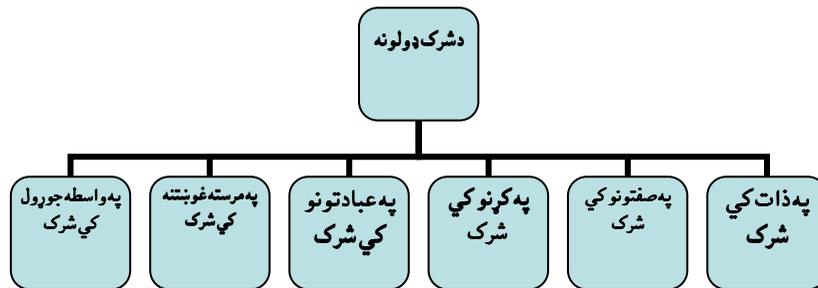
په فرهنگ عميد کي شرک د کفر، د زياتو خدايانو د منلو په مانا راغلی دی او په همدې توگه د نصيب او برخي په مانا هم راغلی دی (۲۶-۲ ج- ص ۱۳۱۱)

په سورتو انعام کي راغلي دي (لاشريک له) يعنی هيشوک په مالکتوب، ذات او صفاتو کي دهغه شريک نسته.

شرک په اصطلاح کي:

د پيدا سو (مخلوقاتو) شرېکول په ذات، صفاتو، نومونو، عبادتونو، کومک غوښتنو او واسطه کول ته شرک وايي.

له پورتنی تعريف څخه ښکاريږي چي شرک پر شپږ ډوله دی:

۱- د خدای جل جلاله په ذات کي شرک:

د خدای جل جلاله په ذات کي څوک شريکول، مثلاً څنگه پر دې

عقيده ولرو چي فلاني کس د خدای جل جلاله زوی، لور، مېرمن، ملگری، مور او يا کوم بل دوست دی.

– مشرکين مسيحيان حضرت عيسي (ع) د خدای جل جلاله زوی بولي.

– ځيني مشرکان ملايیکه د خدای جل جلاله خوندي بولي او داسي نور ډير ډولونه ذاتي شرکونه سته.

۲- د خدای جل جلاله په صفتونو کي شرک:

مخکي مو ولوستل چي خدای جل جلاله ټول صفتونه ځان ته ځانگړي کړي دي هيڅوک نسي کولای دا ډول صفتونه ولري، که چيري دا ډول صفتونه د خدای جل جلاله څخه پرته پيدا سو ته که ملايیکي وي، پيغمبران وي او يا د خدای جل جلاله دوستان وکارول سي دا د شرک يو ډول دی، مثلاً مشرکانو عادت درلودی چي د پتو علم چي د خدای جل جلاله ځانگړی صفت دی پر انسانانو پوري وتړي، په داسي حال کي چي خدای جل جلاله فرمايي: (وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ

الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي ظُلْمَتِ الْأَرْضِ وَلَا

رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ) (الانعام-۵۹)

۳- په کړنو (تصرفاتو) کي شرک :

د مکې قریش مشرکین په دې باور ول چې پیدا سوي کولای سي چې په هغه کړنو کي چې د الله جل جلاله ځانگړي کړني دي انسان لاسوهنه يا تصرف وکړي، دنړۍ نظام، لمر، سپوږمۍ او سياري تصرف کړي او ياداجي پیدا سوي کولای سي چې انسان ته گټه يا تاوان ور ورسوي.

مثلاً هغوی به ويل فلانی ونه کوم چا پرې کړه بنایي مړ سي، يا که چا فلانی مرغه وويشتی هغه به پروند سي او يا دا چې که پرفلانی ونه طواف وکړي ناروغي به يې جوړه سي.

د هغوی بېلا بېل بوتونه ددې ډول تصرفاتو سمبولونه ول مثلاً هغوی په دې باور ول چې يوبت کولای سي چې دانسان لپاره گټه را ټوله او ياهم تاوان ليري کړي، د هغوی دا باور نه يوازي پر بتانو وو بلکي پر حيواناتو، الوتنکو، ونو، بتو، ونبو او يا جامدو شيانو لکه ډبري، غمي او نورو داسي شيانو باندې هم وو.

- ځينو مشرکينو يوه سپېڅلې ونه درلودله او و هغې ونې ته يې درنښت کوی او يا به يې هم بوټي مقدس شمېرل.

- ځيني مشرکينو د ناروغی ليري کول د انسان په لاس بلل په داسي حال کي چې مرگ، ژوند، مړول او داسي نور يوازي د خدای جل جلاله کړني او چاري دي.

۴- په عبادتونو کي شرک :

د قران عظيم الشان له نظره ټول عبادتونه يوازي الله جل جلاله لره دي مگر د مکې مشرکينو قریشو ځيني عبادتونه خدای جل جلاله ته کول او ځيني نور بتانوته چې د بنو او نیکو خلکو پرې (مجسمي) وې.

مثلاً هغوی به خپل نظر او قرباني بتانوته کول نه خدای جل جلاله ته. نو په دې توگه به هغوی پیدا سوي د خدای جل جلاله سره په عبادت کي شریکول چي د هغوی دا ډول کړنوته په عبادت کي شرک وایي.

۵- په مرسته غوښتنه کي شرک :

د مکې مشر کینو قريشو به دمشکلاتو په وخت کي د دې پرځای چي خدای جل جلاله ته رجوع وکړي پیدا سو (مخلوقاتو) ته به یې رجوع کول او له هغو څخه به یې مرسته غوښته . هغوی دا چي یوازنی خدای جل جلاله مهربانه ذات دی او تل انسانانوته خیر رسوي هیر کړي وو او دهغه جل جلاله پرځای به یې پیدا سوته د مرستي او کمک لپاره لاس غځوی.

قران عظیم الشان مسلمانانوته لارښوونه کوي چي هیڅکله باید فکر ونکړي چي تر خدای جل جلاله مهربانه بل څوک سته بلکي هغوی باید د هر مشکل په وخت کي دهغه ذات پر لور مخ کړي چي تر ټولو ډېر لوی، مهربانه او نږدې دی چي دا ذات الله جل جلاله دی، بناً موږ باید هر وخت یوازي له هغه څخه مرسته وغواړو چي (ایاک نستعین) ایت موږ ته ددې خبري د زبات لپاره تر ټولو ښه ثبوت دی.

۶- په واسطه نیولو اونږدې کېدلو کي شرک :

د ځینو مشر کینو مشکل دا دی، چي د خدای جل جلاله په اړه داسي فکر کوي لکه د نورو پاچاهانو یا جمهور ریيسانو په اړه چي یې کوي، چي و هغه ته درسېدو لپاره د باډیکارد، وزیر، د دفتر ریيس، سلاکار، سکرتر او نورو ته اړتیا سته.

هغوی د هغه جل جلاله په اړه عيني د پيداسو په څېر فکر کوي او خدای جل جلاله د پيدا سو په څېر بولي، نوځکه قريشو مشر کينو او نورو بت پرستانو هغه جل جلاله ته نور خلگ او شيان واسطه کول. مشر کينو فکر کوي چې خدای جل جلاله ته د رسېدو لپاره و نورو پاچاهان ته د رسېدو په څېر يو لړ مراتب تر سره سي لومړی بايد څوک و يو لړ نور متصرفينو ته ورسې ترڅو خدای جل جلاله ته ورسېږي. خدای جل جلاله د توحيد په سورت کي فرمايي چې خدای جل جلاله بې نيازه ذات دئ (الله الصمد) نو ټولو هغو کسانو ته چې سکت، وزير باډيگارد او نور پکښي راځي اړتيا نه لري. او ددې له کبله چې ټوله پوه سي چې خدای جل جلاله هغوته نږدې دی دا ايت يې نازل کړی دی چې وايي (اذا سالک عبادی عنی فانی قریب) کله چې زما بندگان مابولي زه هغوته نږدې يم او په يو بل ايت مبارک کي وايي (منل جبل الوريد) خدای جل جلاله خپلو بندگانو ته ترخپلي مری هم ورنږدې دئ. نو ددغو اساساتو په نظر کي نيولو سره ډېر مسلمانان يوازي د خدای جل جلاله سره په مستقيمه توگه اړيکي ساتي او له واسطه د شي څخه ځان گوري.

۷- په ربوبيت کي شرک :

خدای جل جلاله د کاييناتو پيدا کوونکی دئ (الحمد لله رب العالمين) څښتن او مالک (له المک وله الحکم) د ټولي نړۍ اداره او کنترول يوازي د هغه جل جلاله په لاس کي دئ او هغه بل هيچا ته اړتيا نه لري. (الله الصمد) خدای جل جلاله بې نيازه دئ. په ربوبيت کي شرک دې ته وايي چې ځيني مشر کين په دې فکر

کي دي چي دانري خداي جل جلاله يوازي نه ده جوړه کړې، بلکه له نورو ذاتونو سره يې د چارو وپش کړئ دئ، ځيني چاري يې په خپل لاس کي اخستي او ځيني يې نورو ته سپارلي دي، ترڅو هغوی هرڅنگه چي يې زړه غواړي په هغه کي تصرف وکړي.

د شرک او د پیداسو د عبادت تاریخچه

د توحید او یوه خدای جل جلاله د عبادت عقیده د انسان له پیدایښت سره سم مځکي ته راغله، حضرت آدم (ع) د مځکي پر سر لومړی دیوه خدای جل جلاله عبادت کوونکی کس وو.

او په همدې توگه د ټولو پیغمبرانو لړۍ د همدې یوه هدف لپاره راغلل او قران عظیم الشان د وروستي اسماني کتاب په حیث مځکي ته راغی چې د توحید ټول اساسات یې و بشر ته بیان کړي دي.

د پیغمبرانو په وړاندې په هره زمانه کې بېلابېل انساني او پیریاني شیطانان درېدلي دي او د یوالي د فلسفې خلاف یې خپل جنگ اعلان کړی دی او هر وخت یې د نو-نو نظریو په رامنځ ته کولو کوښښ کړی چې خلک د یوه خدای جل جلاله د عبادت څخه لیري او له لاري څخه بې لاري کړي.

دا شیطانانو کوښښ کړی او کوي یې چې د خلکو لید د خدای جل جلاله څخه لیري او پر پیدا سو راوگرځوي، پیدا سوي یې د مرسته کوونکي، پیدا کونکي، مشکل کښونکي، د انسانان او خدای جل جلاله ترمنځ اړیکه جوړونکي په څېر ښودلي دي.

او په دې توگه یې انسانان د انسانیت له چوکاټه ایستلي او د خدای جل جلاله تر مرتبې یې رسولي دي او په دې شکل یو انسان له بل انسان څخه پېروي او یو بل انسان ته هغه په پناه وروړو مجبوروي.

له هغه څخه مرسته غواړي او په دې توگه خپل مشکلات د پیدا

کوونکي پر ځای پیدا سوي ته وړاندي کوي. او يايې انسان تر خدای جل جلاله مهربانه بللی او هغه يې مشکل کښونکئ ورپېژندلی دی، ترڅو د مشکل په وخت کي د هغه څخه مرسته وغواړي او په دې شکل يې د انسانانو پري مقدس گرځولي او انسانان يې په داسي صفتونو یاد کړي چي هغه خاص د خدای جل جلاله صفتونه دي.

لنډه دا چي پیغمبرانو دنده درلودله چي د انسانانو پاملرنه له پیدا سو وکارې او پر پیدا کوونکي يې ښځه کړي. او شیطانان هم یوه دنده لري هغه دا چي د انسانانو پاملرنه له پیدا کوونکي څخه ليري کړي او پر پیدا سوي يې ښځه کړي. د شرک د ښه پېژندلو لپاره مهمه دا چي د شرک او مشرکانو تاریخ وڅېړو او وگورو چي تېر وتنه په کوم ځای کي ده.

د شرک یا انساني عبادت پیل :

کله چي مور، وغواړو د شرک په اړه څېړني وکړو نو له هر اړخه چي هغه څېړو دې نکتې ته رسيږو چي شرک د انساني او پيرياني شیطانونو په واسطه رواج سوئ دی.

او په هر ځای کي همدا یو هدف لري هغه دا چي (انسان له پیدا کوونکي څخه ليري وپیدا سوي ته يې نږدې کړي).

د شرک عقیده د توحید له عقیدې سره یوځای د خلکو په منځ کي رواج سوه مگر د نوح (ع) په زمانه کي د عروج معراج ته ورسېده چي نوح (ع) يې پر ضد راپورته سو، چي قران هم مور ته دنوح (ع) د زمانې د بوتانو په اړه خبر را کوي.

په ځينو زمانو کي له مړو څخه بېره د شرک د رامنځ ته کېدو لامل

سوه ځکه هغوی به په قبرونو کې مړي په تبابونو تړل او قبرونو به يې ډېر ټينگ بندول، ترڅو په دې توگه د مړو د بېرته راتگ څخه مخنيوی وکړي، له مړو څخه بېرته کرار کرار په درنښت بدله سوه اوله درنښته څخه په عبادت بدل سوه، چې اوس هم د دې مذهب ځني ريښې په جاپان کې سته د هغوی زيات شمېر مجسمې يا پېري د خپلو تيرو سوو ځلگو دي (۱۰-۱۱ ص)

شرک د موسی (ع) په زمانه کې :

خدای جل جلاله حضرت موسی (ع) د بنی اسرائیلو دلارښوونې لپاره راولېږي، موسی (ع) هغوی ته خپل دعوت د یوه خدای جل جلاله د عبادت لپاره وکړي، مگر کله چې کوه طور ته د الله جل جلاله دلارښوونو د روړلو لپاره ولاړی سامري دهغه پیروان و شرک ته وبلل او یو گېلگي (خوسکی) یې هغوته د خدای په څېر ورپېژندی، موسی (ع) ډېر کوبښښ وکړی چې هغوی بېرته د یو والي عقیدې ته راوگرځوي، اوس هم څوک چې د موسی (ع) د پیروي دعوه کوي، د خدای جل جلاله صفتونو په داسې توگه تاویلوي چې هغوی د یووالي له عقیدې څخه باسي. ځکه هغوی ځیني انساني صفتونه پر خدای جل جلاله باندې تړي او کله خوهم خدای جل جلاله تر انسان ناتوانه بولي او یا هم پر خدای جل جلاله باندې درواغ تړي چې هغوی یې ازاد انسانان پیدا کړي دي او نور انسانان یې د حیواناتو په څېر د هغوی غلامان پیدا کړي دي.

شرک د عیسیٰ (ع) څخه وروسته:

خدای جل جلاله حضرت عیسیٰ (ع) د معجزو سره راوړېری هغه خلک یووالي (وحدانیت) ته رابلل، ځیني متعصبو یهودانو غوښتل چې دیووالي (توحید) عقیده په شرک باندې واړه وي، ځکه هغوی نسوای کولای چې پر خدای جل جلاله او د هغه پر پیغمبر باندې باور پرېږدي. د توحید د عقیدې او د حضرت عیسیٰ (ع) د پیروان یو سرسخته دښمن شاوول ترطوسی (بواس) وو، هغه د یهودانو یو جنګي سالار وو او د حضرت عیسیٰ (ع) په زرګونه پیروان یې وژلي وه، کله چې هغه د حضرت عیسیٰ (ع) سره په وسله واله مبارزه کې ناکامه سو، نو دې پایلې ته ورسېدئ چې هغوی ته د توري په څوکه ماته نسي ورکولای نو له ځانه سره یې پرېکړه وکړه چې د عیسیٰ (ع) او له پیروانو سره به یې له یوې بلي لاري جنګیږي چې هغه فکري جنګ دی هغه د دې مبارزې لپاره د هندي فلسفې عقیدتي کتابونه اغریق دیونان او نورو ځایونو مذهبي کتابونه ولوستل هغه په دې کتابونه کې وموندل چې په لرغوني هند کې د دريو خدایانو فلسفه چلېده او په همدې توګه د خدای جل جلاله په اړه یې دلته ډېر نظریات ولیدل چې په هغه نیمه لاره کې پاته وه او سرته نه وه رسیدلي، ځکه د مځکې پیدا کوونکي ته د رسیدو لپاره فکر ډېره ښه وسیله وه، مګر د خدای جل جلاله د ذات په اړه تصور کول ډېره پیچلې مسله ده چې فکر د هغه لپاره وسیله نه سوای کیدای او انسان د خدای جل جلاله له پلوه الهي وحيو ته اړتیا پکښې لیده.

مګر د دې برعکس د عقیده یې فساد لپاره لازمه ده چې دیووالي په عقیده کې شکونه پیدا کړل سي او د الهي وحي څخه په کار اخیستنه سره پیغمبران د خدای جل جلاله تر مرتبې پوري ورسول

سي او د خدای جل جلاله دوست په نامه يې د مذهب رېښې په تېشه ووهې، نو د دې هدف د ترسره کولو لپاره هغه يوه ورځ په يوه فقيرانه کالوکي د خلکو مخي ته راغی، خلکو چي هغه لاله وړاندي پېژندی او د جنگ په ميدانو کي، په شاهي درباروکي او په نورو ځايوکي يې په شان او دبدبه ليدلی وو دهغه دې حالت ته ډېر حيران سول او له هغه څخه يې د علت پوښتنه وکړه.

چي څنگه يې په يوه شپه ټول څه بدل سوه او له پاچاهۍ څخه گدايي ته ورسېدی؟ هغه چي کله خلگ دځان په لور ځير وليدل نو يې د خپل مکر جال و غوړوی او ويې ويل :

تېره شپه د شام په دښته کي تلم يو ناخاپه مي يو اسماني برغ واورېدی چي ماته يې په درد ويل اي يولسه! ته ولي زما بې چاره بنده گان په تکليفوې او ولي يې وژني؟ ما وپوښتل تاسو څوک ياست او له ما څخه څه غواړئ؟ هغه وويل:

زه عيسی (ع) يم چي د انسانانو خدای او د خدای جل جلاله زوی يم او اوس مي دپلار څنگ ته ناست يم او د خپلو بندگانو حالت څارم. ماله هغه سره تعهد وکړئ چي وروسته له دې به دهغه بنده گان نه په تکليفوم او خپله مي هم توبه وکښل او دهغه د بندگۍ جغ مي په غاړه کئ؟

يولس ادعا وکړه چي حضرت عيسی (ع) پيغمبر نه دی بلکي د خدای جل جلاله زوی دی او دا چي خدای جل جلاله له پيغمبرانو څخه پرته د بل چا سره خبري نه کوي نو زه نور پيغمبريم. يهودي يولس په دې توگه د نبوت دعوه وکړه او په عيسويت کي يې يولر اساسات داخل کړل چي اوس هم سته او سپيڅلی بايبل يې بولي چي عيسی (ع) له هغه څخه ناراضه وو او دی.

مور کولای سو چي دلته د بايبل ځيني مثالونه راوړو : د یوحنا انجيل په اوه لسم باب کي راغلي دي (خدای د عیسی پلار دی او عیسی د خدای گران زوی دی).

د غلاطیان رسالې په څلورم څپرکي څلورم ایت کي راغلي : څنگه چي زمانه وکمال ته ورسېده خدای خپل زوی راولېږي چي له بشخي وزېږیدی.

په دې توگه یولس هغوی مشرکین وگرځول، د خدای جل جلاله پیغمبريې د خدای جل جلاله زوی وبلې او هغه یې په الهی پاچاهي کي شریک کړی او کرار کرار د هغوی په منځ کي صلیب خپور سو چي اوس د هغوی زیات شمېر خلک د یوه خدای جل جلاله نوم پر ژبه نه راوړي او د عیسی (ع) عبادت کوي، هغوی خپلي کلیساوي بدلي کړي او د یوه خدای جل جلاله عبادت یې پرېښوی د عیسی (ع) بت یې کلیساته راوړی چي پریو صلیب باندي یې د هغه په دارکېدل انځور کړي دي، د بت پرستانو او عیسویان توپیر یوازي په دې کي دی چي هغوی د بتانو عبادت کوي او دوی د عیسی (ع).

د عربو په منځ کي شرک :

د عربو په منځ کي هم د توحید عقیده چي حضرت ابراهیم (ع) تبلیغ کړې وه د وخت په تېریدو سره د انساني او پیرياني شیطانونو په لاس له منځه ولاړه یا هیږه کړل سوه.

عربو هم د خدای جل جلاله له عبادتو مخ واړه وه او د خلکو عبادت یې پیل کړی هغو د هغو ټولو خلکو چي د دوی په نظر ښه خلک وه او د خدای جل جلاله دوستان وه پري جوړ کړل او د هغو عبادت به یې کوی او په دې توگه یې ابراهیمي عقیده پرېښوده او حتی د ابراهیم (ع) او

اسماعيل (ع) بتان يې جوړ کړل او د کعبې خونې ته يې دننه يووړه. ټول هغه عبادتونه لکه طواف، قرباني، نذر او نور چي د خدای جل جلاله لپاره به کېدل يې د بتانو او پېرو لپاره کول. د کعبې خونه چي د توحيد سمبول و د ۳۶۰ بتانو په اېښودلو سره په يو لوی موزيم بدله سوه. بېلابېل بتونه په بېلابېلو نومونو لکه (هبل)، (لات)، (منات) (نسر) او نور کښېښول سوي و. که څه هم چي عرب په اصل کي د ابراهيم (ع) او اسماعيل (ع) پېروان وه او قران عظيم الشان د هغه په اړه فرمايي چي هغه يو موحد مسلمان و و نه نصراني وو او نه يهودي.

(مَا كَانَ اِبْرَاهِيمَ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلٰكِنْ كَانَ

حَنِيفًا مُّسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ) (آل عمران - ۶۷)

عربانو د وخت په تېرېدو او د شيطان په وسوسو سره د ابراهيم (ع) دين پرېښودی او په بېلابېلو بهانو يې د اسلام مبارک دين د اساساتو څخه سرغړونه وکړه او بتانو او انسانانو ته په هغه عظمت او درنښت قايل سوه چي يوازي له خدای جل جلاله سره ښايي، په دې توگه هغوی مشرکين سول او د کعبې په خونه کي يې د بتانو عبادت پيل کړی. هغه بتان چي عربو يې عبادت کوی ډېر يې د ښو او نیکو خلکو پري وه ځيني يې د بېلابېلو ځايونو څخه لکه فارس راوړل سوي وه او ځيني يې د نوح (ع) د قوم څخه پاته وه.

شرک او مشرکين په قران او سنتو کي

په قران عظيم الشان کي د شرک په اړه زيات شمير اياتونه راغلي دي، خدای جل جلاله په قران عظيم الشان کي د شرک، د شرک د بري او د ټولو انسانانو له شرک څخه د پيغمبرانو په واسطه دليري کوني او د مشرکينو د بدو عادتونو په اړه مور ته معلومات را کوي چي هغوی په څنگه ډول د پيدا سوو عبادت کوئ، دا آيتونو پر درو برخو وېشل کيږي.

۱- لومړی برخه :

د شرک جزا

۲- دوهمه برخه :

د پيغمبرانو بلنه د شرک څخه دليري والي په موخه.

۳- دريمه برخه

د مشرکينو عادتونه.

لومړی برخه د مشرک جزا :

د شرک په اړه زيات شمېر اياتونه را نازل سوي دي چي د خدای جل جلاله سره شريک نيول او و انسانانو ته مخ اړول يې ناروا او غلط کار بللی دی او هغوی چي په عبادت، مرسته غوښتنه او يا په نورو چارو کي د حيواناتو، انسانانو او نور موجوداتو د خدای جل جلاله په چارو کي ور شريکوي د هغوی لپاره يې سخت عذابونه بيان کړي دي.
د دغو خرافتي چارو په اړه دغه آيت مبارک وگوري :

(وَأَذَانٌ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ) (التوبه - ۳) د خدايجل جلاله او د هغه د رسول اشاره د حج اکبر په ورځ دا وه، چې خدايجل جلاله او د هغه پيغمبر له مشرکينو څخه بېزاره دي. کله چې يو څوک زيات عبادت کوي، ډېر زحمتونه کالي، ډېر کوبښبونه کوي، مگر کړني يې شرک ته ورته وي، هيڅ گټه نه وړي، ځکه چې خدای جل جلاله او د هغه رسول صلی الله عليه و سلم د هغه څخه بېزاره وه اوسې، د هغه ټولي کړني بې گټي دي. ايا تر دې بله سخته جزا سته چې خدای جل جلاله او د هغه رسول صلی الله عليه و سلم ورڅخه بېزاره وي، له مشرکينو څخه دا بېزاري په پورتنی ایت کې په ښکاره توگه بيان سوې ده. او تر ټولو خطرناکه خبره خو لا دا ده چې په اخيرت کې د ټولو گناهونو د بخښني امکانات سته مگر د شرک د بخښني هيڅ چانس نسته، ځکه خدای جل جلاله فرمايي :

(إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ

لِمَنْ يَشَاءُ) وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا (النسا - ۱۱۶) خدايجل جلاله شرک نه بخښي، له دې څخه پرته نور ټول گناهونه چې څوک بخښنه ځني و غواړي بخښي، او هر هغه څوک چې د خدايجل جلاله سره شرک کوي، ډېر زيات لار ورکې سوې دي. حضرت معاذ (رض) فرمايي چې حضرت نبی کریم صلی الله عليه

و سلم راته وويل آيا پوهېږې چې د خداى جل جلاله حق پر بندگانو څه دى او د بندگانو حق پر خداى جل جلاله څه دى؟

ما ورته وويل: چې خداى جل جلاله او دهغه رسول ښه پوهيږي.

حضرت محمد صلى الله عليه و سلم وويل: د خداى جل جلاله حق پر بنده دا دى چې دهغه جل جلاله عبادت وکړي او له هغه جل جلاله سره څوک او څه شي شريک نکړي او د بنده گانو حق پر خداى جل جلاله دادى کله چې بنده له هغه جل جلاله سره شريک نه وي نيولي، هغه ته عذاب ورنکړي (د بخاري شريف ۲۶۴۴ شميره حديث)

حضرت عبدالله (رض) فرمايي کله چې دا ايت شريف نازل سو:

(الذين امنوا ولم يلبسوا ايمانهم بظلم) هغوى چې ايمان يې راوړئ

دئ او خپل ايمان يې په ظلم نه دئ ملبس کړئ.

موږ ټولو وويل چې اې رسول الله صلى الله عليه و سلم په موږ کي کوم يوه پر خپل ځان ظلم نه دى کړى (موږ هريوه خامخا يوه گناه کړي ده چې گناه کول پر خپل نفس باندې ظلم دى).

پيغمبر صلى الله عليه و سلم وويل: ددې ايت مانا څنگه چې تاسو درک کوى داسي نه ده منظور له دې څخه دادئ چې هغو خپل ايمان په شرک ملبس کړى نه دى، آيا تاسو نه دي اوريدلي چې حضرت لقمان خپل زوى ته څه وويل: (يا بنى لا شرک بالله ان الشرک الظلم عظيم)

اې زويکيه د خداى جل جلاله سره شريک مه نيسه ځکه چې شرک ستره گناه ده. (د بخاري شريف ۳۱۱۰ شمېر حديث)

حضرت ابى هريره (رض) فرمايي چې رسول الله صلى الله عليه و سلم وويل: له بربادونکو څخه ځان وژغورى: د خداى جل جلاله سره شريک نيول او جادو. (بخاري شريف ۵۳۲۲ شميره حديث)

حضرت انس (رض) وايي چې د نبى کریم صلى الله عليه و سلم

څخه دلويو گناهونوپه اړه پوښتنه وسوه : هغه وويل د خدای جل جلاله سره شریک نیول، د مور او پلار زهیرول، وژنه او پر درواغ شاهدي ورکول.

شرک یو ستر ظلم دی :

ظلم بېلابېل ډولونه لري مگر تر ټولو ستر ظلم د ځان په اړه ظلم دی، انسان چي کله ځان په شرک اخته کوي، پر خپل ځان ډېر لوی ظلم کوي، ځکه ځان د خدای جل جلاله له رحمته څخه لیري کوي، د خدای جل جلاله سره خپله دښمني اعلانوي او د خدای جل جلاله عذاب د ځان پر لور رامت وي، نو له دې کبله لقمان خپل زوی ته له هر څه څخه وړاندي لارښوونه کوي چي د شرک څخه ځان وساته چي ستر ظلم او لویه گناه ده او خدای جل جلاله د لقمان دا حکمت خپلو بندگانوته داسي بیانوي . (وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ ۚ وَهُوَ يَعِظُهُ ۚ

يَبْنِي لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ ۗ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ) (لقمان -

۱۳) هغه وخت چي لقمان خپل زوی ته نصیحت کوي هغه ته یې وويل چي ای زما بچیه له خدایجل جلاله سره شریک مه نیسه ځکه شرک خورالوی ظلم دی.

يا بنی لا شرک بالله) اې زویکيه له خدای جل جلاله سره شرک مه نیسه

دلتمان پوهي او حکمت له هغه څخه دا غوښتنه کول چي زوی ته دي داسي وه وایه ځکه هر پوه او هوښیار کس د بد بختیو له گرداب څخه ځان کاږي او ځان له دې خطرناک مکروب څخه چي په میلیونو انسانان په اخته دي ساتي.

بنا د یوه هوښیار او پوه کس لپاره لازمه ده چي د ژوندانه چارو ترمخه خپلو زده کوونکوته د شرک څخه دځان ساتني زده کړه ورکړي، ځکه حکمت او پوهه دا غواړي، چي له هغه څه چي د خدای جل جلاله سره دښمني ده ځان وژغوري او له هغه څه چي هیڅ دښمني چانس نه لري ځان وژغوري... او له هغه څه چي ټولو پیغمبران او امت یې ځان ځني کتی ځان وگورو... ځکه دهرڅه په پیل کي باید انسان د شرک د رزایلو او د بې ایمانی څخه ځان خلاص کړي... کفر د پېر څرگند دی... مگر شرک د پیر پت دی... مؤمن مسلمان کافر کیږي نه ولي د پیر کسان سته چي خرافتو له کبله د خدای جل جلاله د مبارکو آیتونو، او د نبی کریم صلی الله علیه و سلم د حدیثونو په پام کي دنه نیولو سره په دې خطرناکه ناروغی اخته کیږي.

مگر هغوی چي خدای جل جلاله پوهه ورکړې ده د لقمان د پوهي په څېر، د هغوی لومړی زده کړه د شرک څخه د ځان ساتني زده کړه وي... لقمان خپل زوی ته په خوږه ژبه وایي (یا بنی) اې زوی کیه! هغه هغه چاته چي ته چي د پېر ورته گران دی او له هغه سره د پېر مینه لري وایي چي زړه دي د الله جل جلاله څخه پرته له نورو ټولو څخه خالي کړه.

هغه د شرک له مکروبونو او وایرسونو څخه خبره وو او په لومړي

درس کي ورته وايي چي دخداى جل جلاله سره شريک مه نيسه .
لقمان چي يو پوه سپرى وو لومړى درس يې له شرک څخه دليري
والي درس وو، مگر د ټولو الهي پيغمبرانو چي د نبوت او رسالت ستر
مقام يې درلودى او هره اړخه پوه او لوى کسان ول په وارو وارو يوازي
خپلو زامنوته بلکي ټولو انسانانوته د توحيد تبليغ کړى او ويل به يې
(ماکان لنان شرک بالله من شىء) نه بنايي مور ته چي له هغه سره وي،
مور يو څوک يا يوشى شريک کړى .

(وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ ۚ مَا
كَانَ لَنَا أَنْ نَشْرِكَ بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ۚ ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ
عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلَئِنْ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ) (يوسف
- ۳۷) ما مي د پلرنو ابراهيم ، اسحق او يعقوب پيروي وکړه، مور ته نه
بنايدل چي دخدايجل جلاله سره يوشى شريک کړو، داد لوى خدايجل
جلاله څخه پر مور باندي يو لوى رحمت دئ مگر ځيني خلگ د دې
رحمت شکر نه کاږي .

(لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ
مَرْيَمَ ۗ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَبْنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي
وَرَبَّكُمْ ۗ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ
وَمَاؤَلُهُ النَّارُ ۗ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ) (المائدة -

۷۲) هغوئ چي و يې ويل هغه د مريمي زوئ عيسيٰ خدايجل جلاله دي هغوئ په بشپړه توگه کافران سول پر دې سربېره چي خپله همدغه مسيح(ع) ويل اي بني اسراييلو د يگانه خدايجل جلاله چي زما او ستاسو پروردگار دي عبادت وکړي هر هغه چا چي په تاسو کي هغه ته شريک و نيوي خدايجل جلاله جنت پر هغوئ حرم دي او د هغو خائ دورخ دي او ستمکارن دوستان او قريبان نه لري.

هَاتَانْتُمْ هَتُّوْلَاءٍ حَاجَجْتُمْ فِيمَا لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ فَلِمَ

تَحَاجُّونَ فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا

تَعْلَمُونَ (ال عمران - ۶۶) اي اهل کتابو راسي هغو خبرو ته چي زموږ او ستاسو په منځ کي يو شان دي، چي يوازي له يوه خدايجل جلاله څخه پرته د بل شي عبادت و نه کړو او بل شي هغه ته ورته و نه بولو، ځني زموږ، ځيني نور، پرته له يوه خدايجل جلاله څخه په خدايي و نه مني، هر کله که چيري (له دې دعوت څخه) سر و رغړوي، و وايست : تاسو شاهدان و اوسئ چي موږ مسلمانان يو.

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهُهُ

وَاحِدٌ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا

يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا (الكهف - ۱۱۰) ورته و وايه چي زه

يوازي ستاسو په شان يو بشر يم زما يوازي ځانگېر نه له تاسو څخه داده

چي ماته وحي کيږي هر هغه څوک چي د خدايجل جلاله د ليدو تمه لري، ښه کارونه دي کوي او د خدايجل جلاله په عبادت کي دي څوک نه شريکوي.

ددغو اياتونو پر اساس چي کله د پيغمبرانو د ژوند تاريخ لولو نو وينو چي ټولو پيغمبرانو (ع) خپل امتونه تل يووالي (توحيد) ته رابلل، مگر شيطان دهغو د تېر ايستولو لپاره درې وسيلې کارولې:

لومړۍ وسيله:

د پيغمبرانو او ديوالي د عقيدې (توحيد) څخه په ښکاره انکار.

دوهمه وسيله:

د پيغمبرانو د امت مشرک کول

درېمه وسيله:

د مسلمانانو خپل منځي اختلاف منځ ته راوړل.

کله چي پيغمبرانو خلگ د يوه خداي جل جلاله عبادت ته رابلل، ډيرو خلگو د پيغمبرانو خبرو ته غوږ نيوي او په عقلي دلایلو، معجزو د پيغمبرانو لوړو شخصيتونو او نورو دلایلو به مسلمانان کېدل او له گناهونو او جرمونو څخه به يې ځان وساتي، انساني او پيرياني شيطانانو فکر وکړي چي دهغوئ په بشپړه توگه کافران کول سخت کار دی، حتی په سلا او وژنه يې هم ونکړي سواي، چي دهغوئ له زړونو ديوالي (توحيد) عقیده ليري کړي، نو هغه وو چي نورو لارو ته يې لاس واچوي، ترڅو په هغه لاره مسلمانان د يوه خداي جل جلاله د عبادت څخه ليري کړي، دا خطرناکه لاره شرک وو که چيري موږ هره گناه وڅپړو په اخير کي په يو لاره نه په يوه لاره د خداي جل جلاله د رحمت په اساس هغه بڅښل کيږي، مگر يوه گناه چي د بڅښلو هيڅ امکان يې نسته هغه شرک دئ ځکه خداي جل جلاله خپله شرک يو ستر ظلم بللی

(ان الشرك الظلم عظيم)
 او د شرک گناه هيڅکله نه بخښل کيږي .

دریمه برخه :

د مشرکینو عادتونه :

په قران عظیم الشان او نبوي احادیثو کې د مشرکینو دعادتونو په اړه په اوږده توگه بحثونه شوي دي، دا اياتونه د مشرکینو د بدو عادتونو څخه موږ ته خبر راکوي دا بد رواجونه چې د جاهليت په زمانه کې یې په قريشو مشرکینو، د حبشې په مشرکینو او د هغو شاوخوا نورو مشرکینو کې یې ستون درلودئ ځکه تر موږ رارسول سوي ترڅو پوه سو چې هغوی څنگه له توحید څخه لیري او مشرکین سول او څنگه بیرته د توحید پر خلاف وجنگېدله ترڅو د دغو حقایقو په نظر کې نیولو سره مسلمانان شرک وپېژني او له هغه څخه ځان وساتي .

۱- په عبادتونو کې واسطه پلټنه :

مشرکینو به پیدا سوي خلگ او شيان و خدای جل جلاله ته د نږدې والي په نوم د خپل ځان او خدای جل جلاله ترمنځ ټاکل پرځای د دې چې په مستقیمه توگه د خدای جل جلاله عبادت وکړي هغه ته به یې یوه واسطه پیدا کول کله چې به پر هغوی نیوکه کېدل چې تاسو ولي ددې بتانو عبادت کوئ نو هغه به ویل چې موږ د دوی عبادت نه کوو بلکې دا هغه شيان دي چې خدای جل جلاله ته نږدې یا یې دوستان دي چې موږ هم خدای جل جلاله ته نږدې کوي، خدای جل جلاله په دې اړه فرمایي :

خبر اوسئ چي خالص دين يوازي پاک خدايجل جلاله لره دئ هغوى چي پرته له الله جل جلاله يې نور څوک يا نور څه اوليا او دوستان نيولي او وايي: مور د هغو عبادت نه کوو بلکي دا مور خدائ ته نږدې کوي، خدايجل جلاله به د دوى د دې اختلاف په اړه حکم وکړي او خدايجل جلاله هيڅ درواغجن او کافر نه خوښوي (...-۱۹۳-۱۹۴).

دا ايت شريف د قريشو کړني ډيري بدې بولي او ورته وايي چي تاسو ووايست چي مور د خدای جل جلاله عبادت کوو مگر دا بتان و خدای جل جلاله ته د نږدې والي له کبله کاره وو، ستاسو ډاکړنه يو درواغ او کفر دى، ځکه ستاسو دا کار د توحيد او خدای جل جلاله عبادت څخه ډېر ليري دى، ځکه خدای جل جلاله يو مهربانه ذات دى د بتانو واسطه کولو ته اړتيا نه لري.

کله چي قريشو دا دليل راوړي چي مور دا کار و خدای جل جلاله ته د نږدې والي له کبله کوو، خدای جل جلاله د هغو دا نظر رد کړى او خلکو ته يې وښول چي دا د بت پرستو او جاهلو خلکو خيال دى، ځکه که چيري يو څوک زما حقيقي بنده وي زه هغه ته نږدې يم، نو ځکه بل چاته اړتيا نه لرى چي ماته يې د نږدې والي لپاره وکاره وي.

۲- د پيغمبر عبادت کول :

عيسوي مشرکينو چي کله د توحيد عقیده پرېښوده او انساني او پيرياني شيطانانو هغوى خپله د حضرت عيسى (ع) عبادت ته ورکش کړل، هغوى د عيسى (ع) پرې (مجسمه) جوړه کړه او د خپلو عبادتخانو دننه يې کښېښوده او د هغه عبادت يې پيل کړى چي تر اوسه ادامه لري.

حضرت ابراهيم (ع) چي قران عظيم الشان هغه بت ماتونکى

راپېژندلئ او د هغه كيسه په بشپړه توگه په قران عظيم الشان كې راغلې ده، قريشو مشر كينو د هغه او د زوى اسماعيل (ع) پرې جوړ كړل او په كعبه شريف كې يې كښېښوول.

نصرانيانو فكر كوي چې هغو د عيسى سره زياته مينه لري او د هغه صفتونه او ستاينه به يې كول، خو هغوى د هغه (ع) په ستاينه كې دونه ډير نبت (افراط) وكړې چې هغه يې د پيدا سوي (مخلوق) له مرتبې څخه پورته كړې او د خداي ستايني يې ورته منسوبې كړې، كه څه هم چې دا د يوې دسيسې په پايله كې پيښه سوه چې د شارل يولس لخوا جوړه سوې وه، مگر وروسته هغه د ټولو نصرانيانو په منځ كې خپره سوه او هغوى يو پيغمبر د انساني صفتونو څخه وكنښئ او د خداى جل جلاله صفتونه يې ور كړل او هغوى په خپله مينه كې د ډير نبت (افراط) له كبله ځانونه مشر كين وگرځول، ځكه كله چې د يوه انسان زياته ستاينه او صفت وسي او د خداى جل جلاله ستايني هغه ته ور كول سي دا په حقيقت د خداى په حق كې تېرئ كول دي، چې دې تيري ته شرک وايي.

۳- د خداى جل جلاله د دوستانو عبادت :

لات، عزي او منات په حقيقت كې ښه خلگ وه چې د مرگ څخه وروسته يې هم خلگو ډېر درنبت كوي او تردې اندازې يې ورسوى چې د هغه بت يې جوړ كړې او عبادت يې كوي، مور دلته دلات بت په اړه ځيني ټكوته ستاسو پام را اړو چې دطائف او شاوخوا خلگويې عبادت كوي، لات په حقيقت كې يو ډېر ښه سپرى وو چې مخكې له مرگ څخه يې د خلگو مرسته كول په خاصه توگه هغه حجاجوته په خپل كور كې ځاى ور كوي او هغوى ته به يې ډول خواړه چې سويق نوميدل

په ډالۍ کې ورکول.

کله چې هغه مړ سو خلکو هغه په ډېر درنښت ياده وي او دهغه د قبر زيارت به يې کوي، وروسته يې پر هغه گنبده جوړه کړه او په هغه به يې توسل کوي او دهغه د قبر طواف به يې کوي او دنوربتانو په اړه لکه عزي و منات هم ورته کيسې پيښي سوي دي. لکه څنگه چې خدای جل جلاله په قران عظيم الشان کې فرمايي :

(أَفْرَأَيْتُمْ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ (۱۹) وَمَنْوَةَ الْثَالِثَةَ الْأُخْرَىٰ

(۲۰) أَلَكُمُ الذَّكَرُ وَلَهُ الْأُنثَىٰ (۲۱) تِلْكَ إِذًا قِسْمَةٌ ضِيزَىٰ (۲۲)

إِنَّ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءُ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَءَابَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمْ الْهُدَىٰ (۲۳) (النجم-۱۹-۲۳)

۴- د قبرونو عبادت :

(د حضرت محمد صلی الله علیه و سلم په زمانه کې د حبشې مشرکینو د خپلو سترکسانو د قبرونو درنښت او عبادت کوي، قبرونو ته به يې سجده کولې او قبرونه يې خپل سجده ځای گرځولي وو. بي بي عايشه (رض) فرمايي چې ام حبيبه او ام سلمه د هغو کليساو په اړه چې په حبشه کې يې ليدلي وي رسول الله صلی الله علیه و سلم ته کيسه کول، حضرت نبي کریم صلی الله علیه و سلم هغوی ته وويل: هغوی هغه کسان دي کوم چې کله يې مشر مړ سي هغوی يې پر قبرونو

طوافونه او سجدي کوي او دهغوی انځورونه کارېي دا خلگ به داخیرت په ورځ د بدترینه پیدا سوو (مخلوقاتو) څخه وي دا حدیث د بخاري شریف په الصلاة څپرکي کي راغلی دی.

په یوبل حدیث شریف کي چي بي بي عایشه (رض) د حضرت محمد صلی الله علیه و سلم څخه روایت کړی دی راغلي دي کله چي نبي کریم صلی الله علیه و سلم پر مرگونې ناروغي پروت وو (د کومي له لاسه چي وفات سو) نو ویل یې (خدای جل جلاله پر یهودو او نصارو لعنت وکړی ځکه چي د خپلو پیغمبرانو زیارتونه او قبرونه یې عبادت ځایونه او مسجدونه وگرځول.

پیغمبر صلی الله علیه و سلم له دې کبله چي امت یې دهغه قبر ته عبادت ونکړي خدای جل جلاله ته دعا وکړه او ویې وویل : (اللهم لا تجعل قبری و ثنالعن الله قوما اتخذوا قبور انبیائهم مساجد) ستر به زما له قبره څخه بت مه جوړه وه خدای جل جلاله پر هغه قوم چي د خپلو پیغمبرانو د قبرونو عبادت یې کوی لعنت وکړې.

هغه په یوبل حدیث شریف کي په ښکاره توگه خپل امت ته امر کوي (لا تجعلن قبری و ثنالعن الله قوما اتخذوا قبور انبیائهم مساجد) زما له قبره څخه بت مه جوړه وی، پر هغه قوم دي د خدای جل جلاله لعنت وي چي د خپلو پیغمبرانو قبرونو ته سجدي کوي.

د رسول الله صلی الله علیه و سلم ددغه ښکاره امر په نظر کي نیولو سره موږ مسلمانان چي د حضرت محمد صلی الله علیه و سلم امت یو پردې سربېره چي دهغه ډېر زیات درنښت لرو اوله هغه سره ترمور، پلار، اولادونو او نورو دوستانو زیاته مینه لرو مگر زموږ دا مینه باید افراطي نه وي چي دهغه قبر ته سجده وکړو.

ځکه زموږ مینه د حضرت محمد صلی الله علیه و سلم د لارښوونو

په رڼا کې ده نه ده يهودو او نصارو په تقليد چې د خپلو پيغمبرانو او سترو شخصيتونو د قبرونو عبادت به يې کوی.

خدای جل جلاله حضرت محمد صلی الله عليه وسلم ته وايي چې ټول پيغمبران بشر (انسانان) وه، او د بشریت د لارښوونې لپاره د خدای جل جلاله له پلوه راغلي دي چې د وحی له لوري يې د خدای جل جلاله حکمونه ترخلکو رسول. (قَالَتَ لَهُمْ زُسَلُّهُمْ اِنْ حُنَّ اِلَّا

بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَٰكِنَّ اَللَّهَ يَمُنُّ عَلٰی مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهٖ ۗ وَمَا كَانَ لَنَا اَنْ نَّاتِّيَكُمْ بِسُلْطٰنٍ اِلَّا بِاِذْنِ اَللّٰهِ ۗ وَعَلٰی اَللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ) (ابراهيم ۱۱)

په دې ایت شریف کې مؤمنانو ته د پيغمبرانو ټول حقایق بیان سوي دي لکه څنگه چې به هغو خپلو پيروانو ته ويل چې موږ بشر يو ستاسو په څېر انسانان يو، د خدای جل جلاله بنده گان يو او زموږ توانايي ترهغه ځايه ده تر کومه ځايه چې خدای جل جلاله موږ ته اجازه راکړې ده.

خدای جل جلاله زموږ پيغمبر حضرت محمد صلی الله عليه وسلم ته امر کوي چې ته صحابو او نور ټول امت ته ووايه چې ته يو انسان، پيدا سوي او بشري ي .

قُلْ اِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحٰى اِلَيَّ اِنَّمَا اِلٰهُكُمْ اِلٰهُ وَاحِدٌ ۗ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهٖ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صٰلِحًا وَلَا يُشْرِكْ

بِعِبَادَةِ رَبِّهِمْ أَحَدًا (الكهف-۱۱۰)

اصحابو کرامو هم په دې سره خدای پېژندنه پيغمبر پېژندنه او خپل ایماني موقف وپېژندئ او په دې اړه له صحابه کرامو څخه زیات روایتونه هم راغلي دي.

۵- د پيدا سوو په وړاندي په دعا لاسونه لپه کول:

دمکې مشرکینو عادت درلودی چې د پيدا سو په وړاندي يې په دعا لاسونه لپه کول کله چې څوک د پيدا سو په وړاندي لاسونه لپه کړي چې دهغه مشکل حل کړي، یا هغه ته اولاد ورکړي، یا کومه گټه ور ورسوي او یا دهغه په وړاندي سره پټ کړي چې یوڅه ورکړي، د قران عظیم الشان له نکتته نظره دا کار حرام او ناروا دی، دا مهمه نه ده چې هغه څوک ښه څوک یا بد څوک وي، انسان وي حیوان وي نبات وي او یا جامد وي، ځکه په قران عظیم الشان کې (من دون الله) له الله جل جلاله څخه پرته ویل سوئ دئ اوس هغه څوک چې دغو مشرکینو به د دعا لاسونه ورته لپه کول له الله جل جلاله څخه پرته کوم څوک وو نو قران عظیم الشان و مشرکینو قریشوته داسې فرمایي: (إِنَّ الَّذِينَ

تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ أَمْثَلُكُمْ^ص فَادْعُوهُمْ

فَلَيْسَتْ جِبُوبًا لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) (الاعراف : ۱۹۴) هغو کسانو ته چې د خدای پرته دي تاسو ورته ژاړئ او د هغو عبادت

کوی، عيني ستاسو په څېر بندگان دي هغوی ستاسو لپاره هيڅ نه سي کولای او ستاسو فريادونو ته مثبت جواب نه سي ويلاى، که چيري تاسو په خپلو خبرو کي رښتني ياست نو تاسو هغو ته فرياد و کئ او و گورئ چي هغه تاسو ته څنگه جواب در کي.

اوس به راسوهغه درسونو ته چي له دغه ايت څخه لاس ته راځي:
 الف : په دې ايت شريف کي مشرکينو ته ويل سوي دي چي ستاسو اساسي مشکل دادئ چي تاسو له هغه چا څخه مرسته او کومک غواړئ چي ستاسو په څېر بندگان دي (عباد امثالکم) بنا هر هغه څوک چي يو داسي شي چي له خداى جل جلاله څخه غوښتل کيږي له بنده څخه و غواړي د گناه مرتکب گرځي.

ب : په نصرانيانو کي د مشرکينو مشکل :
 عربان او نور هغه خلک ول چي له الله څخه پرته يې په بل چا پوري زړه تړلى وو، لاسونه يې له خداى جل جلاله څخه پرته د بل چا پر لور پورته کړي وه او له هغوی څخه يې مرسته غوښته، اوس دلته قراني قاعده داسي ده چي له خداى جل جلاله څخه پرته بايد و بل چا ته د عاجزى ، بېچارگى، مشکل حل کوونې او خیر رسونې لپاره لاسونه اوږده نه کړل سي، کله چي يو څوک له الله جل جلاله څخه پرته په دغو چارو کي مرسته و غواړي سمدستي له کوم مشکل سره مخ کيږي.

ج : په قراني ايت کي راغلي دي (من دون الله) له خداى جل جلاله څخه پرته اوس که چيري موږ ته دلته سوال پيدا سي چي (من دون الله) څوک او څه شي دي؟ طبعي خبره ده چي دا به يو ډېر جاهلانه سوال

وي ځکه په (من دون الله) کي ټول کسان او شيان شامل دي انسانان، حيوانان، نباتات، مايعات او جامدات په دې آيت شريف کي د پيغمبرانو، د خدای جل جلاله دوستانو، ښو او نیکو خلکو او نورو په اړه کومه ځانگړتيا (استثنا) نه ده راغلې چي هغوی په دې حکم کي شامل نسي، بنا په دې حکم کي عيسويان چي د دعا لپاره حضرت عیسی (ع) ته د دعا لاسونه پورته کوي، هغه يهود چي د حضرت عیسی (ع) خپل مشکل کشا بولي او هغه کسان چي دلات عبادت کوي هم په دې حکم کي شامل دي، لات په اصل کي يونيک سړی تيرسوی دی چي د مرگ مخکي به يې له خلکو سره مرستي او کومکونه کول او په خاصه توگه يې د خدای جل جلاله دکور د حجاجو ډېر کومک کوی او هغوی ته به يې يو ډول خواړه چي سويق نومیده ورکول، کله چي هغه و مړ خلکو به يې زيارت کوی او پر قبر يې يوه گنبده ور جوړه کړه او هغه به يې واسطه کوی او دهغه پر قبر به يې طواف کوی او وروسته يې دهغه بندگي شروع کړه او له هغه څخه به يې مرستي او کومکونه غوښتل.

د : خدای جل جلاله مشرکینوته وويل دهغه کسانو چي تاسو عبادت کوی هغوی ستاسو په څېر بنده گان دي او که چيري بيا هم پر خپله دې کړنه ټينگار کوی نو بيا له هغوی وغواړئ او هغوی دي يې هم قبول کړي که چيري تاسو رښتيا ويونکي ياست. په داسي حال کي چي هغوی نه سي کولای ستاسو عادي خبروته جواب و وايي نو هغوی څنگه کولای سي چي ستاسو مرسته وکړي او تاسو ته خير و رسوي، نو له دې څخه ښکاري چي تاسو درواغچان ياست او ستاسو عقیده باطله او نابشپړه عقیده ده.

په دې ايت کي هغوی ته ښودل سوي دي چي اول خو هغوی

ستاسو په څېر بنده گان دي، نو تاسو بايد له بنده گانو څخه څه و نه غواړي، دوهم دا چې تاسو بايد له خداى جل جلاله څخه پرته له بل چا څخه مرسته و نه غواړي او که چيري تاسو بيا هم ټينگار کوى نو بيا يې ځيني وغواړي چې تاسو ته خپله په ډاگه سي چې هغوى هيڅ نسي کولای په يو بل ايت کي دداسي عمالو په اړه راځي :

(إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا

أَسْتَجَابُوا لَكُمْ^ع وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ^ع وَلَا

يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ) (فاطر: ۱۴)

که چيري تاسو هغوى خپلي مرستي ته رابولئ نو هغوى ستاسو برغ نه اوري او که چيري اورې يې هم تاسو ته جواب نه سي ويلاى... تر پايه هغه درسونه چې له دې ايت څخه اخستل کيږي :

الف : خداى جل جلاله د حضرت محمد صلى الله عليه و سلم د زمانې مشر کينو ته وايي هغوى چې مړه سوي دي او تاسو لاسونه ورته پورته کوى چې خير در و رسوي، هغوى ستاسو برغ نه اوري، ځکه که چيري هغوى کولای سوائ چې چاته خير و رسوي نو دا خير به يې خپل ځان ته رسولى وائ، او ځان به يې د مرگ څخه ساتلى وائ.

دا زموږ مؤمنانولپاره يو ښه درس دى چې د مشر کينو دا کار يو جاهلانه کار وو څوک بايد د خداى جل جلاله پرته د بل چا څخه مرسته و نه غواړي نه بايد چاته د خير رسوني لپاره لاس اوږد سي او نه خوله خلاصه سي خو پرته له خداى جل جلاله څخه.

ب : خدای جل جلاله يوځل بيا د حضرت محمد صلی الله عليه و سلم د پېر مشرکينو ته وايي هرکله چې تاسو فکر کوئ چې يا هغوئ زموږ خبري اوري او پردې باطله عقیده ټينگار کوي، که چيرې هغوئ ستاسو دعا اوري، قبلولای يې نه سي، ځکه هغوئ د دعا د قبلولو توان نه لري، دا هم زموږ لپاره يو درس دی چې پيدا سوي زموږ دعا نه اوري او نه يې قبلولای سي نو بيا د دغه ايت شريف په پام کي نيولو سره موږ هيڅ مجبوريت نه لرو چې د خدای جل جلاله څخه پرته بل چا يا شي ته د مرستي لپاره لاس اوږد کړو.

ج : په دې ايت شريف کي د حضرت محمد صلی الله عليه و سلم د زمانې مشرکينو ته ويل سوي دي که چيري تاسو پر خپلي دې کړني همداسي پاته سئ هغه کسان چې تاسويې خپل دوستان بولئ او د خدای جل جلاله پرځای له هغو څخه مرسته غواړئ، هغه کسان به ستاسو شرک رده وي او تاسو به ملامته وي.

بنا موږ مؤمنانو ته په کار ده چې دا ايت خپل د عقيدې بنسټ وگرځو او هيڅکله داسي کار ونه کړو چې د قران عظيم الشان خلاف وي. ځکه موږ په دې عقیده يو چې ټولو پيغمبرانو او د خدای جل جلاله دوستانو خلک له خدای جل جلاله سره مخامخ اړيکو ته رابلل.

۶ - مشرکينو قريشوبه پيدا سوي مشکل حلونکي بلل :

د مشرکينو اساسي مشکل دا وو چې د ناروغۍ تکليفونو او نورو مشکلاتو په وخت کي به يې خداي جل جلاله هيروی او پيدا سو (مخلوقاتو) ته به ورتلل او هغوی به يې د مشکلاتو حلونکي بلل، خدای جل جلاله هغوی ته وويل :

(أَمَّنْ تَجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ
وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ۗ أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدًا
وَمَا

تَذَكَّرُونَ) (النمل : ۶۲) هغه څوک دى چې د دعا کونکي دعا
قبلوي او بد حالت ليري کوي او تاسو په مټکه کي خپل ځای ناستئ
ټاکي آیا خدايي له خدايجل جلاله سره ده؟ ډېر کم يادېږي.
د دې لپاره چې د مشر کينو افکار د حضرت محمد صلی الله عليه و
سلم په امت کي په بشپړه توگه له منځه ولاړ سي مفسرين په دې اړه
داسي تفسيرونه وړاندي کوي.

امام رازی (رح) وايي : اړتيا هغه څه ده چې انسان يو چاته اړ باسي
او بې چاره هغه څوک دى چې ناروغي، نيستي يا کوم مشکل هغه د
خدای جل جلاله د دربار ته اړ باسي او بيا وايي : ((فانه لا يقدر احد على
كشف ما دفع اليه من فقر الى غنى و مرض الى صحة و ضيق الى سفة الا
القادر الذي لا يعجز والقاهر الذي لا ينازع) هيڅوک د تاوان په ليري
کولو توانمند نه دي چې نيستمن ستمن کړي، ناروغ روغ کړي او
سختي په اساني بدله کړي مگر پرته له توانا ذات څخه چې هيڅکله
عاجزه کيږي نه چې هيڅوک نسي کولای له هغه سره منازعه وکړي.
د نمونه تفسير ليکوال ليکلي : کله چې د انسانانو پرمخ ټولي لاري
تړل کيږي، چاره يې غوښتي ته رسيږي او له هره پلوه مايوسه کيږي نو
په دې وخت کي يوازنی څوک چې د مشکلاتو د حل لاره ورسره ده،
چې په زړونو کي د اميد ډيوې بلوي او مشکلات له منځه وړي يوازي
هغه ستر ذات دى او بس.

هغه زياتوي (که څه هم خدای جل جلاله د هر چا دعا، چي ټول شرايط يې پوره وي قبلوي، مگر په پورتنې ايت کي د بې چاره پر کلمه باندي ټينگار سوئ دئ، نو په دې دليل د دعا يو شرط له پيدا سوو څخه په بشپړه توگه سترگي پټول دي او خپل ټول روح او زړه يوازي له خدای جل جلاله سره مشغولول دي. ټول څه يوازي دهغه بلل دي او د هر مشکل يوازي حل کوونکي هغه بلل دي، دا پر ځای خبره ده چي نړۍ د سامان الاتو ځای دئ او مؤمنان په بشپړه توگه کار ځني اخستلای سي مگر هيڅکله په دې سامان الاتي نړۍ کي ځان نه ځني ور کيږي. هغه له سامان الاتو او اسبابو څخه گټه اخلي مگر د اسبابو د پردې تر شا مسبب الاسباب ذات ويني او هر څه له هغه څخه غواړي، که چيري په رښتيا سره انسان د دعا لپاره دغه ټولي لاري وهي نو د دعا د قبلېدو مرحلې ته رسيږي.

مؤمن انسان د مشکلاتو د جوړيدو په وخت کي لومړی دنړۍ سامان الاتو ته رجوع کوي، د درملو د لاس ته راوړو لپاره ډاکټر ته ځي او درمل لاس ته راوړي مگر باور لري چي دروغتيا ور کونکی يوازي الله جل جلاله دی او د نور مشکلاتو د پېښيدو په حالت کي هم له مادي الاتو څخه گټه اخلي مثلاً کله چي ډوبيږي کوبنس کوي چي له ژغورنکو بېړيو څخه کار اخلي، له مسئولو کسانو سره په ټليفون کي وږغیږي، مگر کله چي يې د ټولومادي امکاناتو څخه اميد پرې کيږي اونور مادي اسباب نه يې کولای چي دهغه د درد درمل سي نو بيا يوازي مسبب الاسباب ذات (الله) جل جلاله ته ځان ور رسوي.

امام احمد د ابی تميمه هجيمي څخه روايت کوي چي يوه هجيم سړی وويل: و مي ويل اې د خدای جل جلاله رسوله! څه شي ته خلگ رابولي؟ هغه وويل: د يوه خدای جل جلاله پر لور دهغه خدای جل جلاله

پر لور چي کله کوم مشکل در پېښ سي هغه ياد کړې او هغه دي مشکل حل کړي او کله چي په داسي يو ځای کي و اوسېږي چي هيڅوک نه وي هغه ته ورېځ کړې هغه جواب در کړي. تر پايه.

په نهج البلاغه کي راځي : در حمت له خزاني هغه څه وغواړي چي بل څوک يې نه سي در کولای لکه اوږد عمر، روغ صحت او اوږدې ورځي نو بيا به و ويني چي خدای جل جلاله د خپلو خزانو کليي ستاسو په لاس کي در کوي، هغه تاسو ته واک در کړي دئ چي هر وخت مو زړه غواړي دعا وکړي ترڅو پر تاسو الهي رحمت و اوړي.

۷- مشر کينو به تاوان او گټه چي يوازي د خدای جل جلاله له پلوه انسان ته رسيري پر پيداسو تړل :

د پيغمبرانو او نیکو خلکو د پېروانو اساسي مشکل دا دئ چي هغوی فکر کوي چي د دوی لارښود دوی ته گټه يا تاوان رسولای سي، مثلاً هغوی فکر کوي چي هغه دوی ته اولاد ور کولای سي، يا د مشکلات په وخت کي دهغو مشکلات حلولا سي او دوی ته گټه رسولای سي.

د حضرت محمد صلی الله عليه و سلم د امت خیر په دې کي دی چي خدای جل جلاله لا له وړاندي هغوی له داسي تېروتنو څخه خبر کړي دي او کله چي موږ قران عظیم الشان لولو نو هغه موږ ته امر کوي چي له داسي خرافاتو څخه ځان وژغورو.

خدای جل جلاله حضرت محمد صلی الله عليه و سلم ته فرمايي :

(قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ

كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَأَسْتَكْتَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ

إِنَّ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَكَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ (الاعراف: ۱۸۸) ورته و
وايه چي زه خپل ځان ته خیر او شر نه سم رسولای، ما ته هغه څه را
پېښېږي چي خداي جل جلاله ماته مکرر کړي دي او که چيري زه په پټو
پرتله له هغه څه چي ماته وحی کيږي خبروای نو پر خپل خیر او گټه به
مي همپشه زیاتونه کول او هيڅکله به مي تکلیف او زحمت نه لیدی زه
نه یم مگر یو بیړېدونکی رسول او مومنانو ته زیری ورکونکی.

له دې ایت شریف څخه لاندني ټکي په لاس راځي :

الف : په دې ایت شریف کي خدای جل جلاله حضرت
پیغمبر صلی الله علیه و سلم ته امر کوي چي خپل امت دي پوه کړه چي
ته هغوی ته گټه او تاوان نه سي رسولای.

ب : دا چي پیغمبران چاته گټه او تاوان نه سي رسولای گټه او
تاوان یوازي د خدای جل جلاله له پلوه دی دلته په ښکاره توگه بیان
سوي دي.

ج : د دې ایت پر اساس پیغمبران نه سي کولای چي ځان ته گټه
یا تاوان ورسوي مگر هغه څه چي خدای جل جلاله وغواړي هيڅوک
یې مخنیوی نه سي کولای.

د : خدای جل جلاله حضرت محمد صلی الله علیه و سلم ته امر
کوی چي خپل امت ته دي داسي ووايه : (قل لا املک لنفسی
نفعولاضر الا ماشا الله) ووايه چي زه د خپل خیر او شر څښتن نه مگر
هغه څه چي خدای جل جلاله زما لپاره غوښتي وي، پیغمبر صلی الله
علیه و سلم نسوای کولای چي خپل زوی له مرگه راوگرځوي، یا خپل
یوه یار ته چي عبدالله ابن ام مکتوم نومېدی او پوند وو سترگي ورکړي
اویا په هغه وخت کي چي کفارو سمیه او یاسر شهیدانول لاسونه یې ور

وچ کړي او ډبري پر هغوی وه اور وي او يا ټوله کافران په يوځل دغره له سره ورغروي او يا په سلگونه نور کارونه چي د هغوی د ظلمونو د مخنيوي لپاره کيدلای سي وکړي.

پيغمبر صلی الله عليه و سلم په خپلو سترگو ليدل چي له يارانو سره يې ظلم کيدی مگر هغه په صبر او حوصله سره دا ظلم زغمی او هر کله به يې دداسي مشکلاتو په وخت کي د خدای جل جلاله پر لور لاسونه لپه کړي وه.

حکة (الاماشاء الله) په قران عظيم الشان کي ديوه قيد په څپر راغلئ وو چي د ټولو مشکلاتو يوازنی حلونکی الله جل جلاله دئ، داد مؤمنانو لپاره يولوی درس دئ چي حضرت محمد صلی الله عليه و سلم پر خپل ستر توب سر بېره، چي خدای جل جلاله خپل پيغمبر ټاکلی دئ نه سي کولای چي ځان او يانوروته گټه ورسوي، نو بيا نور کسان چي رتبه يې تر پيغمبر صلی الله عليه و سلم کنښته ده څنگه کولای سي چي نوروته گټه يا تاوان ورسوي.

او وني، پانی او نباتاتو خويخي چاته گټه او تاوان نه سي رسولای، د دغو مبارکو اياتونو پر لوستنه سر بېره څنگه يو انسان بيا هم د خدای جل جلاله څخه پرته له بل چا څخه مرسته غوښتلای سي؟ يو پيغمبر له دغونه ستر توب سر بېره نه سي کولای چي ږوند سم کړي ناروغ روغ کړي نو کاڼی، ډبري، لرگي او قبرونه څنگه کولای سي چي داسي يو کار تر سره کړي؟

ه : خدای جل جلاله په صراحت سره و پيغمبر صلی الله عليه و سلم ته وايي چي خپل امت دي پوه کړه چي ((وَلَوْ كُنْتَ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَاسْتَكْتَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسْنِيَ السُّوءُ)) که چيري زه له وحيو پرته په بل څه پوهيدای نو ما به هغه مشکلات چي ماته را پېښېږي بدلولای او

خپله گټه او تاوان به مي ډير اولرولای.

په دې ځای کې مومنانو ته وربښودل سوې ده چې تاسو د حضرت پيغمبر صلی الله عليه و سلم ژوند وگوري هغه ډېر وختونه له ډېرو لویو مشکلاتو سره مخ سوئ دئ که چيري هغه په پټو خبروای نو هغه به هيڅکله له مشکلاتو سره نه وای مخ سوئ. په دې اړه امام ابن کثير وايي: په دې اړه تر ټولو ښه تفسیر د ابن عباس (رض) څخه د ضحاک دی که چيري مور په پټو پوهيدلای نو نيکياني به مو ډېرولای له نيکيانو څخه هدف د مال ډېر بدل دي او په يوبل روايت کې بيا که چيري مور پوهيدلای چې د کم شي رانيول مور ته گټه کوي نو مور به هيڅکله له نيستمۍ سره نه مخ کيدلای.

ابن جرير وايي: نور وايي که چيري مور له پټو خبروای دوچو کلونو لپاره به مو له ابادو کلونو څخه گټه اخيستلای او همداسي به مو دگرانۍ لپاره آماده گي نيولای. عبدالرحمن بن اسلم وايي: که چيري مور پوهيدلای نومخکي له دې چې کمه ناروغي راوه رسيږي مور به دځان درملنه کولای.

لنډه دا چې دا ايت دا خبره په ډاگه کوي چې ټول پيغمبران د تاوان رسېدو په وخت کې له تاوانه نه وه خبر او زيات وخت به په راکړه او ورکړه (رانيولو او خرڅولو کې) تېروتل چې دا خپله پردې دلالت کوي چې پيغمبران له پټو نه وه خبر.

او دا قراني ايتونه مؤمنانو ته لارښوونه کوي چې هيڅکله په دې فکر کې نه سي چې پيغمبران له پټو خبر دي ځکه که هغوی له پټو خبروای نو هيڅکله به له کوم مشکل سره نه مخ کيدلای.

د حضرت محمد صلی الله عليه وسلم امت له شرکه څنگه خلاصون پيدا کړی؟

که څه هم چې د نورو پيغمبرانو امتونو تر کلتوري، عادي، رواجي، فلسفي او فکر د تير و تلو فکري مکتوبونو تر تاثير لاندې له حقيقي لاري څخه واوښتل او له ډولونو څخه په يو ډول يې د توحيد لاره هېره کړه او ځان يې په شرک اخته کړئ.

مگر د خدای جل جلاله د رحمت په اساس د حضرت محمد صلی الله عليه وسلم امت له شرکه څخه خلاصون وموندی او د هغه علتونه هم په لاندې توگه دي:

۱- قران عظيم الشان :

د حضرت محمد صلی الله عليه وسلم د امت د خلاصون لومړی علت د قران عظيم الشان ساتنه ده، خدای جل جلاله دا سپيڅلی کتاب د فتنو څخه په خاصه توگه د شرک له فتنې څخه د بشریت د خلاصون لپاره د قيامت تر ورځې ساتي، د محمد صلی الله عليه وسلم امت د دې ستر نعمت څخه په گټه اخیستنه سره له شر څخه ځان ژغوري او هر کله چې کومه تېروتنه ځني کيږي سمدستي قران عظيم الشان ته رجوع کوي د شرک ناروغی د قراني درمل په زور درملنه کوي او ځان له دې ناروغی څخه ساتي.

مخکي مو ولوستل چې قران عظيم الشان موږ ته د قریشو، نصرانيانو، يهودو او نور مشرکانو عادتونه بيان کړي وه او موږ کولای

سواى چي دهغو د مشرکانه عادتونو په نظر کي نيولو سره له شرک څخه ځان وژغورو.

قران عظيم الشان د حضرت نوح (ع) د زمانې حال، عادت او دودونه په بشپړه توگه موبړ ته وړاندي کړي دي چي موبړ کولای سو هغوته په کتنه د شرک څخه ځان وژغورو.

۲- نبوي احاديث :

حضرت پيغمبر صلی الله عليه و سلم په خپلو لارښوونو سره په اسلام کي د شرک لاره وتړل، هغه خپلو امتيانو ته د توحيد يووالي، عقیده په واضحه توگه بيان کړه او په همدې توگه يې خلکو ته لارښوونه وکړه چي شرک يو ډېر خطرناک مکروب دی، هغه د خطرناکو مکروبو په څېر دی چي دهغه د ليدلو لپاره د قوي ايماني ذره ليدار تياسته.

محمد صلی الله عليه و سلم فرمايلي دي (الشرك فيکم اخفى من ديب النمل) شرک ستاسو په وجود کي ترمېريانو هم کوچنی او وړوکی دی.

دا مقایسه د شرک او مېريانو ترمنځ ځکه سوې ده چي انسان په ډېرو حالتونو کي و لويو شيانو ته پاملرنه کوي، مگر ځيني خطرناک مکروبو ته چي د انسان د هلاکت سبب گرځي په اسانۍ نه ليدل کيږي، شرک ډېر وختونه د انسان په وجود کي ډير نبت مومي او انسان له هغه څخه نه وي خبر او خدای دي نه کوي په همدې شرک له دنيا څخه ځي او په هغه دنيا کي د سختو عذابونو حقدار گرځي.

حضرت رسول الله صلی الله عليه و سلم د هري شرکي کړني په اړه په واضحه توگه په خپلو احاديثو کي معلومات وړاندي کړي دي چي د

هغو په پيروي سره د دغي خطرناکي ناروغۍ او بد مکروب څخه ځان ساتلای سو او په همدې توگه يې د ځان په اړه هم په ټول پوره خبري وړاندي کړي دي ځکه هغه پوهېدئ چي شرک تل د پيغمبرانو په ډېره مينه او دهغو په اړه په افراط کي منځ ته راځي.

هغه په دې اړه زيات احاديث ويلي چي ځيني يې په لاندي توگه دي:

الف : د حضرت پيغمبر صلی الله عليه و سلم لارښووني د هغه د زياتي ستاينې په نه کولو کي:

د حضرت پيغمبر صلی الله عليه و سلم د ستاينې او پيژندنې په اړه په نبوي احاديثو کي ځيني حديثونه رانقل سوي دي، چي تر ټولو مهم حديث په دې اړه د خاص مؤمن په اړه يو حديث دی چي بخاري رحمه الله روايت کړی دی:

حضرت عبدالله بن عباس (رض) روايت کوي چي حضرت عمر (رض) وويل: چي حضرت پيغمبر صلی الله عليه و سلم د دريځ پرسر وويل: زما په ستاينه کي زياته مبالغه مه کوی، څنگه چي نصرانيانو د حضرت عيسي (ع) په ستاينه کي زياته مبالغه کول او هغه ته يې د خدای وی وويلی نو کافران شول، زما په اړه دونه وواياست چي هغه د خدای رسول او بنده دی.

فتح الباری ددې حديث په سرحد کي وايي: لا تطروني اطراء: باطلاي ستايني ته وايي، مثلاً د يوچا ستاينه مي وکړه او په ستاينه کي مي يې زياتوالی وکړی.

او له (کما اطرت النساري ابن مريم) څخه هدف دادی څنگه چي نصرانيانو، د حضرت عيسي عليه السلام د بنده گي له مقامه څخه وه

ايستي او هغه يې د الوهيت په لور کش کړی.

په حقيقت کي يو انصاف د خدای جل جلاله په صفت ستايل يو باطل صفت دی، پيغمبر صلی الله عليه و سلم خپلو امتيانوته درس ورکړی چي تاسو بايد د کلمې ويلو په وخت کي داسي شاهدي ورکړی چي حضرت محمد صلی الله عليه و سلم د خدای جل جلاله بنده او رسول دی.

د هغه بنده گي د هغه پر پيدا سوي (مخلوق) والي او پر عبادت له مکلفوالي څخه بحث کوي، د هغه د پيغمبر والي صفت هغه د بنده گي له صفت څخه نه سي خلاصولای هغه هم مکلف وو چي عبادتونه ترسره کړي، هغه زوی نه درلودی او ټول زامن يې په کوچني والي کي وفات سول، دا يو بل دليل دی چي هغه نسوای کولای چي چاته زوی ورکړي ځکه که چيري هغه دا توانايي درلودلای نو هغه به ځان ته ډير زامن پيدا کړي وای او کله چي د مکې قریشو وغوښتل هغه و وژني، هغه له ابوبکر صديق (رض) سره و تنبتيدی او حضرت علي بن ابی طالب يې په خپل ځای کي بيده کړی.

که چيري هغه د دې واک درلودلای چي ځان ته زوی پيدا کړي نو ځان ته به يې زيات زامن پيدا کړي وای، مگر هغه دا کار ونکړ، ځکه هغه يو بنده وو او نه يې سوای کولای چي داسي يو کار وکړي، ځکه زوی ورکول، اولاد ورکول، ژوندي کول او وژل يوازي د الله جل جلاله په توان کي کارونه دي.

او په همدې توگه په دې حديث شريف کي حضرت پيغمبر صلی الله عليه و سلم خپل امت ته له پيغمبرانو او خپلو دوستانو سره د سلوک په اړه لارښوونه کوي، چي تاسو، بايد د پيغمبرانو په ستاينه کي زياده روي ونه کړی، پيغمبري او بنده گي د هغو لپاره ښه مقام دی.

د ابن کثير ليکوال وايي : خدای جل جلاله خپل رسول په يو ډېر
ښه مقام او سپېڅلي کلمه ستايلي دي چې هغه عبد (بنده) ده لکه څنگه
چي وايي :

هغه ته يې د قران د نازلیدو، د بلني پروخت او د معراج پروخت په
عبد (بنده) ويلي دي او هغه ته يې د زړه تنگی په وخت کي او يا هم د
مخالفينو د تکذيب په وخت کي د عبادت کولو امر کړی دی.

علامه قرطبي په جامع الاحکام تفسير کي فرمايي : پوهان وايي :
که چيري د حضرت محمد صلی الله عليه و سلم لپاره تر (عبد) مشرفه
نوم وای، نو حضرت محمد صلی الله عليه و سلم به يې له دې ټول
ستر توب سره په هغه نامه نوموی.

ب : زيار تونه په سجده ځايونو نه بدلول :

حضرت عبدالله بن عتبه (رض) وايي چي حضرت بي بي عايشه
(رض) او حضرت عبدالله بن عباس (رض) وفرمايل چي پيغمبر صلی
الله عليه و سلم وويل : د خدای جل جلاله لعنت دي پريهودو او نصر او
باندي وي، د خپلو پيغمبرانو قبرونويي په سجده ځايونو بدل کړل،
پيغمبر صلی الله عليه و سلم خپل امت ته د دې کاره څخه منع کړې.

دا حديث شريف مور ته بيانوي چي د پيغمبرانو پر قبرونو د
مسجدونو جوړول د سخت لعنت سبب گرځي او پر نصرانيانو او يهوديانو
د لعنت سبب هم سونو ځکه يې خپل امت له دې کاره څخه منع کړی.

حضرت عطا د يسر زوی فرمايي پيغمبر صلی الله عليه و سلم
وفرمايل : ربه جل جلاله زما له قبره بت مه جوړه وه چي زما امت د هغه
عبادت وکړي، پر هغه قومونو چي د خپلو پيغمبرانو پر قبرونو يې سجده
ځايونه جوړ کړه زيات غضبه وسو.

پيغمبر صلی الله عليه و سلم دعا کول چي امت يې لار ورکي نه سي چي د هغه د قبر عبادت وکړي، له هغه څخه اولاد وغواړي او قبر ته يې سجده وکړي، ځکه يهودان د دغو کړنو د ترسره کولو په خاطر د لعنت وړ وگرځېدل.

ج : د ونو مقدس نه شمېرل :

حضرت ابي واقدليثي (رض) فرمايي کله چي پيغمبر صلی الله عليه و سلم حنين ته ولاړی، د يوې ونې په څنگ کي تير سو چي په مشرکينو پوري يې اړه درلودل او هغې ته يې (ذات انواط) ويل او پر هغه يې خپلي سلاوي څړولې مسلمانان پيغمبر صلی الله عليه و سلم ته وويل چي: ای د خدای جل جلاله رسوله مور. ته هم (ذات انواط) وټاکه، پيغمبر صلی الله عليه و سلم وويل سبحان الله، ستاسو دا خبره هغسي خبره ده کوم چي د موسی (ع) قوم هغه ته ويل: مور ته بتان وټاکه د مشرکينو د بتانو په څېر، په خدای جل جلاله دي مي قسم وي چي تاسو د تيرو زمانو د خلکو خبري کوئ.

او په همدې توگه د رضوان تروني لاندې چيري چي د رضوان بيعت سوی خلگوبه لمونځونه کول، هغه ونه يې له منځه يووړل ابن وضاح وايي : عمر بن خطاب (رض) امر وکړی چي هغه ونه تر کومي لاندې چي له رسول صلی الله عليه و سلم بيعت سوئ دئ چپه کړی وايي دا کار يې وکړی، ځکه هغو وليدل چي خلگ به تلل او تر هغې ونې لاندې به يې لمونځونه کول، هغه له دې پېريدي چي داسي نه وي خلگ د هغه ډېر مينان سي، نوځکه يې امر ورکړی چي هغه له ريښو وکارې. (متفق عليه).

طارق د عبدالرحمن وايي زه تر يوه مسجد تېريدلم چي خلگو په

هغه کي لمونځ کوي، مایي په اړه وپوښتل هغو راته وویل: دا د هغه وني مسجد دی تر کومي لاندي چي له حضرت پیغمبر صلی الله علیه و سلم سره صحابه کرامو بیعت وکړی، زه سعید بن مسیب ته ورغلم او دا کیسه مي ورته وکړه، حضرت سعید بن مسیب وویل:

زما پلار له هغه کسانو څخه وو چي له رسول الله صلی الله علیه و سلم سره یې تردې وني لاندي بیعت وکړی، هغه راته وویل چي مور په وروسته کلو کي یو وخت هلته ولاړو زموږ څخه د هغي وني ځای هیر وو هغه مو پیدا نسوای کړای.

وروسته حضرت سعید بن مسیب وویل د حضرت پیغمبر صلی الله علیه و سلم اصحابو هغه ونه پېژندل؟، دا دا مانا لري چي تاسو تر هغو زیات خبریاست.

د حضرت سعید بن مسیب خبري چي یو له تابعینو او له پوهو اسلامي عالمانو څخه دی دا مانا لري چي هغه ونه یوازي یوه عادي ونه وه او صحابه یا پیغمبر صلی الله علیه و سلم هغې وني ته په کومه سپیڅلتیا نه وو قایل چي مسجد ورته جوړ کړي، ځکه ونه یو پیدا سوی شی وي کومه گټه یا تاوان چاته نه سي رسولای.

حضرت سعید هغه ځوان و ترې چي دا له ځانه جوړي سوي کیسې، هیري کړي، ځکه تاسو تر صحابوو زیات نه پوهېږی.

د : د الله څخه پرته په بل شي له سو گند خوړو څخه ځان ساتل:
قسم یا سو گند په هغه څه باندي کیږي چي د انسان په وړاندي هغه د پیدا کوونکي مرتبه ولري، نو ځکه یو مؤمن ته د خدای جل جلاله له نامه څخه پرته په بل شي د قسم یا سو گند خوړلو اجازه نه سته.
رسول الله صلی الله علیه و سلم د خدای جل جلاله څخه پرته په بل

شي د قسم خوړلو په اړه فرمايلي دي. (من حلف بشيء دون الله فقد اشرك) هر هغه څوك چې له خدای جل جلاله څخه پرته په بل شي سوگند و خوري نو يقيناً شرک يې كړى دى)) او هغه صلى الله عليه و سلم په يو بل ځاى كې فرمايي: ((من حلف بغير الله فقد كفر او اشرك)).

((هر څوك چې د خدای جل جلاله له نامه څخه پرته په بل شي سوگند و خوري قطعاً كافر سو او يا دا چې شرک يې وكړ)) .
دا حديث امام احمد په صحيحو اسنادو له عمر بن الخطاب (رض) څخه روايت كړى دى او امام ابو داود ترمذي همدغه حديث په صحيحو اسنادو له عبدالله بن عمر (رض) څخه روايت كړى دى.

۳- د صحابه كرامو او اهل بيتو دريځ د

شرک سره د مبارزې په وړاندي:

د حضرت محمد صلى الله عليه و سلم درنې كورنۍ او درنو يارانو له شرک سره په مبارزه كې ډېر كار كړى دى چې دلته يې څو مثالونه را اخلو:

الف: د حضرت ابوبكر (رض) دريځ د حضرت پيغمبر صلى الله عليه و سلم د مړينې په وخت كې: كله چې حضرت محمد صلى الله عليه و سلم له دې فاني نړۍ د لافاني نړۍ پر لور وگرځيدى ځيني مسلمانان ډېر وارختا او اوتر وه، هغوى گمان نه كوى چې حضرت رسول اكرم صلى الله عليه و سلم دې رحلت وكړي، حتى ځيني خو له دې بېریدل چې څنگه د خلكو په منځ كې دهغه صلى الله عليه و سلم د

مړيني خبر خپور کړي، مگر حضرت ابوبکر صديق (رض) په خپل قوي ايمان د خلگو په وړاندي ودرېدئ او ويې ويل:

(د چا پروردگار چي الله جل جلاله دی، الله جل جلاله ژوندی دی نه مري او هغه څوک چي خپل پروردگار حضرت محمد صلی الله عليه و سلم بولي او هغه له بنده گۍ څخه کارې او تر الوهيته يې رسوي، د هغو پروردگار مړ سو، اې خلگو له خدای جل جلاله څخه وېرېږئ، اې خلگو! خپل مذهب مو ټينگ وساتي پر خپل رب توکل وکړئ، د خدای جل جلاله دين پر خپل ځای پاته وي... ترپايه.

خدای جل جلاله فرمايي:

(وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ

مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَىٰ عَقْبَيْهِ

فَلَن يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ) (عمران -

۱۴۴) محمد صلی الله عليه و سلم يوازي د خدايجل جلاله را لېږل سوی وو او له هغه څخه مخکي هم را لېږل سوی ول، که چيري هغه مړ سي يا وژل سي تاسو بيرته شاته گرځئ؟ هر هغه څوک چي بيرته شاته و گرځي هيڅکله خدايجل جلاله تاون نه سي رسولای او په تېزۍ سره به خدايجل جلاله شکر کښونکو ته اجر ورکړي.

دا ايت شريف د مسلمانانو فکري خط د حضرت پيغمبر صلی الله عليه و سلم په اړه بيانوي، چي هغه د ټولو پيغمبرانو په څېر د خدای جل جلاله را لېږل سوی وو، د هغه مرگ بايد مؤمنان له ايمان څخه ليري نه کړي، ځکه هغه پيدا سوی وو او هر پيدا سوی له منځه ځي.

ب : د حضرت عمر (رض) دريځ (حجره الاسود) د مچولو په وخت کي :

که څه هم د اسلام په سپېڅلي دين کي، سپېڅلی او د قدس شيان وجود لري لکه د کعبې خونه، حجرالاسود او نور مگر د هغو سپېڅلتيا دا مانا نه لري چي خلک د کعبې عبادت وکړي او يا عقیده ولري چي حجره الاسود کولای سي چي چاته گټه يا تاوان وه رسوي بلکي د کعبې خونه د نړۍ د مسلمانانو ديووالي سمبول دی او ټول پوهيږي چي خدای جل جلاله له کور درلودلو څخه پاک او سپېڅلی دی دا کور يوازي، له دې کبله چي عبادت پکښي کيږي د سپېڅلتيا له کبله يې خدای جل جلاله ته ثبت ورکول سوی دی لکه د (ناقه الله) د خدای جل جلاله اوبڼه چي د يونس (ع) معجزه وه يا لکه عبدالله (خدای جل جلاله بنده) او داسي نور. د پيغمبر صلی الله عليه و سلم ياران د دې مطلب په پوهيدلو سره ټولي چاري د همدغو لارښوونو په رڼا کي ترسره کولې، حضرت عباس (رض) فرمايي چي حضرت عمر (رض) حجرالاسود ته راغلی او هغه يې مچ کړه او ويې ويل : زه پوهيږم چي ته څو ډبره يې نه گټه رسولای سي او نه هم تاوان او که چيري ما حضرت پيغمبر صلی الله عليه و سلم نه ليدلای چي تامچوي نو ما به هيڅکله نه وای مچ کړې. د حضرت عمر (رض) هدف دا دی چي حجرالاسود چاته گټه او تاوان نه سي رسولای، مگر پرته له دې چي يوه سپېڅلې ډبره ده او له جنته راغلي ده، حتی همدا د جنت ډبره نسي کولای چي چاته گټه او تاوان ورسوي، موږ مسلمانان يوازي د حضرت پيغمبر صلی الله عليه و سلم د يوه سنت په توگه هغه مچوو، مگر په دې باور چي هغه يوازي يوه ډبره ده نه چاته گټه رسولای سي او نه تاوان.

د شرک ډولونه د لوی والي او کوچنيولي له اړخه

شرک پر دوه ډوله دی:

۱- شرک اکبر:

شرک اکبر (لوی شرک) هغه شرک ته وايي چې انسان پيدا سوي چې په هره مرتبه کي وي په ذات، صفاتو او عبادتو کي له خدای جل جلاله شريک کړي. او يا دا چې خدای جل جلاله ته د نږدې والي په موخه نور پيدا سوو ته رکوع يا سجده وکړي او ووايي (ليقربونا الی الله زلفی).

۲- شرک اصغر:

هغه چارو ته وايي چې شرک وي مگر په هغو چارو کي چې شرک اکبر دی نه راځي، لکه ریا: ریا په ځينو کړنو او وینو کي، د خدای جل جلاله څخه پرته په بل شي قسم خوړل، او يا دا چې وويل سي ماشاء الله وشا فلان (هغه څه چې خدای جل جلاله غوښتي وي او فلاني غوښتي وي) او داسي نوري ورته چاري، ځکه رسول الله صلی الله عليه و سلم فرمايي.

(اخوفها اخاف علیکم الشرک الاصغر) زما ډېر بېره ستاسو په اړه په شرک اصغر کي ده، د هغه څخه په دې اړه وپوښتل سول هغه جواب ورکړی: ((الریاء)) کار، خبري او يا حالت خلکو ته ښکاره کول.

د احديث امام احمد، طبراني او بیهقي د محمود بن لبید انصاری

(رض) څخه روايت كړى دى او په همدې توگه دا حديث امام طبراني له محمود بن سيد، له رافع بن حديج او بيا له حضرت رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه روايت كړى دى.

له ابوهريره (رض) څخه روايت دى چې ويې ويل : له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه مي واوريدل چې ويل يې : اول سړى چې دا خيـرت په ورځ هغه ته حكم كيږي، هغه شهيد دى چې داخليږي او هغه جل جلاله خپل نعمتونه وربنكاره كوي او ځان يې وربناره كوي فرمايي : دهغه په وړاندي دي څه وکړل؟

وايي : ستا په لاره كي وځنگېدم خو شهيد سوم.
فرمايي : درواغ دي وويل ته د دې لپاره ځنگيږي چې خلگ و وايي هغه زړه وردئ او خلگو وويل، نو بيا به دهغه په اړه امر وسي چې دوږخ ته يې بوزى.

دوهم سړى هغه څوك دى چې زده كړه يې كړې او نوروته يې زده كړه وركړې ده او قران يې ويلي هغه ته خپل نعمتونه او ځان وربنكاره كوي او بيا پوښتنه ځني كوي چې ددغو په وړاندي دي څه وکړل؟
هغه به وايي : زده كړه مي وكړه او نوروته مي وروښودل او ستا درضا لپاره مي قران عظيم الشان ووايه.

هغه به وفرمايي : درواغ دي وويل تا علم وكړى چې خلگ ووايي چې عالم يې قران دي زده كړى چې خلگ ووايي چې قاري يې او خلگو همداسي وويل او بيا دهغه په اړه امر كيږي چې دوږخ ته يې واچوى هغه به دوږخ ته واچوي.

بل سړى به راولي هغه به هغه سړى وي چې خداى جل جلاله پراخ سترخان وركړى وي او زياته ستمني به يې وركړې وي هغه ته به ټول نعمتونه وروښودل سي او ځان به يې هم وروښودل سي او بيا به

پونبته ځني وسي چي له دغو سره دي شه وکرل؟
هغه به وايي : هيڅ داسي لار چي ستا خوبه وه داسي پاته نه سوه
چي ما دي خپله ستمني نه وي پکښي لگولې هغه جل جلاله به
وفرمايي : درواغ دي وويل دا کارونه دي ځکه کول چي خلگ ووايي
سخي دی، وروسته به هغه په اړه امر وسي چي دوبرخ ته يې کش کئ
اوبيا به هغه هم دوبرخ ته ورواچوي.

اووم خپرکی

د وسیلې، واسطې او شفاعت فلسفه

په دې فصل کې به لاندې موضوعات وڅېړو

۱: د وسیلې اصطلاح او یا کلیمه

۲: د واسطې اصطلاح او یا کلیمه

۳: د شفاعت اصطلاح او یا کلیمه

پيل

يو له هغه ډېرو مهمو تېروتنو څخه چې خلک په سهوه کي اچوي هغه د واسطې، وسيلې او شفاعت د کليمو گډول دي. مخکي له دې چې دا اصطلاحات د اعتقادي لاري تر څېړنه لاندي و نيسو ښه به دا وي چې دا درې اصطلاوي په عمومي ژوند کي و څېړو تر څو پوه سو چې هر ه اصطلاح په کومه منفي او په کومه مثبتې توگه کارول کيږي او وروسته د عقيدتي نکته نظره څخه هغه تر مطالعې لاندي و نيسو.

د وسيلې کليمه

س: وسيله څه شي ته وايي؟

ج: هغه څه چې د هغه په واسطه سره توسل کيږي او خدايجل جلاله ته انسان نږدې کيږي چې عبارت د ښو کارنو له کولو او د بدو کارنو له پرېښودلو څخه ده.

س: وسيله په دنيا او اخرت کي څه حکم لري؟

ج: وسيله هم په دنيا او هم په اخرت کي يو پر ځای کار دی.

س: وسيله په دنيا کي څه ډول وي؟

ج: وسيله په دنيوي چارو کي په مثبتې توگه استعماليږي، مثلاً يو محصل و اول نمره توب ته ملاتړ لې، هغه خپلو زده کړو ته پر وخت حاضر يږي د استاذانو احترام کوي او خپل درسونه پر وخت وايي کورني کارونه په سمه توگه تر سره کوي او په خپلو درسونو کي زيات زحمت کاريد هغه دغه ښې کړني د هغه له ناکامۍ څخه د خلاصون او د

برياليتوب يوه وسيله سوه.

کله چې دغه ځوان پردنده گمارل کيږي نو د خپلو ښو تصديقيانو او لوړو نمرو په برکت هغه له هيڅ مشکل سره نه مخ کيږي او هر ځای چې وغواړي دنده ورته پيدا کيږي.

س : وسيله په اخيرت کي څه ډول ده؟

جواب : وسيله په اخيرت کي هم د ښوچارو د ترسره کولو په واسطه کيږي، يا د انسان ښه او نیک عملونه ددې سبب گرځي چې په اخيرت کي هغه نيکمرغه او بريالی کړي. نو له همدې کبله خدای جل جلاله موږ ته امر کوي چې زما د رضا او خوښی لپاره وسيله پيدا کړی قران عظيم الشان په دې اړه فرمايي :

(يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ

وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ) (المائدہ : ۳۵) اې

هغه کسانو چې ايمان مو راوړی دی تقوا او پرهيزگاري خپله دنده و گرځوی، و خدايجل جلاله ته د نږدې والي وسيله پيدا کړی او د خدايجل جلاله په لاره کي جهاد وکی ښايي د راستکارنو پر لار و اوسي.

س : ددغه آيت د ښه درکوني لپاره کوم ځای ته رجوع وکړو؟

جواب : ښه به وي چې د مفسرينو نظريات په دې اړه وڅېړل سي. د ټولو مفسرينو د نظريو لنډون داسي دی چې د انسان ښه کړني د هغه وسيله ده.

د طبري تفسير ليکوال د وسيلې په اړه ليکي : (واطلبوا القرية اليه بالعمل بما يرضيه) تاسو خدای ته نږدې والی په هغه کړنو لاس ته راوړی چې خدای جل جلاله يې غواړي او پرې خوښيږي.

د ابن کثير تفسير ليکوال ليکي: حضرت عبدالله بن عباس (رض) وسيله د خدای جل جلاله ته د نږدې والي په مفهوم تفسير کړې ده. نږدې والی هغه وخت منح ته راځي چي خلگ د خدای جل جلاله امرونه د حضرت محمد صلی الله علیه و سلم په څېر ترسره کړي، ځکه خدای جل جلاله فرمايي (فاذکروني اذکرکم واشکروالي ولا تکفرون) مایاد کړي چي زه تاسو یاد کړم، زما شکر وکړی او کافران کېږي مه. په تلاوت سره د خدای جل جلاله یادول د خدای جل جلاله امر پرځای کول دي د نبی کریم صلی الله علیه و سلم سنت او د نعمت شکر هغه وخت ترسره کېږي، چي د بدن په هر غړي د هغه خپل عبادت ترسره سي.

او انسان هغه وخت نه کافر کېږي چي پر قراني احکامو بشپړ ایمان ولري.

حضرت قتاده ددې مبارک ایت په تفسير کي وايي (تقربوا اليه بطاعته والعمل بما يرضيه) تاسو خدای جل جلاله ته په هغه څه چي هغه جل جلاله پرې خوشاله کېږي نږدې والی حاصل کړی.

د منتخب تفسير ليکوال ليکي: (واطلبوا ما يقربکم الی ثوابه من فعل الطاعات والخيرات) له بنو او نیکو کارونو څخه هغه څه وغواړی چي تاسو ثواب ته نږدی کوي.

د مفاتيح الغیب تفسير ليکوال ليکي: ((اعلم ان مجامع التكليف محصورة في نوعين لا ثالث لهما)).

احد هما ترک المنهيات واليه الاشارة قوله (اتقوا الله) ثانيهما: فعل المامورات، واليه الاشارة بقوله تعالى: (وبتغوا اليه الوسيلة) پوه سه چي ټول شرعي تکليفونه په دوو شيانو کي اندازه سوي دي چي دريم نه لري:

د هغه اول د منع سو څخه ځان ساتل او هغه ته په اتقوالله سره اشاره سوې ده .

د هغه دوهم : د امرونو پرځای کول چي هغوته په (وبتغوا اليه الوسيله) باندي اشاره سوې ده.

د بياضوي تفسير ليکوال ليکي (ای ماتتوسلون به الي ثوابه والربغى منه فعل الطاعات و ترک المعاصی) د اطاعت په کولو او د گناهونو په پرېښودلو خدای جل جلاله ته توسل کوی او ځان هغه جل جلاله ته نږدې کوي.

د الوسيط تفسير ليکوال ليکي : ((الوسيله) هر فعلیه بمعنی مایتوسل به ویتقرب الی الله عزوجل من فعل الطاعات و ترک المعاصی) وسیله د فعلیه پروزن ده د هغه څه په مانا چي څوک توسل په نیسي او په هغه سره خدای جل جلاله ته یوڅوک نږدې کيږي د اطاعتونو په کول او د گناهونو د پرېښودلو په پایله کي.

د المیزان تفسير ليکوال ليکي: خدای جل جلاله په قران عظیم الشان کي فرمایلي : (وابتغوا اليه الوسيله) وسیله کول په حقیقت کي د خدای جل جلاله له لاري څخه پیروي کول دي په دې توگه چي لومړی د هغه د امرونو په اړه پوهه ترلاسه کړی، په دوهم ورځ کي د هغه بندگي پیل کړی او په دریم پړاو کي د مستحباتو او سنتونو په لټه کي سی.

د نمونه تفسير ليکوال ددغه آیت په تفسير کي ليکي :
په دې ایت شریف کي د توسل او یا وسیله موندني وټکي ته اشاره سوې ده او په وسیله موندني باندي امر سوئ دئ.

وسيله په اصل کي نږدې کيدلو یا د نږدې کيدلو علتونو ته وايي.
نو پر دې اساس په پورتنی ایت کي خورا پراخه مانا لري هر هغه

کار يا کړنه چي و خدای جل جلاله ته د نږدې والي لامل گرځي هغه وسيله ده چي په دغو کړنو کي تر ټول مهم پر خدای جل جلاله باور درلودل له رسول الله صلی الله علیه و سلم سره مينه درلودل، جهاد کول او عبادتونه دي.

لمونځ، روژه، زکات، حج او صله رحمي د عبادتونو اساسات بلل کيږي.

لنډه دا چي دلته يو سوال پيدا کيږي چي د خدای جل جلاله د رضا د حاصلو لپاره تر ټولو ښه لاره کومه يوه ده؟

په جواب کي کولای سو ووايو چي د نړی زياتو اسلامي پوهانو په قران عظيم الشان کي د وسيلې د کلمې د تفسير په اړه زيات شمير دلايل وړاندي کړي دي، هغوی د زياتو وسيلو په اړه بېلابېل نظريات وړاندي کړي چي د خدای جل جلاله د رضا لپاره کار ځني اخستل کيدلای سي چي ددغو وسايلو څخه ځني په لاندي توگه دي.

۱- د خدای جل جلاله پرستون باور يا د عقيدې درلودل.

۲- په هغو ټولو چارو باور او عقیده درلودل، چي قران عظيم الشان او نبوي احاديثو مورته بيان کړي دي.

۳- نیک او ښه کارونه چي د قران عظيم الشان او نبوي احاديثو سره سم ترسره سي.

۴- د خپلو ستمنيو په روالارو کي لگول.

۵- ښه او نیک اخلاق.

۶- له شرک او کفر څخه ځان ليري ساتل.

۷- له ټولو هغو چارو څخه ځان ساتل چي په قران عظيم الشان او نبوي احاديثو کي له هغو څخه د ځان ساتني امر سوی دی.

۸- له ټولو نا اخلاقي چارو څخه ځان ساتل.

۹- د ژبي او نورو ټولو غړو ساتل له بدو څخه.

س : توسل څه ته وايي؟

جواب : توسل هغه کړنې ته وايي چې څوک ټولي هغه کړنې چې د خدای جل جلاله رضایت پرې حاصلیږي او د هغه په واسطه انسانان هغه جل جلاله ته نږدې کیږي. واسطه یا وسیله وگرځوي.
س : د مشکلات د حل لپاره کوم ډول وسایل باید وړاندې کړل سي.

جواب : د مشکلاتو د حل لپاره څو شرطونه ډېر مهم دي:

لومړی شرط : مؤمن انسان باید د مشکلاتو د حل لپاره یوازې د خدای جل جلاله څخه مرسته وغواړي، ځکه خدای جل جلاله موږ امر کړي یو ترڅو یوازې له هغه مرسته وغواړو او موږ د لمانځه په هر رکعت کې وایو (ایک نعبد وایاک نستعین) لویه ربه یوازې تا لمانځو او یوازې ستا څخه مرسته غواړو.

دوهم شرط : لاسونه یوازې د لوی خدای جل جلاله پر لور لپه کول او یوازې له هغه جل جلاله څخه د مرستې غوښتل ځکه چې هغه جل جلاله فرمایي : (وقال ربکم ادعونی استجب لکم)
(۶۰ ایت - سوره غافر)

ادعو : د امر کړ (فعل) دې د وغواړی په مانا.

او (نی) د متکلم ضمیر دی، خدای جل جلاله امر کړ چې زما څخه وغواړی او بیایې فرمایلي دي (استجب لکم) زه یې قبلوم.

دریم شرط : په دې باور درلودل چې تر خدای جل جلاله بل مهربانه او رحیم څوک نسته بیا اول باید مهربانه ذات ته رجوع وسي.
څلورم شرط : په دې باور درلودل چې ماته تر خدای جل جلاله نږدې بل څوک نسته، نو په دې اساس موږ باید لومړی هغه چاته

رجوع وکړو چې مور ته تر هرڅه نږدې وي او خدای جل جلاله خپلو بندگانو ته لارښوونه کوي چې یوازې هغه وبولي او له هغه پرته بل څوک راونه بولي او هغه د قبلوني قول او وعده کړې ده او فرمایلي یې دي :

(وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ۖ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا

دَعَانِ ۗ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ) (

۱۸۶ سوره البقره) کله چې زما بندگان زما په اړه ستا څخه وپوښتي زه نږدې یم او دعا کوونکي دعا هغه وخت چې ما و بولي قبولم نو بیا دي هغوی هم زما بلنه و مني او پر ما دي ایمان راوړي چې لاره پیدا کړي . پنځم شرط : په هغه توگه توسل کول چې خدای جل جلاله او د هغه رسول صلی الله علیه و سلم مور امر کړی وي .

س : تاسو وویل چې مور باید د قران او حدیثو په رڼا کي توسل وکړو نو کوم توسلونه د قران او احادیثو په رڼا کي سم دي چې مور له هغو څخه په گټه اخیستنه باندې خپل مشکلات حل کړو؟
جواب : د قران او احادیثو په رڼا کي توسلونه په لاندې توگه دي :

۱- د خدای جل جلاله په نامه سره توسل :

کله چې مور ته کوم مشکل مخي ته راځي نو باید د خدای جل جلاله نوم پر ژبه راوړو او د هغه په واسطه کولو سره د خپل مشکل د حل غوښتنه وکړو مثلاً :

(ای الله جل جلاله ! ناروغ یم او روغتیا بڅښونکی ته یې روغ می

کړه .

ای الله جل جلاله مشکل لرم ته می دا مشکل حل کړه .

انسان پوهيږي چي يوازنی مشکل حلونکی هغه جل جلاله دی نوځکه تل د خپلو مشکلاتو له کبله هغه ته رجوع کوي. خدای جل جلاله په قران عظیم الشان کي فرمايي (امن يجيب المضطر اذا دعا و يکشف السوء عنه)

اې الله جل جلاله په غم اخته يم له غمه مي خلاص کړه انسان پوهيږي چي ټول خير او شر د الله جل جلاله له پلوه دی او يوازي هغه جل جلاله کولای سي چي هغه ته خوښي ور په برخه او غم ځني ليري کړي (و يکشف السوء عنه). اې ستر څښتنه! اولاد نه لرم نيک او صالح اولاد را په برخه کړه ځکه انسان په دې باور او عقیده لري چي محي (ژوندی کوونکی) يوازي هغه جل جلاله دی.

۲- د خدای جل جلاله له نومونو څخه په يوه نوم باندي توسل :
مثلاً : ياغفور يا رحيم، يا رحمن، يا ذوالجلال و الاکرام، او يا هم د مشکلاتو دعا چي له حضرت عبدالله ابن مسعود څخه روايت سوې ده :
(اللهم اني عبدک، ابن عندک، ابن امتک، ناصيتی بيدک ماض في حکمک، عدل في قضاوک اسالک اللهم بکل اسم هولک سميت به نفسک، او انزلته في کتابک او علمته احدا من خلقک او استاثرت به في علم الغيب عندک ان تجعل القران ربيع قلبي).

۳- د خدای جل جلاله په صفتونو باندي توسل :
(اللهم اني اسالک باسمائک الحسنی و صفاتک العلیا) اې ستر ربه په حسنا نومونو او ستا په لوړو ستاينومونو ستا څخه مرسته غواړم (اللهم برحمتک اسشغيث) اې ستر ذاته ستا د رحمت غوښتونکی او استغاث يم.

۴- په خپل ايمان تو سل کول :

مثلاً : (اللهم اني امنت بك و برسولك فاغفر لي و فقني) خدايه ما پرتا جل جلاله او ستا پر رسول صلى الله عليه و سلم باندي ايمان راوړي دي، ما وبخښه او برياليتوب را په برخه كړه. (ربنا اتنا سمعنا مناديا ينادي للايمان ان آمنوا بربكم فامنا ربنا فاغفر لنا) اې ستر ربه ! ما دبرغ كوونكي آواز واوړيدى چې موږ ته يې ويل پر خپل پالونكي باندي ايمان راوړي نو هغه وو چې موږ ايمان راوړي. نو بيا موږ وبخښه .

(وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ

وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ) (ال عمران : ۱۲۹)

۵- دنيكو او ښو كړنو تو سل کول :

مثلاً انسان په خپله دعا كې وايي : الهی ما ستا د رضا لپاره لمونځ وكړی كه چيري ستا د خوښي سبب گرځيدلى وي نو ما له دغه مشكل څخه خلاص كړه.

په دې اړه په حديثو كې راځي :

له ابو عبدالرحمن عبدالله بن عمر (رض) څخه روايت دى چې ويلى يې دي : له حضرت محمد صلى الله عليه و سلم څخه مي واوړيدل چې ويل يې ستاسو څخه په مخكې خلكو كې درې كسان وه، چې په سفر تلل په دې سفر كې ورباندي ماښام سو او دوى يوه غار ته ننوتل چې يو ناڅاپه له غره له سره يوه ډبره راوړغړېده او د غار په خوله كې ودرېده او د غار خوله يې بنده كړه، هغو په خپل منځ كې سره وويل، هيڅ شى به موږ له دې درنې ډبرې څخه خلاص نكړي، مگر يو شى كولاى سي چې

مور خلاص کړي هغه دا چي مور خپل نیک عملونه خدای جل جلاله ته توسل کړو.

د هغو له منځ څخه یوه وویل: لوی څښتنه! ما ډېر ناتوانه مور او پلار درلودل ما به د هغوی څخه وړاندي هیڅوک نه اوبه ول، یوه ورځ د یوې ونې په لټه ډېر لیري ولاړم او هغه وخت بیرته راوړسېدم چي هغوی دواړه بیده سوي وه، ما د هغوی برخه شېدې ولوو شلې، مگر کله چي مي ولیدل هغوی بیده دي نو د هغوی دراوینبولو زړه مي وه نکړی چي هغوی راوینس کړم او یا د کور بل چاته دي د شېدو څښلو اجازه ورکړم، زه همداسي په تمه سوم چي هغوی راکښيني په داسي حال کي چي وړو کي، بچيان مي له لوږي په پښو کي رغړېدل. وروسته هغوی راوینس سول او خپله برخه شېدې یې وڅښلې. خدایه که چيري ما دا کار ستا لپاره کړی وي نو مور له دې مشکله خلاص کړه، وروسته دا ډېره یوڅه ورغړېده مگر دونه چي هغوی بیا هم نسوای تېرېدلای.

دوهم وویل: خدایه! زما یوه د عمه لور وه چي زما د مځکي په سر ترټولو انسانانو خوښه وه، په یو بل روایت کي راغلي دي چي زما بې نهایته هغه خوښه وه په داسي توگه لکه د یو سړي چي یوه ښځه بې اندازې زیاته خوښه وي او غوښتل مي چي له هغې سره یوځای سم، مگر هغې نې کول ترڅو یو داسي وخت راغی چي وچکالي سوه، هغه ماته راغله ما هغې ته یوسلو شل دیناره ورکړه ترڅو هغه خپل ځان زما په واک کي راکړي او هغې دا کار وکړی، څنگه چي مي پر هغې واک پیدا کړی، په یو بل روایت کي راځي کله چي زه د هغې په پښو کي ودرېدلیم، هغې وویل: له خدایه جل جلاله وپېرېږه او دغه ښځه (د بکارت پرده) مه لیري کوه، ما پر دې سربېره چي هغه مي تر اندازې زیاته خوښېده پرېښوده او مخ مي ځني واړه وی او تر هغو پیسو چي هغې ته مي ورکړي

وي هم تيرسووم. نو لويه خدايه كه ما دا كار ستا لپاره كړي وي نو موږ له دې مشكله خلاص كړه، ډبره لږ نوره هم وښويده خو بياهم هغوي نسواي كولاى چي تېر سي.

دريم وويل : لويه خدايه ما څوكسان په كار گمارلي وه او د هغوي تنخوا مي هم ور كړه، له يو كس څخه پرته چي هغه پرته د خپلي تنخوا اخستني تللى وو، ما د هغه پيسې په تجارت كي راسره ولگولي چي هغه كرار كرار زياتي سوې هغه څه وخت وروسته راغى او ماته يې وويل اې د خداى جل جلاله بنده زما تنخوا راكړه. ما ورته وويل: ټول اوښان او غواوي، پسونه او غلامان چي وينې دا ستا تنخوا ده. هغه وويل اې د خداى جل جلاله بنده پر ما ټوكي مه كوه. ما وويل : زه ستا سره ټوكي نه كووم. نو هغه ټول شيان په مخه كړه او هيڅ يې پرېښودل، نو خدايه جل جلاله كه دا كار ما ستا لپاره كړى وي موږ ته له دې مشكل څخه خلاصون راكړه. هغه وو چي ډبره د غار له خولې څخه وښوېده او هغوي له غاره راووتل او په خپله مخه ولاړل.

هغه درسونه چي له دې حديث شريف څخه اخيستل كيږي:

الف : انسانان كولاى سي چي دخپلو مشكلاتو په وخت كي خپل نيك عملونه توسل كړي او د هغه په واسطه سره د خپل مشكل د حل غوښتونكي سي.

ب : نيك عملونه انسانان له سختو مشكلاتو څخه خلاصه وي نو بڼا هر انسان بايد همپشه نيك كارونه وكړي.

۶- په خپل حال باندي توسل كول :

هغه داسي چي څوك خپله ناتواني د خداى جل جلاله په وړاندي واسطه وگرځوي او د هغه جل جلاله څخه مرسته وغواړي مثلاً د

حضرت زکريا(ع) دعا.

(قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَأَشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا
وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا ﴿٥﴾ وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ
مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا
(٥) يَرْثُنِي وَيَرِثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ ۖ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا
(مريم: ٤-٦)

۷- ديوه ښه سږي په دعا توسل :

مثلاً په يوه داسي نيك سږي دعا كول چي هغه ژوندي وي، خوك
هغه ته ورسې او له هغه هيله وكړي چي دده لپاره دعا وكړي مثلاً :
ښوونكي، پلار مور او داسي نور صحابه كراموبه له حضرت محمد صلي
الله عليه وسلم څخه غوښتل چي ددوي لپاره دعا وكړي په داسي حال
كي چي خپله به يې هم نيك كارونه كول.

د واسطې کلمه

په عادي ژوند کي همپشه کله چي يو انسان مشکل ولري نو يوه صلاحيت درلودونکي کس ته ځي او خپل مشکل حلوي. مثلاً تاسو شهادتنامې په لاس کي لري او غواړي چي په يوه ځای کي د ځان لپاره يوه دنده وگوري چي ستاسو له مسلک سره ورته وي، که چيري تاسو يوه دفتر ته مراجعه کوي او د هغه دفتر رئيس يو نیک او تقوا لرونکی سړی وي او هرچاته د هغه حق ورکوي او تاسو هم شپاړس کلونه رحمتونه گاللي او شهادتنامه او زده کړي يو لاس ته راوړي نو هلته به تاسو ته حتماً کار او دنده پيدا کيږي.

په دې ځای کي تاسو هيڅ اړتيا نه لري چي واسطه وکړي يا له ځان سره د واسطې په موخه يو لوی څوک بوزي.

سوال : خلگ په ژوند کي ولي له واسطې څخه کار اخلي؟

جواب : دا واسطه او واسطه بازي د انسانانو په عادي ژوند کي پر دوو لاملو ترسره کيږي:

لومړی لامل : په واکمن کي عيب : احيانن يو مستحق کس وي او غواړي چي له واکمن څخه خپل حق واخلي يعني هغه پر دنده وگماری او يا شاگردوي د ښو نمر و لياقت لري مگر دا چي واکمن کس (رئيس او يا ښوونکی) يو ظالم کس وي او دی ځني بېرېږي نو د ځان د ساتني او د خپل حق د اخستني په موخه هغه ته واسطه کوي ترڅو هغه ظالم يې حق وه نه خوري او له خپل حق څخه يې بې برخي نکړي.

دوهم لامل : په اړ کس کي عيب: احياناً يو داسي څوک چي د خپلي ټمبلی او نا لايقتوب له کبله يوه دنده نه سي ترسره کولای يا په زده کړو کي ډېر ناتوانه وي نو د خپلي کاميابۍ او يا کار د کېدو په موخه له اړيکو او واسطو څخه کار اخلي او هغه څوک چي دده کار پرې بند دی دې ته اړ باسي چي قانون مات کړي او دغه ناکامه کس ته لوړه درجه ورکړي او دلته د هغه ټاکنه په داسي يو ځای کي او يا د داسي نومرو ورکړه چي هغه يې لياقت نلري نه يوازې دا چي مناسب کار نه دي بلکي دنورو په حق کي ظلم هم دی.

که چيري مور د واسطه بازی دې دواړو حالتوته وگورو په دواړو حالتونو کي دا يوبڼه او پرځای کار نه دی، ځکه په لومړي حالت کي هغه ظالم کس نور هم خپل ظلم ته هڅوي او په دوهم حالت کي انسان يو څوک دې ته اړ باسي چي بې عدالتي وکړي او ټولنيز ژوند گډوډ کړي. اوس چي په دې پوه سوو چي په دنيوي چارو کي واسطه د ظلم منشه ده، نو راسئ چي په مذهب کي دا چاره وگورو چي هلته څنگه بلل سوې ده؟ قران عظيم الشان مور ته د مشرکينو عادات بيانوي چي د هغوی په بدو عادتونو کي يو هم دغه واسطه وه چي دوی د ځان او معبود ترمنځ ټاکلي وه.

د مکې مشرکينو پر خدای جل جلاله باور درلودی او کله چي به پوښتنه ځني وسوه چي مځکی او اسمانونه چا پيدا کړي دي؟ هغو به په جواب کي ويل چي خدای جل جلاله پيدا کړي دي، نو کله چي بيا ځني وپوښتل سول چي نو تاسو ولي ددې بتانو عبادت کوی نو هغو به ويل چي مور د خپلو گناهونو له کبله تورمخي يو نو بڼا مور بتانوته ورځو چي زموږ او خدای جل جلاله ترمنځ واسطه سي او مور هغه جل جلاله ته نږدې کړي.

قران عظيم الشان د مشرکينو دغه کرڼه په واضحه توگه داسي

بيانه وي.

(الا لله الدين الخالص والذین اتخذوا من دونه اولیاء ما نعبدهم

الا یقربونا الی الله زلفی ان الله بحکم بینهم فی ما هم فیہ یختلفون)

اوس به ښه دا وي چي قراني تفسيرونه په دې اړه وگورو چي هغه

په دې اړه څه وايي:

د طبري تفسير ليکوال ليکي :

بت پال خپلوبتانوته وايي اې بتانو! مور تاسوته د دې لپاره عبادت

کوو چي مور خدای جل جلاله ته نږدې کړی، مگر خدايجل جلاله په

دې اړه فرمايي (ان الله یحکم بینهم فی ما هم فیہ یختلفون) خدای جل

جلاله د هغه څه په اړه چي اختلاف کوي حکم کوي يعني خدای جل

جلاله په دغو ډلو کي چي له خدای جل جلاله پرته يې بل څوک د خپلو

معبودانو په څېر نيولي حکم کوي چي د اخيرت په ورځ به هغوی ټول په

اور کي وسوځوي، پرته له هغو کسانو چي په اخلاص يې د خدای جل

جلاله عبادت کړی وي او د هغه په عبادتونو کي يې نور څوک نه وي

شريک کړي.

د طبري تفسير ليکوال داسي پسي ليکي: (و کم من ملک فی

السموات لا تغنی شفاعتهم شيئاً) خدای جل جلاله وايي: ډير ملائیکي

په اسمانونو کي سته او د هغوی شفاعت هيڅ گټه نه کوي ترڅو هغوی

ته د شفاعت اجازه نه وي ورکول سوې او کله چي هغوی ته اجازه

ورکول سي نو بيا ښايي د هغو شفاعت قبول سي، دا د بت پرستانو او نورو

مشرکينو لپاره چي ويل به يې (ما نعبدهم الا یقربونا الی الله زلفی) يوه

گوت خنډنه ده.

بنا الله جل جلاله هغوی ته وایي چي د ملائیکو شفاعت چي زما سره هم دي بېله اجازې نه قبليري، نو د نورو شفاعت به څنگه قبليري، بناً څوک چي د چا عبادت کوي دهغه شفاعت هغوی ته هيڅ گټه نه لري. ابن کثير په خپل تفسير کي د دې ایت په اړه ليکي: جوبير له ضحاک څخه په دې ایت کي:

وقال جوبير عن الضحاک فی (قوله) (ان يدعون من دونه الا انا) مشرکينو وويل: ملائیکي د خدای جل جلاله لورني دي نو موږ د هغو عبادت کوو چي موږ خدای جل جلاله ته نږدې کړي، هغه زیاته وي: هغوی ملائیکي خپل خدای جل جلاله وگرځوی، هغوی یې د نجونو په شکلونو له ډېرو څخه و تراشلي او ويل به یې چي دا بتان د خدای جل جلاله د لورنو په څېر ښکاري، منظور یې ملائیکي وې. ابن کثير ليکي:

قتاد، سدی او مالک له زيد بن اسلم څخه روايت کوي (الايقربونا الی الله زلفی) يعني زموږ شفاعت وکړی او موږ هغه جل جلاله ته نږدې کړی.

الوسي په خپل تفسير کي ليکي: (ولم يلبسوا) يعني مه گډوي (ايمانهم) خپل ايمانونه، (بظلم) په ظلم يعني شرک باندي، ځکه د مشرکينو يوې ډلې داسي کول او فکري يې کوی چي دوی پر خدای جل جلاله باور لري او هغوئ به د خدای جل جلاله په عبادت کي نور کسان يا شيان په دې بهانه چي دوی یې په واسطه خدای جل جلاله ته ځان نږدې کوي، شريکول. لکه څنگه چي دا ایت دا خبره تر موږه داسي رارسوي:

(مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى) (الزمر: ۳)

لنډه داچي دا ايت دانسان اړيکي له خپل خدای جل جلاله سره په مستقیمه توگه پرته د کوم چاله مداخلی ثابتہ وي او هرکله چي کوم مسلمان کوم مشکل ولري، د شپي په نیمايي کي ولاړیږي، اودس تازه کوي، لمونځ کوي او په مستقیمه توگه له خپل رب سره اړيکي نیسي.

مرسته غوښتل

له خدايه که له انسانانو

په مرسته غوښتنه کي يوه مسئله خورا مهمه ده هغه دا چي مرسته بايد يوازي له خدای جل جلاله څخه وغوښتل سي نه له بل چا څخه نوله همدې کبله ټول مسلمانان د ورځي پنځه وخته د خدای جل جلاله په وړاندي دريږي او په وار وارو تکراره وي چي (اياک نعبد و اياک نستعين) خاص تاته عبادت کوو او خاص ستا څخه مرسته غواړو، نوله دې کبله چي انسان پنځه وخته په لمانځه کي دننه له خدای جل جلاله سره تعهد کوي نو بايد له لمانځه څخه د باندي هم دا کار عملي کړي او بله دا چي د قران عظيم الشان په لومړي سورت کي مسلمانانوته درس ور کول سوی دی چي:

ستاسو مرسته غوښتل او برغ بايد يوازي ترما پوري وي، يعني په ټولو وختو او حالتوکي يوازي خدای جل جلاله ياد کړی او يا الله جل جلاله يا الله جل جلاله يا الله جل جلاله و وياست، پرته له هغه بايد له بل هيچا څخه مرسته او کومک ونه غواړی، خدای جل جلاله په قران عظيم الشان کي په دې اړه خپل صفت بيان کړی دی نو د هغه صفت پر اساس بايد يوازي له هغه جل جلاله څخه مرسته وغوښتل سي. د نمونه تفسير ليکوال په دې اړه داسي ليکي ((د هر څه په پيل کي بايد د ستايل سوي څخه مرسته وغواړو چي د عظمت ځلا يې

پرټوله نري غوپریدلې ده، نو د خپلو مشکلاتو پروخت یوازي هغه جل جلاله درياد کړی، چي د خان په اړه په قران عظیم الشان کي داسي فرمايي :

تاسو وواياست خاص تاته عبادت کوو او خاص ستاڅخه مرسته غواړو (ایاک نعبدو ایاک نستعین).

د شفاعت کلمه

د اسلامي عقيدې په اصطلاحاتو کې يوه هم د شفاعت اصطلاح ده چې ډېر وختونه په سهوه غلته استعمالېږي او انساني شفاعت له الهي شفاعت سره گډېږي. او په همدې توگه چې شفاعت په اخيرت کې دی او څه شرطونه لري په دې کې هم اشتباه کېږي نو د دغو اشتباهاتو څخه د ځان ساتلو په خاطر مهمه ده چې په دې اړه يو اوږد بحث وړاندي کړو او دا د دې لپاره چې د شفاعت کلیمه په دنيا کې دانسانانو لپاره او په اخرت کې د خدای جل جلاله لپاره مقایسه کړو.

شفاعت په دنيا کې:

په عمومي توگه په دنيوي ژوند کې خلک يو د بل شفاعت کوي، مثلاً يو محصل زيات کونښن کړی دی، د آزمويښي په وخت کې تير وتلی دی، چې د ناکامۍ سبب يې گرځېدلای سي، مثلاً يوه يا دوې نمرې دهغه برياليتوب سبب گرځي، نو په دې وخت کې د ادارې څو مهربانه ښوونکي، هغه ښوونکي ته چې دې دهغه په مضمون کې پاته راغلی دی، د دې شاگرد شفاعت کوي چې دا شاگرد زيات درس وايې ډېر زحمتکښ دی يوازي يوې يا دوو نمروته اړتيا لري چې بريالی سي. استاد چې د زده کوونکي له ورځنۍ چارچلن څخه پوره خبردی او درس يې هم ور معلوم دی پر هغه ترحم کوي، د يوې يا دوو نمرو مرسته ورسره کوي.

په دنيا کي د شفاعت ډولونه :

۱: مخوري شفاعت :

له رویداري شفاعت څخه هدف دا دی کله چي په دنيا کي يو پاچا په غوصه سي او وغواړي چي يو چاته جزا ورکړي، مگر د پاچا په وړاندي د هيواد يو مخور کس وړاندي سي او دهغه شفاعت وکړي، پاچا د لږ ځنډ لپاره د ځان سره فکر کوي چي که چيرې د دې سپري شفاعت ونه منم په راتلونکي کي بنايي چي مشکل راته جوړ سي، ځکه هغه يو پېژندل سوی کس دی، نو په دې اساس کله ناکله دهغه کس خبره دهغه له بيړي مني او يا دا چي له هغه څخه په راتلونکي کي د دې تمه لري چي له هغه کار واخلي او يا هم دا چي مخکي هغه د ده لپاره داسي يو کار کړی وي.

داسي تصورات د خدای جل جلاله په اړه ناروا او بد دي، هر کله چي څوک ووايي پلانی سپری دخپل مقام د لوړوالي په خاطر شفاعت کوي او پر خدای جل جلاله حق لري چي خبري يې ومني، دا په بشپړه توگه يو غلط تعبير دی ځکه په شريعت کي هيڅوک پر خدای جل جلاله حق نه لري، ځکه د خدای جل جلاله قدرت تر هر چا لوړ دی حتی تر شفاعت کوونکي هم که چيري خدای جل جلاله د کوم چا شفاعت قبلوي هغه به د توانايې په مانا نه وي، څنگه چي د شفاعت په اړه په حديث کي راغلي دي چي د اخيرت په ورځ به لوی لوی پيغمبران د شفاعت توانائي نه لري حتی رسول الله صلی الله عليه و سلم به لا لومړی سر پر سجده کښيږدي بيا به په ډيري عاجزی دخپل امت شفاعت وکړي.

۲: د ميني شفاعت:

احياناً که چيري يوچا په يو مملکت کې غلا کړې وي او د هغه مملکت پاچا غواړي هغه ته جزا ورکړي مگر د خپلي کورنۍ د غړو يا غړي (لور، زوی، ميرمن، ورور) په شفاعت هغه وبخښي ځکه پاچا فکر کوي چې د خپلي کورنۍ د کوم کس خبره نه منل ده ته په خپل کور کې لانجې زيږولای سي او د ميني فضا چې د دوی په کورنۍ کې سته ګډه وډه کيږي.

مگر دا ډول شفاعتونه د خدای جل جلاله په وړاندي په داسي دلايلو باندي نه سي وړاندي کيدلای، ځکه خدای جل جلاله پردې سربېره چې د ډېرو معززو خلکو سره مينه لري، مگر بيا هم ټول انسانان د خدای جل جلاله بندگان دي، دا چې خدای جل جلاله رحمن او رحيم دی او پر خپلو بندگانو رحمت کوي او شفاعت کول هم د خدای جل جلاله د رحمتونو څخه دي، مگر موږ نسو کولای چې هغه په انساني اساساتو تعبير کړو. ځکه خدای جل جلاله او د هغه کارونه په بشپړه توګه د انسانانو سره توپير لري (ليس کمثله شیء).

۳: ماډونه شفاعت:

ماډونه له اذان څخه اخستل سوی او اذان په عربي کې اجازې ته وايي او شفاعت ماډونه هغه شفاعت ته وايي چې له يو چا څخه سهوه سوې وي او د خلاصون هيڅ لاره نه لري، هغه پوهېږي چې هيڅوک نسي کولای چې د هغه جريمه پرې کړي، يوازي د پاچا د مهربانۍ په تمه وي او وايي که چيري پاچا د هغه پر حالت مهرباني او شفقت وکړي بڼه ته بڼه او کني د سختي جزا وړ دی، هغه پاچا چې د هغه بې چارګي

ويني يا خپله هغه بڅښي او يابل چاته لارښوونه کوي چې ده ته دهغه شفاعت وکړي، ترڅو هغه وڅښي هرکله چې يو مومن مسلمان داسي عقیده او باور ولري چې هيڅوک نسي کولای چې د خدای جل جلاله د عظمت په وړاندي پرته له اجازې د يو چا شفاعت وکړي، دا مومن مسلمان په دې باور دی چې خدای جل جلاله د خپلي مهربانۍ له مخې انسان ته د جنت تلو لاره پاکه کړې او د ورځ ته د تلو لاره يې بنده کړې ده، دا مومن کس سر بېره پردې چې گناهونه يې کړي چې د ورځ ته دهغه د تلو لامل گرځي، بيا هم د خدای جل جلاله د رحم په تمه دی.

خدای جل جلاله هم چې رحمن، رحيم، غفار، غفور او ستار دی د خپلي لويي له مخي پر دې سړي رحميري او د خپلو دغو صفتونو له رويه پر هغه رحميري او هغه د جزا او مجازاتو څخه خلاصوي، خدای جل جلاله په مليارډو انسانان د خپل رحم له مخي د ورځ له اوره ژغوري او د نورو ميليونو انسانانو د شفاعت لپاره ځينو خاصو انسانانو ته اجازه ورکوي چې د هغوی شفاعت وکړي.

دا کسان هم د خدای جل جلاله اجازې ته په تمه وي کله چې خدای جل جلاله اجازه ورکړي نو دوی سمدستي شفاعت ورته کوي.

۴: شفاعت په اخروي چارو کي :

په احاديثو کي راغلي دي چې اخيرت په ورځ ځني کسان لکه پيغمبران، شهيدان، علماء او تقوا داره کسان د اخيرت په ورځ د ځينو گنهکارانو شفاعت کوي.

په دې اړه د ښوونکي او زده کوونکي ترمنځ خبري اتري :

زده کوونکی: آیا شفاعت په دنیا کې کېږي او که په آخرت کې، هدف د اسلامي عقیدې شفاعت دی؟

نبوونکی: شفاعت په آخرت کې کېږي، ځکه هغه ایتونه او حدیثونه چې د شفاعت په اړه راغلي دي دا په ډاگه کوي چې شفاعت د آخرت په ورځ کېږي، له ابې هریره (رض) څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه و سلم وفرمایل د آخرت په ورځ به زما له لوري په شفاعت سو کسانو کې نېکمرغه کسان هغه څوک وي چې د زړه له اخلاصه (لا اله الا الله) وایي.

طفیل ابن کعب له خپله پلاره څخه روایت کوي چې نبی کریم صلی الله علیه و سلم وفرمایل: د آخرت په ورځ به زه د پیغمبرانو امام، ویاند او شفاعت کوونکی او سم چې په دې کې کوم ویاړ نسته. زده کوونکی: آیا شفاعت کومې خاصې ډلې یا طبقې ته ځانگړې سوئ دئ او که یا هرڅوک کولای سي چې له شفاعت څخه گټه واخلي؟

نبوونکی: شفاعت یوازې مسلمانانو ته ځانگړې سوئ دئ نو په دې اساس کافر، منافق او مشرک له شفاعت څخه محروم دي.

عوف بن مالک اشجعي وایي چې رسول الله صلی الله علیه و سلم وویل آیا پوهېږی چې خدای جل جلاله ماته پرڅه شي اختیار راکړی دئ؟

مور وویل: خدای جل جلاله او د هغه رسول ښه پوهېږي. و یې فرمایل: هغه ماته په دې دوو شیانو کې اختیار راکړی چې نیم امت دي جنت ته بیایې او که د امت شفاعت دي کوي، ما هم شفاعت اختیار کړی.

مور وویل: اې د خدای جل جلاله رسوله مور ته دعا وکړه چې مور

هم د اخيرت په ورځ ستا په شفاعت کي راسو هغه وفرمايل: چي دا شفاعت د هر مسلمان لپاره دی.

زده کوونکی: د حضرت محمد صلی الله عليه و سلم امت به په شفاعت کي په کوم ښه والي غوره کيږي؟

ښوونکی: تاسو دا حديث شريف وواياست: انس بن مالک (رض) وايي چي رسول الله صلی الله عليه و سلم وفرمايل: زه ښايي په جنت کي لومړی کس و اوسم چي شفاعت کوم او زه به په پيغمبرانو کي هغه کس و اوسم چي تر ټولو زيات پيروان لري.

ابو هريره (رض) فرمايي چي رسول الله صلی الله عليه و سلم وفرمايل: هر پيغمبر دعا لري چي د خپل امت په اړه يې قبليږي، زه مي دا دعاشاته پرېږدم ترڅو د اخيرت په ورځ مي د امت په ښه ورسې.

د شفاعت شرطونه:

شفاعت يو لړ شرطونه لري چي په لاندي ډول دي:

۱- لومړی شرط:

د خدای جل جلاله اجازه لومړی شرط دی ځکه خدای جل جلاله په قران عظيم الشان کي فرمايي:

(مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ) (البقره):

(۲۵۵) څوک کولای سي چي هغه ته شفاعت وکړي مگر د هغه په اجازه. نو په دې اساس پيغمبران شهيدان، صالحين او نور لوړ لوړ شخصيتونه د خدای جل جلاله د اجازي څخه پرته د چا شفاعت نسي کولای.

په يوه حديث شريف كې راغلي دي چې رسول اكرم صلى الله عليه و سلم د اخيرت په ورځ لومړی د خداى جل جلاله په وړاندي سر پر سجده ېږدي وروسته تر حمد، د خداى جل جلاله په وړاندي د خپل امت شفاعت كوي.

۲- دوهم شرط :

د خداى جل جلاله رضا د هغه كس څخه چې شفاعت كوي او د هغه چا څخه چې شفاعت يې كيږي.

(وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنْ أَرْتَضَى) (سوره الانبياء : ۲۸) او

شفاعت نه كوي مگر كوي يې د هغو كسانو چې خداى جل جلاله له هغو څخه راضي وي.

۳- دريم شرط :

د شفاعت كوونكي قدرت پر شفاعت كولو د شفاعت كولو يو شرط دا دى چې شفاعت كوونكي ته د خداى جل جلاله له لوري د شفاعت كولو اجازه وركول سي. هر څوك نه سي كولاى چې شفاعت وكړي، څنگه چې مشركين په دې عقیده د بتانو عبادت كوي چې بتان د هغوى شفاعت كوي.

(وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ

وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ ۚ قُلْ أَتَنْبِئُونَ اللَّهَ

بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى
عَمَّا يُشْرِكُونَ (يونس : ۱۸) او له اللهجل جلاله څخه پرته د نورو
شيانو چي گټه او تاون نه سي رسولای عبادت کوي او وايي چي دا و
اللهجل جلاله ته زموږ شفاعت کوونکي دي.

۴- څلورم شرط :

د هغه چا مسلماني چي شفاعت يې کيږي : په شفاعت کي يو شرط
دا دی چي هغه کس چي شفاعت يې کيږي هغه بايد مسلمان وي د
کافر، مرتد ، مشرک او منافق شفاعت نه قبليري . (ما لظالمين من
حميم ولا شفيح يطاع) (غافر : ۱۸) او په دې ايت کي د ظالمانو څخه
مراد کافران دي.

مگر د مشرکينو په منح کي يوازي د ابو طالب لپاره استثنا
روايت سوې ده.

زده کوونکی : نو هرکس نه سي کولای چي د هر چا شفاعت
وکړي؟

ښوونکی : پرته له شکه لومړی هغه کس چي شفاعت کوي هغه
بايد د خدای جل جلاله له لوري اجازه ولري دوهم بايد دداسي چا لپاره
شفاعت وسي چي د شفاعت مستحق وي.

اتم خپرکی

انسان پېژندنه په اسلامي نړۍ ليدکي
په دې خپرکي کي لاندې موضوعات ترخپرنه لاندې
نيسو

- ۱- انسان يو برتره مخلوق (پيدا سوي) دی
- ۲- د انسان شخصيت په قران کریم کي
- ۳- انسان جوړونه په اسلامي نړۍ ليدکي

۷۸۶

په دې څپرکي کې غواړو انسان چي بېلا بېل شخصیتونه لري ترڅپر نه لاندې ونیسو، انسان په ټولنه کې د یوه باکرامته موجود په څېر پیژندل سوئ دئ چې په دې کې ټول هغه څه چې فکر کولای سي کوم شک نه لري. مگر بیا هم ځینې سطحې څېرني سته چې دا ثابته وي چې انسان حتی تر حیواناتو هم کمزوری موجود دی او یا هم دا چې انسان یې له خپل اصلیت څخه ایستلی او هغه د ټولو حیواناتو د خواصو له پاته سونو (پاته شونو) څخه بولي.

د انسان اصل

د انسان د اصل په اړه زیات شمېر نظریې موجودې دي چې ټولې نظریې انسان له خپل نکتته نظره څخه تشریح کړي دي او ټولو نظریو انسان دې طرف او هغه طرف ته کش کړی دی، مگر د اسلام مبین دین ټولې منفي نظریې رد کړي دي او د انسان مقام یې تر هر څه برتره او غوره بللی دی، ښه به داوي چې دلته ځینې دا ډول نظریې تر کتنه لاندې ونیسو او وروسته په دې اړه د اسلام نظر وړاندې کړو.

ماټریالیستي نظریې (ماده پرستي) :

ماټریالیستان د انسان اصل ماده بولي او تل خپلي څیړني د همدې

مادي پر اساس کوي. مگر هرکله چې انسان په دغو اساساتو کې وڅپړل سي نو زيات شمېر حيوانات به وليدل سي چې تر انسانانو ښه والی او برتري لري، مثلاً:

که چيري خوړل يو امتياز وي نو زيات حيوانات تر انسانانو زيات خوراک کوي.

که چيري د انسان غوره والی په بار اوچتولو کې وي مېړی تر ځان څو چنده زيات بار اوچتوي، که چيري ليد ښه والی وي نو زيات شمېر حيوانات دي چې تر واوړه لاندي لاره ويني او اوږدي اوږدي لاري له سترگو پرته تی کوي، که چيري بوی کول يو کمال وي زيات شمېر حيوانات سته چې ډېر زورور د شامعي حس لري چې تر مځکه لاندي ماینونه کشفولای سي، چې دا ډول صفتون په انسانانو کې ډېر کمزوري دي.

که چيري د يخ په وړاندي تحمل له غوره والي څخه وي نو د نړۍ په تر ټولو يخترینه ځایونو کې داسي حيوانات ژوند کوي چې له هېڅ ډول گرمونکو وسایلو څخه گټه نه سي اخستلای او یا هم په يخو او بوکي چې انسان نسي کولای غسل وکړي دوی لامبي.

ځيني ماده پرستان د انسان اصل له حیوانه بولي او د انسان نسبت وه شامپنزي بيزوگانو ته ورکوي او انسان دهغو پرمختللی ډول بولي او ځينو خو بیایخي يو قدم وړاندي ایښی دی او د انسانو ځيني ږغونه د مرغانو ږغونه بولي، دا ډول کمزوري او ناتوانه نظریې د انسانیت د تحقیر سبب گرځېدلي دي او د انسانیت لوړه مرتبه یې را ټیټه کړې ده.

ایډیالیستي نظریې:

دا نظریو انسان له بېلابېلو روحونو سره تړلی دی، انسان یې پر

بېلابيلو ډلو وېشلی دی ځينو ته د لوړو روحونو څښتنان وايي بل ته د ناولو روحونو څښتنان وايي چې په دې توگه يې په انسانانو کې بېلابيلې طبقې رامنځ ته کړي دي چې يوه يې لوړه (عالي) بللې بله يې منځنۍ (اوسطه) او بلې ته يې ټيټه (ادني) وايلې چې ټيټه طبقه همېشه د حيوان په څېر کار کوي او علي طبقې هغوی خپل غلامان گرځولي دي، تاسو کولای سي چې دا ډول نظريې په هندوييزم او صيهونيزم کې په اسانۍ سره ولولۍ.

مناقشه

زده کوونکی: د دې ډول اندونو (نظريو) عيب په څه کې دی؟
 ښوونکی: د دې نظريو نقص او عيب د دوی په فکري ليد لوري کې دی، ځکه دا ډول زيات شمېر نظريې د حس، عقل او يا تصور تر تاثير لاندې وي.

زده کوونکی: له فکري ليد لوري څخه هدف څه دی؟
 ښوونکی: فکري ليد لوری هغه ليد لوري ته وايي چې انسان د هغه په رڼا کې حقيقت پلټي او حقيقت ته ځان رسوي.

زده کوونکی: که چيرې لږ واضح سي؟
 ښوونکی: ځيني انسانان معيار خپل فهم او پوهه ټاکي او په دې اساس د هغوی پوهه په دې لاره کې محدوده وي او هغوی بې لاری ته باسي، د ځينو انسانانو معيار بيا د هغو عقل وي او عقل حقيقت ته د رسېدو لامل بولي نو کله چې دا خبره د عقل له توانه څخه وزي نو هغوی و عجبو او غريبو تصوراتو ته تسليمېږي، چې هغوی بې لاری ته باسي.

زده کوونکی: آیا عقل نسي کولای چې موږ حقيقت ته ورسوي او آیا د انسان تصورات چې دهغو بنسټ عقل دی، لار ور کونکي کيدلای سي؟
 ښوونکی: زه تاسو ته يو مثال بيانوم بيا تاسو پوهېږئ چې مشکل په کوم ځای کې دی؟ کله چې تاسو په خپل کور کې ناست ياست ستاسو د کور زنگ وهل کېږي په دې وخت کې ستاسو د اورېدلو حس پر کار راځي او تاسو پوهېږئ چې زنگ دی او تاسو ښه پوهېږئ چې د اورېدلو حس څنگه کار کوي؟ مگر دا حس نسي کولای چې تردې زيات کار وکړي چې زنگ چا وهلی دی او دوره شاته څوک دی مخ کې ديوالونه او ورونه دي چې د ټولو حسونو مخه يې ډب کړې ده.
 په دې ځای کې انسان دوه کاره کولای سي لومړی دا چې د خپل عقل او حس پر ناتواني باندي اعتراف وکړي او څوک وره ته وليږي چې په وره کې څوک دي.

او يا دا چې خپل عقل مجبوره کړي چې ده ته جواب ورکړي چې دوره شاته څوک دي، عقل چې نوره توانايي نه لري له ډېر فکر او تصور څخه وروسته کومه فيصله نه کوي او هر څه چې يې په تصورات کې ور گرځي ټول په ښايي باندي پيلېږي ښايي د گاونډيانو څخه څوک وي، ښايي هغه د دوی د کور څوک وي، يا ښايي دا د گاونډيانو زده کړی سپی وي چې هغه ته ور زده سوي دي چې دوره زنگ څه ډول وهل کېږي او داسي زيات نور ښايي ...

نو هر کله څوک خپل دا ډول ښايي د خپل اصل قرار ټاکي نو خامخا لار ور کې کېږي ځکه دوره له پرانستلو څخه وروسته هغه پوه سو چې له هغو کسانو څخه چې ده فکر کوی هيڅوک نه وو.

زده کوونکی: ښه نو بيا کولای سو چې د مشکلاتو د حل لاره تجربه وټاکو؟

ښوونکي : علم او تجربه هم د انسان لپاره تر يوځايه کار کوي مگر په ډېرو حالتو کي علم هم نسي کولای چي د پټو اسرارو په اړه څه و وايي.

زده کوونکی : مثلاً

ښوونکی : مثلاً تاسو عالم ياست مگر کله چي يو کمپيوټر رانيسی ستاسو علم تاسوته دانسي ويلای چي د دې کمپيوټر جوړونکی څوک دی، د کومو پروگرامو څښتن دی، ځکه ستاسو علم ستاسو تر پوهي پوري محدود دی، په هغونه اندازه پوهېږي چي پر کمپيوټر ليکل سوي دي، مگر پر کمپيوټر دانه دي ليکل سوي چي د دې کمپيوټر اختراع کوونکی څوک دی او دا کمپيوټر د چا لخوا جوړ سوی دی؟ دا کمپيوټر ترڅه وخته کار کولای سي او د دې کمپيوټر ساتنه کومو وسايلو ته اړتيا لري؟

زده کوونکی : په دې صورت کي زه هغه کتلاک ته مراجعه کوم چي له کمپيوټر سره سته.

ښوونکی : که چيري ته تصور وکړې نوڅه به وسي؟

زده کوونکی : زما تصور به بيا هم له ښايي سره مخامخ سي چي ښايي زيات شمير يې غلط هم وي.

ښوونکی : د زيات شمير علماء وو په تصوراتو کي مشکل داوو چي هغوی خپلي نظريې د ښايي تر فرضيې لاندي وړاندي کړي وې، مگر افراطي او متعصبو انسانانو چي له هغو څخه وروسته راغلي دي د هغوی ټولي خبري د يوه حقيقت په څېر منلي او لار ورکي سوي دي.

زده کوونکی : مثلاً

ښوونکی : مثلاً ډاروين ويلي دي چي د انسان اصل له بيزو څخه دی، د هغه دا نظريه په هم هغه وخت کي د ډيرو نخبه علماو لخوا رد

سوې ده، ځکه دا نظريه او د انسان کرامت يو د بل سره په ټکر کې راځي او ځينو علماو دهغه نظريه په ساينس کې وڅېړل او دايې وزباتله چې دهغه نظريه يوه سطحي او بې ځايه نظريه ده، مگر ځينو ناپوهو کسانو دهغه نظريه ومنل او د ځان سر بېره چې لار ورکي سول نور کسان يې هم ډارونيزم ته په بلنه سره لار ورکي کړل.

زده کوونکی: د اقتصادي نظرياتو په اړه څه وياست؟

ښوونکی: ځيني خلک اقتصاد د هوسايي او ارامي اساس او بنسټ بولي مگر د نړۍ تاريخ ثابته کړې ده چې د نړۍ ډير ستمن کسانو نه مخکي ارام درلودی او نه يې اوس لري.

زده کوونکی: د تصادف په اړه څه وياست؟

ښوونکی: د عقل له پلوه هيڅ څه بايد تصادفي وه نه اوسي هر کله چې تاسو يو درمل پلورنځی ته ځي او يو څوک درته وه وايي چې دلته ټول مخدره توکي او انټيوبيټکونه تيت او پاشلي پراته وه، چې د تصادف له مخي ټولي مادې سره گډې سولې او وروسته د بېلابيلو درملو د منځ ته راتلو سبب سوې، چې د بېلابيلو ناروغيو د له منځه وړلو لپاره کار ځني اخستل کيږي.

تاسو پردې سر بېره چې ددې درملو فارمسټ مونه دی ليدلی بيا هم پردې خبره باور نه کوی ځکه داسي يو کار د تصادف له مخي هيڅ امکان نلري، ځکه د انسان عقل داسي کار غيږي طبيعي بولي، اوس تاسو د نړۍ د جوړښت په اړه فکر وکړی آیا امکان لري چې دونه ستره نړۍ دي د تصادف له مخي جوړه سي؟

زده کوونکی: اوس د پټو مشکلاتو د حل لپاره له څه څخه گټه

واخلو؟

ښوونکی: سمه لاره دا ده انسان چې کله په خپل حس سره نړۍ

درک کره او د خپل عقل په مرسته دې ځای ته ورسېدی چې خدای جل جلاله ستون لري، اوس نو هغه ته ښايي سوال پيدا سي چې آیا دې پيدا کونکي د ځان کاييناتو او انسان د پيژندنې لپاره کوم کتاب هم راليرلي دی، بالاخره انسان دې پايلي ته رسيږي چې خدای جل جلاله د خپلي پيژندنې لپاره زيات کتابونه راليرلي دي.

زده کوونکی : دا کتاب قران عظيم الشان دی؟

ښوونکی : پرته له کوم شکه.

د انسان شخصيت په قران کي

څنگه چي مخکي مو وويل د نړۍ فيلسوفانو پر ځانونو شپي ورځي تيري کړي او د انسان لپاره يې بېلابيلې نظريې وړاندي کړي دي، ځينو يې انسان و شامپينزاو ته ورته شکل بللي ځينو بيا انسان يو ناپېژندل سوی موجود بيان کړی او ځيني خو بيا بيخي د انسان پر ستون منکر سوي دي او ځينو بيا هغه د حيواناتو په ليکه کي يو حيوان بللی او ځينو بيا هغه د عقل غلام بللی دی.

قران عظيم الشان انسان په خپل بشپړ شکل را پېژندلی دی، انسان ته يې دا بيان کړي دي چي هغه يو بې ځايه پيدا سوی (مخلوق) نه دی او نه دا چي يوازي يو مادي او عقلايي موجود دی، بلکي هغه ځيني داسي صفتونه لري چي هغه ته تر ملايکو هم غوروالی ورکوي په قران عظيم الشان کي د انسان شخصيت په لاندې توگه را پېژندل سوی دی :

الف : انسان يو ډېر سپېڅلی او پاک موجود دی :

، ځکه د ادم (ع) د مادي وجود له جوړولو وروسته په هغه کي سپېڅلی روح پوه کړل سو :

(فَاِذَا سَوَّيْتُهُۥ وَنَفَخْتُ فِيْهِ مِنْ رُّوْحِيۙ فَقَعُوۡا لَهٗۙ

سَجْدِيۙنَ) (الحجر : ۲۹) کله چي مو هغه برابر کړی او په هغه کي مو

خپل روح واچوی، نو بیا مو وکړی چې سجده ورته وکړی.

امام قرطبي (رح) د دې ایت په تفسیر کې لیکي:

روح یو لطیف جسم دی او خدای جل جلاله ژوند د انسان په بدن کې پیدا کوي په حقیقت کې دلته خدای جل جلاله په خپلو مخلوقاتو کې انسان ته د شرافت وړ کونې په خاطر د انسان نسبت ځان ته ورکوي، ځکه روح د خدای جل جلاله له مخلوقاتو څخه یو مخلوق دی، خدای جل جلاله د ځینو نورو مخلوقاتو نسبت هم ځان ته ورکړی دی لکه: (ارضی وسمائی، وبيتی وناقۀ الله و شهر الله) زما مځکه، زما اسمان، زما کور زما اوبن، زما سپوږمۍ.

مور کعبې شریفې او مسجدونو ته د خدای جل جلاله کور وایو مگر په داسې حال کې چې خدای جل جلاله د کور درلودلو څخه پاک دی مگر دا نسبت د دغو ځایونو ته د شرف ورکولو له کبله دی، دا ځایونه د خدای جل جلاله د عبادت ځایونه دي نو ځکه د خدای جل جلاله د کور په نوم یاد سوي دي. هغه روح چې په ادم (ع) کې پوه سوي دی نسبت یې خدای جل جلاله ته ورکول سوي دی، ترڅو حضرت ادم (ع) او د هغه اولادې ته یې شرافت او کرامت پاته سي.

ب: اشرف المخلوقات (د پیدا سو غوره):

انسان له دې کبله چې وبل هیڅ پیدا سوي ته یې د تسلیمې سر نه دی ټیټ کړی، او له دې کبله چې په مځکه کې د خدا جل جلاله ځای ناستی دی تر ټولو غوره مخلوق (پیدا سوي) بلل سوي دی، ترڅو هغه دا شرافت درک کړي او خدای جل جلاله څخه پرته بل چاته سر ټیټ نکړي.

ج : او هغه ته کرامت ورکول سوی دی :

(ولقد کرمانبني آدم) انسان ته کرامت ورکول سوی دی، ټول مخلوقات (پیدا سوی) د هغه د خدمت لپاره پیدا سوی دي، حتی ملائیکي دهغوی په خدمت کي دي، پیریان د انسانانو د خوراک پاته شوني او هډوکي خوري، د مځکي د آبادولو دنده انسان ته ورکول سوې ده او ستر امانت چي قران عظیم الشان دی انسان ته رانازل سوی دی.

د : انسان په ښکلې څپره پیدا سوی دی :

خدای جل جلاله په قران عظیم الشان کي فرمایي: (لقد خلقنا الانسان فی احسن تقویم) موږ انسان په ښکلې څپره سره پیدا کړی دی، هرکله چي په غور سره د انسان جوړښت ته وگورونو وبه وینو چي انسان په څونه ښایسته انداز سره جوړ سوی دی، چي د هغه د وجود غړي دا ښکاره کوي چي هغه د نړۍ د مهارولو او رهبري کولو لپاره رالېږل سوی دی، انسان ډیري ښایستې گوتي لري چي په هغو سره ډېر مهم کارونه کولای سي، د انسان د وجود جوړښت داسي سوی دی چي تر ټولو حیواناتو څو چنده ښکلې دی او پر دې ټولو سرپرته عقل، فکر، خیال او علمي توانایي هغه څه دي چي انسان تر ټولو موجوداتو ښکلې او ښه ثابتوي.

ه : علم د هغه تر ټولو ښکلې سینگار دی :

د انسان ارزښت په ملایکو کي هغه وخت د عروج تر معراجه ورسېدی چي خدای جل جلاله خپله د انسان لومړی ښوونکی سو،

ټولي چاري يې حضرت ادم (ع) ته ورزده کړې (و علم ادم الاسماء کلها) وروسته يې ملائیکو ته امر وکړی چې دا چاري بيان کړي. فرښتو د هغو له نه پوهېدو اقرار وکړی (قالوا سبحانک لا علم لنا الا ما علمتنا) بيا هغه جل جلاله آدم (ع) ته وفرمايل: ملائیکو ته يې بيان کړه، حضرت آدم (ع) هغه څه چې خدای جل جلاله وربښودلي وه ټول ملائیکو ته بيان کړل.

وروسته په دې موخه چې آدم (ع) د ملائیکو په منځ کي نور هم لوی و ايسوي ملائیکو ته يې امر وکړی چې هغه ته د احترام سجده وکړی، ټولو ملائیکو د خدای جل جلاله په امر آدم (ع) ته د احترام سجده وکړه او (اذ قلنا للملائكة اسجدوا لادم).

د ملائیکو احترام چې انسان ته يې د سجدې له لاري وکړی په حقيقت کي د انسان منزلت د ملائیکو په وړاندي څو چنده کړی.

و : انسان په مځکه کي د خدای جل جلاله ځای

ناستی دی:

خدای جل جلاله انسان په مځکه کي د خپل ځای ناستي په توگه وټاکي، ترڅو ټول الهي احکام، د مځکي پرمخ پلي کړي. انسان په مځکه کي د خدای جل جلاله د سفیر په څېر د خدای جل جلاله امرونه پرځان او نورو مخلوقاتو (پیدا سو) باندي تطبیقوي، دا تر ټولو لوی شرف دی چې خداي جل جلاله انسان ته ورکړی دی.

ز : د انسان دنده د مځکي آبادول او عبادت کول ده :

د مځکي آبادول د انسان ځانگړې دنده ده، ځکه ملائیکي د ښه والي دنده غوښتني له مخي نسي کولای مځکه آباډه کړي. مگر انسان کونښن کوي چي ورځ تر بلي زيات کار وکړي او تيز پرمختگ يې موخه او هدف دی، حيوانات د عقل نه درلودلو له کبله نسي کولای چي مځکه آباډه کړي.

ح : انسان خپلواکه مخلوق دی :

خپلواکي د انسان لپاره يو بل امانت دی او هغه په دې نه دی توانيدلی چي دا امانت په سمه توگه وساتي، د پورته موضوعاتو څخه ښکاري چي انسان يو مخلوق دی :

۱- باهدفه .

۲- دهغه پيداينبت ديوهدف له مخي سوی دی .

۳- دنيا دهغه لپاره د يوې وسيلې په څېر پيدا سوې ده .

۴- انسان اشرف المخلوقات دی هغه بايد د نورو اجسام او اجزای

په وړاندي سر ټيټ نکړي .

په اوسني وخت کي د انسان مشکل

د نني نړۍ جوړونې اساسي مشکل په انسان جوړونه کي دي، د يوه پوه د وينا پر اساس چي انسان کولای سي د ښو ښو کبانو په څېر ولامبي او کولای سي چي د ښو ښو الوتکو په څېر والوزي، او بالاخره په دې توانيدلی چي داسي سامان الات جوړ کړي چي نړۍ د يوه کوچني کلي په څېر کړي، مگر هغه څه چي دوی يې په جوړولو نه دي توانيدلي هغه په خپله دی د هغه تر اوسه په دې نه دی توانيدلی چي انسان جوړ کړي.

نن ورځ د نړۍ تر ټولو لوی مشکل خپله په انسان کي دی، همدا انسان د هر ډول امکاناتو پر درلودلو سربېره په ډېرو حالاتو کي ځان تر حيواناتو هم حقير گرځوي، حتی دا انسان دونه لوی مجريم دی، که چيري يو حيوان په ځنگله کي په يوه ورځ يو حيوان وژني دی په يوه دقيقه کي په زرو انسانان د خپلو موخو په خاطر په وينو کي رغړوي.

د قرآن عظيم الشان لومړي هدف انسان جوړونه ده، ځکه د نړۍ مشکلات هغه وخت اوج ته رسېږي چي انسانان نسي کولای ځانونه جوړ کړي، انسانانو په نړۍ کي هرڅه جوړ او کشف کړل مگر د هرڅه له کشف او جوړولو وروسته دا په زبات ورسېده چي هغوی يوازي دوه کاره کړي دي.

۱- سامان الات يې جوړ کړي.

۲- ماديّات يې په مټکو او اسمانو کې کشف کړي دي.

۱- د سامان الاتو جوړول :

د اسلام له نکتته نظره د هوسايي او اسانتيا د منځ ته راوړو په هدف د سامان الاتو جوړول يو ډېر ښه او پرځای کار دی، ځکه انسان ديوه باکرامته موجود په څېر دې ته اړتيا لري چې په ښه توگه خپل ژوند ترسره کړي، ځان ته وسایل او سامان الات جوړ او پيدا کړي له هغو څخه په گټه اخیستنه ځان ته يو ښه ژوند جوړ کړي او د هغو په مرسته حقيقت پيدا کړي او همدا وسایل د معرفت (پېژندنې) په لاره کې وکاروي او په همدې وسایلو انسان وپيژني، انسان جوړ کړي، خدای جل جلاله وپيژني او بالاخره په انساني نړۍ ليد کې کار ځني واخلي.

مگر زموږ د ننني زمانې مشکل په دې کې دی چې هغوی د پيرو عصري سامان الاتو په جوړولو سره، هغوی دا سامان الات يوه وسيله نه دی بللې بلکې دا سامان الات يې هدف منلی دی. نو اوس دلته مشکل په څه کې دی مشکل په دې کې دی چې سامان الات جوړ سوي دي مگر انسانان نه دي جوړ سوي.

۲: په کهکشانونو کې د کشف موضوع:

نن ورځ انسانان هره ورځ په بېلابېلو وسایلو باندې بېلابېل مادي کشفونه کوي، د تلسکوپ په جوړولو سره کهکشانونه گوري د میکروسکوپ په جوړولو سره نه ليدل کيدونکي کوچني موجودات څېړي او په نقلونکو وسایلو يې ځانونه تر مریخه و رسول مگر انسانیت

ته يې څه گټه و رسول ذروي جنگ، اټومي جنگ، د سيارو جنگ او نور...

د حل لار:

د دغو ټولو بدبختيو په منځ کي بيا هم الهي کتاب د دغو ټولو مشکلاتو د حل لاره ده او انسان يې د هرڅه څخه مخکي انسان ته ورپېژندلی دی او وروسته يې د انسان جوړونې لپاره بېلابېل پلانونه انسانانو ته په لاس ورکړي دي.

انسان جوړونه په اسلامي نړۍ ليدکي

د اسلام په مقدس دين کي د عبادت بنسټيزه فلسفه لومړی انسان جوړونه او بيا ټولنه جوړونه ده، هغه عبادت چي د اسلام مبین دين بيان کړی دی بنسټ او هدف يې پر انسان جوړونه باندي ولاړ دی.

د اسلام دين هغه کار کوي چي انسان يې د يو موټر دلاس ته راوړلو لپاره کوي.

پر موټر پنځه کاره اجرا سوی ترڅو موټر جوړ سوی دئ.

۱- د مادن کشفونه

۲- د مادن را ايستنه.

۳- د مادن وييلې کوونه

۴- پرېکول.

۵- ددغو پرې سو ټوټو يوځای کول.

دين څه کار کوي؟ هر هغه کار چي موټر يې د يو موټر دجوړوني لپاره کوو، دين يې د انسان لپاره کوي.

۱- د مادن کشفول :

دين لومړی انسان کشفوي، که چيري دين نه وی موټر ځان نه دی کشف کړی. مثلاً هغه کسان چي دين نه لري، بېلابېلي نظريې لري، يو وایي د انسان اساس شهوت دی، بل وایي انسان يو اقتصادي موجود

دی، نور بیا د انسان اصل له بیزوگانو او شامپانزی سره تړي. مگر که چیري دا ټولي نظریې په پوره پاملرنه سره وڅېړو په اسانې سره پوهیږو چې دا مادي نظري د انسان غوره والی له نورو اجسامو سره نه سي پرته کولای، ځکه په مادي اساساتو کې ځیني حیوانات په ځینو برخو کې تر انسان زیات زورور دي مثلاً:

که چیري خوړل یو ښه والی وي حیوانان تر انسانانو زیات خوړک کوي، د زیات وزن پورته کول که کمال وي، میریان تر ځان پنځوس ځله دروند څه وړای او پورته کولای سي، که لیدل کمال وي ځیني حیوانان ان تر واوړه لاندې شیان ویني، که چیري بویول کمال وي ځیني حیوانان تر انسانانو څو چنده تېز د بوی کولو حس لري چې دا ډول صفات په انسان کې ډېر کمزوري دي.

دین انسان ته یو بل څه وایي، انسان په یو بل ډول را پېژني دین د انسان غوره والی تر نورو موجوداتو په اثبات رسوي، نه یوازي دا چې انسان پر پیریانو او نورو حیوانانو غوره والی لري کله ناکله یې درنښت تر ملاتیکو هم زیاتېږي، د اسلام مقدس دین وایي:

الف: دهغه اصل او پیدایښت زیات سپیڅلی دی ځکه دادم (ع) د مادي وجود د پیدایښت څخه وروسته په هغه کې سپیڅلی روح پوه کړل سو.

(فَإِذَا سَوَّيْتُهُرُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُرُ

سَجْدِينَ) (الحجر: ۲۹)

امام قرطبي د دې ایت شریف په تفسیر کې لیکي: روح یو لطیف

جسم دی او خدای جل جلاله ژوند د انسان په بدن کې پیدا کړی دی، په حقیقت کې دلته خدای جل جلاله انسان ته د شرف او کرامت وړ کولو په خاطر ځان ته نسبت وړ کړی دی، ځکه روح د خدای جل جلاله له مخلوقاتو څخه یو مخلوق دی، لکه څنګه چې یې یو څو نورو موجوداتو او مخلوقاتو ته هم د ځان په لور نسبت وړ کړی دی لکه : (ارضی و سمائی و بیته و ناقه الله و شهر الله) زما مځکه، زما اسمان، زما کور، د خدای اوبن د خدای سپوږمۍ ، مور کعبه شریفه او مسجدونه د خدای جل جلاله کور بولو مګر دانسبتي کول د هغو د شریف کولو او محترم کولو په خاطر کیږي، ځکه په دې کورونو کې د خدای جل جلاله عبادت کیږي، نوځکه دخدای جل جلاله د کور په نوم یادېږي.

ب : اشرف المخلوقات (د مخلوقاتو شریف ترین دی).

ج : کرامت وړ کول سوی دی (ولقد کرمانا بنی ادم).

د : انسان په ښکلې څېره سره پیدا سوی دی.

ه : علم د هغه له مهمو زیورونو څخه دي.

و : انسان یو با اختیاره مخلوق دی.

۲- د مادن رايستل :

د اسلام مقدس دین وروسته له دې چې دا ګران قیمته مادن یې کشف کړی، نو په دې موخه چې له نورو څخه یې بیل کړي هغه ته یې څوځانګړي دندې وړ کړي چې د هغه شرافت نسبت نورو مخلوقاتو ته ترې زیاتېږي.

الف : انسان په مځکه کې د خدای جل جلاله خلیفه (ځای ناسی)

دی :

خدای جل جلاله انسان په مځکه کي خپل ځای ناستی وټاکي، تر څو ټول الهي احکام په مځکه کي عملي کړي، بناءً دا د ځای ناستی ناستیتوب دنده نه ملاییکوته ورکول سوی ده، نه پـریناوتـه او نه هم نورو مخلوقاتوته. انسان په مځکه کي د خدای جل جلاله سفیر دی او هغه په خپل دې سفارت سره د خدای جل جلاله ټول احکام پر ځان او د مځکي پر ټولو غړو باندي عملي کوي، او دا انسان لپاره ستر شرف ده.

ب : د انسان دنده د مځکي آبادول او د خدای جل جلاله عبادت کول ده د مځکي د آبادولو دنده د انسان د ځانگړو دندو څخه شمیرل کیږي، ځکه ملاییکي بهتر وایي او نفس نه درلودلو د حس د کمزوري له کبله نشی کولای ځکه آباډه کړی.

ج : انسان د یوه خدای جل جلاله د عبادت کولو په منظور پیدا سوی دی که څه هم چي ټوله مخلوقات دهغه د خدمت لپاره پیدا سوی دي مگر انسان د خدای جل جلاله د خدمت لپاره پیدا سوی دی.

د : هغه یو هدمن مخلوق دی :

د هغه پیدایښت د یوه هدف له مخي سوی دی د هغه هدف سپیڅلی دی.

۳- د مادن ویلي کول :

عباداتونه د شرافت لپاره تکلیف وي، د اسلام مقدس دین دا انساني مادن به بیلابیلو عبادتونو ویلي کوي اوله هغه څخه انسان جوړه وي په اسلام کي عبادت د انسان جوړوي په موخه کیږي انسان په بیلابیلو عبادتونو تر انساني منزلته پوري رسیږي، ځکه انسان د دوو بعدونو درلودونکي دی چي یو حیواني دی او بل انساني، ځکه عبادت د انسان نفس اماره بالسوء په نفس مطمئنه بدله وي مؤمن انسان د

قراني حقايقو په درکول سره د وسپني په څېر ويلي سوي دي، دا عبادت دی چې انسان له حیوانیت تر انسانیته پوري رسوي او له انسانیته څخه یې ترملاییکو لوړه وي.

۴ - پریکونه :

د اسلام مبین دین انسان ته ورزده کوي چې ځان جوړ کړي، او د اصلو پارچو او پرزو په څېر خپله دنده اجرا او انساني ټولني به جوړښت خپل رول ولوبوي. دا د ځان جوړونې لړۍ هغه وخت پیلېږي چې انسان په عبادتونو مشغول سیو په ذکر او د خدای جل جلاله په یادولو سره خپل روح پاک او سپیڅلی کړي، د ټولو بدني عبادتونو په کولو سره خپل د وجود ټول غړي د خدای عزوجل امر ته تسلیم کړي ترڅو د یوه ماسین د پرزو په څېر یې د بدن هر غړی د خپلي دندې د اجرا کولو لپاره تیار واوسي، ددې انسان خبري ذکر او چوپتیا فکر گرځي، عبادات او مخلوقاتو کي تفکر انسان د نفس له غلامی څخه باسي او د انسانیت لوړ ترینه مرتبو ته یې رسوي.

۵ - ددغو ټوټو یو ځای کیدل :

انسان هغه وخت د ځان جوړه وني له مرحلې څخه راوړي چې په ټولنه کي له نورو انسانانو سره یو انسان جوړ سي، په دې منظور چې یو واحد رامنځ ته کړي چې دا واحد د اسلامي امت په نوم یادېږي، او د توحید د کلمې هدف د انساني ټولني یو لاس کول دی. ټول کسان یو ډول کیدل دی یو تر بله غوره والی نه درلودل دي کچیري غوره والی موجود هم وي هغه به یوازې په تقوا کي وي. څنگه چې لیدل کیږی لوی لوی موټرونه د یوه کوچني پیچ دنه درلودلو له کبله حرکت نسي کولای همداسي هر انسان په یوې ټولنه کي همداسي رول لوبه وي.

نهم خپرکی

بااختياره که بی اختیاره انسان

په دې خپرکي کي به پرلاندې موضوعاتو خپرنه وکړو:

- ۱- د قضا او قدر مفهوم د اسلام په مقدس دين کي
- ۲- د ايمان گټي و قضا او قدر ته

۷۸۶

د اختيار درلودلو او نه درلودلو موضوع داسي يو موضوع ده چي له وختو راهيسي يې د ډېرو مسلمانانو ذهنونه بوخت کړي دي او په دې اړخ کي حتی بېلابيل فلسفي مکتبونه لکه قدریه، جبریه او نور منځ ته راغلي دي.

دا موضوع په ننی زمانه کي يو حيرانونکې پوښتنه هم ده او له ډيرو زړو وختونو څخه په دې اړه اختلافات وجود لري، د دې مشکلاتو اساسي علت فلسفي، منطقي او نور بحثونه دي چي دې بحثونو ته يوازي دا چي موضوع يې حل کړې نه ده بلکي موضوع يې دونه سخته کړې چي حتی خلک يې د کفر او الحاد پر لور ورکښلي دي.

مگر هغوی چي قران عظيم الشان يې دځان لارښود بللی او هغه يې د حضرت نبی اکرم صلی الله عليه و سلم د سنتونو په رڼا کي مطالعه کړی دی هم يې قران عظيم الشان په سمه توگه درک کړی او هم يې د قدر او قضا په مسئله په ډېري سادگي سره سر خلاص کړی دی.

د تقدير (قضا او قدر) د مضموع د لارښه تر اړه يې دني لپاره لازمه ده چي لاندې سوالونو ته جوابونه ووايو:

لومړی سوال :

آيا انسان اختيار لري که مجبور کامل دی؟

جواب :

څنگه چي انسان په مادي وجود کي پردو برخو ارادي او غير

ارادي ويشل سوی دی په همدې توگه په اروايي اړخ کي هم دوه حالت لري چي يويې زور کي اختيار دی چي د قضا په نوم ياديږي چي په هغه کي انسان هيڅ خود مختاري نه لري او کوم مسؤليت هم نه لري.

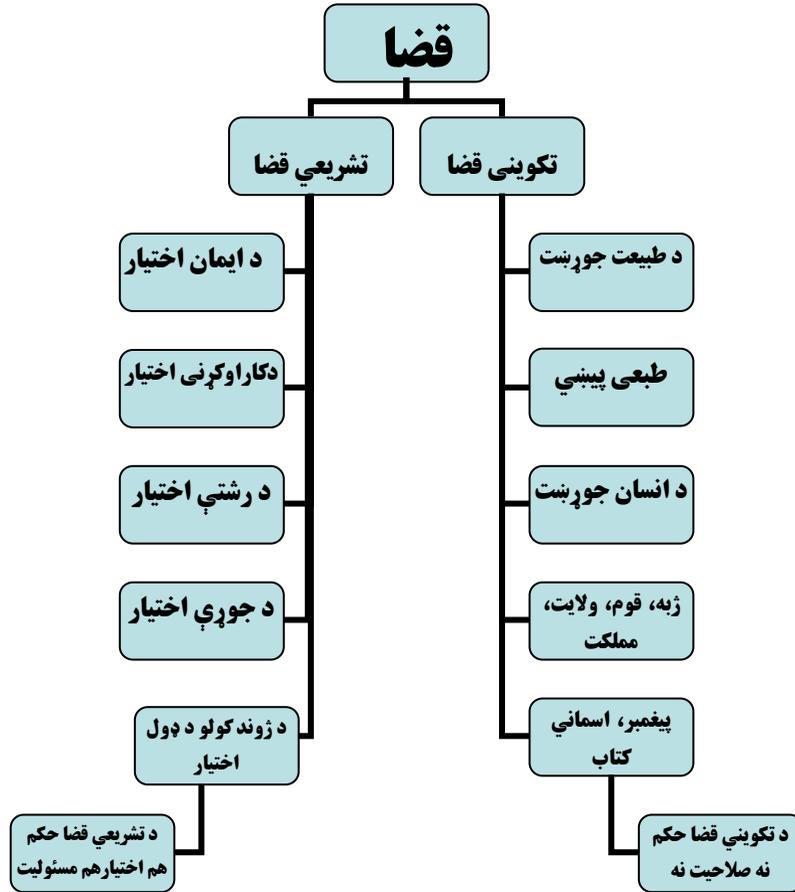
لکه څنگه چي د خپل وجود د غيري ارادي غرو اختيار نه لري او هيڅکله د دې محاسبه نسي کولای چي نن شپه د هغه معدې څونه کار کړی دی او زړه يې څونه وينه توليد کړې ده. دوهم يې اختياري حالت دی چي په قدر سره تعبير سوی دی، چي د انسان د خپل واکي غرو په څېر دي چي واک يې خپله د انسان په لاس کي دی، بناءً مسؤليت هم لري، هرکله چي يوڅوک خپل لاس په پټه د يو چا په جيب دننه کړي نو د پوليسو په وړاندي هغه جيب وهونکی پېژندل کيږي، ځکه هغه د بل چا په جيب کي د لاس ايښودو اختيار او اراده لري، په همدې توگه په هغو چارو کي چي په قدر پوري اړه لري انسان ته اختيار ورکول سوی دی چي په هغه کي مسؤليت لري.

دوهم سوال : د انسان مسووليت په څه کي دی؟

جواب : د انسان مسؤليت يوازي په هغه چارو کي دی په کومو کي چي اختيار لري.

درېم سوال : د قضا په موضوع کي چي صلاحيت نه لري مسؤليت يې څه دی؟

جواب : کله چي صلاحيت نه لري نو بناءً مسؤليت هم نه لري.

قضا په لغت کي:

قضا په لغت کي په بېلابيلو ماناوو ، لکه فيصله، حکم، پيدايښت، امر، لازمتيا، ارده او نورو په مانا را نقل سوې ده. مگر امام قرطبي (رح) په جامع الاحکام تفسير کي د دې ايت:

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ (البقره: ۱۱۷) په تفسير کي کنبلي دي : علماء وايي چي د (قضي) کلمه يو مشترکه کلمه ده چي په بيلابيلو مانا وو کارول سوې ده :

۱- د پيدا کولو په مانا مثلاً : (فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ) (فصلت: ۱۲) اوه اسمانه يې په دوو وروځو جوړ کړل.

۲- د پوهيدلو او اعلامولو په مانا (وَقَضَيْنَا إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ) (الاسراء: ۴) بني اسراييلو په کتاب کي پوهه کړل.

۳- د امر په مانا، مثلاً (وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ) (الاسراء: ۲۳) ستاسو پروردگار امر وکړي چي له هغه څخه پرته د بل چا عبادت مه کوي.

۴- يوه حقيقت ته د رسيدو په مانا: مثلاً : (فَلَمَّا قَضَىٰ مُوسَى الْأَجَلَ) (القصص: ۲۹)

۵- د ارادې په مانا مثلاً : (إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ

کُنْ فَيَكُونُ) (آل عمران: ۴۷)

کله چي هغه د يو کار کولو اراده وکړي نو کله چي ووايه ښه نو سي.

قضا په اصطلاح کي :

قضا په قراني اصطلاحاتو کي پر دوه ډوله کارول سوې ده.

۱- تکويني قضا (کايينات):

تکويني امر (هغه امر چي په کاييناتو پوري اړه لري).

۲- تشریعي يا شرعي قضا (قانوني قضا):

هغه قضا چي د انسانانو د کړني له کبله کيږي.

۱- تکويني قضا (کايينات):

کله چي قران عظیم الشان قضا د کاييناتو، د موجوده نړۍ او په

هغه کي دسته نور امور وپه نوم کاروي نو هغه داسي تعريفولای سو:

د کاييناتو په اړه قضا هغه چاري دي چي په اجباري او تحميلي

توگه پر انسان تطبيق سوي دي چي موجودات او مخلوقات په هغو

کي نه صلاحيت لري او نه هم مسؤليت هغه چاري چي په تکويني

قضا پوري اړه لري پر پنځه ډوله ويشلای سو.

۱- د کاييناتو جوړښت:

د مځکي، اسمان، لمر، سپوږمۍ او ټولو سيارو جوړښت.

۲- طبيعي پيښي:

زلزله، سيلابونه او نور.

- ۳- دانسان انا توميڪ جو پڻت:
 رنگ، پوست، ٽيٽ والي لوڙ والي او نور.
 ۴- قومي، منطقي، نژادي تراو.
 ۵- دهر چا د اجل ٽاڪل.
 دا ٽولي هغه چاري دي چي يوازي په خداي جل جلاله پوري اڀه لري.

د تڪويني قضا حڪم:

- په الهی قضا کي بايد لاندي ٽڪي په نظر کي ونيسو.
 ۱- الهی قضا ته تسليمي
 ۲- پر الهی قضا ايمان درلودل.
 ۳- په تڪويني قضا کي د صلاحيت او واک نه درلودل.
 ۴- په هغه چارو کي نه مداخله کومي چي په تڪويني قضا پوري اڀه لري.
 ۵- شوڪ په دي نه ملامتول چي د تڪويني قضا په پايله کي يوخه پرتحميل سوي وي لکه: ژبه، قوم او نژاد.
 ۶- الهی احڪامو ته چي په اسماني کتابونو کي راغلي دي تسليمي او پر پيغمبرانو ايمان
 د انسان کڙي دهغو چارو په اڀه کومي چي د تڪويني قضا په پايله کي کيڙي. پر دي سربيره چي انسان په الهی قضا کي تصرف نه لري، لازمه ده چي په دي اڀه لاندي ٽڪي مرعت کڙي:
 ۱- داسي کارونه کڙي چي طبيعت ته زيان و رسوي او يا هم له هغو سلاوو خنجه کار وانه خلي چي د مٽڪي د بربادي سبب گرځي، د

ښه چاپيريال ساتني په اړه کونښن وکړي.

۲- انسانان کولای سي چي دهغه مصيبتونو څخه ځان وساتي او يادځان چاره وکړي چي د تکويني قضا په پايله کي رامنځ ته کيږي.
۳- اسماني کتابونه په بېلابيلو ژبو نازل سوي دي او اخري کتاب په عربي نازل سوی دی، مگر انسانان کولای سي چي هغه په خپلو خپلو ژبو ترجمه او تشریح کړي.

۲- تشريعی یا شرعي قضا (قانوني قضا):

تشريعی یا قانوني قضا هغه قضا ته وايي چي خدای جل جلاله يې اختيار مخلوقاتو ته ورکړی وي او دا قضا دهغه قانونو په څېر ده لکه د پوهنتون لخوا چي محصلينو ته ټاکل سوي وي چي يو شاگرد بايد په يوه سمسټر کي ښه حاضري ولري ترڅو په امتحان کي د برخي اخیستنې جوگه سي او حداقل بايد ۵۰ سلنه نومرې پوره کړي چي په بل سمسټر کي د گډون جوگه سي، دا فيصلې د لوړو مقاماتو لخوا کيږي مگر داسي نه ده چي دا اجباري دي، بلکه محصل ته اختيار ورکړل سوی دی که چيري د دغه قانون مطابق کار وکړي نو بريالی به وي کني نوبيا به يې خير نه وي.
مثلاً:

(وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۚ إِمَّا

يَبُلُغْنَ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ

وَلَا تَنْهَرَهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا) (الاسراء: ۲۳)

په دې ايت شريف کي که څه هم چي خدای جل جلاله پرېکړه

کړې ده چې له هغه څخه پرته به بل چاته عبادت نه کوي او په همدې توگه بايد د مور او پلار سره احسان وکړي، مگر انسان ته يې اختيار ورکړی دی او هرکله چې څوک په خپل ژوند کې الهي احکام عملي کړي د خدای جل جلاله درحمت لامل او د جنت مستحق گرځي، مگر که چيري د دغو پریکړو پر خلاف کار وکړي د عذاب مستحق گرځي.

هغه چاري چې په تشريعي قضا پوري اړه لري:

۱- پریوه خدای جل جلاله او پر هغه څه چې هغه امر کړی دی باور درلودل.

۲- د ښو کارونو کړنه او د نور خلکو هغو ته بلنه .

۳- د خدای جل جلاله د احکام تطبیقونه تر وسه وسه پوري.

۴- د اسلام د مقدس دین د خپرولو لپاره هڅي او تلاښ.

۵- د قران عظیم الشان نظريي او عملي تطبیق.

د تشريعي قضا حکم :

۱- په تشريعي قضا کې که څه هم چې د خدای جل جلاله حکم دی چې ښه کارونه وکړي بد کارونه مه کوي مگر دا هم د خدای جل جلاله پریکړه ده چې انسان خود مختار او خپل سری دی که ښه کوي که بد.

۲- په تشريعي قضا کې چې څوک د خدای جل جلاله او امر عملي کړي مکافات کيږي او که يې عملي نکړي مجازات کيږي.

قدر

قدر په لغت کي اندازه کولو ته وايي.

قدر د اسلامي عقيدې په اصطلاح کي :

د شيانو، غرايزو، حاجتونو، غصو او نورو پيداښت ته وايي.

د مثال په توگه خدای جل جلاله موږ ته لاسونه راکړي دي په

دې لاسونو کي خدای جل جلاله دوه صلاحيتونه ايښي دي يو د

ښوکارونو ترسره کونه او بل د بدو کارونو ترسره کونه، موږ کولای سو

په خپلو لاسونو مثبت کارونه ترسره کړو، له غريبانو او بيچارو سره

مرسته وکړو، په لاسو ليکنه وکړو، علمي کتابونه وليکو مگر په همدې

لاسونو سره بد بد کارونه هم کولای سو نو اوس قدر دلته په دې مانا

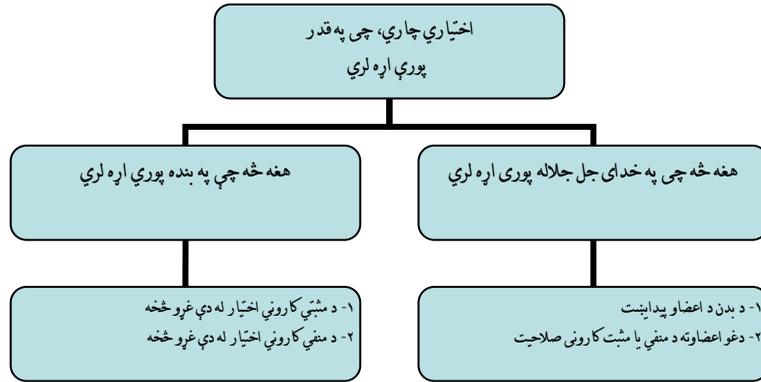
دی چي خدای جل جلاله دواړه زموږ په واک کي ايښي دي، اختيار

زموږ په لاس کي دی که ښه کوو که بد.

په بل عبارت قدر د خير او شر قابليت دی دی چي په شيانو او

اعضاوو کي اښودل سوی دی يعني شيانو او عضاوو ته د دې توانايي

ور کول سوې ده چي هغه په مثبتو توگه کاروي که په منفي.

۱- هغه څه چې په خدای جل جلاله پوره اړه لري او هغه د اعضاو پيداښت دی چې په هغه کې دوه ډوله صلاحیتونه ایښودل سوي دي.

الف : د بنو او مثبتو کارونو د ترسره کولو صلاحیت.

ب : د بد او منفي کارونو د ترسره کولو صلاحیت بناءً د انسان د وجود ټول غړي کولای سي په منفي او یا هم مثبت توگه وکارول سي.

۲- هغه څه چې په بنده پوري اړه لري :

د الهي رحمت پر اساس بندگان د بېلابیلو غړو درلودونکي دي چې بندگان کولای سي چې دا غړي چې په هر توگه دوی غواړي وکاروي کار کړي :

الف : انسانان کولای سي دا غړي په مثبتو کارونو او خیر کې

وکاروي.

ب: انسانان کولای سي دا غږي په منفي کارونو او شر کي وکاروي. نو په دې اساس چي انسان ته د خپل بدن د غږو صلاحیت ورکړل سونو مسئولیت يې هم لري.

د : (والقدر خيره وشره من الله تعالى) مفهوم که په غور سره وکتل سي نو دا عبارت ده به په ښه واضح توگه درک کړل سي. د احمد په نامه يو څوک يو فابريکه لري دا فابريکه چارې او غچې جوړه وي، داسې دا شيان جوړوي او په هغه کي دوه صلاحیتونه پردي هم منفي او هم مثبت.

اوس انسانان کولای سي په يوه چاره په کور کي خپل کار وکړي او بل څوک کولای سي په بله چاره مړی وکړي.

کله چي يو کس د محمود په نامه په دې چاره سره څوک مړ کړي او ادعا وکړي چي احمد ملامت دی هېڅوک يې خبره نه مني، ځکه احمد چاره جوړه کړې ده او په هغه کي يې د خیر او شر دواړه صلاحیتونه اېښي دي، مگر د دې وسيلې د کاروني اختيار يې د محمود په لاس کي ورکړي دی.

په همدې توگه خدای جل جلاله انسان همداسي پيدا کړي دی. نو په دې اساس ټول انساني مسئولیتونه د هغه د صلاحیتونه پر اساس دي. که چيري صلاحیت نه وي نو هېڅ مسئولیت به هم نه وي. ددې لپاره چي انسان وښو کارونو او سمې لاري ته سم سي، پر دې سربېره چي اختيار يې ورکړی دی خوييايې هم نوره مرسته ورسره کړې ده ترڅو انسان پر سمه لاره د تلو لپاره کار ځني واخلي او په انساني سره حقيقت ته ځان ورسوي.

۱- د عقل نعمت :

خدای جل جلاله انسان ته عقل ورکړی دی چې ده هغه په مرسته ښه او بد وپېژني له بدو ځان وساتي او ښه وکړي.

۲- د ایمان نعمت :

انسان ته یې ایمان ورکړی، ترڅو مانوي اړخ تر مادي اړخ د ایمان په زور زوره ورکړي. او هغه جل جلاله هر موجود له فطري ایمان سره پیدا کړی دی.

۳- د وحي نعمت :

انسان ته یې په بېلابېلو وختونو کې کتابونه نازل کړي دی او په هغه کې یې ښه او بد بیان کړي دي؟ ترڅو انسان د حق او باطل په پېژندلو کې مشکل ونه لري.

۴- د پیغمبرانو د رالیرلو نعمت :

انسانانو ته یې پیغمبران (علیهم السلام) رالېږلي دي، چې حق چاري خپلو امتونو ته تبلیغ کړي او وروسته یې علما چې د پیغمبرانو ځای ناستي دي مقرر کړي وي.

۵- د علم نعمت :

انسان ته یې د دې توانايي ورکړې چې زده کړه وکړي او د زده کړي په مټ ځان او جهان وپېژني.

۶- دا اختيار نعمت :

خدای جل جلاله انسان ته اختيار ورکړی دی چې :

۱- دین ومني یا بې ونه مني

۲- د لیکلو او ویلو اختيار

۳- د کړنو اختيار

۴- د کړنو نه کړنه

۵- د خوړولو او څښلو اختيار

۶- د حلال او حرام کسب اختيار

بناءً دا یو لږ آزادی دي چې خدای جل جلاله انسان ته ورکړي

دي.

د قضا او قدر په موضوع کې لاندې ټکي باید یاد وساتل سي.

۱- انسان د خپلي ارادې او اختيار له مخې د خدای جل جلاله په

وړاندې مسؤلیت لري، او هرکله چې له انسانه څخه یو غیر ارادي جرم

پرتله د انسان له ارادې ترسره سي او یا هم په هغه یو کار په زور سره

ترسره سي د خدای جل جلاله په وړاندې هېڅ مسؤلیت نه لري.

۲- د قدر موضوع د خدای جل جلاله پوری اړه لری او انسان باید د

خپل مسؤلیت په اندازه عمل وکړي او الهي امورو کې مداخله

ونکړي.

۳- انسان نه پوهیږي چې دده په تقدیر کې څه لیکل سوي دي، نو

بناءً پرده لازمه ده چې د الهي احکامو په رڼا کې ښه کارونه وکړي او

پتې چاري خدای جل جلاله ته پرېږدي.

لسم څپرکی

طبیعت پېژندنه په اسلامي نړۍ ليد کي

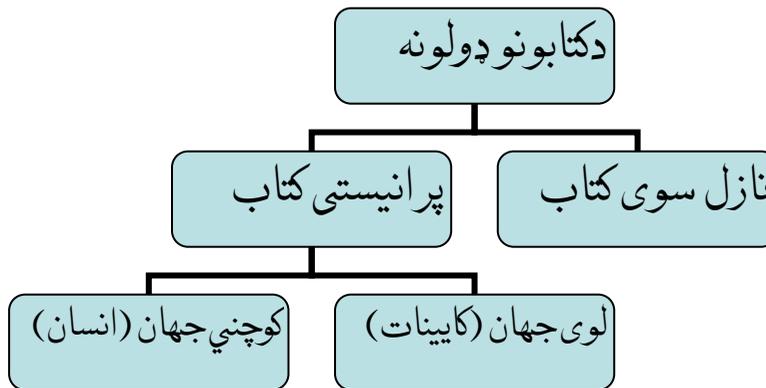
په دې څپرکي کي به لاندې موضوعات وڅېړو

۱- د طبیعت ارزښت په نړۍ ليد کي

۲- د ايمان ازموینه

د طبيعت ارزښت په اسلامي نړۍ ليد کي

د اسلامي شريعت له مخي کايينات د خداى جل جلاله غوړيدلى کتاب دى، په دې مانا چي خداى جل جلاله دوه ډوله کتابونه د بشريت د لارښووني لپاره رالېږلي دي :

لومړی ډول : نازل سوي کتاب (قرآنکريم) :
 دا کتاب چي د مقروى (قرائت سوي) کتاب، متلو (تلاوت سوي) کتاب، منزل (نازل سوي) کتاب په نامه ياد سوي قران عظيم الشان دى چي په لوح محفوظ کي ثبت دى د يوې امانتداره ملائیکي چي حضرت جبريل عليه السلام نوم لري په واسطه پريوه امانتداره کس چي کفارو او مسلمانانو يې په امانتدارى باور درلودى او حضرت محمد صلى الله

عليه و سلم نوميدی نازل سوی دی او هغه هم په پوره امانتداری سره تر خلکو پوري رسولي دی.

دوهم ډول :

کتاب مفتوح (غورید یا پرانستی کتاب) :

د پرانستی کتاب څخه هدف دوه لوی کتابونه دي چي د توجهاتو

په مانا دی: خدای جل جلاله فرمایي

(سُرِّيهِمْ ءَايَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ

أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَّلَمَ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ) (فصلت

:۵۳) (مخکي ترجمه سوی)

د دې مبارک ایت پر اساس د خدای جل جلاله د قدرت نښانې په

دو برخو کي ستون لري چي عبارت له دو جهانو :

۱- لو جهان (کاینات) :

دا جهان د یوه پرانیستی کتاب په څپر دی چي ټول حقیقتونه

پکښي موجود دي او کله چي انسان په پوره پاملرنه سره کایناتو ته

وگوري د خدای جل جلاله د ستون ټول آثار پکښي لیدلای سي.

پر کایناتو یو نظر :

هر عاقل او پوهه انسان باید کایناتو په پوره پاملرنه سره مطالعه

کړي او د خدای جل جلاله نښي او نښانې په کایناتو کي وپلټي.

۱- کوچنی جهان (انسان)

د انسان اناتومي او فيزيولوژي هم يوبل پرانيستی کتاب دی چې دهغه په خپرنه سره هم انسان کولای سي د خدای جل جلاله عظمت او سترتوب درک کړي.

له دنيا سره اړيکي د اسلام له نظره :

دنيا، ستمني ، وسايلو او نورو درلودل په هوسايي کي ژوند کول هغه چاري دي چي په ځينو اياتونو کي هغه ښه بلل سوي او په ځينو کي بد چي زيات وخت د لنډ نظره خلکو د اختلاف سبب هم گرځيدلي.

۱- دنيا د يوې وسيلې په توگه :

هرکله چي دنيا د يوې وسيلې په توگه د يو هدف لپاره وکارول سي چي هغه هدف الهي دربار ته نږدې والی وي نو نړۍ يو ښه شی ده او اسلامي حکماوو هم ښه بللي ده.

۲- دنيا د هدف په توگه :

که چيري دنيا دې لپاره هدف وگرځول سي چي سړی ستمن او مالدار سي نو دلته دی چي دنيا په يوه بد بدليږي او انساني هدف ورکيږي چي هغه هدف خدای جل جلاله ته نږدې والی دی.

د کایناتو پیدایښت او دهغه اجزا وي

د کایناتو په پیدایښت کې درې فرضيې ستون لري: لومړی: د کایناتو او جهان لپاره یو خالق سته چې هغه یې پیدا کړی دی.

دوهم: نړۍ په تصادفي توګه پیدا سوې. دریم: کاینات د ذراتو، مادو او عناصرو څخه جوړ سوې دی. د اسلام د مبین دین له نظره د کایناتو لپاره یو خالق دی چې کاینات یې پیدا کړي او اوس هم ټولو کاینات دهغه پر وجود یو دلیل دی او نوري ټولي فرضيې ننی نړۍ غلطې ثابتې کړي او غلطې منلي دي.

پای

۴۶: ۹ شپه

۱۳۸۸/۸/۱